

**Інститут Східної Європи
Кафедра українознавства
Університету «Львівський Ставропігон»
The Eastern-European Institute, Kafedra Ukrajinoznavstva
University «L'viv Stavropigion»**

Віктор Ідзьо

**Українська Повстанська Армія –
згідно свідчень німецьких
та радянських архівів**

**Львів,
Видавництво Університету «Львівський Ставропігон»,
2015р.**

**Друкується за рішенням Кафедри Українознавства Інституту Східної Європи
Університету «Львівський Ставропігон», протокол № 1, від 4 січня 2015р.**

Рецензенти:

Грабовецький В. - доктор історичних наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Калакура Я. - доктор історичних наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Кміт Я. - доктор філософії, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Кононенко П. - доктор філологічних наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Кононенко Т. - доктор філософських наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Недюха М. - доктор філософських наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Огірко О. - доктор філософських наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Партико З. - доктор філологічних наук, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Віктор Ідзьо.

I-29. Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів. Наукове видання. - Львів, Видавництво Університету «Львівський Ставропігон», 2015р. - 200с.

ISBN 996-70-66-31-8

Монографія академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон» Віктора Ідзя «Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів» - є точка зору українського історика на національно-визвольну боротьбу українського народу 30-50 років ХХ століття.

На великому фактологічному джерельному матеріалі показана роль українських політичних, державних, громадських організацій, зокрема ОУН, УГВР, УПА в 30-50 роках ХХ століття, а також політичних, громадських, наукових, культурних та релігійних діячів в історичній боротьбі українського народу під проводом ОУН, УГРВ та УПА за відновлення незалежності Української держави.

Монографія приурочена 55-літтю з дня народження (1960-2015pp.), 35-літтю науково-педагогічної діяльності автора.

ISBN 996-70-66-31-8

© Ідзьо В.С., 2015р.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ. I. Військове та політичне протистояння Організації Українських Націоналістів та Української Повстанської Армії проти польських, німецьких та радянських окупантів України.....	5
Розділ II. Українська Повстанська Армія – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел.....	29
Розділ III. Відношення ОУН та командирів УПА до формування німцями окупантами України дивізія “Галичина” в світлі німецької військової документації та радянських військових архівів.....	44
Розділ IV. Роль керівництва УПА та політичного проводу ОУН в створенні Української Головної Визвольної Ради в в світлі аналізу джерел та оцінках визначних її діячів.....	51
Розділ V. Військова стратегія, тактика та озброєння УПА згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел.....	68
Розділ VI. Репресивна сутність партійно-політичної та військово - поліцейської системи СРСР проти національно - визвольного руху: УГВР, ОУН, УПА згідно свідчень надзвичайно таємних документів Головного Архіву Російської Федерації.....	74
Розділ VII. Аналіз джерел про діяльність ОУН та УПА в роки II світової війни, в післявоєнний період, в період холодної війни та напередодні відновлення Української незалежної держави в 1991 році.....	86
Розділ VIII. Фото-архівні джерела.....	90
Висновок.....	199

Вступ.

У монографії “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” будуть розглянуті проблеми військового та політичного протистояння Організації Українських Націоналістів (ОУН) та Української Повстанської Армії (УПА) проти польських, німецьких та радянських окупантів України – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел.

Вперше на співставленні та критичному аналізі джерел буде встановлене відношення керівництва ОУН та командирів УПА до формування німецькими окупантами на території України дивізії “Галичина”.

У монографії також буде висвітлена позиція німецьких та радянських тоталітарних режимів, щодо діяльності проводу ОУН та командирів УПА на основі німецької військової документації та радянських військових архівів.

Особливу увагу монографія “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” сконцентрує увагу на ролі керівництва УПА та політичного проводу ОУН в створенні Української Головної Визвольної Ради (УГВР), яка уособила консолідуючу політичну владу всього національно-визвольного руху в Україні в 30-50 роках.

У праці буде показана діяльність УГВР, її склад, документи, постанови й доказано, що дійсно УГВР була всенародним представним політичним і керівним органом національно-визвольної боротьби українського народу в 30-50 роках ХХ століття. Діяльність УГВР та її робота по консолідації українського суспільства в боротьбі українського народу за відновлення незалежності України буде відтворена на основі конкретних документальних свідчень діяльності її визначних діячів.

Монографія “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” з’ясовуватиме військову стратегію, тактику та озброєння УПА, яка дала можливість національно-визвольному рухові впродовж 40-50 років вести активну боротьбу з всіма окупантами України. В праці будуть розглянуті як політичне так і військове протистояння ОУН та УПА з всіма ворогами та окупантами України.

В праці буде наголошено, що більшість документів та висновків монографії “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” будуть апробовані на основі співставлення та аналізі сукупності всіх наявних джерел та висновків вчених історичної науки, та на основі архівів ОУН та УПА, свідчень учасників національно-визвольної боротьби українського народу в 30-50 років, керівників УГВР, провідників та членів ОУН, командирів та воїнів УПА.

Буде звернено увагу на джерельну базу почерпнуту автором дослідження із “Російського Центру збереження і використання документів новітньої історії” та “Центру збереження історико-документальних колекцій”, Російської Державної Бібліотеки, що в Москві.

Розділ І.

Військове та політичне протистояння ОУН та УПА проти польських, німецьких та радянських окупантів України

Як засвідчують джерела радянських архівів протистояння Української Повстанської Армії(УПА) та Організації Українських Націоналістів(ОУН) польському державному терору II Речі Посполитої на українським народом у 1931-1939 роках, а згодом польському комуністичному режиму, являється наслідком взагалі безкомпромісної традиції широкомаштабної боротьби ОУН.

Як наголошують у праці "Політичний терор і тероризм в Україні" автори з Інституту Історії НАНУ: "Після ліквідації ЗУНР та завершення польсько-більшовицької війни в 1920 році, Західно-українські землі, які були окуповані поляками, стали жорстоко експлуатовані як політично, соціально-економічно так і культурно-національно. Офіційна Варшава, керманічі II Речі Посполитої, у своїй доктрині намагалася витравити в українського народу, інтелігенції ідею утворення Української держави. В 1920-30 роках польська влада організувала насилля яке розпочала з залякування українського народу. Для цього викоритовувались грабунки, моране і фізичне знищення". В українців не було іншого вибору як політичного, військового і терористичного протистояння польським окупантам. Польща самаствори фактично ОУН і призвела її до активної діяльності.

Як засвідчують документи з архіву польської контррозвідки (1919-1939рр.), які, знаходяться у Москві, польський тероризм і фашизм над українцями дістав статус державного зразу ж після ліквідації ЗУНР, зрада польського уряду договору з Українською Народною Республікою (УНР), та сепаратний договір з більшовицькою Росією, ось яскравий приклад польського суспільно-політичного дволиччя, після якого розпочався польський геноцид над українським народом на жорстоко завойованих та колонізованих польськими загарбниками, українських землях.

Як засвідчують документи, польських секретних служб, що зберігаються у Москві в середині 30 років домінуючою силою в суспільно-політичному житті II Речі Посполитої стала армія та спец-служби. Як засвідчують архіви польської контррозвідки, військове керівництво II Речі Посполитої взяло рішучий курс на колонізацію українського народу на її західних теренах. Військові каральні загони знищували українських військовиків, томили їх військових концентраційних таборах, де їх гинуло тисячами. Величезна кількість фактів терору польського уряду над українською інтелігенцією, політичні та побутові вбивства, організація кримінальних та політичних справ, це тема окремого дослідження. Сьогодні відкриті московські архіви з цієї проблеми, документи з яких, дають всі підстави виокремити в фактор наукового дослідження польський фашизм і поставити режим Пільсуцького, як польського фашистського диктатора, як виразника політики польського фашизму, зокрема щодо українців, на одну лаву з фашизмом італійським, німецьким і російським, прирівнявши Пільсуцького до Мусоліні, Гітлера і Сталіна...

Як засвідчують проаналізовані нами документи, які знаходяться в російських секретних архівах, можна наголосити, що кристалізація Української Військової Організації(УВО) - це виклик польському реваншизму, польському фашизму та польській зухвалості та жорстокості у політично-державному, національно-культурному, та суспільно-побутовому щодо українського народу.

В польських таємних джерелах II Речі Посполитої за період 1920-1939 років засвідчено сотні, тисячі вбивств та катувань українських політичних, громадських, культурних та релігійних діячів в тому числі знущання над митрополитом Української Греко-Католицької Церкви Андреем Шептицьким, польською фашистською верхівкою, її репресивним знаряддям, польською військовою контррозвідкою. Таємні джерела польських архівів, що нині є в Москві і скоро будуть опубліковані Російською Академією Наук, засвідчують що тисячі українських, політичних, культурних, релігійних та громадських діячів були закатовані в епоху окупації Західної України фашистським режимом II Речі Посполитою, яка за зухвалістю тогочасних сусідів нічим не поступалась конц-таборам Італії, Німеччини та радянської Росії.

Політичні, соціально-економічні вбивства в 20-30-х роках ХХ століття перекинулися на незадоволених українських міщан та селян, до яких польська фашистська влада застосувала

жорстокі репресії, фабрикувала політичні і кримінальні справи за національною, мовною та культурною ознакою.

Як бачимо із сукупності проаналізованих джерел, окупаційна польська влада польських фашистів навіть переслідувала тих, хто передплачував українські газети, посилав дітей до українських шкіл, заповнював анкети офіційних документів українською мовою. Владою II Речі Посполитої переслідувались особи, які носили вишивані сорочки. Всі ці суспільно-політичні елементи трактувались польським фашистським урядом та польськими спецслужбами, як особи нелояльні до польської фашистської влади. І нічого тут дивного немає, це нормальна поведінка польської фашистської еліти, яка брала приклад з сусідів, зокрема з фашистської Італії, Німеччини, з якими були укладені угоди про всесторонню співпрацю. Така ж угода про співпрацю була укладена і з СРСР.

За обставин співпраці з фашистською Німеччиною, архівні джерела, які ще Польщею і сьогодні утаємничує, як і методи та форми які II Річ Посполита в 30-роки перейняла в італійських та німецьких фашистів. Ці методи терору впроваджувалися в українські міста та села для "заспокоєння українців", яка німецькі фашисти вступали в Австрію та Судети, польські каральні війська вступали в Західну Україну, де жорстко придушували виступи українських міщан та селян. Міністр внутрішніх справ Польщі, так пояснював терор над українцями: "що переслідуються тільки ті хто не хоче пускати військових в свої оселі для ревізії...".

Загалом, за офіційними свідченнями польських таємних документів, було затримано 2000 українців, 1143 віддано до суду. Польськими окупаційними військами було пограбовано більше як 53 українських села. Як засвідчують архівні документи польської контррозвідки, користуючись нагодою, та перекладаючи наказ на польську поліцію, вдалося інспірувати "ніби то законне вбивство" Крайового провідника Організації Українських Націоналістів в Західній Україні Ю.Головінського. Щоб приховати тортури від суду, та європейської громадської думки, польська поліція знеможеного від побиттів і катувань і не претомного вивезла, Ю.Головінського на слідчий експеримент. Як бачимо із документів Крайовий Провідник ОУН не те що не міг втікати, але й навіть ходити, однак за "офіційною версією польських властей Ю.Головінський був убитий при спробі втечі".

Як бачимо із цих же польських архівних документів українські політичні кола намагалися повідомити світову та європейську громадськість про репресії та фактичний геноцид польського фашистського уряду над українським народом. В німецькій, італійській, австрійській, іспанській, американській та канадській пресі появилися документи, фотографії, які засвідчували злочини польського уряду над українським населенням. В Європі було складено "Чорну книгу" терористичної діяльності Польщі проти українського народу, яка звинувачувала окупантів-поляків в геноциді українського народу.

Ця "Чорна Книга" була передана в Лігу Націй, яка скерувала до Польщі міжнародну комісію для проведення слідства, а українські послы в польському сеймі направи також від себе в Лігу Націй офіційну скаргу на польську владу.

Своєю діяльністю польська влада змусила ОУН очолити захист українського народу, стати на чолі в боротьбі з польськими поневолювачами.

Як бачимо із радянських документів, які в цей час (нейтральні в своїй висвітленні діяльності ОУН), після вбивства членами ОУН міністра внутрішніх справ Польщі Б.Перацького, який найбільше заплямував себе в геноциді над українським народом, за розпорядженням президента І.Мосніцького від 17 червня 1934 року вперше в Польщі не скриваючись від європейської політичної практики, задовго до фашистських концтаборів, де поляків в цьому питанні можна назвати вчителями фашистів, було утворено концентраційний табір для українських політичних в'язнів. Безпосередньо за організацію концтабору відплатив польський воєвода К.Бернацький, якого сучасники характеризували, як "страшного садиста, розумово не зовсім нормального". Місцем розміщення табору стало містечко Береза Картузька у Білорусі. Концтабір був оточений гострим частоколом, ровом та колючим дротом (все як у німецьких фашистів в майбутньому).

Відкрили концтабір 17 червня 1934 року видні діячі Організації Українських Націоналістів: Р.Шухевич, Д.Грицай, В.Янів. Оскільки в подальшому німецькі фашисти практично скопіювали польську фашистську модель й перейняли на задоволення свого терору та садизму, то ми

коротко охарактеризуємо європейських (оскільки ще є російські більшовики) польських вчителів “концтабірного руху”.

Як засвідчують надзвичайно таємні документи польських спец-служб епохи II Речі Посполитої, можна наголосити на двох фазах функціонування польського концтабору Береза Картузька. Як бачимо, що за весь час українців, як політичних в'язнів у першій фазі з 1934 по 1937 роки було, за офіційними даними 176, по неофіційних, замордованих, закатованих в час слідства, загинуло від хвороби, втекли до часу приїзду, пропали безвісти і. т. д, за свідченнями польської сторони 324 українця (у більшій мірі всі члени ОУН)

На початку 1938 року, коли рух ОУН в Польщі посилювався, польська влада безапеляційно кинуло до Берези Картузької 4500 українців.

Як бачимо із документів, першим комендантом концтабору був Грефнер, а з січня 1935 року Ю.Камалія. Відносини влади українських політичних в'язнів та членів ОУН були невиносимими, їх можна порівняти та утотожити з німецькими концтаборами. Порівняльний аналіз джерел дає право наголосувати, що до українців в концтаборах німці відносилися набагато гуманніше ніж поляки в Березі Картузькій. Як засвідчували члени ОУН, які нам сиділи: ”побої (приставляли до спини дошки і били молотами), примусова фізична праця, щоб зломати волю, і все бігом, постійні причіпки, без будь-якої вини карцери, заборона розмовляти один до одного українською мовою і т. д.

У камері у середньому тиснилось по 40 в'язнів, не було ні лав ні столів, підлога бетонна. Щоб в'язні не сідали їх поливали водою. У більшості українські в'язні після виходу на волю мали підірване здоров'я, а то й просто помирали. Так, Т.Бульба-Боровець, отаман першої частини УПА, “заробив” у Березі Картузькій епілепсію.

Як засвідчують документи в середині 30-х років уряд II Речі Посполитої бере рішучий курс на боротьбу з українським народом. Першим політичним та терористичним актом була полонізація українського населення на Волині та Галичині. Особливо жорстокими були репресії польської влади проти ОУН. Польські військові загони та католицьке духовенство створили нестерпну атмосферу для українського народу, що застало українських міщан та селян поповнити лави ОУН. Особле політичне загострення між поляками і українцями відбулось в час відновлення Української державності на Закарпатті.

Вже 11 жовтня в час проголошення Карпатської України в Львові в соборі Святого Юра відбулась урочиста модебінь, після якого розпочалась маніфестація біля угорського консульства. В подальшому падіння Карпатської держави спричинили жалобні богослужіння по всій Західній Україні. За все вище описане польський уряд розпочав на окупованих українських землях ще більший державний терор, особливо на передодні польсько-німецької війни.

Результатом державного терору та репресій II Речі Посполитої пройшло відчуження українців від поляків, наростання ролі ОУН в українському суспільстві, яка повела з польською владою боротьбу не на життя, а на смерть.

Український історик і політолог І.Лисяк-Рудницький вірно охарактеризував політику міжвоєнної Польщі щодо українців словами Галейрана: ”Діяльність поляків це гірше ніж злочин, це дурість. Замість того, щоби дати українцям, як обіцялось, автономію, університети, школи, розвивати українську культуру, поляки фактично своєю тоталітарною владою розпочали епоху фашизму і безсумнівно натрапили на відчайдушний опір українського народу, який очолила Організація Українських Націоналістів, що фактично засобами ОУН, та ситуацією наростаючої мунутності Німеччини привело до ганебної загибелі Польщі. Великий урок для поляків полягає в тому, що захопившись придушення українського національного життя, шляхом жорстокого терору та насилля, вони не помітили, як на них прийшов ще більш вишуканіший терор фашистської Німеччини. Побачивши, як гине Польща під німецькою окупацією, українці не захищали її, переконавшись за десятиліття, що Польща для них у продовж II Речі Посполитої, була чужою, ворожою силою...”.

Слід наголосити, що це тероризм польської державної влади породив українсько-польську ворожнечу, яка є однією з найтрагічніших сторінок Другої світової війни.

Як засвідчують документи, винищення населення з українських етнічних українських земель, які до війни входили до складу Речі Посполитої (Грубешівщина, Холмщина, Володарщина,

Перемищина, Посяння території річок Буг і Сян привели до жорстокого протистояння і кровопролиття.

Як бачимо польські екстремісти розпочали вбивства українського населення з 1942 року, де в один момент їх жертвами та фашистів стали 2000 тисячі українців. В цей же час польські націоналісти заохочені німцями розпочали терор проти українського населення на Волині де разом з німецькими фашистами спалили українські села: Костюхівку, Вовчицьк, Яблоньку, Довжицю і Загорівку. Спільно з польською поліцією польські фашисти спалили на Хорохівщині 22 українських господарства і розстріляли близько 100 українців. При цьому поляки підкидали в українську оселі компромат у вигляді зброї та боеприпасів, а опісля звітували перед німцями та провокуючи ще більший терор фашистських окупантів.

Саме внаслідок польських провокацій та польського терору над українцями, стався погром декількох українських сіл Горохівського р-ну, де найбільше постарждали мешканці с.Княже, де 10 квітня було вбито 172 особи і спалено 40 господарств. Мордування поляками українців за посередництвом фашистів є найдикішим проявом польського фашизму. В подальшому, як бачимо із документів московських архівів, поляки організували з німецькими фашистами “пацифікацію” Волині, де окрім польської поліції, яка слугувала фашистам і репрезентувала польський уряд та народ, брала участь польська жандармерія з Генерального губернаторства, що прибула до Луцька для терору над українським населенням у травні 1943 року. Особливу жорстокість під час нападів на українські села виявили польські підрозділи “жандармерія мотоцик”.

До початку 1943 року так звана польська Армія Крайова (АК), за підтримкою німців, напала на мівста і села Західної України. Німці свідомо розпалювали братовбивчу війну. Як засвідчують секретні архівні документи радянських архівів, німецьке військове командування та таємна поліція “Гестапо” створили перші відділи АК, якій надали озброєння для протистояння ОУН та УПА. За німецькою вказівкою АК створила на Волині 100 військових наступальних на український народ з метою знищення, ОУН та УПА, баз. Окрім цього в Львівській, Тернопільській та Станіславській областях постала за таємною німецькою згодою “Спілка відплати”, яка будучи складовою частиною АК, яка направляла терористичну діяльність проти українського населення. Власне в цей час АК бере активну участь в антиукраїнських акціях.

Як бачимо із документів, керівництво ОУН, дуже зтурбувала терористична діяльність на чолі з німецькими фашистами польських фашистів з АК на Волині. Як засвідчують німецькі архіви, польська поліція діяла цілковито як німецько-фашистські окупанти, так 30 травня 1943 року в с.Дермані (Рівенщина) без будь-яких причин польська поліція спалила 80 будинків і вбила 70 мирних українських селян. Поляки з с. Мізоча використали цей прицидент і спалили сусіднє українське село. Після доносу полячки, батальйон польської поліції з Клевені здійснив арешти українців у селах Новожукові та Новосілках і розстріляв їх. Місцевого священника О.Карбовича разом з донькою замкнули у stodолі, спаливши їхнє житло. Як засвідчують документи, навіть на марші батальйон вбивав українських селян, що перебували у власних домівках у селах: Сухівці, Голехів, Заставне. Командир одного з польських поліцейських загонів був особливо жорстоким (садистом) українців, за що підпав під слідство і був засуджений німцями.

У розвіддонесенні №58 УШПР від 16 червня 1943 року повідомлялося:” За даними на 12.6.1943 року у Почаїв (467 км. Від Тернополя) з Варшави прибуло 1500 озброєних поляків для боротьби з партизанами та українськими націоналістами. Польські озброєні загонами прибули також у Межиріч, Тучин, Рокитне, Словечко, Костпіль. Прибулі загони спалюють українські села і грабують мирне українське населення...”

Окрім польських фашистів до знищення українського населення долучилися, польська поліція, польські колаборанти, які разом з німецькими карателями протягом травня-червня 1943 року знищили майже 25% процентів всього українського населення Людвипільського р-ну на Рівенщині.

За розвіданими УШПР: на 27 липня 1943 року німці видали зброю 1500 полякам для боротьби з українськими націоналістами”.

Як відомо із аналогічних звітів за 1944 рік АК “проводила свою нищівну роботу під різним виглядом, чи то як акції німецької шуцполіції, чи просто нападала на невинні українські села,

вбиваючи українських вчителів, священників, вїтїв сїл, солтїсїв, українських сїльських активїстїв, українських хазяїв”.

Як вїдомо їз цих же документїв, поляки та АК першими за учатю нацистїв та самочинно розпочала братовбивчу вїйну з метою просунути польський етнос на Волинь, як це вдалося в майбутньому за допомогою сталїнського режиму просунути на Ряшївщину та Перемищину, окупувавши етнїчно всї українські територїї.

УПА намагалася захищати українські землі вїд польських фашистїв та АК вїд польського терору. За таких обставин з квітня 1943 року УПА розпочала цїлеспрямованї протипольські, обороннї акції проти АК з метою змусити польських колонїстїв, що сївпрацювали проти українцїв, з нїмцями ї бїльшовиками, вїдїйти на польські територїї.

З листопада 1943 року АК активїзувалася, 15 тисячний загїн до середини 1944 року спалив в Бїлгорайському, Томашївському та Грубешївському повітах села: Прихориле, Ментке, Сагринь, Шиховичї, Терєбїнь, Стриженець, Турслї. 70% жертв вїд польських фашистїв АК становили невиннї жїнки та дїти. Загалом польські фашисти АК спалили 150 українських сїл, в яких проживало блїмзько 15 тисяч українцїв.

1-2 червня 1943 року вїддїли АК спалили 5000 тисяч українських господарств, вбили понад 1000 українцїв в селах: Зимно, Стєнятин, Жєрники, Ульгївок, Рєтичїв. Пїдроздїли УПА в кровавих битвах з польськими фашистами та рєваншистами зумїли вїдкинути противника за рїчку Гучву, операція УПА пїд командуванням Острїзького, подолавши р.Гучву допомогла звїльнити вїд польських бойовикїв ї АК територїю яка належала українському етномасиву, окреснену лїнїю сїл: Уханї - Орнатовичї - Горєшїв Руський - Черємно.

В останнї днї нїмецької окупації українсько-польські взаємовїдносини загострюються в Галичинї, де весною 1944 року поляки спїльно з комуно-бїльшовицькою армїєю “полювали” за ОУН та бойовими загонами УПА, як наслїдок 200 вїдплатних акцій УПА в ходї яких загинуло понад 5000 тисяч полякїв.

Щоб загасити полум'я мїжнацїонального конфлїкту ї остаточно розв'язати “українське питання” 9 верєсня в Люблїнї мїж окупаційним урядом УРСР ї Польським комїтетом нацїонального визволення (ПКВН) було пїдписано угоду “про евакуацію українського населення з територїї Польщі ї польських громадян з територїї Української РСР”. Угода дїяла з 1 лютого 1945 до 15 червня 1946 року.

Рїшення про “переселєнську акцію”, якї вїрїшили провести окупанти польські ї бїльшовицькї окупанти українських земель, викликала опїр ОУН та УПА з українського боку ї польських збройних формувань АК з їншого. Представники українського нацїонально-визвольного руху вважали Лємкївщину, Надєяння, Холмщину ї Пїдляшшя споконвїчною українською територїєю ї надїялися, що всї захїдноукраїнські землі будуть у складї, хоча би марїонеткового толалїтарного режиму УРСР.

В цей час на територїї Польщі терористичнї акції проти українцїв набули ще бїльш жорстокого характеру, яка вїдома пїд “акцією Вїсла”, яка завершилась повним виселення українцїв Закєрзоння в 1947 роцї в глибину польської територїї. Ця “насилньницька трагєдїя українського народу” польським уже комунїстичним режимом, добре вивчена ї проаналїзована українськими вченими, тому ми не будемо зупинятися на цьому питаннї, однак наголосимо, що ОУН та УПА, дуже активно вїдстоювала українське населення ї завжди намагалася бути з власним народом.

Сукупнїсть проаналїзованих джерел з 1920 по 1947 роки, дають право наголосити, що польська полїтика нацїонального гноблення викликала серед українського населення Захїдної України серйозний спротив. Серйозний опїр польському режиму органїзувала Українська вїськова органїзація (УВО), очолювана полковником Є.Коновальцем, яка з 1920 по 1929 рїк вєла невпинну боротьбу з урядом Пї Рєчї Посполитої.

28 сїчня-3 лютого 1929 року на базї УВО утворилася Органїзація Українських Нацїоналїстїв, яка в умовах польського режиму не мала умов для легального функціонування, тому в цей час ОУН не була класичною партїєю парламенського типу. В ОУН полїтичною догмою було переконання :” що шлях до самостїйної України приведуть загальнї дїї мас, українська нацїональна рєволюція”. Цєю платформою вона стояла вище нїж УВО, яка орієнтувалася лише на українських профєсїйних вїськових.

Таким чином в 1929 році молоде покоління українців у боротьбі з польським урядом підтримало програму ОУН у боротьбі за побудову Української держави, тому з 1930 року ОУН почала зростати різноманітними високопрофесійними кадрами.

Ріст ОУН та кристалізація відділів по всій Україні пройшов так швидко, що польська влада, борючись з її бойовим крилом, не зауважила кристалізації, політичної та бойової системи ОУН, яка рішуче йшла до систематизації структур, які б могли б стати організаторами української влади. Прибувши в Україну з Німеччини Роман Шухевич, де він вчився у Німецькій військовій академії в Мюнхені, поставив перед проводом ОУН нові завдання: "Польща і Німеччина на передодні війни. Скорі падіння Польщі повинно заскочити нас в повній готовності у взятті влади в Україні та проголошення Української держави".

За таких політичних обставин ОУН стає ще більш антипольською і безкомпромісною у боротьбі з фашистським урядом II Речі Посполитої...

Як бачимо із радянських архівних документів, ОУН величезні надії поклала на польсько-німецьку війну, однак фашистська Німеччина розігрувала "українську карту" виключно в своїх політичних інтересах...

Після зближення з більшовицькою Росією (СРСР) та підписання пакту Молотова-Рібентропа, 1 вересня 1939 року напала на Польщу, однак буквально через 17 днів в результаті "секретного договору" між німцями та більшовиками, де українці та поляки до уваги не брались, 17 вересня 1939 року Західна Україна опинилася у "сфері радянського впливу"...

З цього часу в Західній Україні розпочались швидкі знищення всіх "польських соціально-політичних, економічних та культурно-релігійних структур" з метою інтеграції Західної України в СРСР.

Як засвідчують секретні радянські документи, шеф НКВС Л.Берія, в рамках підготовки військової агресії проти Польщі, ще 8 вересня 1939 року, видав наказ №001064, згідно якого народний комісар НКВС України І.Серов повин був організувати оперативні групи НКВС, завдання яких, між іншим, мали бути й арешти "найбільш реакційних" представників землевласників і капіталістів, польської адміністрації, польських та українських політичних угруповань, працівників та агентів 2-відділу Головного штабу, а також офіцерів польської розвідки, контррозвідки, їх архівів та всієї агентурної сітки в Західно-українському регіоні. Передбачався арешт всіх польських та українських офіцерів як дійсної служби так і запасу.

До складу чикістських груп, які повинні були виконувати завдання увійшли оперативні працівники НКВС України, а також Москви і Ленінграду й оперативно-політичні працівники прикордонних військ. Крім того у розпорядження начальників оперативно-чикістських груп з метою виконання спеціальних завдань із складу Київського особливого військового округу (КОВО), виділялося по одному батальйону, чисельністю в 300 чоловік кожен.

За даними І. Ільюшина, вже на третій день від початку ведення агресії СРСР проти Польщі народний комісар НКВД І.Серов у звіті №0036 "Про ситуацію при зайнятті Тернополя", доповідав Л.Берії, "що необхідно створити більш значні чикістські оперативні групи, ніж передбачалося раніше, оскільки наявні структури не встигали оволодіти ситуацією".

Як бачимо із документів перший секретар ЦК КП(б)України М.Хрущов після захоплення Львова критикував "роботу" І.Серова, начальнику особливого відділу фронту А.Міхеєву наступними словами: "Що це за робота, коли нема жодного розстріляного", на що той відповідав: "що у Золочеві розстріляно 12 чоловік, а без діла ми не стріляємо"...

Таким чином в Західній Україні на території бувшої II Речі Посполитої, уже іншим загарбником, більшовицькою Росією (СРСР) розпочались проти українського населення наступні репресії та терор, на які ОУН у новій ситуації нового окупаційно режиму змушена була знову розпочинати боротьбу.

Як засвідчують архівні документи бувшого СРСР, до кінця 1939 року НКВС арештувало 1057 офіцерів, багатьох працівників польської адміністрації та поліції. 24 вересня у Львові було заарештовано президента міста, професора - дерматолога С.Островського, а згодом й усіх членів міської управи разом з віце-президентами В.Хаєсом і Ф.Їжиком. Після декількох днів ув'язнення у Львові С.Островського перевели до Москви у сумнозвісну в'язницю НКВС - Луб'янку, де впродовж 19 місяців він зазнав 90 допитів. У травні 1941 року його засудили до 8 років таборів. Репресії, окрім польських військових, представників польської окупаційної влади, поліції, яких

було вислано до радянських концентраційних таборів, зазнали і члени українських легальних партій. Як засвідчують документи, було зарештовано і вивезено на схід національних демократів К. і Д.Левицьких, соціалістів - радикалів І.Новодворського й А.Гриняка, соціал - демократа В.Старосольського та багато інших . Всього, як наголошувала в 1942 році газета “Краківські Вісті” орагнами НКВС було вбито і вивезено в Сибір галицьких інтелігентів понад 250 осіб. Як засвідчують джерела московських архівів, активно повело НКВС боротьбу з Українською Греко-Католицькою Церквою, яку намагався замінити православною. Процес “радянзації” Західної України супроводжувався загостренням політичної боротьби, її повели перейшовші в піпільля польські та українські організації...

Як засвідчують документи радянських архівів, чикістські опергрупи проводили також арешти українських офіцерів та вояків, які служили в рядах польської армії і боролися проти союзників СРСР та фашистської Німеччини. Як відомо із джерел які ще потребують подальшого дослідження, всі затримані загинули в застінках НКВС. Серед них був, зокрема, головний православний капелан Війська Польського, полковник С.Федоренко.

Підступно захопивши західноукраїнські землі радянське керівництво почало створювати структури окупаційної влади. Цьому, як засвідчують радянські архіви, протистояла ОУН, яка поширювала антирадянські листівки, вела пропандистську роботу проти нових окупантів. За таких обставин репресивний режим швидкими темпами почали створювати карально-репресивний апарат. В листопаді 1939 року Л.Берія видає накази: “Про організацію НКВС в Західних областях України” та “Про організацію відділів міліції”. На території Західних областей України були створені чотири обласних управлінь і 60 повітових (пізніше районних) відділів НКВС та міліції. Кекрівний склад комплектувався переважно з прибулих росіян. В Західну Україну було переведено 400 осіб начальницького складу за рахунок випускників училищ НКВС. З Ленінградського – 60 офіцерів, Саратовського – 40 офіцерів, Смоленського – 50 офіцерів, Рязанського –40 офіцерів, Горківського –35 офіцерів, Новочеркаського –35 офіцерів, Воронежського – 40, інших сибірських закладів НКВС-110 офіцерів. Однак цієї розгалуженої репресивної системи окупаційних каральних органів було замало, тому додатково було переправлено ще 100 високопрофесійних офіцерів з інших республік, 250 офіцерів з різних управлінь та відділів НКВС, 100 офіцерів з прикордонних військ, 150 офіцерів з оперативно-чекістських шкіл. З таким репресивним апаратом більшовицька влада почала організовувати колгоспи, “ боротися з буржуазними елементами польського гатунку”. Особливу увагу окупаційно-репресивна радянська влада приділяла “церковному питанню”. Перший удар був спрямований проти римо-католицької церкви, оскільки костели вважались одними з головних осередків антирадянської агітації. Польські ксьондзи попали до першої хвилі репресій, які проводило НКВС. Було заарештовано зразу у 1039 році 57 римо-католицьких священнослужителів, які попали в концтабори, 19 із них було розстріляно. 20 жовтня 1939 року було закрито теологічний факультет Львівського університету, ще через декілька днів – римо-католицьку семінарію. Загалом після терору “союзників” німецьких фашистів та російських більшовиків, Польща, як в покарання над українцями, опинилась без держави, армії (всі офіцери її були розстріляні та опинились в концтаборах, уряду та римо-католицької церкви. Як відмічалось підпільниками з ОУН: ”Бог покарав Польщу за зраду українського народу, за Рижський мир, за ненадання обіцяної автономії, за знування в Березі Картузькій, державну колонізацію, терор над українським народом в Західній областях України”. В цю пору, наголошувалось в документах ОУН, “німці і росіяни, своїми військовими діями, фактично знищили Польщу: її державний репресивний (напівфашистський устрій), терористину каральну систему, яку вони запустили проти українців, жостоку фашистсько-націоналістичну інтелігенцію та репресивну надмірно пихату польську аристократію та релігійну організацію. Одним словом, II Річ Посполита втратила, за великі гріхи перед братнім слов’янським українським народом, все, і опинилась у становищі багатостраждального українського народу. До поляків у нас, наголошували провідники ОУН, не має жалю, а тільки зневага, та ганьба, якою вони покрили себе внаслідок жорстокого терору над українським народом. Покарання поляків у 1939 році, це тільки початок їхнього зубожіння, як національного так і культурного, оскільки германці та московити фіно-угри, ніколи не дадуть піднятися польській державній системі, ніколи, поляки, більше не будуть знуватися над українським народом... Нехай і вони, поляки, вип’ють чашу

зневаги над собою, тоді зрозуміють всю силу терору над українцями”, наголошувалось в резолюціях та дерективах керівництва ОУН...

Таким чином, внаслідок жосткого терору, більшовицької влади за дуже короткий час, було викорінено всі основи польської державної, економічної та громадської влади, жорстоко знищена церковна римо-католицька та військово-політична організації.

В цей час, як бачимо із свідчень архівних документів, активну боротьбу з новим більшовицьким режимом повела ОУН. Як засвідчують всі проаналізовані нами документи, на території України почали виникати нові районні, повітові, окружні проводи ОУН. Так на Волині, за свідченнями ОУН повело роботу в багатьох селах.

Так тільки в Луцькому окружному проводі робота велась приблизно в 100 селах. Загальна кількість тут членів ОУН становила 300 чоловік. Слід наголосити, що із-за зрад, радянські органи держбезпеки на Волині в цей час заарештували близько 30 активних членів ОУН, що змушувало ОУН переходити в глибоке підпілля.

Як бачимо із документів, у тюрмах Західно-Українського регіону на грудень 1941 року перебувала велика кількість в'язнів у більшій мірі, членів ОУН та інших українських партіотичних організацій, які чинили політичний спротив, проводили пропагандистську роботу проти нового більшовицького окупаційного режиму. Із документа від 23.XII.1941 року ми дізнаємося, що начальник тюремного управління НКВС УЗСЗ Філіпов направив командирів 13 дивізії військ НКВС полковнику Зав'ялову план евакуації в'язнів, в якому зазначив: "на підставі розпорядження наркома внутрішніх справ УРСР Василя Сергієнка із в'язниць західних областей України необхідно евакуювати в'язнів у тиллові області". Передбачалось вивезення 23 тисяч 394 чоловік, для чого необхідно було понад 700 залізничних вагонів. Як засвідчують документи, В.Сергієнко декілька разів звертався з телеграмами в НКВС СРСР за інструкціями щодо евакуації в'язнів, але ствердної відповіді з Москви не надходило. Скоро в НКВС України прибула телеграма Л.Берія, дії якого були затверджені прокурором і в якій був чіткий і конкретний наказ: "Розстріляти всіх осіб, що перебували під слідством, засуджених за контрреволюційні злочини, а також осіб, що скоїли розстрати у великих розмірах". Взнавши про цей наказ, ОУН вчинила напади на львівську та бережанські в'язниці.

Як засвідчують документи радянських архівів, в'язнів розстрілювали в тюремних камерах та підвір'ях тюрем, у різних лісових масивах на окраїнах міст. Після вступу німців, для українського народу відкрилась жахлива картина, десятки тисяч трупів по всій Західній Україні. Підрахунки депортованих, ув'язнених та вбитих мешканців Західної України, виявили, що більшовицький режим репресував у 3 - 4 рази більше людей, ніж гітлерівці, причому на території, у двічі меншій, ніж зона німецької окупації.

Всі ці жахливі картини дають повну уяву картини про "роль російського братерства" при вступі і виході з Західної України. Слід наголосити, що та комуністична номенклатура і її передовий загін НКВС, КГБ, не змінили тактики репресивного управління Західною Україною, де і в подальшому відбувались вибіркові вбивства вільнолюбивої української інтелігенції, які сповідують ідеї та постулати закладені ОУН...

Слід наголосити, що ОУН побачивши реальний терор бокупаційної окупаційної влади, почала вести активну боротьбу проти нових заіойовників.

Яз засвідчують документи, ОУН розпочав ліквідацію як представників влади так і таємних співробітників НКВС. Однак НКВС внаслідок підступу та шантажу провів арешт 30 активістів ОУН на Волині. Як засвідчують джерела радянських архівів на Волині у протистоянні з більшовиками загинули: районний провідник М.Микитюк, підрайонний првідник Ю.Харченко та І.Гайдюк. Особливого жорстока боротьба на Волині розгорілась в другій половині 1940 року. Від рук чекістів загинули майже всі активісти Володимир-Волинського Проводу ОУН. Внаслідок зради, були заарештовані майже всі члени проводу Устилузького району. Втрати зазнали цілий ряд районних станичних організацій ОУН на Західно-українських землях.

В цей же час починаючи з 1941 року репресивна влада організувала "показові" процеси над членами проводу ОУН, що було своєрідним залякування населення Західної України.

Як засвідчують документи, великий процес розголосу над членами ОУН одержав "Процес-59", що відбувся 15-19 січня 1941 року у Львові. Внаслідок цього процесу 42 членів ОУН було

приговорено до розстрілу 17 – осіб засуджено на 10 років ув'язнення в концтаборах та до 5 років заслання. Згодом жінкам було замінено вищу міру покарання на довгий термін ув'язнення.

7 травня 1941 року розпочалось “судилище” над 62 членами ОУН : Дрогобицького, Добромильського, Стрийського і Турківського р-нів. Суд проходив в обласному центрі, місті Дрогобичі. 30 членів ОУН було засуджено до розстрілу, 24 члена ОУН до 10 років концтаборів, 19 членів ОУН – отимали термін покарання 7- 8,5 роки тюремного ув'язнення.

Як засвідчують документи, наприкінці травня 1941 року НКВС організував ще одне судилище над 39 членами ОУН. Судив їх київський військовий трибунал під головуванням Константинова. Підсудних піддали жорстоким тортурам. На допитах підсудних хапали за волосся, товкли головою об стіл, вбивали під нігті голки, електризували, вибивали зуби, били по хребту, виводили на лжерозстріл.

22 членів ОУН присудили до розстрілу, 8 до 10 років катування тюрми, 4 - до 5 років, 5 чоловіків вивезено на заслання в Казахстан.

Як засвідчують радянські документи, все населення Західної України симпатизувало боротьбі ОУН проти московських окупантів, тому, щоб придушити український національно-визвольний рух на чолі ОУН проти московських окупантів, окупаційна радянська влада вдалася до найжорстокішого методу боротьби, такого як депортація населення Західної України, яка проходила декількома етапами. Початок першої фази було покладено постановою РНК СРСР від 29 грудня 1939 року ”Про виселення із західних областей України польських осадників у Кіровську, Пермську, Вологодську, Архангельську, Івановську, Ярославську, Новосибірську, Свердловську й Омську області та Комі АРСР. Постанова передбачала переселення 21 тис. сімей, а реально йшлося про депортацію щонайменше 100 тисяч українців. Із архівних джерел нам відомо, що у складі 4029 сімей, що підлягали депортації у Львівській області, налічувалось: 2 тисячі 966 українців, із 2 тисяч 057 із Дрогобицької області – підлягало депортації 11 тисяч 355 українців. Для перевезення такої кількості народу в глибину СРСР було виділено 3537 непристосованих для перевезення людей вагонів. Процесом депортації керували заступник наркома внутрішніх справ СРСР В.Меркулов і нарком внутрішніх справ УРСР І.Серов. Як засвідчують документи, безпосередніми організаторами депортації українського населення були заступник наркома внутрішніх справ України М.Голинський, начальники дорожньо-транспортних відділів НКВС Львівсько. Та Ковельської залізниць Клепов та Уткін. В усіх західно-українських областях були створені “трійки” для проведення депортаційних акцій. Самі ж області були поділені на “оперативні дільниці” з своїми “трійками” на чолі. Характерною особливістю “трійок” було те, що всі вони склались з росіян. Як засвідчують джерела в “Бібрську трійку” входили: Чернаков, Малишев, Леонов, “Брідську трійку”: Євграфов, Саркісов, Нусімович, “Городоцьку трійку”: Матвеев, Уфланд, Чуніхін, “Любачівську трійку”: Кононов, Петров, Пішкін, “Львівську трійку”: Хомутов, Алафердов, Хохряков і т.д.

Як засвідчують документи з радянських архівів, депортаційна акція відбувалась упродовж 10-13 лютого 1940 року, при чому, вона охоплювала значно ширші верстви громадян, аніж тільки польських осадників, про яких зазначалось в постанові. Депортовани дозволялось брати з собою майно і дрібний господарський інвентар: одяг, більзну, взуття, постільні принадлежності, столовий посуд: ложки, ножі, виделки, чайники і кухонні відра, продукти з розрахунку місячного запасу на сім'ю, дрібний господарський та побутовий інструмент: сокаря, пилка, лопата, мотика, коса, граблі, вила, молоток, зубила, гроші (сума не обмежувалася), побутові цінності (обручки, годинники, сережки, браслети, портсегари, скрині та ящики для речей. Загальна вага не повинна перевищувати 500 кг. На сім'ю.

Слід нагорлосити, що виселення українських сімей в Сибір проводилось грубими методами. В села наїзджали велика кількість енкаведистів і швидко погрузивши на підводи людей до сходу сонця вивозили їх на “збірні пункти” в Львів, Станіславів, Тернопіль. Опісля невинних людей грузили в брудні, непристосовані для перевезення вагони в яких везли українців у глиб Росії. З усіх районів про діяльність цих енкаведистських банд-формувань, про всі “злочини” доповідалось в Львів, де розміщувався штаб депортації.

В подальшому для узаконення терору над українським населенням Західної України було прийнято постанову РНК СРСР №289-127 сс, від 2 березня 1940 року, згідно якої депортації підлягали всі українські політичні та громадські діячі. Оскільки ворогів було багато, то 16 травня

1941 року ЦК ВКП(б) СРСР прийняв постанову “Про виселення ворожого елемента з республік Прибалтики, Західної України, Західної Білорусії, Молдавії”.

Як засвідчують архівні документи всього за 1939-1941 роки з колишніх Волинського, Львівського, Тернопільського та Станіславського воєвідств колишньої Польщі було вивезено в глиб Росії близько 550 жителів, а отже жертвами радянського терору та насилля став кожний 10 житель Західної України.

Як засвідчують документи, дорога депортованих на сибірську голгофу була важкою й нестерпною. Смерть постійно витала над брудними ешелонами, які невпинно рухалися на схід. Згідно з свідченнями архівів НКВС за час транспортування не доїхало до кінцевого сибірського пункту призначення 32 тисячі 733 особи, а ті, які дібралося чекало каторжне життя. У спецпоселеннях в бараках, де були розміщені українці панували: антисанітарія, вошивість, туберкульоз.

Як засвідчують документи НКВС серед прибулих поширилися масово захворювання: екземія, короста, різноманітні нариви. Як мрезультат смертність збільшилася, як засвідчують документи із 550 тисяч депортованих через рік-два перебування в спец-поселеннях залишилося 350-300 тисяч українців.

Поряд із депортаціями комуністичний режим практикував відселення українців із обжитих віками регіонів. Так у січні 1940 року постановою ЦК ВКП(б) було визначено 800-метрову зону західної та південно-західної дільниць державного кордону СРСР... Тоталітарним режимом РНК УСРС була прийнята прийнята постанова 13 лютого 1940р. “Про виселення українців з населених пунктів”. На виконання наказу НКВС з 229 українських сіл вингнала 21 тисячу 212 українських родин, деь приблизно 102 тисячі 800 осіб. Як засвідчують архівні джерела з прикордрної частини Львівщини, де компантно проживали українці були виселені українські родини з таких сіл:Салаші, Лобра, Рядова, Монастир, Пічани, Вилева, В’язивниця, Воля Велика, Лівча, Старі Гораї, Хлівисько, а також с. Міхалейки, Березняки, Заязд, Пашиця, Шкурханка, Шабельня, Юрки (Юрки), Провала, Пасіка, Голубші, Горбовці, Гутисько, Хитрейки, Басюки, Тишики, Полине, Рики, Тістечки, Гери, хутори, Мельники, Шинки, Юнини, Хуки, Кравці, Клепарів, Порцієв, Вербляни, Велика і Мала Вишеньки, Верещиця, Курники, Майдан. Всього із цих населених пунктів було виселено 2500 великих господарств, які становили визначну економічну базу Краю, приблизно 11 тисяч 995 українських господарників. Всі ці люди зазнали повного економічного і морального краху, у них дорога в подальшому була одна вступ вряда ОУН та УПА.

Як засвідчують архівні документи великого удару було нанесено і по західно-українській інтелігенції, яка легально розвивала українські національно-культурні традиції в умовах II Речі Посполитої. Так під час відходу з західного регіону НКВС репресувала представників елітарних верств українського населення, втому числі академіка К.Скудинського та сина Івана Франка Петра та інших. Таким чином, що можемо сказати, що окупація Західної України людиноненависницьким режимом СРСР та передачу її під юрисдикцію сателіта УРСР привело до тяжкої трагедії.

Фактично, як засвідчують архівні джерела, УРСР продовжила кроваву традицію Польського режиму і модернізувала терористичну діяльність та вбивства над українською інтелігенцією, та ОУН зокрема. Безсумнівно, що в такій ситуації ОУН розгорнула проти окупаційного режиму боротьбу.

Як засвічують документи, ОУН вела боротьбу політичними методами, пояснювала українському народу суть нового окупаційного режиму. Можна сказати, що ОУН користувалась повною підтримкою українського народу, вона стала тим політичним фактором з яким не можна було не рахуватися, як засвідчують сукупність проаналізованих джерел, з точки зору польської окупаційної, радянської та подальшої німецької окупаційної влад, ОУН та в подальшому УПА це “бандити”, “кримінальний елемент”, хоча ці люди фактично ніколи не були, не бажали бути громадянами польського терористичного, режиму УРСР, СРСР чи фашистського рейху.

Як бачимо ОУН повів безкомпромісну боротьбу з новим окупантом СРСР, який вступивши на територію Украни, розпочав “діяльність”, яка “з точки зору міжнародного права”, була своєрідно, безпрецедентною нормою тоталітаризму”.

Як засвідчують архівні документи, в Західній Україні розпочалися судилища та репресії талітарного режиму, які проходили з 1939-1941 роки та в подальшому в 1944-1945 роках. Міри насильної “радянзації” та боротьба з противниками з боку окупаційного, тоталітарного режиму СРСР, не витримують ніякої критики.

Як засвідчують документи сконтровані в московських архівах, нова хвиля окупації України азійським режимом СРСР зі сходу, приніс нові випробування, терор та насилля українському народу. Похідні цього режиму українські, польські, російські банд-формування (радянські партизани і регулярні окупаційні військові з’єднання типу С.Ковпака, спец-групи Д.Медведева та М.Кузнецова, та інші радянські банд-формування на українській землі), були основними найбільш неуюезпечними терористами українського народу, насильниками в усіх галузях політичного, громадського та культурного життя.

Як свідчать документи, вони грабували українське населення, відбилали насильними методами: корови, коні, харчові припаси, вбивали національно свідому українську інтелігенцію, представників громад, українських господарів...

Таким чином виселення СРСР та польськими сателітами українського народу дає підстави говорити про великі акти тероризму людиноненависницькими режимами II Речі Посполитої, СРСР, фашистської Німеччини, які на основі протирічч привели Європу до II світової війни.

І тут, як бачимо із сукупності проаналізованих нами архівних документів, на сторожі інтерів українського народу, стояла єдина, послідовно втілююча його волю Організація Українських Націоналістів, з 1942 року Українська Повстанська Армія... Боротьба ОУН та УПА була всеторонньо підтримана народом, оскільки вона була священна, за відновлення Української Держави...

Що стосується наступного окупанта , фашистську Німеччину, яка напала на не менш жаливого монстра і поневорлювача українського народу, Польщу та свого нещодавнього союзника СРСР, то вона теж, як засвідчують документи, розпочала кривавий тетор проти українського населення в Україні.

Проаналізовані нами документи, дають право наголосити, що у слід за вступом в Західну Україну, об’єктом нацистського терору стала і ОУН, а також ті українські партії, які стояли на платформі української державницької ідеї.

Після проголошення Акту 30 червня 1941року, та утворення Самостійної України, фашистська Німеччина вдалася до жорстоких заходів проти українського уряду, та зокрема ОУН. Арешт та ув’язнення в концтабір голови проводу ОУН Степана Бандери та Ярослава Стецька став сигналом для гоніння німецьких фашистів на ОУН.

З липня 1941 року розпочалися масові арешти українських патріотів, німці розпочали терористичні акти в Галичині та Волині. Зразу було арештовано 100 осіб серед яких і член Українського державного правління А.П’ясецький.

Восени німці арештували всіх, хто мав відношення до українського державного управління в регіонах. Як засвідчують документи, перша антиукраїнська акція німців відбулася на Поліссі, де відзначалося 20-річчя розстрілу більшовиками 359 українських повстанців під с. Базар. Німці заарештували 721 українців, а 30 листопада без суду й слідства розстріляли 120 українських активістів у передмісті Житомира.. Відбулися також розстріли українських патріотів у Базарі, Коростені, Радомишлі.

У жовтні 1941 року гестапо повісило у Миргороді провідника середньої похідної групи ОУН(б) М.Лемика разом з 5 його товаришами.

У Миколаєві тоді ж затримано 16 членів похідної групи, у яких виявлені документи про структуру, завдання, паролі від організації ОУН. Одного із них Мацілінського повісили, а Ю.Войтовича, брата і сестру Лехітського публічно розстріляли. Як свідчать документи в 1941 році, німці розстріляли також членів ОУН в Києві, Кам’янець-Подільському, Чернігові, Полтаві.

У лютому 1942 року німецька поліція арештувала групу українських партіотів, яка працювала за дорученням ОУН і розстріляли їх Пораненому кур’єру ОУН яка діяла між Києвом і Харковом О.Бабію вдалося вибратися із могили.

У травні 1942 року гестапо нападає на осередок ОУН у Лубнах, який очолював Вагеш і арештує всіх.

Як засвідчують німецькі документи в квітні 1942 року румунська поліція в Чернівцях натрапила на слід розгалуженої сітки ОУН(б) і провела чисельні арешти членів ОУН.

В цей же час гестапо проводить арешти членів ОУН і в Західній Європі, зокрема в 210 членів ОУН в Берліні, Ганновері, Гамбурзі, Гельдесхаймі та Потсдамі. Операція охопила ще 24 міста, серед яких Відень, Прага, Данциг, Познань і всі найбільші німецькі міста. Як засвідчують документи такі ж заходи тривали і в усіх найбільших містах України.

Так на Слобожанщині було розстріляно членкинь “Союзу українок Слобожанщини” та “Просвіти”, які надавали притулок членам ОУН.

Географія фашистського терору охопила всю Україну: Рівне, Мелітопіль, Одесандрію й Чигирин, Полтаву та Херсон. На Кіровоградщині німці розстріляли 120 осіб які були причетні до ОУН. У Кривому Розі було знищено голова та члени міської управи, редактор часопису “Дзвін” та представники інших українських організацій, які допомагали ОУН.

Терором німецькі фашистів проти ОУН розпочало гестапо 1943 рік. Так у січні було схоплено 2 членів ОУН(б) у Відні, 10- в Опельні, 55 – у Ганновері, 136 – у Берліні. Такі ж арешти відбулися в 1943 році і в Україні, в лабеті гестапо потрапило 38 членів ОУН, в тому числі у Львові Д.Грицай, А.Кузьмінський, В.Ковальський, О.Гасин. Було прилюдно розстріляно членів ОУН в Рівному, Дрогобичі. В квітні 1943 року була фашистами знищено керівників ОУН “Поділля” з центром в Вінниці. В цей же час було схоплено провідника Кримського ОУН І.Осадчука в Євпаторії.

В лютому 1942 року в Джанкої німецькі фашисти розстріляли 14 членів ОУН в тому числі Р.Бардахівського, С.Ванкевича, М.Любака, Наконечного.

В цей же час були схоплені і розстріляні 30 пропогандистів похідної групи ОУН, яку очолював М.Сціборський, яка вирушила в глиб України.

В цей же час від рук німецьких катів загинув шеф розвідки ОУН(б) І.Равлик, був ув’язнений і замордований в гестапівських застінках Львова член проводу ОУН(б) І.Климів (Легенда), волинський провідник ОУН А.Марченко.

В лютому 1942 року гестапівці арештували 15 членів ОУН на чолі з окружним провідником ОУН(б) В.Мельничуком. Десять із них було вивезено в листопаді 1942 року до м. Ягольниці і розстріляно разом із 52 іншими бранцями, яким інкримінували належність до ОУН.

Як засвідчує сукупність проаналізованих нами документів, в листопаді 1942 року гестапівці напали на збори ОУН(б) у Львові, по гетспівцях охороною зборів було відкрито вогонь де було вбито 2 осіб. В цей же час гестапівці провели масові облави і арешти в Львові, Тернополі, Станіславі, де під стінами синагоги розстріляли 20 українських патріотів.

В цей же час активно розпочинає давати спротив окупантам Українська Повстанська Армія (УПА), у січні 1943 біля с. Недільна, Дрогобиччина було вбитовизначного гестапівця Ляйфмана. Німці помстились і повісили в Дрогобичі 3 полонених вояків УПА та 8 членів ОУН. В цей же час в січні 1943 року сотня УПА під кепівництвом сотника Білого (Арійця) напала на в’язницю в містах Дубно та Кременці.

Таким чином під час фашистської окупації України в 1941-1944 роках загинуло 4 тисячі 756 членів ОУН у тому числі 197 членів вищого керівного складу 95% від всіх вбитих і замордованих припадає, які припадають на “Рейхкомісаріат України”. Серед великих міст перше місце посідає Київ тут у боротьбі з нацистами загинуло 621 член ОУН, велика кількість членів ОУН як політичних в’язнів утримувано в 126 концтаборах на територіях Німеччини та Польщі. 132 члени ОУН не вишли живими з концтаборів. Їх засудили і утримували ще те, що бажали бачити свою батьківщину вільною.

Як засвідчують німецькі документи з 1943 року ОУН(б) взяла курс на підготовку загального повстання, лави УПА почали стрімко зростати.

УПА почала проводити каральні операції над німецько-фашистськими окупантами. Внаслідок боїв, УПА захоплювала у ворога велику кількість зброї, провіанту, амуніції. Як бачимо під керівництвом ОУН, члени якої були прикладом для всіх ланок поневоленого українського суспільства, розгорталась боротьба, формувалась збройна сила Українська Повстанська Армія. Таким чином терор не поставив український народ на коліна, лише завдав йому чисельних ран, які проросли в серця прийдешніх поколінь трагфічною скорботою за воїнами УПА та членами ОУН, які боролися за відновлення незалежності України...

Сукупність всіх наявних, проаналізованих нами документів, дають право наголошувати, що ОУН у час польської, радянської та фашистської окупації була єдиною партією, яка відстоювала ідею Української Самостійної Соборної Держави на протигагу всім своїм політичним опонентам в Україні та поза нею, а одже, ОУН – це державницька організація, яка боролася за утвердження всіх міжнародних актів, угод, в утвердження незалежності України, опираючись на національно-визвольний рух. ОУН спрямувала всю агітаційно-пропогандиську роботу на підвищення національної свідомості українського народу.

ОУН вживала заходів стосовно розвитку національної науки, освіти, культури, господарювання, обстоювала інтереси традиційних українських конфесій перед наступом латинників та московської церкви, захищала соціально-економічні права населення українських етнічних земель, не допускала, щоб в українських, як центральних так і регіональних урядах та промисловостях утверджувалися: євреї, поляки, німці.

За переконливою і доволі аргументованою думкою керівництва проводу ОУН: “Україною, повинні правити, українці, а не інші етнічні меншини. Останні повинні признати верховенство українського закону, права, культури і особливо мови, літератури та писемності. Всі хто не бажав працювати на українську масову культуру, мову, традиції повинні були спочатку добровільно, а можливо й примусово покинути Україну, і водночас панівне в етностструктурі української держави і народу, в освіті, культурі, юриспруденції та державобудівництві, зайняти українці. Всі вивільні високоінтелектуальні робочі місця після від’їзду в свою батьківщину всіх не бажаних вчити українську мову, поважати багатостраждальну історію та культуру, повинні зайняти українці.

З точки зору стратегії ОУН всі головні іноетнічні колоністи та поневолювачі українського народу повинні добровільно покинути Україну, або включитися в активне державобудування в Україні...

Як бачимо із проаналізованих нами джерел у ХХ столітті уряди Польщі, Угорщини, Радянського Союзу (Росії), Румунії застосували репресивні, силові методи у вирішенні українського питання, змушуючи ОУН вдаватися до адекватних заходів, проти асиміляції, денационалізації, розпорошення українського народу його прав на власну посеред цих народів, Українську державу.

Обставини II світової війни поставили ОУН та УПА, український народ в обставини виборювача своїх прав. Це було в усіх вищеприведених режимах. Контактуючи з усіма режимами ОУН змушувала змінювати тактику і методи боротьби.

Спочатку ОУН воювала проти польського окупаційного режиму, протистояла радянському та німецькому. Передусім, як засвідчують архівні джерела, уже в червня 1941 року перший збройний відділ ОУН розпочав боротьбу з окупаційним радянським режимом. Вже в 1941 році Крайовий провід ОУН(б) задекларував утворення Головної команди (ГК) Української національно-революційної армії(УНР) на чолі з начальником-комендантом, лейтенантом І.Климівим (Легендою). Кількість воїнів УНР становила 4 тисячі, яку гітлерівці намагалися розстріляти, так само вони вчинили з українською народною міліцією, яку розформували до кінця 1941 року.

Терористичні акції над українськими державницькими установами підштовхували провід ОУН в жовтні 1941 року до війни з німецько-фашистськими окупантами. Було сконцентровано увагу на підготовці офіцерських кадрів в 37 офіцерських шкіл, та польових вишкільних таборів в яких навчалася по декілька сотень воїнів.

Як бачимо із документів, від 1941 року з часу утворення Поліської Січі, яка репрезентувала уряд УНР в екзилі з А.Лівицьким, організатор Січі Т.Боровець “Бульба” здійснював підготовку майбутніх воїнів УПА у легально діючій українській міліції, очолюючи її окружну команду в місті Сарнах. Головну увагу командування Січі зосередило на знешкодженні радянських опорних пунктів, дотів, дзотів, ліквідації залишків радянських підрозділів, збиранні зброї та боєприпасів. Діючи партизанськими методами ці військові формування намагалися створити передумови для передавання влади уряду УНР.

Однак після ліквідації у Львові німцями уряду Я.Стецька та С.Бандери уряд УНР, президент А.Лівицький санкціонував боротьбу проти німецько-румунських окупантів силами невеликих

бойових груп. Тому керівництво Січі організувало удар по цивільній адміністрації Гітлера, як акт політичного опору новому окупаційному режиму України...

Відповідно до нових завдань у березні 1942 р. штаб УПА схвалив основи партизанської тактики, яка повинна посягти паніку серед ворога.

В цей же час провід ОУН(б) на II конференції (квітень 1942р.) виробив програму довготривалої підготовки політичних та військових сил для боротьби за українську державність. Вважалось неприпустимим стихійний виступ мас, щоб енергію народу не виливати на партизанщину, а оформити її у всенародний український національно-визвольний рух проти німецьких фашистів та російських більшовиків.

Німецькі спецслужби відразу побачили зміни в тактиці боротьби з німецькими окупантами ОУН(б). І що остання зосередилась в 1942-1943 роках на нагромадженні сили для боротьби з окупантами.

Як засвідчують документи від підготовчої роботи до активної фази протидії окупантам ОУН(б) перейшла після III конференції (17-21 лютого 1943р.). З цього часу частини УПА, які зросли за рахунок поліцаїв та козаків, що переходили в підпілля, та загонів бульбівців та мельниківців, які вливалися в УПА, військово-політичну організацію, що декларувала свою надпартійність. Однак скоро УПА, підпорядкувалась ОУН(б). Ситуація, яка складалася на фронті двобою двох окупантів України, Німеччини та Радянської Росії застала ОУН та УПА обрати стратегію боротьби з ворогами на два фронти, а тобто проводити війну одночасно проти обох ненависних режимів, які не визнавали незалежності України.

Як бачимо, стратегія ОУН була загально вірною, слід наголосити, що інтелектуали в ОУН та УПА, в загальному вірно оцінили час і основні військові взаємовідносини двох противників. Було вірно вибрано час, коли Німеччина і СРСР максимально виснажилися у війні. Таким чином в 1943 році ОУН та УПА розпочинаю війну з німецьким фашизмом. Як засвідчують документи ОУН та відділи УПА протягом 1943 року брати участь у 59 боях і знищили всіх разом до 8 тисяч німецьких військовослужбовців та представників німецької окупаційної влади.

Збройне зіткнення з німецькими та угорськими карателями восени 1943 року вела також Українська народна самооборона Галичини. В осені 1943 року підрозділи УПА мали 47 сутічок з гітлерівцями в результаті яких загинуло від військ УПА 1500 карателів.

У грудні 1943 року командування УПА затвердило "Тактичну інструкцію" яка наказувала всім підрозділам УПА зайняти самооборону і вести наступальні бої лише в випадках, коли німецькі окупанти вдавались до відвертих грабунків українського населення. Однак, як засвідчують документи, в час відступу німецьких військ, УПА напала на німецькі підрозділи з метою заволодіння зброєю, боєприпасами, амуніцією для подальшої боротьби з радянськими окупантами України.

Як бачимо із документів ГК УПА 10 квітня 1944 року видало наказ згідно якого заборонила будь які контакти з ворогами українського народу, оскільки це підриває стратегію УПА. Загибель Німеччини є неминучою, тому УПА повинна цілковито переорієнтуватися у боротьбі на другого ворога української державності російських більшовиків.

Як бачимо з перших контактів ОУН та УПА і новим окупаційним сталінським режимом СРСР, який з новим, більш жорстоким терором вступив на українську землю, вони зразу були ворожими і безкомпромисними. Взаємна непримиримість стала відчутна уже з перших військових сутічок УПА з Червоною армією. Джерела до 1943 року практично не розповідають про військові сутічки між радянськими партизанами та відділами УПА. Стратегічна тактика діяльності ОУН та УПА сформульована в листівці "Партизанка і наше ставлення до неї", яка вийшла в світ в жовтні 1942 року. В ній наголошувалось: "партизанські дії викличуть відплатні, каральні акції гітлерівців, слід сконцентруватися на конкретній підготовці загального повстання проти ворогів українського народу та державності". Як наголошувалося: "не партизанка сотень чи навіть тисяч, а національно-визвольна революція мільйонів є запорукою перемоги".

Виконуючи стратегію проводу ОУН, підрозділи УПА з травня 1943 року, зокрема підрозділи, які очолювали командири "Шуляка", "Квітка", "Крутий", "Крук", здійснювали рейди з Волині на територію сусідньої Кам'янець-Подільщини, восени відділи "Кропиви", "Гордієнка", "Олега" зробили рейди на Житомирщину й Вінничину, які носили виключно пропандистське спрямування, з метою поширення державницької ідеї на Правобережній Україні. Одночасно

загони УПА розгромлювали загони та бази радянських партизанів, вступали в боротьбу німецькими загарбниками.

Як засвідчують документи 22 квітня 1943 керівництво радянських партизанів отримало з штабу Червоної армії наказ, згідно якого, відділи О.Сабурова повинні приступити “до знищення націоналістів”. Влітку та восени 1943 протистояння між УПА та радянськими партизанами загострюються, в бої вступають великі загони, оскільки яка повідомляла “УПА Заграва”: “прийшли більшовицькі бандити розпочали грабунок мирного місцевого населення”.

В цей же час у березні 1944 року Крайовий провід ОУН на західноукраїнських землях орієнтував командирів УПА на “проведення боїв поза оселями і коли є певність виграшу”.

В цей же час УПА робила всі спроби, щоб оборонити від терору НКВС українське мирне населення, в цей же час Москва та її спецслужби та війська НКВС не гребували ніякими засобами, щоб знищити не лише підрозділи УПА, які зі зброєю відстоюють незалежність України, а й знищити й національну, соціальну та економічну базу українського національно-визвольного руху. При цьому, Москва вдавалась до жакхливих провокацій, терору та вбивств, від утворенням загонів під виглядом СБ провобу ОУН та УПА до вбивств цими ж загонами українського мирного населення.

Як засвідчують архівні документи у серпні 1944 року ЦК КП(б) У ухвалив рішення “Про передачу партизанської дивізії ім.С.Ковпака до складу НКВС”, щоб домогтися “якнайшвидшої ліквідації націоналістичних банд”. З цього часу, про що ми наголошували вище, ведуть відлік затьмаривші себе вбивствами українського населення під виглядом воїнів УПА, “спец-групи НКВС-МДБ”.

Ці військові загони, фактично з 1944 до 1954 року діяли під виглядом УПА та Служби Безпеки проводу ОУН. В подальшому в ці загони включались завербовані командири УПА, члени проводу ОУН, працівник СБ ОУН, які потрапляли в полон. Можна уявити собі картину вбств та насилля, терору радянських окупантів над мирним українським населенням, який у кінцевому списувався на “націоналістів”.

Як засвідчують документи секретних радянських архівів, у лютому 1945 року ЦК КП(б)У прийняв спеціальну постанову в якій зазначалося:” З метою знищення окремих груп, так званої СБ і оунівських главарів, за прикладом Волинської області, створювати групи спеціального призначення із бандитів, що зголосилися з повинною і виявили бажання боротися з бандитизмом”. Одна з таких “лжебанд”, як їх називали самі ініціатори створення в кількості 6 колишніх упівців була створена Бережанським райвідділом НКВС, яка у першій операції виявила і видала з с.Стриганці двох активних учасників ОУН.

До 20 червня 1945 року в західноукраїнських областях під виглядом воїнів УПА діяло, як засвідчують секретні документи радянських архівів, 156 спецгруп, особливий склад яких спочатку налічує 1783 осіб і який в подальшому збільшувався. Вони, як засвідчують документи вдавалися й до терористичних акцій, провокацій, які кидали тінь на ОУН та УПА. Як бачимо із донесень в МДБ УРСР (осінь 1946р.) Т.Строкачу, повідомлялось: ”що члени однієї спецгрупи: сержант Скотніков, рядові Бутов, Васильєв і Степанов “видаючи седе за бандитів ОУН та УПА” в ніч на 14 вересня 1946 року в с.Микитинці Косівського р-ну (Івано-Франківської обл.) піддавали місцевих громадян “побиттю і гвалтуванню”. Маштаби свавілля радянських окупантів, бандитів НКВС-МДБ та окупаційних військ Червоної армії за період 1943-1949 років були настільки маштабними, що 15 лютого 1949 року військовий прокурор внутрішніх справ МВС Українського округу Кошарський змушений був звернутися на адресу М.Хрущов з доповідною запискою “Про факти порушення соціалістичної законності в діяльності так званих спеціальних груп МДБ”, в якій повідомлялось: “В Західних областях України широко використовуються, так звані спецгрупи, які діють під виглядом бандитів УПА... Свавілля і насильства, яких припускаються їх учасники над місцевим населенням,... що підриває авторитет радянської законності, дії спецгруп МВС–МДБ носять яскраво виражений бандитський характер. Виступаючи в ролі українських націоналістів, учасники спецгруп ідуть далі... Грабунки, як і інші порушення радянської законності, виправдовуються... не лише рядовими працівниками МДБ, а самим міністром...”

Як бачимо із архівних джерел, окупація українського народу, більшовицьким режимом СРСР та боротьба з українським національно-визвольним рухом, українськими патріотами, велась найдикішими найжорстокішими методами...

Таким чином на окупованих землях Західної України в 1944-1945 роках, якщо не порушувати хронологію злочинів тоталітарного режиму УРСР-СРСР, було виявлено та арештовано 2 тисячі 339 поліцаїв, які отримали різні терміни покарання, 66,5 тисяч осіб, що працювали по обслуговуванню німецької армії, 12,8 тисяч найблищих родичів, 66,1 тисяч які працювали в німецьких установах, 34,3 тисячі ставленики і посібники німецьких військ всі і вони були засуджені і заслані в північні райони СРСР на довготривале ув'язнення.

Особливу статтю було встановлено для "бандитів ОУН та УПА" та їх сімей, які всі підлягали засудженню і депортації з Західних областей України. За офіційними даними до Сибіру на заслання було виселено понад 200 тисяч західних українців.

Таким чином, відхід німецьких фашистів за межі України започаткував новий терор окупаційного більшовицького режиму СРСР над українським народом. Кремль не бажав надавати Україні незалежної держави, а його оновлені кордони визнала міжнародна спільнота ООН, як і складову СРСР, так звану УРСР. Таким чином, Західна Україна стала ареною багатогранної та багаторічної кровопролитної боротьби між представниками українського народу УГВР, УПА з одного боку і комуністичним окупаційним режимом з другого боку.

Як бачимо із документів, під час німецької окупації України ОУН поширила свою діяльність на всю територію України і знайшла масову підтримку своїй діяльності в більшості населення. Основне концентруюче ядро діяльності, слід наголосити, була Західна Україна. Вважаючи з 1944 року головним ворогом українського народу та української державності, російських більшовиків, Українська Головна Визвольна Рада з 1944 року та її бойовий відділ Українська Повстанська Армія зосередились на підготовці масової війни проти радянських окупантів.

Слід наголосити, що УГВР у осягненні незалежності України підтримували всі українські політичні партії та рухи. Об'єднання українського навколо УГВР та УПА сприяли самі російські окупанти, які зразу ж вступивши в Україну організували тотальну радянізацію та колективізацію всього майна, штучно прискорювали темпи в насаджені чужих українському менталітету та ідеології, норми "комуністичної ідеології та поведінки", систему управління. Все це супроводжувалось на фоні безприцедентних репресій, що викликало в українців активний та пасивний спротив. З метою прискорення радянізації України сюди з Росії та інших азіатських республік надсилались кадри, які не володіли ситуацією українського національного, культурного та релігійного життя. Прибулі кадри ігнорували українські звичаї та традиції, користувалися чужою українцям, мовою, були у культурному та цивілізаційному відношенні набагато нижчі, фанатично заангажовані комуністичної ідеологією. В цей же час репресивна влада, т силами держбезпеки ініціювала так званий Львівський церковний собор 8 березня 1946 року, який "проголосив саморозпуск Української Греко-Католицької Церкви", таким чином більшовицькі окупанти втрутилися самочинно в світоглядне та духовне життя українців. Все це посилювало супротив українського населення проти радянських окупантів.

Жорстоко поводити себе також прибулі працівники орагнів внутрішніх справ, держбезпеки, військових комісаріатів, інших окупаційних установ, які порушували всі "писані закони репресивної держави СРСР" і таким чином своїми вчинками дискредитували репрезентовану ними більшовицько-азіатські диспотию СРСР та його сателіта УРСР.

Без сумніву, що керівництво УГВР та командування УПА в таких умовах жорстокої окупації України робило все, щоби мобілізувати всі сили включити, всі засоби для боротьби з окупантами. Тому, як бачимо із документів УПА з 1944 по 1946 рік намагалася збройно протистояти військам НКВС, МДБ та регулярним військам Червоної Армії.

З 1947 року УПА змінює тактику до військово-репресивної системи окупаційного режиму. Фактично до 1951 року УПА шляхом різносторонньої, втому числі, як військової боротьби так і підпілля, веде безкомпромісну боротьбу з усією системою радянської влади несучи великі втрати.

З 1951 року по 1956 члени ОУН та невеликі загони УПА переходять в глухе легалізоване підпілля, більш боездатні підрозділи відходять на захід.

Як засвідчують радянські документи, Червона армія НКВС, МДБ активно включилися в насадження “політичних ідеалів” окупаційного режиму в Україні й боротьбу з головним противником УПА.

При цьому НКВС, МДБ використовували всі репресивні надбання світових спецслужб, комбатантських і партизанських формувань, доповнюючи їх тими репресивними технологіями, що найбільш відповідали місцевим умовам. Щоб уявити собі весь трагізм українського народу та його збройних сил УПА, слід розглянути всі військові операції окупантів. Як засвідчують документи, на боротьбу з УПА були кинуті військові підрозділи, які мали досвід довгорічного ведення війни з німцями на фронті. До цих підрозділів долучились і вишколені спецслужби. Вся ця сукупність тоталітаризму в умовах безпрецедентної окупації України, людиноненависницьким режимом СРСР, ставила УПА в тяжкі умови боротьби.

Як бачимо із радянських документів в ході операції “Велика блокада” (січень-квітень 1946 року) радянське військо зайняло всі населені пункти Прикарпаття і Карпатського краю. В хід включилися танки, артилерія, авіація. В боях з окупантами УПА несла великі втрати, її число із 350 тисяч бійців скоротилося до 200 тисяч. Весною влітку 1945 року УПА реорганізується і починає діяти невеликими загонами взводами та інколи під час значимих операцій сотнями та куренями (батальйонами, полками).

З другої половини 1945 року відбулася структурна реорганізація ОУН та УПА, які вели національно-визвольну боротьбу українського народу проти радянських окупантів невеликими підрозділами та підпільними. Очолив боротьбу Центральний провід ОУН в Україні, який складався з Крайових проводів:

Перший охоплював Північно-західні українські землі, у склад якого входили малі крайові проводи “Москва” (Волинська область, ряд південних районів Білорусі), “Одеса” (Рівенська область та частина Тернопільської). Та “Поділля”, і “Галичина”. У складі малих крайових проводів Буг-2 (Львівщина) та Карпати-Захід (Карпатський Край і Буковина).

Були ліквідовані областні і підрайонні проводи, “жіноча сітка”. Основними ланками ОУН стали окружні, надрайонні (по 2-6 в окружному), районні (по 3-5 в надрайонному), кущові та станичні проводи, де останні формувалися в конкретних населених пунктах.

Як засвідчують документи секретних радянських архівів, станом на 1 січня 1947 року, діяли 8 крайових, 16 окружних, 38 надрайонних, 121 районний проводи, які очолювали близько 3000 тисяч чоловік. Їх політичну діяльність підтримували 228 окремих бойових груп воїнів УПА (чисельність окремої бойової розпорошеної групи воїнів УПА до 2 тисяч 24 осіб), без урахування легально працюючої сітки ОУН.

В цей же час, як засвідчують радянські архівні документи, самі проводи склалися з референтур: військова, господарська, жіноча, юнацька, зв’язкова референтура, організаційна та Український Червоний Хрест. Під час реформування в 1945 році ці референтури були скасовані. Залишилися в функціонуванні: організаційна, служба безпеки, служба пропаганди. Як зауважать радянські архівні документи, навіть в умовах великих втрат ОУН та УПА, референтури пропаганди та служби безпеки залишалися найбільш стійкими та не уязвимими.

Як бачимо із проаналізованих документів радянських архівів з 1 січня 1947 року провід ОУН та керівництво УПА велику увагу приділяють створенню легальних підрозділів. Головне їх завдання було збереження кадрового резерву, матеріальне забезпечення військових підрозділів УПА та членів проводу ОУН. Як бачимо, як УПА так і підпільні структури ОУН переходять до підпільної боротьби з окупантами малими групами. Широко розгорнуте будівництво підземних сховищ-бункерів, налагодило чітку систему кур’єрського зв’язку, оновлювалась система псевдонімів, криптонімів та паролів. В зимовий період кожна з бойових груп переховувалася в глибокодоступних, оснащених бункерах, а з весни ці підрозділи розгортали боротьбу з окупантами.

З 1947 року УПА виробила нову стратегію та тактику яка базувалася на трьох тактичних схемах:

“Даждьбог” – збереження кадрів і активності. “Даждьбог” зобов’язував ОУН та УПА мінімізувати відкриті виступи, створення глибокозаконспірованого підпілля, вступ в офіційні політичні та господарські структури окупаційної влади, включаючи й правоохоронні органи. Основним інтелектуальним ударом треба було зосередитись на дискримінації цивільної

окупаційної влади, як не могла б утвердитися в українському суспільстві...”Дажьбог” пропнував діяти невеликими групами, завдавати ударів по винищувальних батальйонах, невеликих підрозділах силових структур, окупаційних державних установах, знищувати колгоспи, а майно передавати сільським хазяївам, зривати вибори до окупаційної влади.

“Орлик” – створення баз, бункерів, в східних районах України.

“Олег” – виховання молодих кадрів.

Така тактика була результативною, як засвідчують документи 3 травня 1946 року підрозділ УПА “Месники” біля с.Майдан, на Станіславщині ліквідував командуючого 38 рмією генерал-полковника К.Москаленка та члена Військової ради армії генерал-майора А.Єпішева. Боївка СБ “Юри” ліквідувала заступника начальника політвідділу цієї армії полковника Голубєва.

Як бачимо із радянських військових архівів з 1946 по весни 1946 року окупаційна влада залучила до війни з УПА регулярні частини Червоної армії. Таким чином в воєнному протистоянні з УПА брала участь 13 армія 25 тисяч військових(800 гарнізонів, 110 мобільних груп, 28 армія 1148 гарнізонів, 52 – 1101 гарнізон (27 тисяч 822 військових). Як засвідчують документи, радянська армія несла великі втрати від засад, мінування доріг та погану підготовку фронтових частин до такої специфічно незрозумілої війни. В цих частин було слабке розвідабезпечення та незадовільна взаємодія з органами НКВС-НКДБ. За таких обставин, наголошено в документі, військові частини несуть великих втрат, а самі військові операції є мало ефективними із-за партизанської тактики ведення війни частинами УПА.

Як наголошують документи радянських архівів з грудня 1944 року окупаційна радянська система поклала надію на “Управління по боротьбі з бандитизмом”, потім на Народний Комісаріат Внутрішніх Справ та Міністерство Державної Безпеки. Всі ці структури, зрозумівши неефективність Червоної армії у боротьб з УПА та ОУН створили для боротьби з останніми агентурно-бойові підрозділи “легального підпілля”, які втикористовували структуру та систему ОУН та УПА. Як засвідчують документи, ще в літку 1944 року в надрах НКДБ УРСР були створені “конспіративно-розвідувальні групи”, які сформували з числа червоних партизанів, та залучених до співробітництва колишніх членів ОУН та УПА. Як засвідчують документи, нарком внутрішніх справ В.Рясний у серпні 1944 року віддав вказівку начальнику Волинського УНКВС на формування таких підрозділів, які в 1946 році переросли в “спецгрупи”, “агентурно-бойові формування”. Особливу увагу було звернено на комплектування Служби Безпеки (СБ) Проводу ОУН, в яку були залучені дійсно особи, які раніше були в структурі СБ, проводу ОУН, очолювали її певні підрозділи. Їх 1-2, інколи, як в Дрогодицькій обл. 4 дійсних есбістів, які були полонені МДБ, командирів СБ доповнював загін чекістів від 50-до 100 офіцерів. Діяльність цього “фальшивого СБ” супроводжувалося жахливим терором проти мирного українського населення.

Як засвідчують документи радянських архівів, станом на липень 1945 року на території Західної України нараховувалося 156 таких “спец-підрозділів” в яких брадо участь до 2000 чекістів. На їх рахунку тільки за 1945 рік знаходиться 1958 вбитих і замордованих і 1142 захоплених членів ОУН та воїнів УПА.

До кола функціонувань спецгруп входила компентенція ліквідація Служби Безпеки ОУН та керівництва УПА. До 1950 року МДБ створило: Калуський, Коломийський, Кам’янець-Подільський “окружні проводи”, 4 “районні проводи” 6 окремих груп, які діяли під маркою УПА. Зусиллями їх було знищено останніх в Україні членів Центрального проводу ОУН В.Галасу (11 липня 1953 року) та В.Кука (23 травня 1954 року). Ці спецгрупи відзначалися особливою жорстокістю.

Як засвідчують документи, фіктивне керівництво цих груп ввійшло в довір’я в 1951-1960 роках до Закордонних Частин ОУН та УГВР і “координувало фіктивну роботу та діяльність фіктивних структур ОУН та УПА в Україні”...

Учасники спецгруп затьмарили себе актами вбивств над мирним населенням. Як засвідчують документи радянських архівів, командир спец-групи МДБ “Гонта” був засуджений радянським судом у 1948 році до 25 років позбавлення волі за здирицтво, гвалтування та грабежі місцевого населення...

Як засвідчують документи після 1948 року відбулась реорганізаці спец-груп МДБ із всіх наявних струтур було сфомовано 25 спецгруп.

Кремлівські правителі виявили занепокоєння тим, що ситуацію в Західній Україні за період 1944- по 1949 рік взяти під контроль не вдалось. За таких обставин, як засвідчує директива ЦК ВКП(б) та уряду СРСР, наказ МДБ-МВС СРСР №0074/0029 від 21 січня 1947 року, всю боротьбу “ з буржуазно-націоналістичними бандами було покладено виключно на Міністерство Державної Безпеки”. В підпорядкування МДБ було переведена вся структура окупаційно-репресивної влади: армії та дивізії Червоної армії, підрозділи міліції, внутрішні та прикордонні війська, винищувальні батальйони, спец-підрозділи.

Головним зняряддям оперативно-пошукової роботи було “Управління 2-Н МДБ УРСР (його куратором був 2-Н 2 Головного управління МДБ СРСР).

1-й відділ управління МДБ вів розшук членів Центрального проводу ОУН та основних крайових провідників та легальної сітки ОУН.

2- відділ здійснював розробку нищих проводів та легальної сітки ОУН.

3-відділ протидіяв ОУН у розширенні в східні області України.

4-відділ займався ОУН-мельниківцями та іншими національно-патріотичними організаціями та партіями.

Як засвідчують документи, лише у грудні 1949 по березень 1950 в регіони Західної України перекинуто в довгострокові відрядження 900 високофахових чекістів та 200 керівних працівника міліції.

Як засвідчують документи радянських архівів, станом на 1 листопада 1949 року під “прицілом МДБ” знаходилося 5 членів крайових, 13 окружних, 32 надрайонних, 119 районних проводів ОУН.

Ефективним зняряддям окупаційної влади проти ОУН та УПА стали оперативно-бойові групи (чикістько-військові групи), які були зобов'язані нейтралізувати підпільників та зв'язківців. Офіційно їх діяльність було затверджено наказом по МДБ 19 грудня 1948 року. Ці групи склалися і оперативних працівників, офіцерів та солдатів. Як засвідчують документи, станом на 25 листопада 1951 року було сформовано 6 таких груп в які входили 82 оперативники, 65 офіцерів та 1124 солдати. В цей же час МДБ було затверджено 115 спецгруп які займалися виключно цивільними та легально діячими функцонерами від ОУН, 181 спецгрупа займалася розшуком озброєних груп ОУН. Всі ці структури опиралися на широкомаштабну агентурно-освідомчу мережу, до якої багатьох людей залучали примусово.

Як засвідчують документи, солдату внутрішніх військ для отримання 10-добової відпустки на батьківщину необхідно було особисто “знищити”, або захопити одного підпільника.

3 8 серпня 1953 року відділи МДБ, які боролися з ОУН та УПА передають в 4-те (секретно-політичне управління МВС УРСР), а з березня 1954 року в Комітет Державної Безпеки (КДБ).

Нова структура КДБ створює три відділи, які борються з ОУН(б):

1-й відділ управління займався боротьбою з ОУН(б) в Україні та за кордоном,

2-й відділ боровся проти мельниківців та інших організацій в Україні та закордоном,

3-й проводив радіоігри проти закордонних центрів ОУН та спецслужб окремих країн НАТО.

Вся ця структура в такій формі проіснувала до 9 березня 1960 року. Згідно документів її “напрацювань”, вся її діяльність носила жорстокий характер оперативно - службової діяльності, тирора та насилля над українським народом.

Як засвідчують документи, всі фахівці відрізнялися низьким культурно-освітнім рівнем. Серед цих терористів українського народу, катів і вбивць станом на 1 січня 1952 року, вищу та неповну вищу освіту мало лише 13,2%, середню - 43,6%, незакінчену середню - 31,6%, нищу-11,2%, це в оперативники МДБ, зокрема у Львівському МДБ (лютий 1946 року), вищу освіту мали 4,3%, нищу 21,2% особово складу.

Слід наголоситим, що вже до 1951 року 40% керівного та 41,5% оперативного складу МДБ УРСР складали українці з східних областей України, проте жорстокий характер боротьби з ОУН та УПА не змінився.

У ході тероризму над українським народом, “прокуратура” зафіксувала 396 злочинів, які скоїли проти мирного українського населення співробітники МВС-МГБ, 187 злочинів були доказані. Серед тяжких злочинів: самочинні розстріли, грабунки, гвалтування, незаконні обшуки, терористичні слідства. Як засвідчують документи, терор проти українського народу був масштабний, що змусило навіть тоталітарний режим за жорстокі злочини в першому півріччі 1949

року 25 працівників МБД засудити трибуналами, 1189 притягнути до адміністративної відповідальності...

Як бачимо у боротьбі з ОУН та УПА НКВС -МДБ широко застосовувало оперативно-технічні засоби, мінування шляхів, бункерів. Жертвою мінування став референт СБ Тернопільського окружного проводу ОУН “Шлях”, останній керівник проводу “Москва” І.Троцюк – “Верховинець”, який загинув 11 грудня 1951 року, отримали поранення провідник ОУН Волині В.Галаса “Орлан” та його дружина.

МДБ застосовували припарат “Нептун 47” на основі отруйного газу, його додавали в горівку, молоко, загалом в їжу. Від дії припарату людина втрачала дієздатність і попадала в руки МГБ живим. Станом на 10 вересня 1949 року було розміщено 600 апаратів, і за їх допомогою ліквідовано 136 підпільників.

Краще технічне обладнання давало перевагу МДБ у боротьбі з УПА та ОУН, яким бракувало зброї, техніки, амуніції, продуктів харчування. Проте навіть така спец-техніка не зупинила боротьбу ОУН та УПА, оскільки підрозділи УПА в цей час були більш мобільними, добре орієнтувалися на місцевості мали налагоджені зв'язки з населенням, яке разом з УПА в цей час активно та ефективно боролася з колгоспами, що відмічено в радянських документах. Зокрема рішення ЦК КП(б)У від 27 жовтня 1945 року наголошувалося, “ що армія та НКВС, які механічно з армійським досвідом перенесли в середовище населення, деградує від п'янства, бійці НКВС стають легкою здобиччю бандитів УПА, які масово захоплюють в них зброю, амуніцію та боеприпаси”.

18 квітня 1946 року оргбюро ЦК КП(б)У змушене було ухвалити постанову “Про посилення політичної роботи, підвищення більшовицької пильності та бойової виучки у винищувальних батальйонах західних областей УРСР”...

Директива МДБ УРСР від 14 травня 1947 року спрямовувала на закріплення батальйонів за конкретними групами підпільників, більш активне залучення до оперативно-військових операцій... ”Однак п'янство, та халатність привела до часкового знищення цих формувань воїнами УПА, а в квітні 1949 року 62 такі групи (з 73 чоловік зі зброєю) були роззброєні підрозділами УПА”.

У 1950-1953 роках МГБ заарештувала 238 “яструбків”, як було встановлено 70 із них були тісно зв'язані з підпіллям ОУН, 127 були арештовані за грабунки над місцевим населенням.

Таким чином, боротьба ОУН та УПА з новим окупантом України, таталітарним режимом СРСР коштував українському народу великих жертв.

Як бачимо із архівних джерел, першими втрати воїнів УПА та членів ОУН намагалися підрахувати ще в 1957 році “фахівці” 4-го управління КДБ УРСР, які роблячи підрахунки наголошували, що облік втрат ОУН та УПА в 1944-1946 роках проводився незадовільно, що ускладнює підрахунок загальних втрат та кількості жертв зі сторони ОУН та УПА у цей час... Тут же зазначалося, що імовірно за період 1944-1956 років в ході боїв та самогубств встари воїнів УПА та політичного керівництва ОУН становили вбитими 155 тисяч, 108 осіб, з них у східних областях України 1746 осіб.

За цей же час вишло з повинною 76 тисяч 753 особи.

За період 1944-1954 років було за “націоналістичну діяльність” заарештовано 103 тисячі 866 осіб, з них засуджено - 87 тисяч 756 осіб.

Серед загинувших, або затриманих - 81 командир груп і округів УПА, 58 курінних, 326 сотенних командирів УПА, 21 член центрального проводу ОУН, 154 крайових провідники ОУН, 57 обласних провідники ОУН, 303 окружних провідників ОУН, 2800 надрайонних і районних провідників ОУН, 4000 тисячі керівників окремих підпільних груп.

Розгрому зазнали 563 проводу ОУН, 1888 окремих груп підпілля ОУН, включаючи й Центральний провід ОУН, 10 крайових проводів ОУН, 32 обласних і окружних проводів ОУН, 84 надрайонних проводів ОУН, 436 районних (чимоло з них відновлювалися від 2 до 6 разів).

Таким чином, пішло ж життя внаслідок боротьби з окупантами України понад 445 тисяч національно-свідомих українців.

Останніми жертвами з боку ОУН стали борці українського підпілля П.Пасічний та О.Центарський, які загинули в ході чикістської “операції” біля хутора Лози Підгаєцького району Тернопільської області 14 квітня 1960 року, власне цей день, коли загинули в Україні останні

борці за волю України, воїни УПА та члени ОУН, віддаючи належне національно-визвольній боротьбі українського народу в 40-50 роках, слід вважати офіційним завершенням збройної боротьби на українській землі...

Однак боротьба ОУН не була завершеною і радянська репресивна система не змирилась з утвердженням свого панування над українським народом репресивними методами в Україні.

Як бачимо із джерел вона перенесла свою терористичну діяльність за кордон, де провіднику ОУН Степану Бандері вдалось відновити провід і за кордону повести політичну війну проти СРСР та його політичного маріонеткового режиму УРСР, та звідтіля суттєво впливати на політичні процеси в Україні.

В цей же час не дивлячись на жорстоке придушення воєнної діяльності УПА та припинення діяльності крайових, окружних надрайонних та районних проводів ОУН в Україні в середині 50-х років, політичний опір тоталітарному режиму на українських землях не припинявся і в наступні роки.

Переважає більшість колишніх учасників національно-визвольних змагань, воїнів та командирів УПА, членів ОУН, що масово повернулися з радянських конц-таборів і місць заслання в період хрущовської політичної відлиги, не зреклася власних поглядів та політичних переконань і продовжувала шукати шляхи для досягнення кінцевої мети своєї боротьби за побудову незалежної Української держави.

Ці воїни УПА та члени ОУН будували свою боротьбу виходячи з реалій політичного режиму УРСР, який як політично так і соціально-економічно за допомогою свого репресивного апарату та спецслужб КДБ пригнічував український народ.

В цей же час КДБ УРСР попереджав ЦК КПУ про те, що “націоналістичні тенденції не лише не спадають в Україні, а й набувають нових форм, охоплюють все нові та нові східні регіони України. За даними КДБ з 1954 по 1959 роки в Україні було вчинено 156 терористичних актів, замахів на представників влади, 94 підпали колгоспного майна, 5, 5 тисяч випадків виготовлення та розповсюдження антирадянської літератури, більшість якої була віднесена на рахунок ОУН. Рапортуючи перед вищим політичним керівництвом УРСР КДБ наголшував на функціонуванні близько 200 “ націоналістичних та антирадянських груп”. Як наголошував голова КДБ УРСР В.Нікітченко, близько 20% заарештованих стало на “шлях злочину” під впливом колишніх учасників ОУН та воїнів УПА, а також “буржуазно-націоналістичної літератури”. Активізацію діяльності націоналістів в Україні, наголошував голова КДБ УРСР, проходить за наявності активіючих закордонних центрів ОУН. За даними КДБ, ще в 1955 році, за вказівками закордонного керівництва ОУН її низові ланки в Україні почали створювати запасну сітку “націоналістичного підпілля”, зокрема у Львівській області було виявлено 43 особи, які належали до підпільної мережі, мали псевдоніми, паролі для зв’язку.

На основі “записки” голови КДБ УРСР В.Нікітченка від 12 липня 1958 року, завідуючим відділом пропаганди й агітації ЦК КПУ М.Хвостовим та завідуючим адміністративним відділом ЦК КПУ М.Кузнєцовим були вироблені пропозиції щодо нейтралізації антирадянської діяльності закордонних центрів ОУН, які були погоджені з першим секретарем ЦК КП М.Підгорним. Вони передбачали:”1) посилення оперативно-чикістської діяльності проти українських буржуазних націоналістів, зокрема з викриття їх намагань створювати організовані ланки націоналістичного підпілля.

2)присікати спроби активних націоналістів залучати до антирадянської діяльності частини молоді.

3)перехоплювати всі можливі канали зв’язку закордонних націоналістичних центрів з українськими націоналістами в УРСР та проводити заходи, які спрямовані на посилення протиріч між основними центрами української націоналістичної еміграції.

4)сконцентрувати увагу на ліквідації закордонних центрів ОУН.

5)розвінчувати діяльність чільних діячів ОУН С.Бандери та А.Мельника.

Така програма діяльності КДБ УРСР була виголошена секретарем ЦК КПРС О.Кириченком на всесоюзній нараді працівників КДБ у Москві 15 травня 1959 році.

Такі рекомендаційні та настанови ЦК КПРС заставили радянські спецслужби посилити репресії та терор над національно-визвольним рухом як в середині України так і за кодоном.

Як засвідчують архівні документи радянських спецслужб, проаналізовані нами, з цього часу КДБ розпочалась розробка спец-операцій, які ставили за мету фізичне усунення ряду провідних діячів ОУН за кордоном.

Як засвідчують документи, на початку 1957 року співпрацівники 13-го відділу 1-го Головного управління КДБ СРСР, отримали завдання ліквідувати голову Політичної Ради ОУН за кордоном, головного редактора суспільно-політичного журналу “Український самостійник” Лева Ребета. В цей час Лев Ребет був одним із найвизначніших ідеологів національно-визвольного руху, професором Українського університету в Мюнхені, автором багатьох праць з проблем націоналізму. Лев Ребет був одним із засновників ОУН в 1929 році, займав ключові посади в організаційних структурах. Протягом 1935-1939 років обіймав посаду голови Крайової екзекутиви ОУН на західно-українських землях. У червні 1941 року Лев Ребет – один із організаторів Акту проголошення української державності, заступник голови Українського державного правління, яке осололював Я.Стецько. Як бачимо із джерел, за кордоном професор Лев Ребет поряд з політичною діяльністю в ОУН (створив закордонні частини ОУН), приділяє велику увагу створенню в еміграції української преси й публіцистики, активно співпрацює з україномовними виданнями в Німеччині: “Українська трибуна”, “Час”, “Сучасна Україна”, “Український самостійник”, в яких розміщує статті присвячені актуальним проблемам українського політичного руху на українських землях, які знаходяться у складі окупаційного режиму СРСР. Зусилля Л.Ребета спрямовуються на розбудову структури ОУН як в Україні так і за кордоном. Він розгортає широку інформаційно-пропагандистську роботу проти людиноненависницького режиму СРСР, та окупації ним України, що спричинило швидку розправу над ним.

Безпосередньо здійснив замах на нього агент КДБ Б.Сташинський. Як засвідчують матеріали суду над Б.Сташинським, 12 жовтня 1957 року Б.Сташинський виконав наказ КДБ. В короткому звіті керівництву КДБ Б.Сташинський зразу ж після вбивства Л.Ребета рапортував:” В означеному місці я зустрів знану особу й поздоровив її. Я певен, що це привітання було вдалим”...

Вбивство Л.Ребета, відомого українського громадсько-політичного діяча ОУН за кордоном, було своєрідною репетицією в реалізаціях жорстоких планів Кремля для усунення одного з провідних лідерів українського національно-визвольного руху Степана Бандери. Його діяльність на посаді голови проводу Закордонних частин ОУН, цілеспрямована робота з налагодження зв'язків з національно-визвольним рухом в Україні, формування нової нелегальної структури ОУН на українських землях серйозно непокоїла тоталітарний режим СРСР.

Тому КПРС поставила перед КДБ нове завдання - знищення символу безкомпромісної боротьби за вільну Україну, С.Бандеру, що мало на думку Москви, завдати остаточний удар національно-визвольному рухову українському народу, послабити закордонні частини ОУН, внести страх в середовище української політичної еміграції, змусити її припинити безкомпромісну боротьбу. У зв'язку з цим в 1958 році КДБ за дорученням вищого політичного керівництва скеровує значні сили таємної розвідувальної служби в Німеччині на фізичне знищення провідника ОУН та його оточення. Полювання радянських спец-служб на С.Бандеру розпочалось у травні 1958 року, коли за дорученням старшого лейтенанта КДБ у Карлсгорсі (Східний Берлін) С.Демона, Б.Сташинський вирушає до голандського міста Роттердама для участі у вшануванні пам'яті полковника Євгена Коновальця. Під час урочистості він мав запам'ятати зовнішність С.Бандери, а також вивчити розташування могили Коновальця для закладення там вибухового пристрою. Та згодом від такого плану, замаху на низку провідних діячів ОУН, радянським спецслужбам довелось відмовитись. Неприхований тероризм щодо політичних противників поза межами СРСР позначався на “авторитеті КПРС” у всьому світі, тому керівництво Кремля поставило своїм завданням виконати вбивство С.Бандери таємним способом, без наявних доказів, імітуючи при цьому нещасний випадок, або раптову природну смерть.

Як засвідчують документи секретних московських архівів у квітні 1959 року Б.Сташинського знову викликають до Москви, де з уст високопоставленого працівника КДБ він отримує завдання покарати С.Бандеру ”таким самим способом, як зрадника Ребета”...

10 травня 1959 року Б.Сташинський відлітає до Мюнхена, де отримує всі оперативні розвіддані радянської розвідки, яка у продовж 3-5 років, щоденно слідкувала за С.Бандерою. 15 жовтня 1959 року, в четвер, агент КДБ Б.Сташинський, виконавши “завдання” повертається до Східного Берліна і негайно “рапортує в Москву про результати успішно проведеної операції”.

Як засвідчують архівні документи секретних радянських спецслужб, після фізичного вбивства Степана Бандери, заступник голови КДБ СРСР С.Івашутін звернувся до ЦК КПРС з клопотанням про нагородження безпосереднього виконавця згаданого теристичного акту Б.Сташинського, орденом Червоного прапора. Кремль та тоталітарна влада належним чином оцінив “вбивства” Б.Сташинського і указом Президії Верховної Ради СРСР за підписом К.Ворошилова, нагородила Б.Сташинського орденом Червоного прапора. Особисто вручив нагороду Б.Сташинському, голова КДБ СРСР О.Шелепін.

Таємницю вбивств Л.Ребета та голови проводу ОУН у 1961 році розкрив сам вбивця, якого мучила совість, який втік до ФРН, признався у своїх злочинах і постав перед судом, розкривши таємницю теристичної діяльності та злочинів проти України та українських політичних діячів, українського національно-визвольного руху - більшовицької Москви.

У висновок дослідження слід наголосити, що безкомпромісне військове протистояння Організації Українських Націоналістів та Української Повстанської Армії проти польських, німецьких та радянських окупантів не було даремним, власне ця боротьба лежить в основі відновлення незалежності Української держави в 1991 році, про яку так вірили і за яку йшли на великі людські жертви у національновизвольній війні українського народу провідники ОУН та воїни УПА...

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Российский Центр хранения и использования документов новейшей истории (РЦХИДНИ) ф.239, оп. 280, д.77.
- 2.Центр хранения историко-документальных коллекций (ЦХИДК), ф.1355, оп.1, д. 3, л 57-59.
- 3.ЦХИД, ф.519, оп.3, д.11б, л.3-15.
- 4.(ГАРФ) , ф.5446, оп 81 а, д.346, листы 21-40.
- 5.ЦХИДК, ф.500, оп.1, д.25, л.185.
- 6.Центр хранения и использования историко-документальных коллекций (ЦХИДК) ф.500, оп.1, д.25, лист 186.
- 7.ЦХИДК, ф.1303, оп.2, д.109, листы 10-12.
- 8.ЦХИДК, ф.1358, оп.1, д.48.л.2-4.
- 9.ЦХИДК, ф.1447, оп.1, д.18, л.1-2.
- 10.ЦХИДК, ф.500, оп.1, д.775, л.322.
- 11.ЦХИДК, ф.1303, оп.2, д.6а, л.503-504.
- 12.ЦХИДК, ф.500, оп.1, д.775., л.395.
- 13.АВП РФ, ф.Германия-референт., оп.34, пор.66, п.152, д.Ге-622, л.250.
- 14.АВП РФ, ф.Германия-референт., оп.34, пор.66, п.152, д.Ге-622, л.201.
- 15.Архів "Літопису УПА".
- 16.S. Micro NAU копу Т-175, vol.124, p.599,575.
- 17.S. Micro NAU копу Т-175, vol.124, p.521566.
- 18.The National Archives of the US.(NAUS), t-175, vol.124, p.599371).
- 19.ВА Koblenz, R6/281, Bl.146-166.
- 20.Політичний терор та тероризм в Україні. ХІХ-ХХ століття. Історичні нариси. Київ. Наукова Думка.2002,с.548-556, с.557-573, с.574-589, с.650-655, с.656 –677, с.788-797.
- 21.Петро Мірчук.Українська Повстанська Армія 1942-1952.Мюнхен 1953,319с.
- 22.Тарас Чупринка, Головний Командир УПА. Бійці і командири Повстанчої 23.Армії. (Звернення). Повстанець. Квітень-травень 1945.
- 24.С.Бандера Перспективи Української революції. Мюнхен. Видавництво Організації Українських Націоналістів.1978, 640с.
- 25.Тарас Бульба Боровець. Армія без держави. Львів. Поклик сумління.1993.
- 26.В.Сергійчук.ОУН-УПА в роки війни: нові документи і матеріали.Київ.В-во.Дніпро, 1996, 493с.
- 27.П.Содоль.Українська Повстанча Армія 1943-1949. Довідник. Пролог Нью-Йорк, 1994,199с.
- 28.В.Ідзьо. Українська Повстанська Армія – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. Науковий Вісник Українського Університету.М. 2004р.,т.V.
- 29.В.Ідзьо. Роль керівництва УПА та політичного проводу ОУН в створенні Української Головної Визвольної Ради в в світлі аналізу джерел та оцінках визначних її діячів.(1944-2004).Науковий Вісник Українського Університету. М. 2004р.,т.V.
- 30.Віктор Ідзьо.Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів "Сполом", 2005. - 208с.
31. Є.Перепічка. "Феномен Степана Бандери". - Львів "Сполом", 2006.-736с.
- 32.С.Ткаченко.Повстанческая Армия. Тактика борьбы. М.2000, 508с.
- 33.W.Benz.Dimension des Volkermordes. Munchen, 1991, s.528f.
- 34.Roman Drozd."Ukrainska Powstancza Armia"Warszawa 1998,285s.

Розділ II. Українська Повстанська Армія – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел

Українці вступили в ХХ століття нацією без держави. Більше як 300 років українські патріоти боролися за незалежність і утворення власної держави з Росією, Німеччиною, Австрією, Польщею.

В ХХ столітті український народ відкрито вступив в боротьбу за здобуття незалежності своєї держави з польським націоналізмом, гітлерівським та сталінським тоталітарними режимами.

Цю боротьбу за незалежність України вела передова частина українського народу, української інтелігенції, яка об'єдналася в одну політичну організацію – Організацію українських націоналістів (ОУН), що вела боротьбу політичними методами, та сформованою нею військовою організацією Українською Повстанською армією (УПА).

Оскільки роль ОУН в вже цілком достатньо відображена в багатьох наукових дослідженнях, то в даному дослідженні на джерельному матеріалі радянських та німецьких архівних матеріалах ми поспробуємо відобразити діяльність УПА, яка конкретно боролася військовими методами за незалежність України проти німецького, польського фашизму та радянського тоталітаризму.

Щоб зрозуміти необхідність виникнення УПА слід з'ясувати проблему її виникнення. Як бачимо із ходу подій II Світової війни, вона розколола український народ на дві частини, де частина їх вступила до лав Червоної Армії, друга до лав у складі батальйону Нахтігаль та дивізії Галичина до військ німецького вермахту, а третя, яка усвідомила необхідність боротьби з одним і другим ворогами українського народу, очолила боротьбу за незалежність України у лавах УПА. Внаслідок тяжкого тоталітарних режимів, як радянського так і німецького, більш національно свідомою частиною українського народу уже в 1940-1942 роках утворює Українську Повстанську Армію, яка з 1940, тобто після проголошення незалежності України мислиться як армія, яка повинна захищати український народ від поневолювачі.

Власне з 1941 року ОУН а в подальшому УПА до 1944 року боролася з німецьким фашизмом на території України. В цей час національно-визвольна війна українського народу за незалежність набирає рис загальнонаціональної війни.

Таким чином 30 червня 1941 року ОУН проголосила у Львові створення Української держави, яку очолив Ярослав Стецько, і яка через декілька днів існування була знищена німцями. Гестапо арештувало С.Бандеру і весь український уряд і кинуло в концтабір. З цього часу постало питання активної боротьби з німецькими окупантами України. Власне в це час, як вважає Євген Старів, з 15 вересня 1941 року розпочала свою діяльність УПА.

Як засвідчують радянські архіви, перші військові загони УПА появились зразу ж після початку війни між Німеччиною і Радянським Союзом в липні 1941 року на Поліссі в районі м. Олевськ на Ровенщині, ці перші українські формування так і називалися – Українська Повстанська Армія. УПА вже в цей час вела війну проти відступаючих радянських військ і захищала українське населення від грабунків утікаючих радянських солдатів, налічувала вона в цей час від 3 до 5 тисяч чоловік, очолював її Тарас Боровець (псевдонім Бульба).

Скоро в Рівне ввійшли німецькі війська, адміністрація наказала УПА скласти зброю, однак цього не сталося, УПА перейшла в підпілля, її командування дало наказ у кожній місцевості створювати бригади і курені для подальшої боротьби. Такий наказ збільшив кількість УПА і вже в кінці 1941 року УПА нараховувала до 10-ти тисяч воїнів. На початку 1942 року Т. Боровець (Бульба) віддав наказ УПА проводити карально-терористичні акції проти німецьких фашистів в тилу і проти вермахту на фронті. Така ситуація відновила організовану діяльність УПА, всі її частини виходять із підпілля і починають в організованому вигляді поширюватися по всій території Галичини, Волині та Київщини.

Власне, як засвідчують радянські архівні джерела, з 1942 року на території України появилася третя незалежна від німців і комуністів сила УПА. Літом цього ж року, як засвідчують радянські архіви, УПА зацікавилась Москва, яка прислала на переговори з командуванням УПА до Бульби радянського полковника Лукіна. Він пропонував підтримку зброєю, яку будуть скидувати з літаків, якщо УПА розверне проти німців диверсійно-терористичну діяльність. В планах радянського командування було для початку вбити гавляйтера України Е. Коха.

В цей же час командування УПА вступило в переговори із другою стороною, німецьким командуванням на території України. Німці обіцяли реорганізувати УПА в поліцейські частини для боротьби з червоними партизанами.

На переговорах з радянським та німецькими представниками, керівництво УПА вимагало визнати в подальшому Україну незалежною державою, однак ні радянська ні німецька сторона не згоджувалися з вимогами ОУН-УПА. В їхніх планах не було програми визнання незалежності України.

Все ж ці переговори з радянським керівництвом дозволило керівництву УПА на початку 1942 року заключити тимчасове перемир'я з радянськими партизанами.

В цей же час ОУН реорганізує УПА в єдину військову силу українського народу. Таким чином внаслідок реорганізації всіх частин та переняття керування ОУН цією бойовою частиною, в 1943 році УПА набирає рис найбільш масової до 300 тисяч воїнів, сили, яка активно розпочала боротьбу українського народу з німецьким фашизмом і радянським більшовизмом.

Як засвідчують радянські архівні документи на Волині УПА активно діяла уже в 1942 році в Галичині в кінці 1942- на початку 1943 року.

Безпосереднім поводом для створення відділів УПА на всій Правобережній Україні став німецько-фашистський терор проти українського народу в 1942 році. З цього часу УПА почала проводити боротьбу проти зовнішніх ворогів: Німеччини, СРСР, польських військових формувань та польського підпілля на території України.

Передусім в 1943 році ОУН (б) оголосила війну німецько-фашистській державі. В серпні 1943 року всі структури військ УПА перейшли в юрисдикцію ОУН (Б), чисельність УПА в цей час нараховувала від 0 300 до 350 тисяч боєздатних бійців. Всього за весь період функціонування УПА її чисельність досягала до 400-500 тисяч озброєних бійців. Якщо повважати, що окрім УПА функціонували і другі українські повстанські з'єднання на Волині та Київщині, враховуючи і підпільників всіх рівнів, закордонних представників УПА в країнах Центральної та Західної Європи в Америці, Канаді, Австралії, Аргентині - то можна припускати, чисельність учасників українського національного опору про німецько-фашистських загарбників та радянських поневолювачів українського народу було не менше як 800 – 1 млн осіб.

Як бачимо із архівних документів, політична платформа УПА базувалася на українській національній ідеології, згідно якої за безпосередньою участю УПА українці повинні здобути в боротьбі з ворогами українську незалежну державу, серед сусідів держав.

Першим командушим УПА був полковник Д.Клячківський (Клим Савур), начальником штабу – полковник Л.Ступницький (Гончаренко), начальником оперативного відділу – полковник М.Омельюсик. З кінця 1943 року УПА очолив генера-хорунжий Роман Шухевич (Тарас Чупринка).

Для активізації боротьби з німецькими та радянським окупантами УПА була розділена по територіальному принципу на 4 бойових підрозділи:

УПА-Північ (командр Д.Клячківський) - цей великий підрозділ УПА вів бойові дії на Волині, Поліссі, Житомирщині та Київщині.

УПА-Захід (командир В.Сидор) – цей великий підрозділ вів бойові дії на території Закарпаття, Галичини, Буковини.

УПА-Підень (командир Є.Грабець_ - цей великий підрозділ вів бойові дії Вінниччині, Кременеччині, Молдавії, Одещині.

УПА-Схід – воював в центральних і східних областях України.

Всім краєвим командирам і штабам, як засвідчують радянські військові архіви, підчинялись військові округи. Їм в свою чергу – курені, кожний із яких включав 4 сотні кожна з сотень налічувала близько 200 бійців.

З самого початку УПА робила збройні напади на німецькі гарнізони, склади з метою всестороннього озброєння.

В подальшому УПА воювала з радянськими партизанами, німецькими та радянськими військами, військами НКВД, польським бойовиками, підрозділами Армії Крайової.

В 1943 році УПА все активніше воювала проти німецько-фашистських військ, які терпіли на сході поразку за поразкою. Така військова тактика УПА зробила прилив бійців в її ряди. Чисельність УПА збільшилася до 400 тисяч і вона могла активно діяти проти німців, як в

Галичині, Буковині, Волині так і на Київщині. Все це сталося внаслідок створення єдиного командування УПА, яке очолив генерал Р.Шухевич.

В серпні 1943 року в УПА пройшла реорганізація, гідно якої УПА являлася однією представною військовою організацією, яка мала право на території України вести боротьбу проти “німецьких фашистів і радянських більшовиків” за звільнення української нації та утворення незалежної української держави.

В цей же час ОУН наказав УПА звільнити українську землю від інших іноземних військово-політичних формувань, в першу чергу польських. Слід наголосити, що єврейське питання було лояльне і, як засвідчують радянські військові архіви: “євреї приймали участь в українському національно-визвольному русі, працюючи в відділах УПА, лікарями, перекладачами, станичними”. В цей же час УПА почала надавати євреям, які тікали з німецького полону допомогу і право на проживання на підконтрольних їм територіях.

За таких обставин УПА всеціло в кінці 1943 року включилася в війну з німецько-фашистськими загарбниками на всій території України.

Особливо кипучою ця боротьба, про що засвідчують німецькі та радянські архіви, вела УПА з “німецькими наїзниками” в 1944 році. Окрім знищення німецьких підрозділів, штабів, УПА активно озброювалася за рахунок захоплених німецьких військових та продуктивних складів.

З осені 1944 року УПА концентрує свою увагу на боротьбі з польським військовим формуванням на території України, а з початку 1945 року УПА концентрує увагу в боротьбі проти радянських партизан та Червоної Армії.

Запеклі бої з регулярними радянськими військами продовжувалися і після проходження через Україну основних сил Червоної Армії.

Після закінчення II Світової війни і капітуляції Німеччини війна УПА з органами радянської влади значно посилюється. Це було обумовлено надзвичайною жорстокістю (у більшості випадків садизмом) карально-репресивного апарату НКВД-МГБ, мародерством комуністичних функціонерів, їх моральним та фізичним знущанням над українським населенням. За таких обставин боротьба УПА проти радянсько-азіатського садизму, проти окупантів зі Сходу, велась з такою запевзятістю всім українським народом більше як 10 років. Як зазначають радянські державні документи, офіційно згідно з “Постановою кабінета міністрів України” від 8 лютого 1994р. Період з 1944 по 1951 р. йшла боротьба УПА з Радянською владою. Характерно, що уряд РФ також прийняв ці формулювання.

Як засвідчують розглянуті нами джерела ареною боротьби УПА була велика територія України близько 12 сучасних областей України на якій проживало до 20 млн. людей. При цьому слід наголосити, що УПА вела активні бойові дії за звільнення свого народу від комуністичного рабства виключно на українських етнічних землях, а також землях, які сталінський режим “подарував Польщі”: Лемківщині, Перемишльщині, Ярославині, Холмщині та Підляшші.

Внаслідок встановлення жорстокого людиноненависницького комуністичного режиму, у протидію останньому УПА створила додаткові військові підрозділи, національно-державну структуру для партизанської війни. Слід наголосити, що цілі великі райони управлялися національно-державними структурами, які протидіяли встановленню влади більшовицько-комуністичного режиму. Всі ці державно-господарські структури підчинялися ОУН та УПА, що спричинило до виникнення в Західній Україні двовладдя. Владу ОУН-УПА представляли станиці, кущі, районні, над районні, обласні та крайові провідники ОУН.

За таких обставин обидві сторони УПА та радянські окупаційні війська вели бої, УПА за визволення українського народу з чужоземного азіатсько-більшовицького тоталітарного режиму, що є явищем святим для народної армії, з другого боку комуністично-більшовицька Росія за утвердження тоталітаризму, російського великодержавного шовінізму та російського інтернаціоналізму в Західній Україні.

Радянські джерела засвідчують, згідно довідки НКВД УРСР, яка була підписана замісником наркомуну Т.Строкачем, який був куратором Західних областей України з лютого 1944р. До жовтня 1945р. “Червона Армія провела 266854 бойових операцій проти ОУН та УПА. За цей час було вбито 98846 воїнів УПА та підпільників, взяті в полон і арештовані 104990 чоловік. Як вказано в документі, зі сторони військ НКВД було вбито і пропало безвісти 34 тисячі 076 бійців і це всього за 20 місяців.

Це була перша і остання “Справка” представників влади УРСР про бойові дії УПА з Червоною Армією. В подальшому вся інформація засекречується і переходить виключно в розпорядження керівництва НКВД.

Слід наголосити, що війна УПА під керівництвом генерала Р.Шухевича з Червоною Армією активно продовжувалася до, як засвідчують радянські архівні джерела, 5 березня 1950 року, однак інформація про поразку та втрати військ НКВД-МГБ тут не подано. Ці джерела являється засекреченими до сьогодення для.

Після загибелі головнокомандувача УПА генерала Р.Шухевича, новий головнокомандувач УПА В.Коваль ще до 1955 року наносив удари по військово-політичній системі радянського режиму, однак в зв'язку з арештом НКВД головнокомандувача В.Ковалю, ряд значних військових з'єднань УПА втративши централізоване керівництво, побачивши безперспективність подальшої боротьби з радянським режимом, по наказу Проводу ОУН відійшла через гірські райони Словачії та Чехії в Федеративну Республіку Німеччини та Австрію.

Причиною відходу УПА на захід була масова депортація українського народу в Сибір в Польщі такаж депортації під назвою “Операція Вісла” та терор і репресії НКВД-МГБ та Червоної Армії над мирним українським населенням.

УПА відійшла непереможеною і в рамках західноєвропейських демократій продовжувала боротьбу, яка завершилася обранням Проводу ОУН та Голови Конгресу Українських Націоналістів, складовою частиною якого є Брацтво УПА Слави Стецько народним депутатом Незалежної Української держави в 1991 році.

Щоб зрозуміти, тактику ОУН-УПА, яка привела український народ до незалежності в 1991 році слід розглянути, саму структуру українського національно-визвольного руху за незалежність України в 40-50 роках ХХ ст.

Як засвідчують сукупність німецьких, польських, радянських архівних документів, структура українського національно-визвольного руху складалася з ряду основних складових – політичної організації (партії) ОУН, військової організації УПА, яка мала чітке командування, а тобто всю строгу військову структуру починаючи від генерала гловнокомадувача, закінчуючи такою ж структурою Служби Безпеки, яка мала у своєму складі розвідку і контррозвідку, військову поліцію.

Всі структури УПА від верхнього ешелону влади до найменшої (співчуваючих) селян, підпільників, були озброєні, як тяжкою так і легкою зброєю. Слід наголосити, що в структуру УПА входили підрозділи осіб, які легально проживали в селах і містах. В структуру УПА входили бункери, які мали різне призначення, вони оберігали загони воїнів УПА, використовувалися як склади для зброї, продуктів, медикаментів.

Слід наголосити, що підрозділи УПА, їх командний склад був укомплектований високого рівня військовими професіоналами, які в свій час були офіцерами відповідно: австрійської, німецької, польської та радянської армій. За таких обставин УПА на цій основі вела підготовку військових кадрів для діючих підрозділів, спеціально організувала школи де навчала командирів для ведення наступальних та оборонних операцій. Займалася військово-патріотичним вихованням молоді, яка мала поповнити лави УПА. Поява таких шкіл була обумовлена ростом чисельності УПА. В зв'язку необхідністю офіцерських кадрів були створені “Старшинські школи УПА”, які взяли на себе обов'язки підготовки фахівців військової справи.

Слід наголосити, що викладачами в школах, як засвідчують матеріали радянських військових архівів, були офіцери німецької, польської, радянської армій високого рівня: полковники, майори, капітани, лейтенанти. В школах читались такі предмети: польова тактика, внутрішня і караульна служба, вивчення різних систем озброєння, топографія і картографія, санітарно-медична підготовка, організація розвідки, підризна та диверсійна справа.

Особливу увагу приділялось тактиці бою, дисципліні, давались бойові завдання для автоматників.

За свідченнями радянських архівних джерел в Луцьку штаб УПА організував школу по підготовці військових кадрів, яка підготвила 600 бойових командирів віком від 18 до 24 років.

Німецькі військові джерела свідчать, що за 1942 рік ОУН через об'єднання “Бойтур”, “Юнацтво”, “Просвіта” вела підготовку старшинських кадрів.

На західні Україні, за даними німецьких джерел, в 1943 році були створені велика кількість офіцерських шкіл з метою забезпечення підрозділів УПА. Одна із них “Дружинники” випустила в 1943 році 120 офіцерів УПА. Вона розташовувалася біля міста Мости Великі, нею керував Дмитро Грицай (Перебийніс) в подальшому генерал УПА і начальник генерального штабу УПА. Керував школою підготовки офіцерів УПА на Волині майор Поль-Польовий.

У 1944 році штабом УПА була створена велика офіцерська школа “Олені” по підготовці командирів УПА біля с.Брязи в Карпатах. Нею керував командир УПА Хмель, а пізніше після об’єднання двох шкіл, переведений з Волині майор Поль-Польовий.

Слід наголосити, що викладачі в цій офіцерській школі УПА були високопрофесійні офіцери : Українського легіону, Червоної Армії, Польської армії, офіцери з дивізії Галичина.

Всього за період 1944 року школа “Олені” підготувала до 500 офіцерів і командирів УПА.

Ще раз опишемо основних викладачів цієї офіцерської школи: Сотник Босий – бувший офіцер Українського Легіону, галичанин, майор Лісовий – кадровий офіцер Червоної Армії з Придніпров’я, майор Степовий – кадровий офіцер Червоної Армії, майор Гамалія з Придніпров’я – кадровий офіцер Червоної Армії – Придніпров’я, майор Кацо, осетин –кадровий офіцер Червоної Армії. Тут же були викладачами сотник Береза, кадровий капітан, викладач у військовому училищі Червоної Армії, автор підручника для УПА “Основи партизанської війни”, військовий інженер капітан Крутий, бувший офіцер технічних частин Червоної Армії, сотник Ярема офіцер Українського Легіону, політичний наставник Руслан, начальник розвідки Ждан. Ад’ютантами командира школи майора Поля Польового були поручники польської армії Зміюка (Вітовський) і Ткачук, лікарями доктори Максимович і Кум, євреї по національності. Духівником школи був отець Греко-католицької церкви отець Рафаїл.

Наявність великої кількості вищих офіцерів українців з Лівобережної України, бувших кадрових офіцерів Червоної Армії, та вищих навчальних військових закладів не випадковість, всі ці офіцери, як засвідчують радянські секретні архівні документи, повірили в реальність відновлення Української держави за безпосередньою участю УПА. Слід наголосити, що підполковники і майори українці з Східної України склали більшу половину командного складу УПА, тільки 30% командирів УПА були вихідці з Галичини, що утаювалося радянським керівництвом і державними органами при висвітленні питання командного складу УПА.

Слід наголосити, що в другій половині 1943 року в УПА був утворений підрозділ із узбеків, командир бувший майор Червоної Армії, Ташкент, азейбаржанців, була і російська сотня УПА, організована із офіцерів бувшої Червоної Армії, яка в боях з німцями відзначилась надзвичайною хоробрістю.

Слід наголосити, УПА в основному була народною армією, основу якої склали українські селяни бідняки і середняки – близько 60% , українські робітники 20-25%, інтелігенція –15%. УПА, як засвідчують радянські військові джерела, мала добре організовану структуру і органи командування.

Війське командування УПА очолювали головнокомандуючий та головний штаб УПА.

Головнокомандувачами УПА були з весни 1943 Д.Клячківський (Клим Савур), з 1943 по 1950 роки Роман Шухевич (Тарас Чурикна), з 1950 по 1955 роки В.Коваль. Головнокомандуючому підчинялися краєві командири і краєві штаби УПА, Краєвому командуванню підчинялись командири військових округів і їх штабів. А їм в свою чергу командири секторів (відтинків)зі своїми штабами.

За допомогою штабів командири всіх рангів керували підрозділами УПА, збирали свідчення про противника, його озброєння, чисельність, планували і проводили військові операції. З метою більш чіткого керівництва майже пів-мільйонною армією УПА було розділена по територіальному принципу на чотири частини:

УПА - Північ –була організована в жовтні 1942 року, коли були сформовані два перших загони (сотні) УПА – Остапа (Сергія Качинського) і Довженко-Коробки (Перегийняка). В листопаді і грудні були організовані ще три сотні – Дороша, Крука і Гонти. В лютому 1943 ці підрозділи були в куренях. Всіми організаційними процесами від ОУН керував полковник Шелест (Конрад, Зов), дійсне прізвище Василь Сидор. Ріст УПА-Північ пройшов весною 1943 року, коли волинські допоміжні частини української поліції ввійшли в структуру УПА.

Першим командиром УПА-Північ став полковник Роман Клячківський (Клим Савур). На цій посаді він залишався до своєї героїської смерті 12 лютого 1945р.

Весною в ряди УПА вступив бувший полковник УНР Леонід Ступницький, якому полковник Шелест передав посаду командира УПА-Північ підвищивши його до чину генерала. На цій посаді під псевдонімом генерала Гончаренка він займав до часу своєї героїської загибелі 30 липня 1944 року.

В зв'язу з охопленням УПА всієї території Волині та Полісся, головне командування УПА вирішило оформити військові округи. Південно-західний був розділений на дві частини, де військом округом "Турів" керував командир Рудий, і "Заграва" – командир Пташка (Сильвестр Затовканюк), військовим округом "Волинь-південь" – командир Береза. В вересні 1943 року військові округи "Турів", "Заграва" були з'єднані в одну оперативну групу "Лісова пісня". Її командиром став сотник Дубовий, його замісником по адміністративних справах був командир Юрко, заступником по військовій справі – командир Стаєр. В лютому 1944 р. Коли погинув Пташка обидва військові округи були знову розділені, сотник Дубовий став командиром військового округу "Заграва".

Як бачимо із документів весною-літом 1944 року склад УПА-Північ був такий:

Командир УПА-Північ – полковник Клим Савур (Р.Клячківський), заступник командира полковник Карпович-Кременецький (Михайло Медвідь), начальник штабу – генерал Гончаренко (Л.Ступницький).

Після загибелі Кліма Савура, угрупуванням УПА-Північ командував генерал Гончаренко, опісля після його загибелі полковник Карпович-Кременецький, героїськи загинув 4 липня 1945р. Після нього угрупуванням УПА-Північ керував майор Дубовий. (як відмічають радянські військові архіви всі прекрасні військові фахівці).

В подальшому, щоб зменшити втрати з'єднання УПА-Північ воювала проти більшовицьких окупантів України чотирма куренями, та сотнями, які розпорозувались на чоти і рої(менші підрозділи УПА), щоб не бути знищеними. Така тактика дала можливість проводити військові дії УПА-Північ до 1950 року.

На території Галичини уже в 1942 році була утворена УПА-Захід. Сюди були включені частини УПА які діяли на Буковині, де командиром був Луговий.

Керівником УПА-Захід був полковник Рицар. Його територію охоплювали всі Карпати, на Львівщині і Тернопільщині керував полковник Шелест (Вишитий), якого ОУН було скоро призначено командиром всього угрупування УПА-Захід, начальником штабу якого був сотник В.Хмель.

За період 1944-1945 років найбільшого військового розвитку УПА-Захід командний склад УПА-Захід був такий:

Командир УПА-Захід – полковник Шелест-Вишитий, начальник штабу – сотник В.Хмель.

1.Військовий округ "Лисеня" , командир майор В.Грім.

Курені "Холодноярці" – командир Град, курінь "Бурлаки", курінь "Лісовики", курінь "Рубачі" – командир Чугайстер, курінь "Буйні", курінь "Іголки".

2.Військовий округ "Говерла" – командир майор Степовий, потім полковник Хмара.

Курінь "Буковинський"- командир майор Лісовий, сотні: "Авангард" – командир Павленко, "Сірі вовки" – командир Бистрий, "Бояри" – командир боярин.

Курінь – "Перемога" (командир Недобитий), командири сотень: Підгорський, Дорошенко, Хмара.

Курінь – "Гайдамаки" (командир Рен), сотні : "Черемош", "Чорногора", "Говерла".

Курінь "Карпатський" (командир Козак), сотні: "Березівка", "Трембіта", ім.. Колодзинського.

3. Військовий округ "Чорний ліс" - командир полковник Різун- Грегит (Микола Андрусак).

Курені:"Смертоносні" (командир Чорний), курінь "Підкарпатський (командир Прут), курінь "Дзвони" (командир Хмара), курінь "Сивуля"(командир Іскра), курінь "Довбуш" (командир Гамалія), курінь "Бескид" (командир Довбуш).

4.Військовий округ "Маківка" – командир майор Козак.

Курені: "Леви" (командир Н.), курінь "Булава" (командир К.), курінь "Зубри" (командир Прут), курінь "Летуни" (командир Летун), курінь "Журавлі" (командир Г.), курінь "Бойки", ім. Хмельницького(командир Грузин), курінь "Басейн" (командир Татаско).

5. Військовий округ “Буг”- командир – полковник Вороний.

Курені:”Дружинники” (командир Черник), курінь “Галайда” (командир Єм), курінь “Кочівники” (командир Штиль), курінь” Переяслави” (командир Бриль), курінь “Тигри” (командир Ромко), курінь “Перебий ніс” (командир Шумський).

6 Військовий округ “Сан” – командир Орест.

Курінь”Вовки” (командир Ягода-Черник).

Сотні:”Вовки-1”(командир Карпо), “Вовки –2”(командир Дуда), “Вовки-III”(командир Багрянний).

Курінь: “Месники” (командир Залізник).

Сотні: “Месники-1”(командир Шум), “Месники-2”(командир Біс, Баглій), “Месники-III” (командир Ярій), “Месники IV”(командир Туча), “Месники V”(командир Калинович).

Курінь Рена (командир Рен).

Сотні: “Бурлаки”, “Веселого”, “Іскри”.

Курінь Євгена (командир Євген).

Курені особливого призначення:

“Сіроманці” (командир Яструб), (поліг в 1945 р.), “Полтавці” (командир Максим), загинув в кінці грудня 1945 р., в подальшому цей відділ УПА очолив сотник Листок (загинув 6 травня 1946 року), “Чорноморці” (командир Сич).

Після переходу фронтів, а власне великих боїв в Закерзонні в 1946-1947 роках, військовий округ “Сан” діяли відділи УПА чисельністю від 150 до 200 бійців.

Тут були утворені:

1 Територіальний відтинок “Лемко” – командир майор Рен.

Відділи: Бурлаки, Громенко, Хріна (120 бійців), Мирона (120 бійців), Ластівки, Стаха, Бурого, Дідика, Бродича, Семена, Крилача, Орского.

2. Територіальний відтинок “Бастіон” (Перемищина), командир Залізник, відділи: Хоми, Байди, Чорного, Осипа, Черніка, Нечая, Зруба.

3. Територіальний відтинок “Данилів” (Холмщина), командир сотник Б.

Відділи:

“Вовки-1” (командир Капка, потім Кропива, потім Яр).

“Вовки-2”(командири Лис, Дуда).

“Вовки-3” (командир Звїздар, потім Гайда, потім Давид).

“Галайда” (командири Куліш, Ворон).

“Кочовики” (командир Штиль).

Після реорганізації в відділи УПА в районі Карпат і Підкарпаття в 1947-1948 роках діяли відділи: “Авангард”, “Басейн”, “Бистриця” ім. Богуна, “Березинський”, “Бистрі”, “Булава”, “Вершники” ім. Вітовського, “Гуцули” ім. Гонти”, “Звони”, “Дністер”, “Довбуш” “Донського”, “Дружинники”, “Зубри”, “Журавлі”, “Заграва”, “Залізні ім. Колодзинського”, “Кругі”, “Летуни”, “Лели”, “Наддніпрянці”, “Непереможні”, “Опришки”, “Рисі”, “Сивуля”, “Сірі”, “Сірі Вовки”, “Сіроманці”, “Смертоносні”, “Спартак”, “Сурма”, “Сурмачі”, “Трембіта ім. Хмельницького”, “Хорти”, “Черемош” “Чорні Чорти”, “Чернота”, “Чорногора”.

Із всіх наявних архівних джерел можна зробити висновок, що УПА-Захід воювала найбільшою бойовою військовою одиницею, яка називається “Курінь”(4-5 сотень, близько 1000-1500 бійців) і тільки у випадках великих операцій курені об’єднувалися керівництвом УПА-Захід у велику військову оперативну групу.

Велику окрему групу складала УПА-Південь, яка сформувалася приблизно в червні 1941 року, і в цей час складала біля 1000 бійців. Свою діяльність УПА-Південь намагалася поширитись на території Одещини, Кривому Розі, Дніпропетровську, Маріуполі, Сталіно і в деяких других місцях, в яких виникли сильні підпільні центри із місцевого українського населення. Одеса стала центром друку підпільної літератури для всієї України. Тут випускалися листівки, брошури. Особливо сильну роботу УПА-Південь розвернула під час німецької окупації України в 1941-1944 роках. В 1943 році по ініціативі Діда Тараса в Холодному Яру був організований придніпровський курінь УПА – командир Кость. Після цього на Уманщині був організований другий відділ УПА - командир Остап. Скоро всі відділи об’єдналися в курінь, який очолив командир Шаблюка.

Літом 1943 року головне командування УПА призначило командиром УПА-Південь полковника Батько (Омеяна Грабця).

В 1943-1945 роках склад УПА-Південь, як засвідчують архівні джерела, був такий:

Командир УПА-Південь- полковник Батько, замісник командира Антін (загинув в грудні 1943р.), начальник штабу –Кропива (погинув в червні 1944р.).

Військові округи:

1."Холодний Яр" – командир Кость, начальник штабу Дід Тарас.

Курені:"Шаблюка", "Довбуша".

2."Умань" – командир Остап, начальник штабу Нюра.

Курені: Довженко, Бувалого, Андрія-Шума.

3."Вінниця" –командир Ясень.

Курені: Старчана, Мамає, Буревія.

В 1944-1945 роках курені "Вінниця", та "Умань" вели великі запеклі бої з військами НКВД. В цих боях в Грубенських лісах мали великі втрати курені військового округу "Холодний Яр". 10 червня 1944 року після загибелі командира УПА-Південь полковника Батько, цій бойовій структурі було наказано діяти невеликими загонами. В подальшому в 1945-1946 роках уцілілі підрозділи УПА-Південь були включені у склад угруповання УПА-Північ.

В цей же час керівництвом УПА була створена УПА-Схід, основу якої складали загони УПА на Житомирщині, які розташовувалися в районі Коростеня в Малинських лісах – командиром УПА-Схід було призначено Енея. Декілька його загонів перейшовши Дніпро отабрилися в Чернігівських лісах. Особову цих частин УПА-Схід складали курені "Верещаки" та "Євгена". Весною 1944 р. На схід на допомогу цим з'єднанням підійшов курінь Дороша.

Відомо, що скоро УПА-Схід у 1944-1945 роках вступила у боротьбу на Київщині та Чернігівщині з багаточисельними військами НКВД. З 1945 року про діяльність цих підрозділів немає ніяких свідчень. Із слів залишених в живих воїнів УПА-Схід, це угруповання майже повністю геройськи загинуло в чернігівських лісах внаслідок нерівних боїв з багаточисельними військами НКВД в 1944 році, в це же час загинув геройськи командир УПА-Схід Еней, а на початку 1945 року, новий командир УПА-Схід курінний Дорош, залишки цього підрозділу відійшли на Волинь.

Як бачимо внаслідок добре організованої та сильної військової організації УПА, український національний рух набув розвитку майже по всій території України, що уже в в 1941 році налякало німецько-фашистську каральну машину. Як відомо із достовірних німецьких військових джерел німецьке командування для приборкання УПА кинуло в українські ліси війська СС, поліцію (яка складалася із поляків) угорські та румунські війська, різні національні батальйони у складі вермахту. Однак не дивлячись на каральні операції німців, які були зайняті проблемами на фронтах, УПА вдалось вистояти і завдати німецьким окупантам України з 1941 по 1944 роки, відчутного удару.

Як бачимо із джерел агресивна політика німецького імперіалізму застала "шуцманів" українців з німецької поліції разом зі зброєю в 1943 році в масовому порядку перейти в УПА. Німецькі архіви засвідчують, що в 1943 році проти УПА діяли такі частини СС: "Мертва голова" та військові формування служби безпеки СД. Найбільшою військовою акцією німців проти УПА була акція на Гороховщині в травні 1943 року, яка проводилася три неділі. Хоча деякі підрозділи УПА зазнали втрат в основному від нальотів авіації, однак розгромити УПА німці не змогли.

В середині 1943 року німецькі війська провели операцію на території Луцької області, однак великі втрати змусили їх припинити операцію.

Скоро німецьке командування вирішило повністю знищити УПА для проведення цієї операції було організовано військові сили під керівництвом генерала Гінцлера, однак раптово напасти на УПА німцям не вдалось, оскільки розвідка УПА добула всі секретні документи цієї операції і наступавши на бази УПА німецькі війська не досягли успіху. В цей же час підрозділи УПА організували засади і напади на німецькі війська і завдали їм повного розгрому.

Після цього розгрому німецьке командування направило" фахівця по боротьбі з бандитами" обергрупенфюрера СС і генерала поліції Фон дем Баха, однак і цяширокомаштабна операція не дала жаданих результатів. Як бачимо із німецьких документів, тільки з жовтня по листопад 1943 року УПА провела з німцями 47 боїв, в 1944 році УПА провела з німцями 125 боїв і нападів на їх

склади та підрозділи стаціонарної дислокації військ. Не дивлячись на жорстокі методи та масовий терор проти українського населення в 1943-1944 роках німецько-фашистському військовому командуванню на території України не вдалося зломити національно-визвольний рух, який ипроводила УПА про німецьких окупантів не дивлячись на розстріли та терор, ця армія без держави, опираючись на сили виснаженого народу, продовжувала боротьбу.

В 1944 рока на територію України вступає інший окупант комуно-більшовицька Росія (СРСР) зі своїми репресивно-каральною машиною: НКВД, МВД і НКГБ-МГБ, не менш дикими за методами ведення війни були і частини Червоної Армії.

Перші військові сутички між Червоною Армією, НКВД та УПА відбулися вже в 1944-1945 роках, про що наголошувалось вище. Вступаючи в Центрально-Західно українські землі Червона Армія відчула сильні напади УПА, якій вдавалося знищувати окремі підрозділи радянських військ. Військово-політична доктрина заставляла УПА уже на початку 1944 року вступити в боротьбу з новим жорстоким окупантом України – більшовицькою військово-політичною машиною. Червона Армія бачачи, що в її тилу активно діє УПА, яка знищує цілі відділи, відтягувала значні сили для боротьби з УПА. Тільки в 1944 році УПА 154 рази нападала на підрозділи Червоної Армії, вбито від 500 до 1000 червоноармійців, захоплено склади зброї, провіанту, медикаментів, боєприпасів. Напади УПА на підрозділи Червоної Армії закінчилися в 1944 році загибеллю генерала М.Ватутіна. Для боротьби з УПА І Український військ виділив: 1 кавалерійську дивізію, 20 бронемобілів, 8 танків.

Уже в березні 1944 р. В бій з УПА вступили головорізи з військ НКВД. Вони провели “операції на Тернопільщині, Дрогобицькій області, де було в ході боїв вбито 1174 воїна УПА, взято в полон 1108, а також 6 тисяч осіб було відправлено в Сибір, які уклонялися від служби в Червоній Армії.

Особливо жорстокими операціями проти УПА були “операції” контрозвідки “СМЕРШ”. Тільки в 1944 році СМЕРШ арештував невинне місцеве населення, яке хоч в чомусь запідозрив. В 1944 році було арештовано близько 200 чоловік.

Основною карально-репресивною силою у боротьбі проти УПА був Народний комісаріат внутрішніх справ (НКВД), який в жовтні 1944 року на Західній Україні створив цілу систему репресивно-каральних органів. Сутність яких збереглася до сьогоднішнього дня. Очолили репресивні органи 6 обласних управлінь-відділів НКВД: Волинський, Дрогобицький, Львівський, Рівенський, Станіславський і Тернопільський, які мали широкі повноваження., а також міські відділи НКВД, районні відділи (61 відділ). Сільські відділки і участки НКВД

В подальшому цю струкуту майже без змін замінила НКГБ і КГБ.

З 3 березні 1946 року були реформовані в Міністерство внутрішніх справ МВС та Міністерство державної безпеки (МДБ).

З літа 1946 році, ці воєнізовані репресивно-терористичні окупаційні формування, як засвідчують архівні документи:

а)розпочали широкомасштабні акції проти УПА, завданням яких було фізичне знищення керівництва УПА за допомогою-агентів-бойовиків;

б)створення паралейних підрозділів із секретних співробітників МВД, МГБ під вигядом РУН-УПА для дискредитації українського національно-визвольного руху серед народу.

В цей же час було переведено велику частину співробітників МГБ в міста та села Західної України, які відчасти повинні були діяти як загони УПА. Секретна постанова Ради Міністрів СРСР від 28 січня 1947 року передавала “боротьбу” з “національним рухом” у виключну компетенцію держбезпеки. У роботу було включено: 17 тис.945 чол. і додатково ще 12 тис.714 оперативних працівників. Всього секретними оперативниками в Західну Україну було переведено 25 тисяч бійців МВД і 35 тисяч осіб, які підчинялися МГБ, діяльність яких в Західній Україні з періоду 1947 по 1953 роки є і сьогодні засекречені. Однак можна наголосити, що власне з цього часу почались “колодязні операції”, НКВД-МГБ, “мними націоналісти” вбивали мирне українське населення і топили його в колодязях”.

Як бачимо і радянських секретних документів МВД і МГБ в повоєнні часи, як радянські окупаційні карально-репресивні органи розвернули на території України, яку вони реорганізували в УРСР, широкомасштабну кампанію про ОУН та УПА. Архівні документи наголошують, що за всіма великими і малими підрозділи УПА були “закріплені” конкретні

військові з'єднання та секретні підрозділи МГБ, які робили все, щоб навіть на не великі підрозділи УПА нападати великими військовими частинами.

Як засвідчують архівні документи, уже в 1944 році для боротьби з УПА були сконцентровані наступні сили військ НКВД:

Волинська область – одна стрілецька дивізія, три полки, одна бригада (всього 5 тис. 285 чол.)

Ровенська область – одна стрілецька дивізія і чотири бригади (всього 8 тис.754 чол.)

Львівська область – чотири бригади і один кавалерійський полк (6 тис.525 чол.)

Станіславська (нині Івано-Франківська) область – (всього 1355 чол.)

Чернівецька область –дві бригади (1355 чол.).

Окрім цього весною 1944 року на територію Ровенської та Волинської областей були перекинуті 19-та (2278 чол.), та 21 (2958 чол.) стрілкові бригади НКВД.

Всього в 1944 році в вищеназваних областях воювало з УПА 31 тис. 540 чоловік. Всі ці військові підрозділи були підсилені танками, артилерією. В подальшому все це угруповання, яке виросло до 1945 року до 50 тисяч бійців для боротьби з УПА було передано в розпорядження МГБ.

Слід наголосити, що з 1945 року МГБ проводило проти УПА жорстокі каральні операції, так наприклад 7 квітня 1945 року МГБ організувало велику облаву в якому приймало участь 40 тисяч чекістів під керівництвом 5 генералів. Ця “операція проти УПА” проводилась до кінця травня 1945 в якій приміняли най жорстокі методи. В же час великі військові сили від 30 до 50 тис. солдатів блокували ліси, одночасно роблячи збір інформації про УПА, її підрозділи, командирів тощо.

Так в “операціях проти УПА” в 1946 році було задіяно 58,5 тис. співробітників НКВД-НКГБ. Як засвідчують документи за 1946 рік між МГБ та УПА відбулося близько 1500 боїв та військових сутичок, де радянська сторона втратила до 15 тисяч вбитими, УПА втратила до 5 тисяч вбитими. Як бачимо із рапортів та донесень, керівництву МГБ- ліквідувати УПА за 1946 рік не вдалось. Все це вартувало М.Хрущову посади першого секретаря КП(б)України, його в березні 1947 року замінили Л.Кагановичем.

З цього часу війна з УПА повністю перейшла із рук партійних органів в компетенцію військово-чикістських кіл.

Головою держбезпеки окупаційного режиму УРСР чекістське керівництво призначило генерал-лейтинанта М.К.Ковальчука, який у справах в боротьбі з національно-визвольним рухом в Україні підчинявся самому міністру МГБ. Слід наголосити, що М.К.Ковальчук в час війни був начальником СМЕРША ІV Українського фронту і всі його дії були направлені на боротьбу з УПА.

Власне М.К.Ковальчук в 1947 році створив частини, які по зовнішності були схожі на загони ОУН та УПА. І власне ці загони окупаційної держбезпеки УРСР і тероризували українське населення, проводили під маркою ОУН-УПА широкомасштабні вбивства, грабунки, жахливими терористичними методами.

В з'язку з цим М.К.Ковальчук в Києві розробляв “колодязні операції під маркою націоналістів”. Власне в цей час, як засвідчувала радянська преса “ націоналісти запятали себе широкомасштабними вбивствами населення”. Вся документація на них на жаль відсутня в московських архівах, вона і сьогодні є засекреченою. Однак вивчені нами ряд документів наголошують, що із-за широкомасштабних військових і терористичних операцій МГБ УПА уже в 1949 році широкомасштабні військові операції не проводила. УПА обмежувала свої дії розвідкою і розширенням агентурної сітки. В це же час МГБ цікавилось всім в УПА, особливо командним складом, командирами згонів, штабами, типографіями. Такми чином терор Ковальчука українського населення операціями “Оборотень”, дали можливість М. Хрущову почати критику “методів” Ковальчука. Це заставило Ковальчука і всю окупацію - репресивну систему діяти ще з більшою жорстокістю. Як засвідчують документи на початку 1949 року по наказу генерал-лейтинанта Ковальчука в Карпати були перекинуті чотири дивізії МГБ для “остаточної ліквідації УПА та підпілля”. Велика військово-чикіська операція показала окупаційно-репресивну владу УРСР як людиноненависцьку. Так оглядач газети Нью-Йорк Таймс Г.Болдуїн взявши про “операції Ковальчука” в Україні повважав боротьбу УПА за незалежність українського народу справедливою і назвав український національно-визвольний

рух єдиним політичним представником українського народу, а УРСР маріонетковим окупаційним терористичним режимом Московської імперії СРСР. Про діяльність МГБ на Україні взнав весь світ.

Така світова критика та викриття напів-фашиського напів-рабовласницького режиму УРСР, що потребує подальшого дослідження, застала окупаційні чекістські банд-формування МГБ ще з більшою жорстокістю активізуватися в 1950-1951 роках у війні з УПА.

Як засвідчують джерела московських архівів в боротьбі з українським національно-визвольним рухом репресивний апарат НКВД-МГБ діяв під виглядом національно-визвольних загонів УПА, а потім боївок служби безпеки в проводу ОУН (СБ).

Ці угруповання, як засвідчують документи, “вирішували” наступні завдання – фізичне знищення керівників ОУН, та командирів УПА.

Робили пограбування і вбивства місцевих жителів під іменем ОУН-УПА з метою широкої компрометації національно-визвольного руху.

Проникали в структуру Проводу ОУН з метою дезорганізації і подальшого знищення УПА з середини.

Влаштували політичні провокації з метою ворожого налаштування українців в Україні-західники –східняки, де східняки хороші, а західники – “бандери”.

Першим документом згідно якого політичні провокації, грабунки, вбивства, замаскований терор стали прийшлим режимом, набрали статус державної політики, яким він з того часу залишався до кінця УСРС маємо “ Листа наркома внутрішніх справ УРСР В.Рясного №2070/сп від 20 серпня 1944 р. на адресу секретаря ЦК КП(б) України Д.Коротченко. В цьому документі нарком наголосив на необхідності розпуску партизанської дивізії ім. С.Ковпака, як знаходилася під командування генерал-майора П.Вершигори і створення з не спеціальних бойових груп для боротьби з УПА. Партійні органи прийняли і утвердили цю пропозицію і скоро це з’єднання вже діяло як “формування УПА”. Його діяльність і сьогодні засекречена і потребує подальшого дослідження.

Однак як свідчать документи, більшість провокаційно-терористичних груп НКВД-МГБ під маркою УПА діяли в Волинській, Ровенській і Тернопільській областях, хоча їх можна було зустріти і в других частинах Західно- українського регіону.

Так наприклад в березня 1945 р. управління НКВД по Тернопільській області створило спецгрупу “Бистрого” під керівництвом начальника відділу по боротьбі з бандитизмом майора держбезпеки Соколова. Цей підрозділ в кількості 60 чоловік “ плідно функціонував більше як пів року під виглядом відділу повстанського підрозділу СБ”. Скільки терористичних актів та вбивств він організував до цього часу засекречено. Однак із рапорту Соколова начальнику I відділу ГУББ НКВС УРСР генерал-майору держбезпеки Горшкову наголошено, що за “ діяльність групи та за “заслуги” Соколова було представлено до звання героя Радянського Союзу.

В цей же час була утворена спец група, яка діяла під маркою УПА - “Орел” в складі 35 чоловік, в Рівенській області, створена в травні 1944 р. із бувших партизан і яка діяла до 1 квітня 1945 року. За цей час вона провела біля 200 операцій в результаті яких було вбито 526 воїнів УПА і ще 140 було затримано. Слід наголосити, що жертвами діяльності таких спец груп у більшій мірі ставало цивільне населення. “Робота” МГБ під маскою УПА нагнітала і без того напружену ситуацію в регіоні, спец групи намагалися досягати своєї цілі любимими методами, шляхом “колодязьних операцій, масових вбивств населення, терору та провокацій”. Їх терористична діяльність негативно сприймалася не тільки українським народом, але й стимулювала УПА для подальшої боротьби з окупантами-азіатами, терористами, гіршими за німецько-фашистських окупантів.

Так документи прокуратури свідчать:

“15 лютого 1949 року прокурор військ МВД Українського округу, полковник юстиції Косарський направив на адресу секретаря ЦК КП(б) України М.С.Хрущова доповідну записку, №4/001345 “Про факти грубого порушення соціалістичної законності в діяльності так називаємих спеціальних груп МГБ”.

В ній признавався факт створення МГБ УРСР і його управліннями спец груп в Західних областях України , які діють під видом “бандитів УПА”, наголошувалося на звірських, нелюдських методах оперативної роботи цих формувань. Члени цих груп грубо порушували всі

закони вбивали невинних людей, топили їх в колодязях, займалися грабунками населення, катуванням людей, другими актами насилля та терору, масовими вбивствами невинних людей, що з'ясовано прокуратурою”.

Із документів прокуратури бачимо, що МГБ під маркою УПА займалися кримінальними злочинами, чим ускладнили криміногенну ситуацію, про що наголошувала прокуратура, яка мала всі підстави висунути звинувачення керівникам спец груп МГБ. Однак політичне керівництво ЦК КП(б) України фактично ставало співучасником цих злочинів утверджуючи геноцид українського населення в Західних областях України. Ці методи терору МГБ так і залишилися без юридичного розслідування прокуратури та політичного засудження політичного керівництва ЦК КП(б) України, що дає право говорити у його співучасті у злочинах.

За таких обставин міністр внутрішніх справ УРСР Т.Строкач подав міністру внутрішніх справ СРСР Круглову доповідну записку №582/СМ від 9 червня 1949 року в якій на величезній кількості фактів та документів вказав, що всі кричущі кримінальні злочини, вбивства в Західній Україні з 1946 по 1949 роки дійсно зробили спец підрозділи держбезпеки МГБ. Вони “ мгебісти” виявлені і відомі нам під виглядом : “бандитів УПА”, “зграй злодіїв”, “насильників та вбивць місцевого населення”, особливо популярні вбивства великих груп людей спец групами МГБ “ утоплення в колодязях”, що наводило найбільший страх..” Ця доповідна теж залишилася без будь-якої реакції центральної влади СРСР і спонукала до ще більш жакливого терору зі сторони МГБ в Західних областях України.

В 1951-1952 роках чекісти створили спеціальні “парашутні загони” провокаторів. Вони появлялись під виглядом воїнів УПА, які прибули за кордону. Ці бутафорні прибульці влаштовували перестрілку з міліцією і МГБ, (холостими патронами), були одягнуті в уніформу американського та англійського зразку з емблемами УПА. Вони чинили вбивства і насилля з метою залякати український народ.

Як бачимо на методи терору над українським народом окупаційної системи УРСР, та військ НКВД-МГБ проти українського народу були масштабними. Це, як ми бачимо із сукупності свідчень джерел, була друга після голодомору 1933-1938 років широкомасштабна терористична акція.

Як засвідчують джерела тільки в 1944-1946 роках в чекістсько-військових операціях проти українського народу та його захисників з УПА було проведено 39 тис. 773 чекістські операції, в ході яких було вбито 103 тис. 313 повстанців, затримано безневинно 110 тис. 785 чоловік, під страхом смерті взято в полон –50 тис. 058. Безневинно арештовано 13 тисяч 704 та 83 тис. 284 осіб хто виявив хоча найменший спротив режиму, тобто “антирадянських елементів”.

Слід наголосити, що у боротьбі з УПА та українським народом людиноненависницький режим УРСР та його репресивно-каральні органи проводили масову депортацію українців з їхніх земель.

За Указом нарокома НКВД-НКГБ Л.Берії перша дипортація пройшла в квітні 1943 року в Ворошиловградській і Сталінській областях. В квітні-травні 1944 року бійці І Українського фронту прийняли участь в виселенні із десятка районів Тернопільської, Станіславської, і Львівської областей, застало людей з приходом Червоної Армії ховатися в лісах під прикриттям УПА.

Однак, як бачимо із документів поряд із військовими діями тоталітарного режиму СРСР та його сателіта УРСР з УПА репресивний більшовицький апарат проводив депортацію великої кількості мирного населення без вивчення деталей їх біографій. Їх висилали в віддалені райони СРСР в Сибір, Казахстан. Як показують документи, репресивний режим висилав членів сімей воїнів УПА, підпільників і всіх тих хто їм співчував. Одна із найбільших депортацій українського населення з Західних областей було проведено органами МГБ осінню 1947 року. Попередньо у Львові, Чорткові, Дрогобичі, Рівному, Коломиї, Ковелі були створені 6 збірних пунктів для прийому від органів МГБ сімей “націоналістів” і відправлення їх в спец поселення.

Як засвідчують документи на початку 1947 року генерал-лейтенант МГБ Рясний затвердив “План заходів МВД УРСР по перевезенні спецпоселенців із західних областей УРСР”. О цьому плану передбачалося вивіз 25 тисяч сімей загальною кількістю 75 тисяч осіб. Однак скоро МГБ СРСР збільшило цифру до 100 тисяч осіб.

10 жовтня 1947 р. міністр внутрішніх справ УРСР Т.Строкач затвердив “План оперативних заходів для виконання вказівок МВД СРСР №38/3-7983 про відправку 50 ешелонів “спецконтингенту із Західних областей України”.

Для проведення депортації був створений оперативний штаб на чолі з міністром внутрішніх справ УРСР комісаром міліції 2-го рангу Дятловим. Цей штаб з 15 жовтня 1947 р. дислокувався у Львові. У Львів із східних областей прибули оперативні працівники в чині не нище капітана, які були призначені начальниками ешелонів. Їм роздали спеціальну інструкцію, а 14 і 16 жовтня з ними провели спеціальну нараду.

По клопотанню органів МГБ від 15 жовтня 1947 року ЦК КП(б) України і Рада Міністрів УРСР прийняли секретну постанову №ПБ-148/14е “Про прядок використання земель і майна залишених після виселення “сімей націоналістів” і бандитів УПА”. Ця постанова надавало право на грабунок місцевого населення і ставала “законом”.

Всього для проведення цієї депортації було залучено 13 тисяч 592 співпрацівника каральних органів МГБ, в тому числі 5 тис. 143 офіцерів і осіб керівного складу і військ МВД і МГБ, 8 тис. 449 сержантів рядових цих формувань.

Депортація завершилась 26 жовтня 1947 р. Загальна кількість депортованих склала – 76 тис. 585 осіб, із них 18 тис. 866 чоловіків і 35 тис. 441 жінок старших 17 років, 22 тис. 279 неповнолітніх дітей обидвох статей. Їх вивезли із Батьківщини в 44 залізничних вагонах.

Після закінчення “операції” органи МВД-МГБ організували охорону майна виїзних, про що свідчить документ – доповідна Строкача міністру внутрішніх справ СРСР Круглову.

Наступною депортацією яка охопила як жителів Західної так і Східної України була “депортація українських куркулів”. Всього з території Західних областей України в 1948 році було виселено 1445 “куркулів”, а з Східної України - 1369 “куркулів”.

Всього на час 1 січня 1953 року в спец поселеннях знаходилось 175 тисяч 063 особи які були виселені із Західних областей України за період 1944-1952 роки: “українських націоналістів”.” українських куркулів”, “посібників бандитів УПА”. Слід наголосити, що масові депортації українського населення, терор окупаційних спецслужб слід віднести до головної причини припинення діяльності українського національно-визвольного руху в 1953 році і відхід на захід з території України військових підрозділів УПА.

Таким чином, як бачимо в середині ХХ століття УПА вела війну за визволення українського народу з декількома схожими один на одного тоталітарними режимами: польським, німецько-фашистським, сталінсько-радянським.

Всі вони бажали в своїх устремліннях повністю знищити національно-визвольну боротьбу українського народу за незалежність, при цьому використовуючи всі наявні в їх розпорядженні методи терору. Як бачимо із архівних документів, тактика і методологія терору в них була схожа. Не дивлячись на відхід з території України, зміни тактики боротьби керівництвом ОУН-УПА слід наголосити, що в цілому український національно-визвольний рух гідно боровся з репресивно-каранних, двох найжорстокіших, що правда ворожих один до одного, систем.

По сукупності вивчених і проаналізованих джерел, можемо наголосити, що в світовому контексті, війна яку проводила УПА за визволення українського народу була і гідною і, можна сказати успішною, оскільки власне український національно-визвольний рух в ХХ столітті, не прпав даремно. Як засвідчують джерела, керівництва УПА воюючи з комуністами і нацистами, фактично зробило плацдарм, який привів в кінці ХХ століття до незалежності України, а тобто до конкретної реалізації та втілення планів за які боролися та віддавали в боротьбі своє життя воїни УПА.

Якщо розглядати український національно-визвольний рух в 40-50 роках ХХ століття, то можна наголосити, про що було сказано вище, що він охоплював всі структури українського суспільства.

УПА 10-15 років функціонувала без всякої допомоги активно протидіючи двом сильним імперіям свого часу СРСР та Німеччині, які за переділ світу схопилися у зтяжкому двобої. Цей час і обставини зуміло використати українське суспільство, яке в час війни зуміло показати прилади героїзму, вивчення якого ще тільки розпочинається. Як бачимо із сукупності джерел, боротьба УПА не була даремною, вона досягла своєї мети і реального втілення своїх ідеалів - головним чином створення буквально через 2 десятиліття незалежної Української держави в 1991 році.

Ситуація склалася так, що воїни УПА в повному складі після таборів та зневірять в 1991 році змогли переможним маршем пройти в строю по Хрещатику, символізуючи парад перемоги, що є немислимим фактом в новітній історії. Дане дослідження, на аналізі великого фактологічного архівного матеріалу яскраво показало, що УПА “є воюючою стороною за волю українського народу у другій Світовій війні”.

Боротьба УПА за незалежність України засвідчується реалізацією ідеалів їхньої боротьби, де усі тонкощі цієї боротьби, які ще зберігаються в секретних архівах, як і злочини репресивних органів окупаційної системи УРСР, потребують подальшого дослідження.

Список джерел та використаної літератури:

- 1.Российский Центр хранения и использования документов новейшей истории (РЦХИДНИ) ф.239, оп. 280, д.77.
- 2.Центр хранения историко-документальных коллекций (ЦХИДК), ф.1355, оп.1, д. 3, л 57-59.
- 3.(ЦХИД, ф.519, оп.3, д.116, л.3-15.
- 4.(ГАРФ) , ф.5446, оп 81 а, д.346, листы 21-40.
- 6.ЦХИДК, ф.500, оп.1, д.25, л.185.
- 7.Центр хранения и использования историко-документальных коллекций (ЦХИДК) ф.500, оп.1, д.25, лист 186.
- 8.ЦХИДК, ф.1303, оп.2, д.109, листы 10-12.
- 9.ЦХИДК, ф.1358, оп.1, д.48.л.2-4.
- 10.ЦХИДК, ф.1447, оп.1, д.18, л.1-2.
- 11.ЦХИДК, ф.500, оп.1, д.775, л.322.
- 12.ЦХИДК, ф.1303, оп.2, д.6а, л.503-504.
- 13.ЦХИДК, ф.500, оп.1, д.775., л.395.
- 14.АВП РФ, ф.Германия-референт., оп.34, пор.66, п.152, д.Ге-622, л.250.
- 15.АВП РФ, ф.Германия-референт., оп.34, пор.66, п.152, д.Ге-622, л.201.
- 16.С.Ткаченко.Повстанческая Армия. Тактика борьбы. М.2000, 508с.
- 17.В.Ідзьо.Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів "Сполом", 2005. - 208с.
18. Є.Перепічка. "Феномен Степана Бандери". - Львів "Сполом", 2006. - 736с.
- 19.Віктор Ідзьо. Журнал "Орлики", як засіб боротьби та пропаганди з тоталітарним комуністичним режимом УРСР, ОУН -УПА в середовищі українських дітей в 50-х роках ХХ століття.Наукове видання. - Львів, Видавництво Університету «Львівський Ставропігон», 2015р. - 36с.
- 20.The National Archives of the US.(NAUS), t-175, vol.124, p.599371).
- 21.W.Benz.Dimension des Volkermordes. Munchen, 1991, s.528f.
- 22.ВА Koblenz, R6/281, Bl.146-166.
- 23.S. Micro NAU копу Т-175, vol.124, p.599,575.
- 24.S. Micro NAU копу Т-175, vol.124, p.521566.

Розділ III.

Відношення Організації Українських Націоналістів та командирів УПА до формування німецькими окупантами України дивізії “Галичина” в світлі німецької військової документації та радянських військових архівів

Як засвідчують німецькі та радянські архівні джерела, після розгону в 1941 році та арешту керівництва Українського Державного Правління, більшість якого складала члени ОУН, національно-визвольні сили, які боролися за утвердження Української держави займають вороже становище до німецьких окупантів, які особливо жорстоко починають пригнічувати український народ, та експлуатувати його національні та природні ресурси.

Згідно свідчень радянських військових джерел, ОУН усвідомлювала, що після невдач на Східному фронті програних німецькими військовиками битв під Сталінградом та Курськом, коли фронт скоро наблизиться до України, німці почнуть по новому, з новою силою “розігрувати українську карту”.

Як бачимо із німецьких архівних джерел, губернатор Галичини Отто Вехтер розуміючи, що українська молодь після вступу на територію Галичини у більшій мірі втупить у лави Української Повстанської Армії, а відчасти буде мобілізована до Червоної Армії вважав, за необхідне змінити політичне становище Німеччини щодо України і розіграти велику “Українську карту”.

Як засвідчують німецькі джерела, генерал-губернатор Галичини групенфюрер СС Отто Вехтер, клопочучись передусім німецькими стратегічними інтересами, знову підняв перед політичним та військовим керівництвом Німеччини “Українське питання”. Однак керівництво Німеччини прохолодно віднеслось до створення військової частини - дивізії з українців. Однак Отто Вехтер наголошував, що досвід по створенню військових формувань з українців є, згадуючи батальйони Нахтігаль та Роланд, які були створені в 1941 році. Власне вони, вояки із цих батальйонів стануть підґрунтям у формуванні дивізії “Галичина”. Однак і ці доводи не були переконливими для прийняття Гімлером остаточного рішення. Тоді він за допомогою пропаганди створення української дивізії побажав активізувати українське питання серед українців і приєднати українців до тіснішої співпраці з німцями. Він намагався внаслідок обіцянок українцям їх участю в війні в майбутньому, надати ряд політичних поступок. Однак вище керівництво Німеччини: міністр закордонних справ Йоахіма фон Рібентроп, міністр для східних окупованих східних областей Альфред Розенберг, рейхскомісар України Еріх Кох, гавляйтер Мартін Борман і на спочатку рейсфюрер СС Генріх Гімлер, вплив якого на східну політику почав поступово зростати, теж був проти створення української дивізії.

Однак Отто Вехтер заявив йому: ” що зі створенням дивізії “Галичина” українці не стануть нашими союзниками і ми не станемо з ними на “ти”. Дивізію вишлем на Схід, щоб таким чином “пощадити кров німецьких солдатів”. Ми не беремо перед собою ніяких політичних зобов’язань щодо українців. Ми залишаємось панівним народом”. Самі ж українці побачивши, яке жорстоке німецьке правління Україною, Німеччини, з підозрою дивились на плани губернатора Галичини, бригаденфюрера СС Отто Вехтера.

В цей же час на Волині діяла УПА, яка зайняла щодо німецького правління в Україні ворожу позицію. Однак Генерал-губернатор Галичини Отто Вехтер розумів, що якщо не найшвидше не налагодити співпрацю з українцями (націоналістами), то вони всі підуть в УПА і перетворяться в ворогів Німеччини, тому він знову поїхав до вищого керівництва Німеччини, зокрема рейхсфюрера СС Гімлера, по питанню формування однієї добровольчої дивізії під назвою “Галичина”. Проте Гімлер ясно застеріг, що дивізія під різним поглядом не може бути українською. Усі бажаючі в неї вступити не можуть думати про незалежність України. Слова Україна, українець український не може бути предметом вжитку. Таке світобачення заборонялось в дивізії під загрозою кари. Бійці дивізії мають називатися не українцями а галичанами і служити німецькій гео-стратегічній політиці. Тільки за таких обставин був виданий наказ від 28 квітня 1943 року про створення дивізії Галичина.

Як зазначають джерела, керівництво ОУН та командири УПА знали, що до дивізії пішла національно-свідома університетська молодь, яка вважала, що пройшовши німецький вишкіл,

можна буде застосувати свій військовий досвід в УПА, оскільки високопрофесійна армія та її керівний склад зможе скласти конкуренцію радянській армії в боротьбі за незалежну Україну. За таких обставин треба було пройти усі етапи навчання в німецькій військовій школі, щоби в майбутньому на базі здобутих знань облаштувати власну українську військову школу, яка б змогла зформувати збройні сили України для утвердження її незалежності.

Внаслідок великого включення національно-свідомих українців в дивізію в ній розпочались концентрувалися сильні українські політичні настрої, які вважали, що дивізію слід назвати Українською. Скоро ці дибати швидко дійшли до політичного комадування Німеччини, зокрема рейхсфюрера СС Гімлера. В червні 1943 року рейхсфюрер СС Гімлер заборонив вживати в дивізії назву “українська” і розпорядився називати її “галицькою (galizisch), а добровольців-галичанами (Galizianer).

Проти цього наказу Гімлера запротестував губернатор Галичини О.Вехтер, вказуючи, що Галичина, це державно-територіальне і провінційне поняття, а не національне. Однак Гімлер відкинув усі протести мотивуючи своє ставлення України до Німеччини у 1918-1919 роках.

У наказі Гімлера від 14 липня 1943 року до всіх начальників штабів наголошувалося:” При згадці про Галицьку дивізію я забороняю коли-небудь говорити про українську дивізію чи українську національність”.Однак в подальшому, коли Гімлер відвідав дивізію де він так звернувся з промовою до офіцерського складу Дивізії Галичина, який складався головним чином з німців: “ Галичани є дійсно є українцями, але в даному випадку я не буду обіцяти для українців свобод, яких вони бажають, тільки майбутнє оприділить їхній статус в Європі”. Промову Гімлера добре характеризує професор Колумбійського університету Джордж Г. Стейн у книжці “Елітарна гвардія Гітлера”. У промові до офіцерського складу, який складався переважно з німців, Гімлер таки признав, що галичани, це дійсно українці. Він закликав до братерства між німцями та українцями. На заклик тих які вважали, що СС зацікавлені тільки “в українському гарматному м’ясі, для німецької військової машини”, Гімлер зауважив, що якщо б це була правда, то дивізія не навчалася б цілий рік. Він зауважив, що приблизно 250 галичан вислано для навчання в німецькі офіцерські школи і вони стануть командирами в дивізії. При всім бажанні підняти дух дивізії промова його звучала мляво і стримано. Він лякав галичан жидівсько-большевицькими ордами, слов’янськими унтерменшами, та азіатськими ордами”.

В тій же промові Гімлер підкреслив, що губернатор Галичини Отто Вехтер запропонував йому створення дивізії з “українських синів Галичини”, згадав, що українці очікували від німців більшої свободи, ”але Гітлер у своїй мудрості вирішив інакше”, виступив проти “політикування в дивізії”, та тих, “які стріляють за куща, бо їх, мається на увазі УПА, не можна вважати патріотами”. На завершення Гімлер заявив, що він не обіцяє, як це англійці практикують “ прав і свобод для українців”, бо тільки поведінка, вартість і важливість поодиноких народів у майбутній Європі через зусилля кожного народу у цій війні вирішуть їх долю.

Згадка Гімлера про тих ,” які стріляють за куща і називають себе патріотами” і що нібито “Німеччина була зацікавлена в українському гарматному м’ясі” - була не випадкова. Згідно джерел ми знаємо про донесення, очевидно особисто рейхсфюреру Гімлеру, що рух С.Бандери розгорнув потужну агітаційну кампанію проти створення дивізії, а це значить, що в розпорядженні Гімлера була і стаття з Бюлетня №11 ОУН (бандерівців) червня 1943 року, в якій йде мова про “українське гарматне м’ясо для німецької військової машини”.

У листівці за травень 1943 року, ОУН Бандери заявив про своє вороже ставлення до ідеї спільної боротьби з німцями проти більшовизму, розцінюючи таку позицію, як капітуляцію перед німцями.

В інших документах ОУН С.Бандери заявляв: “ український народ не хоче і не буде своєю кров’ю рятувати Німеччину. Якщо Німеччина стоїть сьогодні перед смертельною небезпекою зі Сходу, то це наслідки диковинної політики німецького імперіалізму, яку він проводить серед поневолених народів Сходу. Український народ здобуває власну державу, і тільки за неї він стане до рішучого двобою проти одного чи другого наїздника.

Критикуючи німецьке керівництво, С.Бандера бачив багато причин, щоб не схвалювати німецький проект по створенню галицької дивізії СС. Ці причини було наведено в №11 підпільного Бюлетня ОУН виданого в 1943 році. Проект, за Бюлетнем, виявлявся підозрілим тому, що передбачав створення лише однієї дивізії. Як би справді йшла мова про боротьбу з

комунізмом, наголошував С.Бандера, то чому тоді не створювати багато дивізій...? Одже план має іншу мету. Незважаючи на “ африканське полювання на людей, наголошувалось в статті Бюлетня, Україна ще має великі людські резерви”. Аналіз “німецької колоніальної політики” , приводить до висновку, що німці мобілізували активні елементи в Галичині, боячись, що вони приєднаються до опору. Вишколивши їх німці не дадуть їм організувати свою незалежну українську армію, а пошлють їх на фронт, як гарматне м’ясо. За які ідеали мають воювати українці? - “За нову німецьку Європу” - “За кривавий терор на всіх українських землях” - “За колоніальну експлуатацію українців німцями на всіх їх землях” - “За знищення мільйонів військовополонених в’язнів”. Бюллетень звертає увагу на те, що дивізію утворено не в середовищі вермахту, а головорізів СС, якими командує. Як наголошував С.Бандера, найстрашніша людина Європи - Гімлер. За таких обставин, заявив ОУН С. Бандери - ми категорично проти галицької дивізії СС. Українська кров, має бути пролита тільки за Українську державу”.

Без сумніву, що звернення ОУН С.Бандери, опубліковане в Бюлетні в травні 1943 року, як ми наголосили вище, було відома Гімлеру. Тому він відповідно відреагував на нього, зовсім не врахувавши позиції української еліти з дивізії Галичини, пообіцявши розглянути українське питання в майбутньому. Така позиція Гімлера дає право наголошувати, що він, створюючи дивізію не вважав за потрібне враховувати українську громадську та політичну думку, зокрема думку ОУН.

Промова Гімлера стала скоро відома в політичних колах тих частин українського суспільства, яка бажала, щоб дивізія називалась українською. Однак усі домагання українців і губернатора Галичини бригаденфюрера Отто Вехтера були відхилені Гімлером. В той час, коли Отто Вехтер намагався переконати Гімлера, що галицької мови, культури, галицької нації не має, а є українська, Гімлер йому 11 серпня відповів, що він не може ламати 150-ти літню традицію, тобто 150-ти літнє перебування з такою назвою галичан під панування німців, тобто австрійців. З такою назвою вони входили до Австрійської держави і традиції треба поважати. Одже Гімлер відстоював своє попереднє розпорядження і вказав на те, що достатньо, що в Галичині дозволено створення університету і дивувався тим, як галицька інтелігенція сприйняла це, як щось зовсім звичне. Великодушний Гімлер наголошував: “ звичайно, я не каратиму галичан, що вони розмовляють по українськи, але я не перестану вважати їх саме галичанами. 14 липня 1943 року Гімлер направив начальникам штабів циркуляр, який формально забороняв стосовно дивізії Галичина, говорити про українську дивізію чи про українську націю. Як свідчать німецькі джерела, оглянувши дивізію Гімлер найшов її добреспорядженою та навченою і схвалив пропозицію керівництва щодо негайного введення її в бій. 15-20 червня 1944 року дивізію підпорядкували фронту, яким командував фельдмаршал Модель, який 21 червня запросив командира дивізії і його помічників до себе для обговорення питання майбутнього введення дивізії в бойові дії. Це запрошення прийшло за пропозицією губернатора Галичини Отто Вехтера. Передусім, як означають німецькі документи, дивізію “Галичина” німецьке командування намагалось використати в “Плані Скорпіона”, згідно якого дивізія “Галичина” повинна займатися пропогомандою серед українців Червоної Армії по переходу останніх на німецький бік. Для цього в дивізії створювались інтелектуальні групи, які мали діяти на участках фронту. Дивізія відрядила такі групи, про дії яких поки що нам не відома. Після наради в ставці Моделя під Львовом було вирішено надати дивізії частку фронту в околиці Станіславова (суч. Івано-Франківська), в зоні розташування 1 танкової армії, якою командував генерал танкових військ Едгард Раус, колишній офіцер австро-угорської армії.

Із секретних документів вищого німецького керівництва, яке в цей час контролювало населення Галичини і України, ми дізнаємося, що населення, що підтримало Німеччину в тому числі і військовою силою дивізії “Галичина” чекало від німецької влади пом’ягшення режиму, однак цього не сталося. Український народ в Галичині так і не дістав певних політичних свобод і політичного самоуправління. Організація Українських Націоналістів (ОУН), керівництво Української Повстанської Армії починаючи з кінця 1943 року розпочало агітацію серед українського населення проти німецького режиму в Україні. В зверненнях зазначалось, що українська дивізія “Галичина” не стане оплотом української автономії в Галичині, як це передбачали в своїх планах німці, а послужить “пушечним м’ясом німецькій військово-

політичній машини”. Зокрема ОУН наголошувала, що сподівання українців на свої власні військові формування не здійснились. Дивізія знаходячись в глибокому німецькому тилу по суті стала за рік навчання німецькою військовою одиницею. До її керівництва українці практично не допускались. В той же час усі українські настрої в дивізії контролювались гестапо. Бажання українських старшин, бачити дивізію українською, щоб реабілітувати себе за позорний союз з німцями в українському народі були задушені однозначною директивою Гімлера, яка була доведена до особового складу дивізії.

Німецьке керівництво чітко визначилось щодо політичного улаштування Генерал-Губернаторства. Ще генерал-губернатор Франк заявив в 1941 році заявив: “ Ми включили Галичину до складу Великого Рейху і українці не повинні уявляти собі, що нібито в середині великого рейху ми створемо для них Українську державу. Ми створимо тут такі військово-політичні формування, звичайно ж німецькі, які б сприяли повному онімеченню українців”.

Без сумніву, що ця інформація тим чи іншим шляхом, очевидно, через агітаторів з ОУН проникала в середовище дивізійників і багато з них, розуміючи, що вони, українці, почали сумніватися в правильності вибору, що в подальшому і виявилось в масовому переході дивізійників в Українську Повстанську Армію.

В цей же час архівні матеріали відзначають деякі неузгодженості в вищому політичному керівництві Німеччини щодо управлінні Україною і зокрема Галичиною. Так Розенберг наголошував на ліберальному управлінні Україною та Галичиною, тоді як Кох, опираючись на Гімлера вважав, що Україною треба правити жорстоко. Зокрема Розенберг вважав, що в Галичині треба створити українське самоуправління, чого вимагають українці. У цьому протидіяв йому Кох і особливо Гімлер, який вважав, що українці в Галичині в подальшому повинні бути онімечині, цією опорою в онімечині і повинна стати, щойно утворена дивізія Галичина.

Однак плани і ситуація вищого політичного та військового керівництва Німеччини змінились внаслідок наближення радянських військ до Західної України, що занепокоїло німецьке вище політичне керівництво. Внаслідок розгрому німецьких військ на території України активізується Організація Українських Націоналістів та військова організація Українська Повстанська Армія, яка все більше починає вести пропаганду в дивізії. Як бачимо із документів, Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери у своєму “Бюлетні Крайового проводу ОУН” в статті :” Довкруги СС стрілецької дивізії Галичина” наголошувала, що дивізію німці формують для того, щоб позбутися активного українського елемента і кинути його на гарматне м’ясо. СС Галичина - це типово колоніальна частина, щось дуже подібна до колоніальних індійських чи новозеландських дивізій англійської армії. Створення так званої галицької дивізії, це крок до компрометації української державницької ідеї взагалі. Сьогодні немає жодних сумнівів, наголшувало керівництво ОУН, що твориться не українська бойова частина, а німецька колоніальна частина для подавлення національної ідеї українського народу, тому відношення до дивізії “Галичина” українського народу, як і інших форм, які нав’язуються німцями, є неагативне. В 1943 році Крайовий провід ОУН наголошував, що у час коли створювався дивізія Галичина провід створив на протигагу їй УПА, яка рішуче протистояла створенню дивізії Галичина. В ім’я правди треба ствердити, як бачимо із документів, дивізійники побачивши антиукраїнське забарвлення дивізії Галичина, все більше схилилися до переходу в УПА, оскільки нові окупанти СРСР при окупації України, мобілізують цих осіб до радянської армії і заставляють гинути на фронті “За Сталіна і за Радянську Батьківщину”. Тому, українські патріоти відгукнутися на заклик Українського Центрального Комітету на чолі з професором В.Кубійовичем, Української Греко-Католицької Церкви та військової управи і вступили до дивізії “Галичина”, яка офіційно репрезентувала військову українську організацію нехай навіть під німецькою орудою і давала вишкіл для майбутнього влиття в командний склад УПА.

Як зазначають документи, з самого початку Організація Українських Націоналістів не заперечувала формування української дивізії за для формування в майбутньому з неї українських регулярних збройних сил, однак з часу, коли стало відомо, що дивізія скоро прийме участь в бойових діях проти Червоної армії, УПА прийняла міри, щоб за сприятливих обставин дивізія влилась до її лав. Є деякі свідчення, що керівництво УПА планувало ще до відправлення дивізії на фронт склонити дивізійників до переходу до лав УПА.

В той час коли Організація Українських Націоналістів – Бандерівців однозначно з самого початку визначила своє негативне ставлення до дивізії, то Організація українських Націоналістів під проводом полковника А.Мельника не зайняла виразного становища й погляд її членів поділився навпіл. Деякі із них, наприклад О.Ольжич, був завзятим противником формування дивізії “Галичина”, натомість генерал М.Капустянський вважав, що дивізія може відіграти корисну роль у подальшій боротьбі з радянськими військами. Ряд членів цієї організації зайняли нейтральне становище, ряд висловились позитивно і повважали, що дивізія з часом може стати українською за кращих збігів обставин для української справи. Канадський вчений В.Верига наголошує, що це крило Організації Українських Націоналістів-мельниківців, не заперечувало вступу своїх членів до дивізії “Галичина”, оскільки будучи професійними військовими розуміли, що починати формувати бойові українські військові частини з чогось розпочинати треба. Дивізія Галичина був яскравий приклад формування професійної армії.

Однак політичний провід Організації Українських Націоналістів та певні керівники УПА в цей час були під наглядом німецьких спец-служб. Останні намагалися влаштувати внутрішні війни в середині ОУН. Так документи засвідчують, що німці розпалили братовбивчу війну між ОУН (бандерівцями) та ОУН (мельниківцями), все це було зроблене для того, щоб останні не вели агітацію проти створення дивізії СС Галичина. Однак навіть така жорстока тактика по дискредитації членів ОУН та командирів УПА і возвеличення ролі дивізії “Галичина”, не була особливо ефективною.

Тому з однієї сторони німецьке командування намагалося запевняти українських дивізійників, що при їх вірності, німці стануть гарантами в наданні українцям певних свобод в майбутньому, що зробив сам Гімлер під час відвідин дивізії. З другої сторони німецьке керівництво бачило наростаючий вплив на дивізію ОУН і наявності конкурента останньої УПА в лавах якої лунали суто національні лозунги, які були побудовані на доктрині відновлення Незалежної України.

За як найшвидше використати дивізію “Галичина” в боях проти радянських військ висловилося майже все німецьке командування. Будь-яке національно-політичне використання дивізії для українських національних потреб було неприємним для керівництва Німеччини. І хоча Гімлер і наголошував, що не для “гарматного м’яса” він цілий рік навчав дивізію, однак і не для тих, як він виразився тих - “хто стріляє із-за куща і називає себе українськими патріотами”. Відхиливши “політикування в дивізії яке наросла із реальною її боєздатністю”, як висловився Гімлер, він одобрив її відправку на фронт і кинув її в саме пекло німецько-радянської війни.

Згідно свідчень радянських архівів в ході бойових дій, радянські розвідці стало відомо, що в передкарпатті для захисту Західної України німецькі війська сконцентрували угруповання, яке нараховувало 8 бойових дивізій, одна із них, яка “Галичина” була укомплектована українцями. Радянське командування, по вказівці Сталіна, поставило завдання за будь-яку ціну, знищити це угруповання, особливо дивізію “Галичина”, щоб не мати в майбутньому конфліктів з дивізією, якщо вона раптово відколеться від німців і перейде у повному складі до лав УПА.

Що стосується ОУН та УПА, як наголошує московський дослідник М.Сімеряга, то радянське військово-політичне керівництво знало про ці формування ще з донесень генерала С.А.Ковпака і активно збирало про нього розвідні дані. Наявність добре навченої дивізії, ще більше занепокоїло радянське військово-політичне керівництво і зокрема Сталіна і воно приклало всі зусилля, щоби знищити цю бойову, на даний час німецьку частину, щоб в подальшому запобігти її злиття з ОУН і її бойовою частиною УПА.

23 липня 1943 року, “битва під Бродами закінчилась”. У Москві Сталін наказав відзначити перемогу під Бродами 24-ма гарматними залпами салюту. Після поразки під Бродами дивізія відступила з Галичини і більше а до кінці війни не перебувала в Галичині.

Згідно свідчень джерел, під Бродами полягло приблизно 3000 тисячі бійців дивізії біля 1000 попало в полон, приблизно 3000 тисячі перейшло на сторону УПА і ще близько 3000 тисяч полягло в різних битвах в Європі.

У висновок нашого дослідження зауважимо, що сукупність фактів дають право наголошувати, що ні німецька ні радянська військово-політичні системи не бажали даному військовому формуванню з українців-галичан перетворитися на суто українське збройне формування і підсили УПА. Кожна сторона, одна (німецька) намагалася кинути українське збройне формування в пекло битви, надіючись, що вона буде знищена і тим самим не зостанеться для

борьби за інтереси українського народу, яку тоді уособлювала ОУН і його войнізована частина УПА. З другої сторони, радянська військово-політична система теж боялася переходу дивізії до лав ОУН-УПА, особливо в час відходу німецьких військ.

У висновок наголосимо, що в даній праці на конкретному матеріалі показане відношення Організації Українських Націоналістів та командирів УПА до формування німецькими окупантами, на території України дивізії “Галичина” на основі німецької військової документації та радянських військових архівів.

Як бачимо, на сукупності проаналізованих нами архівних німецьких та радянських джерел, провід ОУН та керівництво УПА зайняли ворожу позицію проти німецьких окупантів, та поневолювачів українського народу.

За таких обставин дана проблема потребує ширшого дослідження на радянських та німецьких архівах з метою утворення наукової думки стосовно відношення Організації Українських Націоналістів та командирів УПА до формування німецькими окупантами, на території України, дивізії “Галичина”, і остаточного висновку по апробованому нами джерельному матеріалі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вольф-Дітріх Гайке. Українська дивізія Галичина. Історія формування та бойових дій у 1943-1945 роках. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Том.188, Торонто-Париж-Мюнхен.1970.
2. Центральный государственный исторический архив (далее) ЦГИА УССР во Львове, ф.201, оп.46, дело 2689, с.26-27. ЦГИА УССР в г. Львове, ф.201, оп.46, дело 2693, с.40-41. ЦГИА УССР в г. Львове, ф.418, оп.1, дело 264, с.4. ЦГИА УССР в г. Львове, ф.201, оп. 46, дело 2748, с. 106, с.123.
3. Літопис УПА. Торонто. 1978-1985, т.2.
4. М.И.Симирияга. Размышления о борьбе Организации украинских националистов (ОУН) в годы второй мировой войны. Историко-Філологічний Вісник Українського Інституту. М.1997.
5. Віктор Ідзьо. Дивізія “Галичина” у світлі військових документів та радянських військових архівів. В Збірнику наукових праць “Перша Українська дивізія Української Національної Армії: Історія створення та національно-політичне значення. Матеріали науково-практичної конференції. Доповіді та повідомлення. Львів. “Новий Час” 2002.
6. Василь Верига. Дорогами Другої Світової Війни. Дивізія “Галичина”. Канадське Наукове товариство ім.Шевченка. Торонто.1998.
7. В.Косик. Україна і Німеччина у другій світовій війні. Париж-Нью-Йорк-Львів.1993.
8. Бюллетень №11.1943. “Сучасність”. Мюнхен.1963, №10, жовтень, с.106-110.
9. С.Бандера. Перспективи Української революції. Мюнхен. 1978.
10. М.Лебідь. Українська Повстанська Армія. Мюнхен. 1946.
11. М.И.Симирияга. Размышления о борьбе Организации украинских националистов (ОУН) в годы второй мировой войны. Историко-Філологічний Вісник Українського Інституту. М.1997, т.1, с.233-234.
12. П.Н.Лященко. Из боя в бой. В оенное издательство Министерства обороны СССР. М.1972.
13. Маршал Конев. Записки командующего фронтом. 1943-1945. М.1974.
14. П.Курочкин. Прорыв обороны противника на Львовском направлении. Военно-исторический журнал. М.1973.
15. Великая Оттечественная Война. М.1984.
16. Історія Української РСР. К.1977, т. VII.
17. В.Ідзьо. Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів “Сполом”, 2005. - 208с.
18. Є.Перепічка. “Феномен Степана Бандери”. - Львів “Сполом”, 2006.-736с.
19. R.Inizki Deutschland und Ukraine 1943 bis 1945. Bericht Osteuropa Instituts, 1959.
20. Bundesarchiv Koblenz (BA) 6/70 f.133.
21. Bundesarchiv–Militararchiv Freiburg (BA-Ma) 2/V.2560 f.16.
22. К.Г.Клиemann. Die Waffen SS; eine Dokumentation. Osnabruck, Der Fraiwillige, 1965.

Розділ IV.

Роль керівництва УПА та політичного проводу ОУН в створенні Української Головної Визвольної Ради в світлі аналізу джерел та оцінках визначних її діячів

В наш час, коли радянська історіографія збанкрутувала своїм безпідстаним звинуваченням УПА у злочинах проти українського народу, в наслідок виникнення Української держави, в Україні та раніше на Заході появилася мемуарна література, спогади, та наукові праці учасників українських національно-визвольних збройних сил УПА та науковців по питаннях становлення та розвитку УПА, державного та політичного представництва українського народу Української Головної Визвольної Ради (УГВР) та її взаємовідносин з німецькими та радянськими збройними окупаційними формуваннями на території України. Особливу роль привертає дослідників роль керівництва УГВР та УПА в організованому національному спротиві німецьким та російським окупантам, які створили на території окупованої України, окрім військових, свої політичні представництва, які були покликані одурманювати український народ своєю політичною пропогоудою, відволікати український народ від його боротьби за своє національне та соціальне визволення.

Як бачимо із документів УГВР, було новим дипом державних взаємовідносин. і внесла особливий вклад в становлення та розвиток українського державного самоврядування в 40-50 роках ХХ століття.

Слід наголосити, що на 2015 рік в Україні та світі появилася по вищезначеній проблематиці велика кількість літератури, яка потребує широкого аналізу та систематизації, розподілу її на мемуарну та наукову, де остання потребує широкого критичного розгляду та аналізу, оскільки в контексті розвитку наукової концепції ролі керівництва УГВР та УПА в національно-визвольній боротьбі, постає нове завдання вивчення російських та німецьких архівів та документів, які б констатували факти взаємовідносин окупаційних режимів з УГВР.

Що стосується боротьби УПА то слід наголосити, що першою об'єктивною працею є робота Петра Мірчука "Українська Повстанська Армія (1942-1952)" - видана в Мюнхені в 1953 році. В наш час по виявленню архівів репресивних органів СРСР добре праналізованою працею є дослідження Віктора Ідзьо "Українська Повстанська Армія – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел", яка вийшла в V томі Наукового Вісника Українського Університету м.Москви у 2004р. Цікавою є також праця С.Ткаченка "Повстанческая Армия – тактика борьбы". М.2000, яка адресована для командирів армій, внутрішніх і прикордонних військ, співробітників спецслужб та інших державних категорій службовців.

Що стосується Польщі то тут теж в цю пору напрацьовані об'єктивні наукові праці, зокрема слід наголосити на праці Романа Дрозда "Ukrainska Powstancza Armia" Warszawa 1998, та інші.

В Україні найоб'єктивніше проблему УПА та національно визвольну боротьбу ОУН та УПА з'ясував у праці "ОУН-УПА в роки війни: нові документи і матеріали". Київ.1996, київський дослідник Володимир Сергійчук.

Цікавить дослідників і мемуарна література, спогади учасників та керівників національно-визвольного руху.

Цікавою працею з точки зору свідчень та великої кількості апробованих джерел є спогади отамана "Поліської Січі", генерал-хорунжого Тараса Бульби-Боровця, видані у 1981 році в Канаді. Слід наголосити, що ця праця була запропонована до друку Вінніпезьким інститутом дослідів Волині для публікації в Україні.

Дана праця, поставила завдання з'ясувати роль УПА та її командира, генерала Т.Чупринки у формуванні державної влади УГВР. Слід наголосити, що по цьому питанню, як мемуарна література так і архівна розбіжна у своїз висновках. Тому дана праця поставила завдання подати фактичний матеріал, по вищезначеній проблемі.

Для того щоб професійні історики могли використати весь багатющий фактологічний матеріал, по питаннях становлення УГВР слід подати першоджерельний матеріал про УПА, оскільки всі "праці радянського часу" про УПА, про УГВР вони взагалі не згадують, вийшли в спотвореному вигляді і не розкривають суті національно-визвольної боротьби УПА та її політичної надбудови УГВР.

Як наголошує Тарас Бульба-Боровець в праці "Армія без держави": в 1941 році "Поліська Січ" фактично стала фундатором УПА. В липні 1941 року Тарас Бульба-Боровець остаточно оформляє справу військової співпраці УПА з проводом ОУН, який здався йому "немов би Політбюро сталіського ВКП(б). Керівництво якого не будучи компетентним у військовій справі, бажало керувати всіми процесами в УПА. Тому УПА в 1941-1942 роках проводила боротьбу з німецькими та радянськими окупантами України самостійно і тільки на початку 1943 року УПА, була підчинена проводу ОУН.

В цей же час, як засвідчують секретні радянські документи, зокрема донесення наркома держбезпеки УРСР на ім'я начальника Українського штабу партизанського руху Строкача від 24 травня 1943 року повідомлялося: "Захоплені нами документи свідчать про те, що незважаючи на масові репресії німців ОУН, зокрема прихильники Степана Бандери не тільки не згорнули своєї роботи, а навпаки, перейшовши у підпілля, значно посилили її. Нами встановлено, що Організація Українських націоналістів поширила свою роботу на всю територію України. В усі області України ОУН направляє своїх емісарів, створює підпільні організації, закладає склади зброї, боєприпасів та друкарні, готує кадри для збройної боротьби з УРСР. Діяльність ОУН, наголошував начальник держбезпеки УРСР починає розгортатися в ряді пунктів Київської, Житомирської, Полтавської, Запорізької, Кіровоградської, Сумської Харківської областей, та регіонах Кубані. В час німецької окупації оунівці заклали в цих регіонах свої підпільні організації, керовані націоналістами-нелегалами, які прибули із західних областей України. Їхнє гасло: "Свобода без советів і без німців". Як засвідчують джерела звітів радянської держбезпеки уже в 1943 році великі угруповання УПА та боївки ОУН активно діяли на Уманщині, в Холодному Яру та на Одещині. Розглянуті нами архівні документи окупаційного режиму УРСР, які збереглися в московських архівах, під грифом "цілком таємно" дають право наголошувати, вивчення діяльності ОУН та УПА у східних регіонах України тільки розпочинається.

Як засвідчують документи радянських архівів, уже в 1942 році в час німецької окупації бойові підрозділи УПА активно діяли на Рівенщині, Луцькій області, які практично контролювали. Один із документів ОУН доповнює радянські архіви наголосуючи, що 22.03.43 року відділ УПА звільнив з Луцької тюрми 40 полонених. Всі вони вступили в УПА. У березні 1943 року відділи УПА зайняли Володимирець, Степань, Висмоцьк, Дубровицю. Німці розбіглися із своїх станиць. В останніх днях березня (1943р.) відділи УПА зайняли Деражню. В місті й околиці встановлено українську національно-революційну владу. Все радгоспне майно роздане населенню. Більше трьох тижнів німецької влади не було. В цей же час в одному бою під с.Чудвами загинуло 18 німців, дуже багато ранених. Решта німців розбіглась. В кінці березня на початку квітня відділи УПА зайняли в боях з німцями містечка Людвипіль, Олику, Умань і Горохів. Все награване німцями майно було віддано селянам. З 10 березня по 15 квітня 1943 року відділи УПА розбили в'язниці у містах Кременці, Дубні, Рівному, Ковелі і Горохові, в тому числі концтабір в Любачівцях, Горохові і табір військовополонених у Ковелі. В містечку Ківерцях відділ УПА розбив збірний пункт вивозу українських селян до Німеччини. Всі звільнені люди вступили в УПА. В перших днях квітня 1943 року відділ УПА під Берездовом на Житомирщині провів успішний бій з німецькою поліцією. В цей же час в Шепетівських лісах відділ УПА розбив транспортний поїзд з амуніцією, яка перейшла у власність УПА. В цей же час, як засвідчують німецькі джерела, успішна боротьба УПА проти німецьких окупантів України поширилась на всій території Волині та Київщини. Цей рух збільшився за рахунок переходу до лав УПА української допомогової поліції.

Таким чином, із документів, як радянських та і німецьких ми бачимо, що український національно-визвольний рух та його бойовий підрозділ УПА ніколи не орієнтувався на гітлерівську Німеччину. Від початку німецької окупації України він боровся проти німецького фашизму.

Вже 30 червня 1941 року він взяв курс на відновлення Української держави. Це, як ми бачимо із сукупності проаналізованих нами джерел, був яскравий антинімецький акт, що розпочав героїчну боротьбу українського народу проти німецьких окупантів. В цій боротьбі виросла і кристалізувала збройна військова сила УПА. Як бачимо із сукупності проаналізованих нами джерел. Німецькі окупанти жорстоко переслідували український національно-визвольний рух. Найвизначнішого його керівника Степана Бандеру було ув'язнено в концентраційному таборі, а

двох його братів було закатовано в концентраційному таборі Освенціумі. Самі ж німці розпускали слухи, що український національно-визвольний рух це замаскований підтриманий Москвою комуністичний рух. В свою чергу, комуністичний режим намагався доказати, що український національно-визвольний був зв'язаний з німцями. Як засвідчують джерела московських архівів, найбільшою фальсифікацією діяльності українського національно-визвольного руху 30-50 років ХХ століття, що УПА зародилася на руїнах намецької поліційної структури і пов'язана з терором та вбивствами польського, російського та єврейського населення. Всі підрозділи УПА, як зауважувала радянська історіографія, "затмарили себе кровавими вбивствами й злочинами проти мирного українського, польського, єврейського населення". Однак, як показує сукупність джерел в час окупації України фашистською Німеччиною, особливо в 1942-1943 роках, гітлерівське командування, спецслужби робили все, щоб в братовбивчій війні зштовхнути український та польський національно-визвольні рухи, зокрема УПА та АК. Прийшовши на їх місце більшовицькі окупанти України, як наголошують джерела, вдосконалили методологію цієї братовбивчої епопеї, покрили себе жахливими злочинами проти мирного українського населення, активістів українського національно-визвольного руху.

Як засвідчують документи, 21 жовтня 1944 року в село Кривень Пробижнянського р-ну Тернопільської обл. група НКВД у складі 15 чикістів виявляла сім'ї членів ОУН та воїнів УПА. В селі групу обстріляли бандерівці. Група втратила трього чикістів і відступила в райцентр. Вранці 22 жовтня 1944 р. в с.Кривеньке прибуло 60 чикістів яких очолював майор Полянський. Ця група розстріляла невинних людей в кількості 60-80 осіб, спалела 45 будинків з домашнім майном і великою кількістю намолоченого хліба.

Наступний злочин НКВД із с. Ляхово Порицького р-ну Волинської обл. в якому дільничий уповноважений Воротников одержав завдання від райвідділу НКВД затримати громадянина Парфенюка, який нібито дезертирував з червоної армії.. Увійшовши в будинок, він без будь-яких на то причин застрелив дружину Парфенюка і її дві дочки, 15-річного сина і 3-місячне немовля...

В 1944 році старший оперуповноважений Славського райвідділу НКВД Дрогобицької обл. Доля при допиті заарештованого Дем'яна Василя Михайловича побив його і напівживого, за наказом начальника райвідділу НКВД Зирянова вивіз його за село і розстріляв, а труп кинув у колодязь. Як наголошує з приводу цих та інших фактів В.Сергійчук:"Наведені факти переконливо засвідчують, чм були бандитами українські націоналісти".

Дуже цікавий підсумок діяльності УПА за період 1941-1944 років подає нам у своїй праці "До генези Української Головної Визвольної Ради", головнокомандувач УПА, генерал Тарас Чупринка:" Вибух Другої світової війни дав українському народові нові надії на можливість здійснення його самостійницьких прагнень. Провідні українські політичні кола вирішили використати для здійснення самостійницьких ідеалів українського народу вибух німецько-більшовицької війни в 1941 році. З ініціативи українських націоналістичних кіл 30 червня 1941 року, обто зараз же з перших днів німецько-більшовицької війни на українських землях утворився незалежний український уряд – Українське Державне Правління, яке перед усім світом оголосило відновлення Української Самостійної Держави. На проголошення самостійної України німці відповіли арештом членів Українського Державного Правління, багатьох діячів українського підпільного руху та чільних українських патріотів. Терористична, гнобительська політика німецьких окупантів в Україні довела, про необхідність боротьби українського народу. Український визвольний рух, шукаючи нових шляхів, прямував і завжди прямує до однієї і тієї ж мети – до побудови Української Самостійної Соборної Держави.

1942 рік в Україні, і особливо друга його половина, позначився посиленням наступом гітлерівських загарбників на український народ. Особливо жорстокого гноблення зазнавало українське населення у т. зв. "Рейхскомісаріаті України". Німці силоміць вивозили все працездатне населення на каторжні роботи в Німеччину, немилосердно грабували його останні харчові запаси, за найдрібніший спротив їхнім драконським розпорядженням палили всі села та вимордовували сотні ні в чому не винних мешканців, в тому числі завжди дуже багато жінок і дітей, масово арештовували українських самостійників, всіх українських патріотів.

Крім гітлерівських окупантів, українські народні маси, зокрема селян, тероризували і грабували банди других окупантів – більшовицьких партизанів... Вся "протинімецька боротьба" більшовицьких партизанів зводилася длі пограбування українського населення., відбирання в

українського народу останніх кусків хліба., останньої одежини, розшуків та розправ з українськими патріотами.

Активний, бойовий елемент Полісся та Північної Волині організувався у Рядах ОУН, керованій Степаном Бандерою, з метою боронити українські маси від терору гітлерівців і більшовицьких партизанів. Цей рух прагнув зі зброєю в руках боротися за здійснення самостійницьких прагнень українського народу і восени 1942 року почав творити збройні групи, які розпочали боротьбу проти гітлерівських окупантів, проти населених Кремлем більшовицьких партизанів та проти польських шовіністів.Ці останні мріючи про відновлення польського панування на українських землях, організовані й озброєні німцями і собі почали всілякими способами розпочати знущання над українським народом.

Збройну партизанську боротьбу проти ворогів українського народу українські маси привітали з захопленням. До збройних груп почали вливатися щораз більше патріотичного, здебільше молодого, боєздатного елементу.

В лютому 1943 року внаслідок особливого загострення німецького терору, збройна повстанська боротьба українського населення проти німецьких окупантів стала на Волині й поліссі масовим явищем. Повстанські відділи, що сформувалися рісля масового переходу на нелегальне становище, тисячі української молоді, тисячі українських чоловіків та жінок, членів ОУН та безпартійних патріотів організували понадпартійну збройну силу –Українську Повстанчу Армію. Незабаром УПА відбила всі німецько-більшовицькі наступи на українське населення Волині та Полісся й обмежила панування німців на цих теренах. Рівночасно УПА звузила терени, опановані більшовицькими партизанами до окремих невеличких лісових островів.

Таким чином виключним контролем УПА опинилися значні території Волині та Полісся. УПА вже не могла обмежитися тільки бойовими діями на окресленій території,але йтворила політично-адміністративні органи для ведення господарства, науков-культурної роботи на цій території, внаслідок чого народне господарство почало зростати. Міцна економічна база, як засвідчують, проаналізовані нами джерела, створили матеріальну, військову і політичну базу для політичного керівництва та УПА для подальшого політичного та військового поширення в Галичину та на Правобережжя та Східну Україну.

У літку 1943 року УГВР та ОУН засобами УПА внаслідок збройної боротьби, як ми бачимо із проаналізованих нами німецьких та радянських архівів, поширюються в Галичину й велику частину Правобережної України. Внаслідок реорганізації генералом Р.Шухевичем УПА розпочинається стрімка визвольна боротьба на всіх теренах України під гаслом "Звільнення України від всіх окупантів" та "Відновлення Української Самостійної Соборної Держави". 1943 рік – це нова доба чи фаза визвольних змагань українського народу, нова доба, як вважав головнокомандувач УПА генерал Р.Шухевич в історії України.

Відступ німецько-фашистських поневолювачів, розвал фашистської Німеччини, що вимальовувалася щораз найясніше, все показувала українцям шлях в УПА. В цей же час з другої сторони зі сходу до лав УПА прибували багато грузинів, азербайджанців, білорусів, кяї створювали окремі національні відділи під власним командуванням.

З метою систематизувати боротьбу інших народів проти більшовизму в структурі УПА в листопаді 1943 році на Волині скликано Конференцію Поневолених Народів, на якій визначено спільні методи боротьби всіх поневолених Москвою народів.

Бойові та політичні та господарські успіхи УПА зацікавили всю Європу, що змусило останню в 1943-1944 роках знову повернутися до складного українського питання. Українська проблема знову стала предметом дискусії. З головнокомандувачем УПА почали зв'язуватися представники урядів інших держав, бажаючи повести переговори з метою вреголювання цілого ряду політичних справ в Центрально-Східній Європі, актуальних як тепер так і в майбутньому перспективи кристалізації Української держави.

Масове влиття українських робітників та селян в УПА для боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, так налякало більшовицьку Москву, та фашистську Німеччину, що її окупанти робили все, щоб нейтралізувати та знищити УПА. Як з німецької так і з радянської сторони робились найнеймовірніші спроби дискредитації українського національного руху, особливо тоді, коли УПА контролювала значну територію України, знищувала у великій

кількості як західних так і східних окупантів, поширила національно-визвольний рух, як у східному так і узахідному напрямку, де також діяли осередки ОУН та значні відділи УПА. Особливу, енергійну роль у цьому процесі зростання українського національно-визвольного руху в 1943-1944 роках, відіграв командувач УПА, генерал Роман Шухевич.

В наступному квітні-травні 1945 році у зв'язку з закінченням російсько-німецької війни головнокомандувач УПА Роман Шухевич під псевдонімом Татас Чупринка звернувся до бійців і командирів УПА з зверненням "Бійцям і командирам Української Повстанчої Армії":

Гітлерівська Німеччина остаточно розгромлена і розбита. Не боятися більше українському народові ні винищення у газових камерах, ні масових розстрілів озвірілих гестапівців. Не буде вже німець бити по лиці свободолюбивого українського селянина, ні відбирати його землі, щоб повернути його в раба німецького пана. Не гнатиме тисяч і десятків тисяч робітників і селян у новітній ясир – в Німеччину. Не ждатиме український інтелігент своєї черги, коли його фізично знищать, бо він міг би в прийдешньому бути спокійною загрозою для окупанта. Західний варвар не буде вже панувати на українській землі.

Великий вклад у перемогу над Німеччиною внесли і Ви, Українські Повстанці. Ви не допускали, щоб німець свобідно господарював на українській землі і вповні її використовував для своїх загарбницьких цілей. Ви не дозволили йому грабувати українське село, не допускали до вивозу людей в Німеччину. Ваша караюча рука гідно виплачувала за розстріли і палення сіл... У боротьбі з Німеччиною наша українська Повстанча армія зорганізувалася й пройшла першу бойову школу.

Та з розгромом Німеччини вернувся і "розгосподарився" в Україні ще гірший окупант – Росія. Від віків поневолюючи Україну, вона не залишить її ніколи, незалежно, чи в неї царський режим, чи "найдемократичніша в світі республіка". І саме ця "соціалістична республіка" вирішила остаточно покласти край українським самостійницьким змаганням. Скувавши весь народ у нову саоціальну систему державного капіталізму, пануюча кліка створила жахливі економічні умови, щоб переіменити свободолюбиву людину у вічно голодну тварину, що ні про що інше не вміє думати, як про їжу. Ввівши культуру " по формі національну, а по змісту соціалістичну" радянська влада руками українських заляканих рабів: тичин, бажанів, вишень, возняків – насильно прищеплює Україні російську культуру.

Для більшого одурення українських мас більшовицький окупант створює в Україні цей комісаріати оборони й закордонних справ, які не мають ніяких прав, хіба щоб вихвалити Сталіна. Незнаний в історії людства терор, провокації мають остаточно перетопити в російським горнилі український народ, що має назавжди забути, що він був самостійним, і погодитися бути вічним наймитом "старшого брата" – новітньої великої Росії. Для свободолюбивих мас має ця "найдемократичніша республіка" сибірську тайгу, Соловецькі острови, масові розстріли, палення сіл, штучні голоди, та інші "новітні" виховні засоби.

Та український народ і тепер не скапітулював перед наступаючим ворогом. У 1943 р. Вам, Українські повстанці, передав він зброю в руки з наказом до останнього боронити ідею української самостійності. З неперевершеною стійкістю і героїзмом, небаченою до цього часу вірою й запалом виконуєте Ви вже більше як два роки цей наказ Нації. Ні голод ні інші недостачі, ні терор щодо Ваших родин не захитали Вашого завзяття, Вашої віри в перемогу. Ще завзятіша, ще успішніша боротьба є Вашою відповіддю на всі підступні "звернення уряду УРСР". Ви добре пам'ятаєте, що так само старалася розкласти Росія воїнів Мазепи, так само "дарувала" провини українським повстанським загонам у 1920-1923 роках. Всіх, що далися обманути "наголоджено" каторжними робртами чи розстрілами, як тільки вони перестали бути потрібні Росії. Коли Ви раз ступили на шлях боротьби зі сталінським режимом, то не на те, щоб перед ним капітулювати, бо з вогнем, що загрожує існуванню Нації, треба боротися на життя, або на смерть. Я впевнений, що зброї, яку Ви одержали з рук Нації не посоромите і прийдешнім поколінням передасте своє ім'я вклите безсмертною славою.

Українські Повстанці! У світі ще не заіснував мир. Револуційні рухи поневоленних народів та протиріччя між західними державами і СРСР зростають. Росте у всьому світі свідомість, що несе із собою ідея "диктатури пролетаріату", голошена з Кремля. У боротьбі проти нього Ви сьогодні не самі. Заяті серби, хорвати ведуть бої проти московського ставленника Тіто, болгари також підіймаються проти кривавого терору принесеного "союзним" СРСР. Гори Семигорода

залюднилися тими румунами, що не піддалися Росії, навіть мала Словаччина веде партизанську війну проти наїздника. Польські патріоти саботажами і збройною боротьбою відповідають на намагання Сталіна їх поневолити. Ряди борців проти східного сатрапа ростуть. Це все створює сприятливі умови для нашої дальшої боротьби і наближення моменту розвалу СРСР.

Дотримати зброю в руках до тієї хвилини і стати на чолі воюючих проти Сталіна має – Ваше священне завдання. Вірю, що Ви виконаєте його з честю і фанатизмом, як виконували всі дотеперішні завдання. Новими методами боротьби, пристосованою до нової обстановки, дайте відповідь ворогові на його наступ..."

Як бачимо із сукупності джерел, які ми почерпнули в московських архівах, головнокомандувач УПА був людиною енергійною, заповзятою, невтомною, багатогранною та обдарованою особистістю. З такою своєю діяльністю він викликав повагу і страх навіть у своїх найлютіших ворогів, російських більшовиків. Як засвідчують джерела з московських архівів, навіть за несприятливих умов, безкомпромісної війни з окупантами України, Роман Шухевич, знаходив час приділяти увагу не тільки організації та формуванню УПА, але й господарству українського населення. Його кипуча діяльність фактично давала можливість УПА проводити військові дії проти окупантів на всій території України і наносити їм вейозних і великих втрат.

Про головнокомандувача УПА, талант його керівництва, організаторську діяльність, у підсумок діяльності внаслідок його трагічної загибелі, найкраще охарактеризував голова проводу ОУН Степан Бандера, який наголошував: "Ще у 1943 році в ОУН створилася кризова ситуація, оскільки дискусієм було питання плану форм і методів революційної боротьби. Ця криза, наголошував С.Бандера, закінчилася тоді, коли на чолі організації став славної пам'яті Роман Шухевич і надав такий напрямок її діяльності і боротьби, як того вимагав час. За основу своїх планувальних дій брав передусім ініціативу внутрішнього стану активних кадрів ОУН та широких мас українського народу, їхнє становище, потреби, їхні настрої, моральну готовність і критичну спроможність до активної боротьби. Роману Шухевичеві було ясно, що в той час коли гітлерівці довели до крайніх меж свій терор і експлуатацію в Україні, а одночасно їх воєнні успіхи і сили почали спадати, серед українського населення дозрівала готовність і потреба розгортати широку боротьбу.

Така боротьба, наголошував С.Бандера, крім оборони народу від гітлерівського знищення, була в плані дальшого розгортання визвольних змагань. Серед велетенських подій і катастроф світової війни не може бути більшого зовнішнього значення для зростання розмірів боротьби. Це мав на увазі Провід ОУН, а зокрема Роман Шухевич переставляючи визвольно-революційну боротьбу на ширші рейки повстанських дій УПА. Вона досягла найвищих розмірів під кінець воєнних дій на українських землях, коли відступали німецькі війська і все далі на захід посувалася поворотна більшовицька окупація.

Найвищого розмаху збройна визвольно-революційна боротьба УПА сягнула в останньому році німецької окупації і в двох перших роках більшовицької окупації України. Важкі бої проти більшовицьких озброєних ватаг вела УПА до 1954 року, а більші чи менші сутички з червоними наїздниками тривали ще кілька років після того, в окремих випадках до кінця 50-х років.

Масовими акціями силкувалися знищити УПА німецькі окупанти під командою генерала фон дем Баха, але безспішно. В травні 1943 року у засідці загинув головний командир німецьких нацистських штурмових відділів (СА) Віктор Люце. В 1944 році УПА часто атакували німецькі відділи з метою заволодіти зброєю та матеріалами військового призначення. 9 липня 1944 року, намагаючись "прочистити" Карпатські гори гітлерівці зазнали нещівної поразки на горі Лопата, що в Долинському районі на Івано-Франківщині в сутичці з куренем УПА "Скажені" під командою хорунжого УПА Василя Андрусика. У засідці на схід Рівного сотня УПА під командою "Зеленого" смертельно поранила командувача І "Українського" фронту генерала армії "героя Радянського Союзу" М.Ватутіна (1901-1944), який помер від куль УПА 15 квітня 1944 року в Києві. Цим занепокоївся сам Сталін, він послав в Україну маршала Г.Жукова для проведення відплатних акцій. Більшовики зібрали близько 30 тисяч військ НКВД під командою генерал-майора Марченка, якому вдалося 24 квітня 1944 року оточити і атакувати з'єднання УПА на Рівенщині, однак відділ УПА 6 куренів в кількості 5 тисяч воїнів під керівництвом командира майора Ясеня в тяжкій боротьбі зумів пробитися і вийшов з оточення, після чого кати безжально катували безборонних громадян "зараховуючи їх учасників УПА".

Були важкі втрати, наголошує С.Бандера і українського боку: 12 лютого 1945 року загинув перший командир УПА, командир УПА-Північ Дмитро Клячківський – "Клим Савур", якого замінив майор Іван Литвинчук "Дубовий", що теж загинув 19 січня 1952 року.

Влітку 1945 року Москва кинула проти УПА ті частини червоної армії, які поверталися після перемоги над Німеччиною. Однак вдала пропганда серед цих військ "Геть імперіалістичну війну! Геть більшовицький розбій і грабунок! Хай живуть мир і дружба народів відохотили військових воювати з УПА. Згодом за це чекісти покарали бійців та командирів червоної армії.

Група відділів УПА "Захід" в 1944-1947 роках активно протистояла польським агресорам аж до так званої "Акції Вісла", організованої польським комуністичним урядом. 28 березня 1947 року у боротьбі біля Балигорода (на Закерзонні) сотня УПА під команду Степана Стебельського "Хріна" знищила заступника міністра оборони Польщі генерала Кароля Свєрчевського-"Вальтера"(1897-1947).

УПА в 1947-1950 роках під керівництвом генерала Р.Шухевича виявила незрівняне героїство. У боротьбі за волю України самовіддано в боротьбі полягли славетні командири:Дмитро Клячківський, Василь Сидор, Омелян Грабець, Мирослав Онишкевич, обидва начальники Головного Військового Штабу (ГВШ) УПА Дмитро Грицай і Олекса Гасин, а з ними сотні тисяч найкращих синів України. Своє життя, наголошував С.Бандера за многостаждальний український народ, за відновлення незалежності України віддав головнокомандувач УПА, генерал Р.Шухевич.

Особливо розкриває себе як талановитий стратег політичної та військової та політичної боротьби генерал Роман Шухевич, в зaslугу якому треба поставити і створення УГВР і який своєю заявою "Головного Командування Української Повстанчої Армії" від 28 березня 1947 року підтвердив роль УГВР, як основного політичного керівництва в Україні та діасорі: "Як нам на українських землях стало відомо, деякі українські політичні групи на еміграції піддають сумніву право Української Головної Визвольної Ради (УГВР) репрезентувати Українську Повстанчу Армію (УПА), заперечуючи право УГВР виступати як найвище політичне представництво і керівництво українського визвольного самостійницького руху. Ці ж емігранські кола, використовуючи понадпартійність УПА, пробують заперечувати ту велику організуючу роль, яку відіграла ОУН, керована Степаном Бандерою в процесі утворення та зростання УПА, й яку ця організація відіграє сьогодні. У зв'язку з цим Головне Командування Повстанчої Армії заявляє:

1. Українська Повстанча армія постала з бойових груп ОУН (керованої С.Бандерою) у 1942 році в умовах завзятої боротьби українського народу проти німецьких загарбників. Упродовж 1942-1943 років до УПА включилася українські народні маси. УПА стала виразно всенациональною збройною силою. Вона стала найповнішим і загальним виявом самостійницької боротьби цього українського народу. Ініціативу утворення УГВР взяла на себе УПА. Як найважливіший пункт платформи для створення всенационального політичного керівництва визвольної боротьби українського народу, УПА висунула платформу визнання потреби й доцільності активної революційної боротьби проти окупантів. На цій основі в липні 1944 року (з конспіративних причин у всіх дотеперішніх публікаціях був поданий червень 1944р.) на підпільнім з'їзді політичних діячів, які стали на висунуту УПА платформу і які в той час були на українських землях, утворилася УГВР. Перший великий збір УГВР теж прийняв постанову про доповнення складу УГВР всіма тими політичними самостійницькими партіями і окремими політичними самостійницькими партіями й окремими політичними та громадськими діячами, які в майбутньому стануть на прийняту Першим Великим Збором УГВР платформу.

2.Від моменту утворення УГВР УПА підпорядковується лише УГВР і визнає УГВР єдиним своїм представником і керівником. Від липня 1944 р.УГВР безпосередньо на українських землях фактично керує УПА і в політичній і в організаційно-персональній площинах. Виступати від імені УПА і в політичній і в організаційно-персональній площинах. Виступати від імені УПА за кордоном уповноважено лише Закордонне Представництво УГВР.

3.Українську Головну Визвольну Раду визнає і підтримує Український Народ на рідних землях. На заклик УГВР український народ суцільно бойкотував, не зважаючи нанайдикіший терор ворога "вибори" так званої верховної ради СРСР 10 лютого 1946 року. На заклик УГВР він так само бойкотував 9 лютого 1947 р. "вибори" в так звану верховну раду УРСР. Російсько-більшовицькі окупанти не могли зібрати навіть 10 відсотків добровільних голосів, і це власне

всенародний бойкот "виборів", проведений за закликом УГВР – це, в умовах більшовицької окупації України., найкращі вибори УГВР. Цим бойкотом "виборів", як також ширшою підтримкою УПА, український народ, недвозначно заявив, що він визнає УГВР своїм Політичним Провідником.

4.Українська Повстанча Армія понадпартійна. В ній борються усі, кому дорога справа Самостійної української Держави, без різниці поглядів, політичних переконань і партійної приналежності. Але рівночасно з цим УПА цілком визнає той велетенський вклад, що його внесла ОУН, керована Степаном Бандерою, в справу утворення, зміцнення і розвитку УПА. ОУН поклала основи під УПА, вона скріпила її своїми високоідейними кадрами (члени ОУН становлять понад 50 відсотків усього складу УПА), вона відстояла її політично від нападок як з боку опуртуністичного табору, так і боку національних ворогів України, вона доклала найбільших зусиль для успішного розвитку УПА і докладає їх сьогодні в рамках УГВР.

Головне Командування Української Повстанчої Армії сподівається, що ця Заява внесе нашій еміграції повну ясність у висвітлених нами питаннях, і вірить, що українська як давня, так і нова еміграція потрапить стати понад вузькопартійні суперечки, потрапить гідно репрезентувати наш народ перед світом, що вона йтиме разом зі скривавленим у боротьбі Краєм під керівництвом УГВР до великої мети – Української Соборної Держави, наголосив у своїй заяві головний командир УПА, генерал Тарас Чупринка.

Як бачимо із документів Перший Великий Збір УГВР містить документи й матеріали учасників. Тут було закріплено, що УГВР постала з ініціативи УПА, що знаходимо вже в наказі Головного Командувача УПА на Волині 27 серпня 1943 року про підстаршинські та старшинські ступені військ УПА. В перших наказах подано назву цієї верховної влади – Головна Визвольна Рада. Більш конкретна підготовка по створенню УГВР розпочалася весною 1944 року, коли був утворений спеціальний ініціативний комітет. Про це генерал Роман Шухевич інформує в статті "До генези Української Головної Визвольної Ради" такими словами: "Для здійснення плану утворення всеукраїнського загальнонаціонального політичного центру – цей план зробився в колах Головного Командування УПА восени 1943р. – весною 1944р. утворено ініціативний комітет. Цей комітет відразу взявся до інтенсивної праці в цьому напрямі і прийняв таку політичну платформу: "Ініціативний комітет вирішив творити Представництво українського народу на демократичній оснеові. Демократична платформа давала можливість залучити до керівництва визвольною боротьбою всіх чесних і національно-вартісних українських партіотів, не залежно від їхніх партійних поглядів.

Основні пункти політичної платформи, що мала стати основою формування нового політичного представництва українського народу, були такі:

1.Беззастережно визнати ідею Української Самостійної Соборної Держави як найвищу ідею українського народу.

2.Визначити революційні методи боротьби за Українську Самостійну державу також доцільними методами визвольної боротьби.

3.Здекларувати своє вороже ставлення супроти московських більшовиків та німців як окупантів України.

4.Визнати демократію, як устроєний принцип Представництва.

Представники партій та громадських організацій повинні докласти всіх зусиль, щоб до складу УГВР увійшли представники всіх українських земель і всіх політичних середовищ, які визнавали його політичну платформу.

Як засвдчують документи праця ініціативного комітету закінчилася Першим Великим Збором УГВР, який відбувся 11-15 липня 1944 року в карпатських лісах, у лісництві що при убіччі гори Виділок на південь від с. Сприня Самбірського р-ну, під охороною відділів УПА. Великий Збір проходив під головування Ростислава Волошина і секретаря Миколи Дужого. Було сформовано і ухвалено основні законодавчі документи УГВР –

1.Устрій, 2.Платформу, 3.Універсал.

УГВР вибрав керуючі органи – Кирило Осмак –президент, Василь Мудрий –перший віце-президент, о.д-р.Іван Гриньох – другий віце-президент, Іван Вовчук – третій віце-президент.Ярослав Біленький – генеральний суддя, генерал Роман Шухевич – голова генерального секретаріату, та генеральний секретар військових справ, Микола Лебідь –

генеральний секретар закордонних справ, Ростислав Волошин – генеральний секретар внутрішніх справ. Інші уряди та урядники мали бути затверджені пізніше. Великий Збір ухвалив також присягу воїна УПА та інші документи.

Що стосується подальшої долі цього українського уряду, тоо як свідчать документи, чотири члени УГВР: Кирило Осьмак, Ростислав Волошин, Йосип Позичанюк й о д-р. Микола Галянтів героїськи загинули в 1944-1945 роках. Решта загинула пізніше. М. Микола Галянт загинув у підвалах НКВД, Президент УГВР Кирило Осьмак попав пізньою осінню в куки НКВД й опісля загинув у тюрмі НКВД, він був активним членом Української Партії Соціалістів-Революціонерів, Членом Української Центральної Ради і брав участь у виконавчих її органах. За часу Директорії був в уряді, а опісля президентом УГВР...

Цікавим документом, який було прийнято на Великому Зборі, це текст "Універсалу", який вийшов із під пера д-рв Івана Гриньоха. Універсал закликав український народ об'єднатися навколо УГВР у революційній боротьбі за Суверенну Українську Державу. Універсал наголошував, що Українська Головна Визвольна Рада є найвищим керівним органом українського народу на час революційної боротьби, аж до створення уряду Української Самостійної Соборної Держави. В Універсалі було наголошено, що УГВР присягається на вірне служіння українському народові і служити до часу майбутнього державного устрою України та прийняття Конституції у якій буде забезпечено і права національних меншин в УкраїніЮ які проживатимуть без гніту і визиску. Універсал закликав об'єднатися українців у боротьбі і наголошував, що все вищевказане кожний українець повимнен сприйняти як наказ!

Тут же були виложена Платформа Української Головної Визвольної Ради у висновку яка наголошувала: " що для визволення України потрібно ... єдиний всеукраїнський національний фронт, сформований на об'єднанні всіх діючих національних українських сил, які у змаганні за українську державу підчиняються одному керівному центру.

Тому за ініціативою Української Повстанської Армії (УПА), що утворилася в процесі збройної боротьби українського народу проти грабунків і насильства окупантів над мирним населенням українських земель та українських політичних середовищ всеукраїнський провідний центр очолила Українська Головна Визвольна Рада (УГВР), яка у своїй боротьбі перед українським народом поставила:

I. Цілі і завдання УГВР.

1. Об'єднати й координувати дії всіх самостійницько-визвольних сил українського народу на всіх землях України та поза ними для національно-визвольної боротьби проти всіх ворогів українського народу, зокрема проти московсько-більшовицького і німецько-гітлерівського імєріалізму, за створення Української Самостійної Соборної Держави (УССД).

2. Визначувати ідейно-програмові напрямні визвольної боротьби українського народу.

3. Керувати всією національно-визвольною боротьбою українського народу аж до здобуття державності і створення органів незалежної державної влади на Україні.

4. Репрезентувати, як верховний всеукраїнський центр, сучасну політичну боротьбу українського народу в краю і за кордоном.

5. Покликати до життя перший український державний уряд та скликати перше українське всенародне представництво.

II. Основні ідейно-програмові принципи.

Збереження життя нації, національної єдності й культури, мови – це перша й найвища ціль всякого здорового національного організму;

національна суверенна держава є головною запорукою збереження життя і нормального розвитку нації та добробуту її громадян.

Тому українська нація в цей час повинна віддати всі сили для здобуття і закріплення власної держави.

Всі політично активні сили повинні сконсолідуватися в боротьбі за самостійну українську державу, усунути всякі суперечливі питання соціально-політичного порядку, які без здобуття власної держави не мають під собою реального ґрунту.

Боротьба за національну, самостійну державу може бути успішна тільки при умові, якщо вона буде проводитися незалежно від політичних впливів сторонніх сил.

На тій підставі УГВР визнає такі принципи своєї діяльності:

1. УГВР прагне до відбудови Української Самостійної Соборної Держави на всіх землях українського народу засобами революційної боротьби проти всіх ворогів державної самостійності українського народу, зокрема проти більшовицьких та німецьких окупантів, та у співпраці з усіма прихильниками такої самостійності.

2. УГВР твориться на принципі повної повної політичної незалежності своїх прагнень від впливів сторонніх сил і чинників.

3. УНВР об'єднує всі провідні політичні елементи незалежно від їх ідейного світогляду та політично-групової приналежності, що стоять на ґрунті політичної суверенності української держави та політичній незалежності українських визвольних прагнень.

4. УГВР приймає для об'єднання національно-визвольних українських сил у боротьбі за УССД таку політичну соціальну платформу:

а) забезпечення народно-демократичного способу визнання політичного устрою в українській державі шляхом загального народного представництва,

б) забезпечення свободи думки, світогляду і віри,

в) забезпечення розвитку української національної культури.,

г) забезпечення справедливого соціального ладу в українській державі без класового визиску і гноблення,

г) забезпечення справжньої законності в українській державі і рівності всіх громадян перед законом,

д) забезпечення громадянських прав усім національним меншостям на Україні,

е) забезпечення права рівних спроможностей на освіту для всіх громадян,

е) забезпечення у трудовій господарській діяльності для всіх громадян вільної ініціативи, регульованої вимогами й потребами цілості нації,

ж) забезпечення вільної форми трудового землекористування з визначенням мінімальних і максимальних розмірів для індивідуального землекористування,

з) усупільнення основних природних багатств країни: землі, лісу, вод, і підземних скарбів з передачею рільних земель у постійне користування трудовим хліборобським господарствам,

и) удержавлення важкої індустрії і важкого транспорту, передача кооперативним об'єднанням легкої і харчової індустрії, право широкого вільного кооперування дрібних продуцентів,

і) забезпечення вільної торгівлі в унормованих законодавством межах,

ї) забезпечення вільного розвитку ремесла та права на творення індивідуальних ремісничих варстатів і підприємств,

й) забезпечення права на вільну працю для фізичних та розумових працівників і забезпечення охорони інтересів робітництва соціальним законодавством.

5. УГВР провадитиме свою боротьбу за УССД в союзі зі всіма поневоленими народами Європи й Азії, які борються за своє визволення і визнають право України на політичну незалежність.

6. УГВР змагає до порозуміння і прагне мирного співжиття з усіма сусідами України на принципі взаємного визнання права на власні держави на етнографічних землях кожного народу.

Таким чином перед нами постають документи УГВР прийняті 11-15 липня 1944 року:

Тимчасовий Устрій УГВР

Загальні основи УГВР:

1. УГВР – це верховний орган українського народу в його революційно-визвольній боротьбі з УССР.

2. Джерелом влади в УГВР є воля українського народу, виявлена в самостійницьких змаганнях всіх діючих сил народу.

3. УГВР:

а) консолідує самостійницькі суспільно-політичні елементи;

б) координує діяння політично-активних середовищ;

в) очолює визвольну боротьбу, дає напрямок українській державницькій політиці та керує нею.

г) репрезентує український народ та його державницькі змагання перед зовнішнім світом.

4. Членом УГВР може бути національно-активний українець-державник з громадянським стажем, що визнає політичну платформу, прийняту УГВР, та що є кожночасно готовий реалізувати її програму.

5. УГВР складається з 25 членів. Число членів може бути побільшене дорогою кооптації. Кооптацію переводять:

- а) Великий Збір УГВР
- б) Президія УГВР на пропозицію Генерального Секретаріату.

6. Членом УГВР перестає бути той, хто добровільно виступить, або кого УГВР виключить.

7. Виключити члена УГВР може тільки Великий Збір кількістю 2/3 голосів. Між сесіями Великого Збору, Президія УГВР має право припинити члена в його членських правах аж до вирішення справи найблищим Великим Збором.

8. УГВР діє через такі органи:

- а) Великий Збір УГВР,
- б) Президія УГВР з Президентом на чолі,
- в) Генеральний Секретаріат з головою на чолі,
- г) Генеральний Суд з Генеральним Суддею на чолі,
- д) Контрольна Колегія з Генеральним Контролером на чолі.

9. УГВР діє також у формі конференцій УГВР, які проводить Президент УГВР.

10. Діяння окремих органів УГВР буде нормоване внутрішніми правилами, які затверджує Президент в порозумінні з Генеральним Суддею.

11. Для окремих справ можуть всі органи УГВР покликувати окремі комісії, колегії й бюро.

12. УГВР перебуває на українських землях. За кордоном може вислати своїх делегатів.

II. Великий Збір УГВР

1. Найбільшою українською законодавчою владою у час революційно-визвольної боротьби за українську державу є Великий Збір УГВР.

2. Великий Збір УГВР:

- а) ухвалює основні закони,
- б) розглядає та вирішує основні політичні питання, усталює лінію визвольної політики, встановлює програму і тактику боротьби українського народу,
- в) приймає звіти з діяльності всіх органів УГВР,
- г) усталює напрямні діяння для всіх органів УГВР,
- г) вибирає Президента, 7-х членів Президії, Голову Генерального Секретаріату, Генерального Суддю і Генерального Контрольного,
- д) приймає присягу від Президента,
- е) кооптує нових членів і затверджує кооптованих Президією,
- є) виключає членів.

3. Звичайний Великий Збір УГВР скликає Президент принаймі раз на рік.

4. Надзвичайний Великий збір скликає Президент:

- а) з власної ініціативи,
- б) на пропозицію Генерального Секретаріату,
- в) на пропозицію Генерального Контрольного,
- г) на домагання 1/3 членів УГВР.

5. Збір відкриває Президент. Проводить Збором вибраний Голова Великого Збору, який покликає дальших членів Президії Збору.

6. Для законності рішень Великого Збору потрібна присутність найменше 1/2 членів УГВР.

7. Всі справи вирішують звичайно більшістю голосів, тільки для виключення члена і для ухвалення зміни устрою потрібно 2/3 наявних голосів. Для ліквідації УГВР треба 3/4 голосів усіх діючих членів УГВР.

8. У виняткових випадках УГВР може винести рішення також без скликання збору за принципом індивідуального голосування.

III. Президент і Президія УГВР

1. Президент стоїть на чолі УГВР і репрезентує її на зовні.

2. Компетенції Президента УГВР:

- а) скликає і відкликає Великий Збір УГВР,
- б) проводить Президію УГВР і проводить Конференціями УГВР,
- г) затверджує двох членів Генерального Суду покликаних Генеральним Суддею,
- г) затверджує двох членів Контрольної Колегії, покликаних Генеральним Контролером.

д) затверджує закордонних Делегатів УГВР запропонованих Головою Генерального Секретаріату, на пропозицію Генерального Секретаря Зовнішніх Справ,
е) на пропозицію Голови Генерального Секретаріату звільняє Генеральних Секретарів з Уряду,
є) приймає присягу від членів Президії, Голови Генерального Секретаріату, Генеральних Секретарів, членів Генерального Суду і членів Контрольної Колегії,
ж) має право ласки.

3. Президент складає присягу Великому Зборові на руки Голови Великого Збору УГВР.

4. Президія з Президентом на чолі є органом УГВР, що діє між сесіями Великого Збору УГВР.

5. У склад Президії входять:

а) Президент,

б) три Віцепрезиденти,

в) чотири члени Президії.

6. Президія УГВР розглядає політичну лінію, тактику і практичні виконання всіх органів УГВР та подає їм свою оцінку і пропозиції.

7. Компетенції Президента УГВР:

а) пропонує скликання Збору,

б) кооптує нових членів УГВР на пропозицію Генерального Секретаріату,

в) припиняє членів в членських правах,

г) приймає звіти від Голови Генерального Секретаріату, від окремих Генеральних Секретарів, від Генерального Суду і від Контрольної Комісії. Час і спосіб звітування устійнює президія окремим розпорядженням в порозумінні з окремими органами УГВР.

8. Президія УГВР діє в складі не менше половини членів Президії – крім Президента.

9. У випадку недіяння Президії, переходить її компетенція та самого Президента до найближчого Великого Збору УГВР, без права звільнити Генерального Секретаріату.

10. Президія виносить своє рішення звичайною більшістю голосів. Прирівному поділі голосів вирішує голос голови. У випадку конституційного або політичного конфлікту, Президія має право вимагати димісії Голови Генерального Секретаріату при наявності 2/3 усіх членів Президії – 3/4 голосами.

11. В часі не присутності Президента заступає його ним визначний член Президії.

12. У випадку уступлення, смерті чи іншої тривалої перешкоди в сповнюванні функції Президента, компетенції його переходять на Президіяльну Колегію, яка формується автоматично з трьох найближчих в черзі членів Президії УГВР.

13. Президіяльна Колегія має характер тимчасовий і має обов'язок якнайскоріше скликати Великий Збір УГВР.

14. Президент і Президія УГВР відповідає через Великим Збором УГВР.

IV. Генеральний Секретаріат УГВР.

1. Винавчим органом УГВР є Генеральний Секретаріат.

2. Генеральний Секретаріат складається з:

а) Голови Генерального Секретаріату,

б) Секретаря Внутрішніх справ,

в) Секретаря Закордонних Справ,

г) Секретаря Військових Справ і Командира Збройних сил,

г) Секретаря Фінансово-господарських Справ,

д) інших секретарів.

3. Голову Генерального Секретаріату вибирає Великий Збір УГВР.

4. Генеральних Секретарів покликає:

Голова Генерального Секретаріату.

Затверджує Президент УГВР.

5. Становища Генеральних Секретарів можуть бути отримані.

6. Генеральний Секретаріат складає звіти зі своєї діяльності Президії УГВР.

7. Генеральний Секретаріат і окремі Генеральні секретарі є відповідальні перед Великим Збором УГВР і йому складають звіт із своєї діяльності.

8. Дисциплінарно Секретарі відповідають перед Головою Генерального Секретаріату і Президентом.

9. На пропозицію Голови Генерального Секретаріату, Президент звільняє Секретарів з уряду.

10. Генеральний Секретаріат діє колегіально й рішає більшістю голосів, перерішує голос Голови Генерального Секретаріату.

11. Голова може доручити часове заступництво у функціях Голови Генерального Секретаріату одному з Генеральних Секретарів.

12. У випадку уступлення, смерті чи іншої тривалої перешкоди у виконанні функції Голови Генерального Секретаріату – Президент з Президією, Генеральний Суддя, Генеральний Контрольний і Генеральні Секретарі вибирають тимчасово Голову Генерального Секретаріату.

13. Законна сила правно-державних актів обов'язує тіки за підписом Президента і Голови Генерального Секретаріату.\

V. Генеральний Суд.

1. Судово-виконавчим органом УГВР для здійснювання в її імені правопорядку є Генеральний Суд, зложений з Генерального Судді і двох членів Генерального Суду.

2. Генерального Суддю вибирає Збір УГВР, двох дальших членів Суду покликає Генеральний Суддя і затверджує Президент УГВР.

3. Генеральний Суддя відповідає за сповнювання своїх завдань перед Великим Збором УГВР.

4. У випадку уступлення, смерті чи іншої тривалої перешкоди у виконанні функції Генерального Судді – Президент з Президією, Генеральний Контрольний, Голова Генерального Секретаріату і члени Генерального Суду вибирають Генерального Суддю.

5. За Генеральним Суддею забезпечується право інтерпретувати устроєні питання УГВР та давати свої зауваження Президентові при затвердженні внутрішніх правилників органів УГВР.

VI. Контрольна Колегія.

1. Контрольно-виконавчим органом УНВР є Контрольна Колегія, складена з Генерального Контрольного і двох членів Контрольної Колегії.

2. Генерального Контрольного вибирає Великий Збір, двох дальших членів Контрольної Колегії вибирає Генеральний Контрольний і затверджує Президент УГВР.

3. Контрольна Колегія перевіряє фінансово-господарську діяльність всіх органів УГВР, зокрема наглядає над фінансово-господарською політикою Генерального Секретаріату.

4. У випадку уступлення, смерті чи іншої тривалої перешкоди у виконанні функцій Генерального Контрольного – Президент з Президією, Генеральний Суддя, Голова Генерального Секретаріату і члени Контрольної Колегії вибирають Генерального Контрольного.

Як засвідчують джерела на прохання командира УПА, генерала Чупринки була затверджена УГВР і введена наказом ГВШ ч.7 з 19. VIII.1944 року "Присяга вояка Української Повстанчої Армії". Ось вона: " Я воїн Української Повстанчої Армії, взявши в руки зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським, перед Святою Землею УкраїнськоюЮ перед політою кров'ю усіх Найкращих Синів України та перед Найвищим Політичним Проводом Народу Українського:

Боротися за повне визволення всіх українських земель і українського народу від загарбників та здобути Українську Самостійну Державу. В цій боротьбі не пожалію ні крові ні життя і буду битись до останнього віддиху і остаточної перемоги над усіми ворогами України.

Буду мужнім, віжважним і хоробрим у бою та нещадним до ворогів землі української.

Буду чесним, дисциплінованим і революційно-пильним воїном.

Буду виконувати всі накази зверхників. Суворо зберігати військову і державну таємницю.

Буду гідним побратимом у бою та в бойовому життї всім своїм товаришам по зброї.

Коли я порушу, або відступлю від цієї присяги, то хай мене покарає суворий закон Української Національної Революції і спаде зневага Українського Народу.

Все це говорить, що головнокомандувач збройних сил піклувався про морально- політичний гарт УПА.

Що ж до військової автобіографії генерала Чупринки (Романа Шухевича), то його військовий гарт розпочався під керівництвом полковника Євгена Коновальця, який високо цінував весь рід Шухевичів. В 1933 році Провідник ОУН остаточно переконався, що Роман Шухевич не лише бойовик-революціонер, але й прекрасний організатор українського підпілля та фахівець в області військової справи, який поєднує в лдній особі талант політика. До кінця своїх днів життя

полковник Євген Коновалець покладав великі надії на Романа Шухевича, як про це свідчать секретні матеріали радянських архівів. Так уже після "Варшавського судового процесу" в 1935-1936 роках і після процесу над Крайовим проводом ОУН у Львові у травні-червні 1936 року, після того..., як Роман Шухевич вийшов із тюрми, полковник Євген Коновалець наполягав, щою Крайову Екзекутиву ОУН очолив Роман Шухевич. Євген Коновалець передусім бачив у Романі Шухевичу політичні та військові якості командувача. Як бачимо із джерел, перший військовий вишкіл Роман Шухевич отримав державній структурі Закарпатської України, де разом із Зеноном Коссаком і Михайлом Колодзінським вони організували збройні сили Карпатської України-Карпатську Січ.

Після падіння польського режиму на українських землях Роман Шухевич бере активну участь у створенні у 1940 року в Кракові Революційного Проводу ОУН Степана Бандери, очолює Організацію на Західних Українних землях (Холмщина, Лемківщина, Підляшшя і Засяння), організовує курси, культурної та суспільної праці, проводить на високому рівні військові військові вишколи, через які проходили всі члени ОУН, які стояли на позиції збройної боротьби з окупантами України. Роман Шухевич розумів, що скорий час для українських патріотів взятися за зброю і вони повинні бути готові до збройної боротьби.

Так в березня 1941 року він організовує Дружини Українських Націоналістів (ДУН), а пізніше загони Української Повстанчої Армії, яку він по наказу Проводу ОУН очолив у четвертому кварталі 1943 року.

Як бачимо із секретних радянських документів, Роман Шухевич був після Є.Коновальця, дуже небезпечним для московського імперіалізму діячем ОУН і керівником УПА., оскільки найактивніше брав участь в ідеологічно- політичних і структурно-організаційних процесах в революційній ОУН у 1938-1943 роках. Це розуміли в Москві і більшовицьке керівництво, як бачимо із секретних радянських архівних документів нанесло по проводу ОУН жорстокий удар – 23 травня 1938 року агент НКВД П.Судоплатов вбиває Голову Проводу ОУН, полковника Євгена Конвальця. На його посаду претендував Степан Бандера, крайовий Провідник ОУН у 1933-1934 роках, який був ув'язнений в польській тюрмі. Важаючи на авторитет, керівником ОУН був обраний полковник Андрій Мельник, однак у 1939 році він відмовився очолювати ОУН через незгоду з революційним крилом ОУН, яку очолив з 1939 року С.Бандера. Особиста зустріч А.Мельника і С.Бандери, призвела до створення Революційного Проводу ОУН, який очолив Степан Бандера і військове крило якого Роман Шухевич Роман Шухевич погоджувався з степаном Бандерою, на необхідність взяти революційно-політичний курс на передодні великих воєнних подій. Старанням революційної ОУН Степана Бандери на Українських землях створено національні збройні сили – Українську Повстанську Армію, яка стала могутньою, загальноукраїнською, військовою силою завдяки організаторським здібностям Романа Шухевича, який розумів, що Армія, повинна стати головним зряддям революційної ОУН у побудові незалежної Української держави. Як бачимо, Роман Шухевич, реально мислячий політик, який усвідомлював, що проти німецько-більшовицької військово-політичних машин, треба сформувати, передову, мобільну, сучасну, українську військово-політичну машину, яка моглаб як тактично, так і організаційно протистояти двом найпередовішим, добреулаштованим, агресивним тоталітарним системам і оперативно вести перебудувавши тактику і стратегію з однією та другою. Задля досягнення своєї мети Роман Шухевич надавав великого значення консолідації українських політичних і військових сил, тому не дивно, що власне його було обрано Головою Генерального Секретаріату (уряду) і секретарем військових справ УГВР.

Як бачимо із проаналізованих радянських та німецьких джерел, головнокомандувач УПА та голова УГВР, генерал Роман Шухевич був талановитим політиком і військовим головнокомандувачем, який зумів підготувати УПА для боротьби з німецькими окупантами та військово-політичною машиною більшовицької Росії, вдосконалити і розвинути тактику і стратегію повстанської наступальної та оборонної боротьби, від фронтової тактики до партизанської, враховуючи військову та політичну ситуацію в Україні. Як наголошував С.Бандера:" в цій реорганізації виявились незвичайні провідницькі пркмети Романа Шухевича. Дивсячись далеко вперед він розпланує і посмтупово та послідовно робить зміни тактики боротьби, з повстанської на партизанську в які все більше робиться акцент на невійськові

методи, а політико-пропагандистські. У нього наголшував С.Бандера вся революційна боротьба, всі її форми і діючі сили – це одна справа, один процес, який розростається у широчінь..."

Як засвідчують джерела московських архівів, радянські спецслужби по вступу на територію України організували цілу війну проти однієї особи, зокрема головнокомандувача УПА генерала Романа Шухевича та його сім'ї, як на побутовому рівні так і на тактиці і методах ведення боротьби. Десятки тисяч високопрофесійних працівників НКВД-МДБ були кинуті в Прикарпаття з метою виявити, полонити чи фізично знищити головнокомандувача УПА. Завойовники не жаліли ні матеріальних засобів ні моральних. Як бачимо із джерел, Роман Шухевич, розумів відповідальність за долю УГВР та УПА, що може говорити, що він вмів поєднувати у собі риси військового та політика високого рангу. Враховуючи ситуацію німецько-радянської окупації України, та жорстокий час боротьби, уку очолював і в якій жив і воював генерал Р.Шухевич, його цілком можна вважати першим генералісіусом злученої української військової та політичної системи...

Що стосується, генерала Романа Шухевича то уже в свій час у провідник ОУН Степан Бандера так характеризує його діяльність в ОУН та УПА: "...ОУН організувала Українську Повстанську Армію, даючи їй основний командний і вояцький склад. УПА творить щораз більші з'єднання і переходить до більших мілітарних дій, якими зв'язує цілі ворожі дивізії. Великі смуги українських земель опинилися під фактичним контролем ОУН-УПА, що організують найважливіші сектори національного життя і керують ними. Німці спочатку намагалися спинити той розвиток і зламати ОУН-УПА більшими нищівними і військовими акціями. Коли ж це не вдалося, а для того ж їхнє становище на фронтах далі погіршувалося, вони були примушені поважно рахуватися з силою української революції. Це використовує УПА й ОУН в ситуації пересування фронтів, щоб зміцнити свої тили й запаси та перейти до боротьби з більшовиками краще підготовленими. Разом із розширенням форм і розмаху боротьби поширено також структуру визвольного-революційного руху. Крім УПА, створено Українську Головну Визвольну Раду – як надзвичайний орган революційно-державного характеру з розрахунком на активну участь у ній і визвольній боротьбі організованих сил інших українських політичних напрямків. Кожна тотальна боротьба, а зокрема революційно-визвольна, вимагає єдиного керівництва. Щоб забезпечити таку єдність прискладенні структури визвольної формації ОУН-УПА-УГВР, зконцентровано в одних руках найвище керівництво: Роман Шухевич-"Тур", "Чупринка", "Лозовський(Останнє псевдо Р.Шухевича, як голови Визвольної Ради і секретаря військових справ від 1944 до 1950 р.). Роман Шухевич був одночасно головою провладу ОУН, головним командиром УПА і генеральним секретарем УГВР. Така концентрація влади, наголошує С.Бандера, була викликана доцільністю і потребами самої роботи, а не особистими претензіями.

Яка ж була перспектива перед національно-визвольною боротьбою? – запитує С.Бандера і сам відповідає: "Багато надій пов'язувалося із переконанням, що західні країни після перемоги примусять більшовиків віддати значну частину їх нових загарбань. Також частина провідних діячів національно-визвольного руху піддалася таким сподіванням і вважала доцільним у такому плані розгортати боротьбу і діяльність. Для них розгортання гучних і широких повстанських дій у кінцевій стадії війни мало головний сенс у тому, що це мав бути добрий старт для звідних країн. Йшло про унаочнення і підкреслення факту, що український національно-визвольний рух боровся проти Гітлера і тому має підстави для союзницьких взаємин із західними державами. По-друге, треба було показати силу й бойовість України як союзника проти СРСР... Речники тієї концепції, наголшував С.Бандера, були в надії на швидку війну Заходу проти СРСР і на активну підтримку для повстанської боротьби в Україні. Вони були готові на карту поставити все. Однак Захід боявся йти на конфлікт з СРСР і на розгорання повстанської боротьби в Україні, а також не бажав втягувати себе у війну з більшовиками..."

Тому ОУН та головнокомандувач УПА зробили ставку на власні сили і продовжували національно-визвольне повстання до кінця..."

Закінчуючи революційно-політичну характеристику головнокомандувача УПА та голови УГВР генерала Романа Шухевича, Степан Бандера наголошує: "Пройшло 10 найважливіших років боротьби ОУН-УПА у повоєнній підбільшовицькій дійсності. Щоб усвідомити усю її вагу, треба пригадати: скільки людей було б повірило в 1944-1946 роках, що ця боротьба втримається 10 років у таких обставинах? В тому найбільша заслуга незрівнянної ідеї, героїзму,

жертвності бойовості всіх кадрів ОУН і УПА та українського народу, що підтримує їх з повною посвятою і далекозорого, мудрого Провідника славної пам'яті Романа Шухевича та всього керованого ним провідного активу.

Героїчна смерть генерала Шухевича – "Чупринки", "Тура" - це найбільша втрата українського визвольного руху, яка потрясла ним на довгі роки. Але він перенесе і той найважчий удар, бо в ньому живе дух, віра і хоробрість найбільшого її Провідника і Командира – генерала "Чупринка"- "Тура". (Петро Дужий, с.231-238).

Таким чином тринадцятирічна визвольна війна українського народу була найгероїчнішою з усіх дотеперішніх національно-визвольних війн. Європейська і світова історія подібної національно-визвольної боротьби не знає, кінцево метою якої було відновлення незалежності Української держави. І знищення, що спіткнулись у кровопролитній боротьбі за переділ світу, двох кровожерливих імперій німецької та радянської. Не перебільшуючи можна сказати, що самовіддана боротьба УГВР та УПА та талонивитих її політичних, господарських діячів та командирів, які уособлювали месників та революціонерів-патріотів, було новим явищем в житті українського народу. Як бачимо із сукупності джерел, усві вищеприведені особистості, реаліні історичні особи, герої, які змогли зрости інтелектуально, духовно у вирої завзятої, впертої, безкомпромісної боротьби з ворогами українського народу і дожити в надіях, легендах та реальних і відтворених істориками образах до жаданого часу – відновлення державної незалежності України...

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Российский Центр хранения и использования документов новейшей истории (РЦХИДНИ).
- 2.Центр хранения историко-документальных коллекций (ЦХИДК).
- 3.Архів ЗП УГВР.
- 4.Архів "Літопису УПА"
- 5.Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга I, 1944-1945. Редакція: П.Потічний і Є.Штендера.Львів "Літопис".1992.
- 6.Петро Мірчук.Українська Повстанська Армія 1942-1952.Мюнхен 1953,319с.
- 7.Тарас Чупринка, Головний Командир УПА. Бійці і командири Повстанчої Армії. (Звернення). Повстанець. Квітень-травень 1945.
- 8.С.Бандера Перспективи Української революції. Мюнхен. Видавництво Організації Українських Націоналістів.1978, 640с.
- 9.Петро Дужий. Роман Шухевич - політик, воїн, громадянин. Львів.1997, с.108-116,с.218-219.
- 10.Тарас Бульба Боровець. Армія без держави. Львів. Поклик сумління.1993.
- 11.В.Сергійчук.ОУН-УПА в роки війни: нові документи і матеріали.Київ.В-во.Дніпро, 1996, 493с.
- 12.П.Арсенич.Родина Шухевичів. Коломия: Видавничо-географічне т-во"Вік", 1995, 117с.
- 13.С.Ткаченко.Повстанческая Армия. Тактика борьбы. М.2000, 508с.
- 14.П.Содоль.Українська Повстанча Армія 1943-1949. Довідник. Пролог Нью-Йорк, 1994,199с.
- 15.В.Ідзьо. Українська Повстанська Армія – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. Науковий Вісник Українського Університету.М. 2004р.,т. V.
- 16.Петро Мірчук.Українська Повстанська Армія 1942-1952.Мюнхен 1953,319с.
- 17.В.Ідзьо.Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів "Сполом", 2005. - 208с.
- 18.Є.Перепічка. "Феномен Степана Бандери". - Львів "Сполом", 2006.-736с.
- 19.Roman Drozd."Ukrainska Powstancza Armia"Warszawa 1998,285s.

Розділ V.
Військова стратегія, тактика та озброєння УПА
згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел

Українська Повстанська Армія, як засвідчує сукупність німецьких та радянських архівних джерел, виробила за довгі роки ведення війни з німецькими та радянськими окупантами, свою власну тактику та стратегію ведення війни.

Відносно воєнних дій проти конкретного ворога УПА приміняла відповідні види озброєння. Однак, як засвідчують джерела, військова тактика і стратегія застосовувалась у кожний конкретний час згідно інструкцій командування та у певному, притаманному тільки для УПА, військовому порядку.

Як засвідчують джерела методи і тактику ведення війни з окупантами України УПА відпрацьовувала до надзвичайно високого рівня військового мистецтва.

З цього приводу слід наголосити, що для кваліфікованого ведення війни в науковій підрозділах УПА був укладений підручник “Тактика Партизанської Війни”, який написав кадровий офіцер радянської армії, буший офіцер який готував курсантів в Вищому Військовому радянському училищі, а опісля був викладачем у в школі “Олені”, яка готувала для підрозділів УПА командирів. Цей підручник був рекомендований проводом ОУН обов’язковим для навчання усьому складу УПА. На жаль сьогодні в московськьому архіві Федерально Служби Безпеки (ФСБ) зберігся тільки один примірник цього підручника, який на руки й для передруку не видається...

Як вважають військові фахівці, його положення актуальні і сьогодні. Він перекладений на російську мову і використовується для навчання спец-підрозділів ФСБ, які спеціалізуються по боротьбі з тероризмом...

Як засвідчують джерела, уже у грудні 1943 року командування УПА затвердило “Тактичну інструкцію” яка наказувала всім підрозділам УПА зайняти самооборону і вести наступальні бої лише в випадках, коли німецькі окупанти вдавались до відвертих грабунків українського населення. Однак, як засвідчують документи, в час відступу німецьких військ, УПА напала на німецькі підрозділи з метою заволодіння зброєю, боєприпасами, амуніцією для подальшої боротьби з радянськими окупантами України.

В подальшому, як засвідчують джерела, в УПА були фахівці, які повністю посвячували себе розробленню тактики ведення як війни фронтом так і партизанської війни і змінювали стратегію і тактику відносно бойових дій підрозділів УПА. Як відомо із збережених в німецьких та радянських архівах документів, зокрема “Наказів та директив керівництва УПА”, звітів керівництву командирів окремих підрозділів, ми бачимо, що тактику ведення бою вивчав кожний воїн УПА, який повинен був володіти всіми методами і способами ведення партизанської війни.

Як в учбових підрозділах так так і в бойових частинах УПА, вивчення основ тактики й стратегії приділялась більша половина вільного часу. Як бачимо із документів окрім загальноармійських методів війни та тактичних прийомів, щоб перемогти більш сильного противника командири УПА успішно приміняли комбіновану тактику, згідно якої вони використовували всі компоненти маневрів: охоплення ворога, оточення, прорив його передових позицій, відхід з раптовою засадою та могутнім вогнем. Особливого значення підрозділи УПА надавали зустрічному бою.

Важливою тактичною особливістю було постійний рух та зміна позицій військових підрозділів, які виконуючи ті чи інші тактичні завдання головного командира УПА відправлялися в рейди. Як відомо УПА вміла успішно проводити рейде завдяки досконалії організації, зберігаючи на марші авангард і ар’єргард. Якщо загони УПА попадали в оточення в лісі, горах і других закритих місцевостях, то вони спеціально відспупали, а опісля влаштували засади. Як засвідчують документи:” літом 1945 року відділ УПА “Рисі” проводив рейд на Закарпаття. 6 вересня загін прикордонних військ блокував дорогу цьому загону. Розгорівся бій і підрозділ УПА свідомо організував швидкий відступ, опісля раптово зупинився і з відстані 30 метрів організував швальний вогонь, таким чином швидко знищивши загін прикордонників, який стояв їм на дорозі”.

Приблизно таку ж тактику примінили великі підрозділи УПА 10 квітня 1945 року, коли велика кількість військ НКВД 20 тисяч військових вступила в бій з трьома куренями УПА. Слід наголосити, що в похід на “Чорний Ліс” були підключні, танки, кавалерія, авіація, артилерія. Однак УПА внаслідок маневру і суматохи та дезкоординації противника, зберігаючи дисципліну, вдалося нанести противнику суттєвої поразки і розділившись в подальшому на невеликі підрозділи вийти з оточення, де при цьому війська НКВД відкривали артилерійський вогонь і скидували авіаційні бомби одні на одних.

В іншому випадку, як дізнаємося із свідчень радянських джерел, 5 грудня 1945 року відділ “Летуни” дав можливість відділу НКВД в кількості 40 чоловік переслідувати себе, о після “Летуни” розвернувшись обійшли нкаведистів з флангу і практично впритул з 20 метрів автоматичним вогнем всіх розстріляли...”

В іншому випадку, як засвідчують радянські джерела в ніч під новий 1945 рік сотня “Стріла” під керівництвом командира Хмари вступила в бій з великими силами НКВД в селі Рудки, сотня відтягнула на себе весь удар і таким чином в тилу чекістів опинився підійшовший на допомогу курінь Книша. Як відомо із доповіді Хмари втрати чикістів складали 100 чоловік.

Ці ж документи наголошують, що 7 квітня 1945 року курінь Скажених зробив напад на табір військ НКВД (150 чекістів) внаслідок добре сплановано бою 120 чикістів було вбито, 16 полонено і тільки 14 могло втекти. Була захоплена вся зброя, амуніція документи чикістів.

20 грудня 1944 року сотня “Месники”, провівши досконало розвідку раптово напала на районний центр Тлумач, із тюрми були випущені 45 в’язнів вбито 60 бійців НКВД та інші партійні працівники.

Особливе значення у тактиці УПА мали засади, які вони приміняли проти військ як німецьких так і радянських. Так в квітня 1943 року на Ковельщині відділ УПА “Помста Полісся” знищило Віктора Люце, шефа штурмових загонів СА, одного із найближих соратників Гітлера.

Понесла значних втрат від УПА і Червона Армія, де 29 лютого 1944 року із- засади, яку влаштувала сотня “Зеленого” був убитий командуючий I Українським фронтом генерал армії М.Ф.Ватутін.

З 1947 року УПА виробила нову стратегію та тактику яка базувалася на трьох тактичних схемах:

“Даждьбог” – збереження кадрів і активності. “Даждьбог” зобов’язував ОУН та УПА мінімізувати відкриті виступи, створення глибокозаконспірованого підпілля, вступ в офіційні політичні та господарські структури окупаційної влади, включаючи й правоохоронні органи.

Основний інтелектуальний удар УПА намагалась зосередити на дискримітації цивільної окупаційної влади, яка не могла б утвердитися в українському суспільстві...

”Даждьбог” пропнував діяти підрозділам невеликими групами, завдавати ударів по винищувальних батальйонах, невеликих підрозділах силових структур, окупаційних державних установах, знищувати колгоспи, а майно передавати сільським хазяївам, зривати вибори до окупаційної влади УРСР...

“Орлик” – створення баз, бункерів, складів зброї та амуніції в східних районах України більш небезпечніших та віддалених від основних зон військових дій значних підрозділів УПА.

“Олег” – виховання молодих кадрів, як політичних прогондистів в структурах підпілля ОУН так і талановитих командирів підрозділів УПА.

Така тактика була результативною, як засвідчують документи 3 травня 1946 року підрозділ УПА “Месники” біля с.Майдан, на Станіславщині (сьогодні Івано-Франківська область) ліквідував командуючого 38 амією генерал-полковника К.Москаленка та члена Військової ради армії генерал-майора А.Єпішева.

Як засвідчують документи в цей же час боївка Служби Безпеки (СБ) ОУН “Юри” ліквідувала заступника начальника політвідділу цієї армії полковника Голубєва.

3 травня 1949 року підрозділ “ Месники” біля залізничної станції Тязів (Івано-Франківська обл.) влаштували засідку в яку попало чотири автомобілі, які були знищені раптовим вогнем і гранатами. В одній знаходився командуючий військами блокади Станіславської області генерал-полковник Москваленко, разом з полковником і двома майорами МВД. Всі вони загинули на місці.

Як засвідчують секретні джерела архіву МДБ та НКВС від засідок УПА погинуло і багато інші високопоставлених генералів та офіцерів МДБ-НКВС.

Так 8 січня 1949 року відділ УПА “Рисі” організував засаду на дорозі Журавно-Калуш. В ній окрім бійців погинуло, один генерал-майор МВД, чотири високопоставлені офіцери МДБ-МВД, 5 були тяжко порані і після цього померли. Всіх негайно було переправлено на захоронення в Росію...

28 березня 1947 року відділ УПА під керівництвом командира “Хріна” організував засідку внаслідок якої було ліквідовано віце-міністра військ Польщі, генерала Кароля Свірчевського.

Окрім вищеописаних втрат, як засвідчують архівні документи, МДБ і НКВД втратили ще велику кількість генералів та офіцерів і оперативних працівників... які працювали під маркою СБ (ОУН) на командирів УПА, інформація про них і досі засекресена...

Особливу увагу радянські архіви звертають на успішну боротьбу УПА з радянськими партизанами, зокрема з’єднанням С. Ковпака, яке в основному було розгромлене УПА. В цій боротьбі УПА отримала великий досвід партизанської тактики і стратегії.

Так наприклад в березні 1944 року на Підгаєччині висадився парашутний десант радянських парашутистів (біля батальйона) проти якого командування УПА направило курінь Крука і курінь Холодноярців та групу Лисоня, які зуміли повністю розгромити десантників...

Можна привести ще багато фактів у доказів того, що тактика УПА була різносторонньою і в основному комбінованою. У більшій мірі, вона була різносторонньою із-за мобільності військових підрозділів УПА і знання особливостей місцевостей на яких можна було зробити вірне маневрування.

Слід наголосити, що всіх хто цівиться статистикою бойових операцій УПА з Червоною Армією та НКВС-МДБ повертаємо до праці Петра Мірчука “Українська Посвстанська Армія 1942-1952”, яка була видана в Мюнхені в 1953 році. В цій праці на джерельній базі з звітів центральному керівництву всіх підрозділів УПА проаналізовані всі тактичні перемоги та поразки УПА за період 1944 –1950 років. При цьому , наголошував автор, УПА мала свої тактичні прийоми у боротьбі з Червоною Армією та загонами НКВС-МДБ, вони були такі:

- 1) несподівані бойові напади на більші і менші енкаведиські з’єднання,
- 2) турбуючі наскоки на ворожі адміністративні центри,
- 3) бойові засідки більшими, а часто меншими, а той цілком малими власними бойовими групами на частини НКВС, їхніх верховодів, склади,
- 4) знищення ворожих комунікативних споруд і засобів зв’язку (залізничних станцій, шляхів, пускання під укіс транспортів з військами НКВС, знищення телефонних ліній,
- 5) саботажні акції – знищення нафтових промислів, складів, підприємств, які працювали на окупаційну армію, знищення адміністрацій...

Безсумнівно, що у вірності виборі тактики підрозділів УПА велике значення відіграло рішення командира.

Командир в УПА (курінний, сотник), як засвідчують джерела, повністю відповідав за бойовий стан та тактичні прийоми свого підрозділу. Він зобов’язаний був знати настрої бійців, склад зброї, боєпасів і бути зразком військової доблесті для них, віддавати всі сили для боротьби з ворогом.

Як засвідчують джерела командири в УПА були самовіддані:” осінню 1944 року більшовики проводили велику облогу в Чорному Лісі, щоб дати можливість відійти великим з’єднанням УПА курінний Гамалія прийняв всю силу удару на себе. Тяжкопоранений стримаючи атаки, він будучи оточеним у безвихідній ситуації застрілювався...

Як засвідчують джерела так поступало практично всі визначні командири УПА в тому числі й головнокомандував , генерал Т.Чупринка.

Для успішного тактичного ведення як великих так і малих операцій УПА потребувала великої кількості легкої стрілкової та важкої зброї.

Як засвідчує проаналізованих нами сукупність джерел, уже на початку формування УПА виникла потреба в забезпеченні повтснських загонів озброєнням.

Як відомо із джерел у 1941-1942 роках ОУН мала певні запаси зброї. Так за документацією куреня Хмеля у 1942 році в його курені було всього три ручних кулемета, особистий склад у більшій мірі був озброєний обрізами. Всі підрозділи цього часу були озброєні карабінами

польського, німецького та радянського виробництва. Не всі командири мали пістолети, не вистарчало гранатів. Як засвідчують джерела весь курінь “Гайдамаки” цього часу мав тільки 305 карабінів...

Однак уже в 1943 та особливо 1944 роках озброєння УПА докорінно змінилась внаслідок військових дій з німецькими військами та захоплення німецьких складів зброї.

Як бачимо із документів в 1944 році крайовий командир УПА видав наказ “Про переозброєння всіх підрозділів УПА автоматичною зброєю”.

Як засвідчують джерела на 1 січня 1944 року практично всі підрозділи УПА були озброєні автоматами. Кожний рій мав по два, а то й три важких і чотири-п’ять легких кулемета, декілька легких і тяжких гранатометів, фавспатронів та мінометів.

Однак тяжка зброя не давала можливості швидко маневрувати і кресталізувати наступальну стратегію і тактику. Тому під середину 1944 року був виданий наказ для всіх підрозділів УПА, згідно якого:” всі підрозділи УПА повинні бути тактично маревровими перед важкоозброєними ворогами і тому у більшій мірі перед ними повинні бути озброєні виключно легкою зброєю – автоматичними гвинтівками, автоматами, та легкими кулеметами”. В наказі наголошувалося, що :” пушки та міномети знецінюють тактику УПА та лишают підрозділи меневру”. Як засвідчуть джерела радянських архівів та докуметнів МДБ та документи з підрозділів УПА від 1944 року, в УПА відбулося перенасичення автоматичної зброї та боєприпасів, як німецької так і радянської. Тому підрозділам УПА було наказано брати з собою в рейди та на операції з собою тільки тактично необхідну зброю, гвинтівки та автомати, а всю решту зброю здати на збереження для формування нових відділів. Слід наголосити, що в УПА питаннями збереження та ремонту зброї займався цілий підрозділ, який функціонував на кожній стаціонарній базі УПА. Там функціонували склади зброї “магазини”. Зброя зберігалася в глибоких підземних бункерах, які були улаштовані двіма стінами і всередині покриті залізом. Кожна одиниця змазувалася і складувалася в ящики у строгій відповідності до військового положення зберігалися і боєприпаси.

Військова тактика УПА потребувала того, щоб озброєння було найбільш раціональним відрізнялося від ворога легкістю і великою силою вогню. Тому командири УПА з 1944 року клопотались за те, щоб їхні підрозділи були озброєні автоматичною зброєю, легкими кулеметами, гранатометами, прититанковими рушницями. На озброєнні УПА знаходилась велика кількість зразків автоматичної зброї. Всі види озброєння та його призначення добре проаналізовані російським науковцем українського походження Сергієм Ткаченко у праці “Повстанческая Армия - тактика борьбы”. Москва 2000, тому не має потреби концентрувати увагу на цьому питанні. Однак слід наголосити, що в 1943 першій чверті 1944 року УПА в своїй боротьбі з ворогами, зокрема з німецькими нацистами, приміняла спочатку, польську, угорську та у більшій мірі німецьку зброю. Однак з приходом Червоної Армії в бойових підрозділах УПА, з тактичних міркувань, дуже швидко пройшло переозброєння, де німецька, польська та угорська зброя була віддана на склади “магазини”, а на озброєння була взята радянська зброя: автомати ППД- 40, ППШ - 41, ППС- 43. Як засвідчують архіви КДБ, переозброєння УПА пройшло з такою швидкістю, що керівництво МДБ-НКВС в 1944-1945 роках ніяк не могло зрозуміти звідкіля в УПА більше як 300 тисяч автоматичної радянської зброї та велика кількість боєприпасів.

Як засвідчують радянські джерела, УПА забезпечила себе радянською зброєю та боєприпасами (автоматами ППШ-41) ще задовго до приходу на територію України радянських військ шляхом нападу на німецькі склади, де вона зберігалась, яку німці вилучили у полонених з підрозділів радянської армії. Німці у війні проти СРСР практично не викоритовували радянську зброю, яку вони захопили, тому ці склади ставали здобиччю УПА. Німецькі військові архіви засвідчують захоплення великої кількості зброї УПА. Як відомо із джерел архіву КДБ, з 1943 по 1944 роки УПА нагромадила велику кількість (до 200 тисяч одиниць) легкої автоматичної радянської зброї та боєприпасів, що дало можливість в 1944 році одномоментно по наказу верховного командира УПА генерала Т.Чупринки, переозброїти всі підрозділи.

Керівництво УПА переозброюючи підрозділи вирішувало одночано ряд оперативно-тактичних цілей. Воюючи однорідною зброєю з підрозділами Червоної Армії та НКВС можна було одномоментно використовувати оперативно в бою захоплену зброю та боєприпаси противника і таким чином бої могли тягнутися дуже довго, що в умовах доброго знання

місцевостей давало УПА велику перевагу. Окрім цього однорідна з Червоною Армією зброя не давала можливості ідентифікувати підрозділи УПА по звуках вистрілів. Однорідна зброя забезпечувала довготривале ведення війни, що було надзвичайно вірною тактикою УПА, яка воювала з Червоною Армією та НКВС надзвичайно ефективно однорідною зброєю фактично з 1944 по 1954 роки. Для ефективного ведення війни в УПА в лісах, горах були бази, де підрозділи зберігали зброю, відпочивали. Бази досконало маскувались, під виглядом великих та глибоких бункерів. Бази досконало охоронялись. На базах зберігали склади зброї, боєприпасів, продуктів. На базах постійно був підрозділ, який займався організацією та мобілізацією всієї господарської діяльності. З баз відділи УПА виходили на оперативні тактичні операції, беручи запас боєприпасів для довгого бою на гвинтівку до 500 патронів, автоман до 2000 тисяч патронів на кулемет до 7000 тисяч патронів. Слід наголосити, і як це зауважено в праці “Тактика партизанської війни”, а також в книзі “Бойовий правильник для партизанських відділів”, які були розроблені досвідченим керівництвом школи “Олені” в 1948 році С.Ф.Хмелем. За основу тактики УПА був взят радянський “Бойовий статут піхоти”, який був переглянутий і доповнений особливостями тактики і стратегії ведення УПА партизанської війни.

Основи ведення військових дій УПА від одного бійця, роя, чоти, сотні та курені досконало проаналізовано в праці Сергія Ткаченко “Повстанческая Армия - тактика борьбы”, тому не має потреби концентрувати увагу на цьому питанні теж немає потреби, наголосимо лиш, що політичне керівництво ОУН та командири УПА, а з 1944 року правління УГВР, намангалось бути зразком і подавати приклад у здійсненні у повній точності всіх тактичних планів та виконанні наказів керівництва УПА та підтриманні суворої дисципліни, зміцнення авторитету УПА та УГВР в лоні українського народу, чому приділяли велику увагу.

Така тактика і стратегія керівництва УГВР давала можливість, опираючись на народ, вести довготривалу боротьбу проти схожих один на одного тоталітарних режимів: німецько-фашистських загарбників, сталінсько-радянських окупантів, прокомуністичних польських та чехословацьких режимів, оскільки всі вони були єдиними в своїх стремліннях - повне знищення УПА і припинення національно-визвольної війни українського народу у боротьбі за побудову незалежної держави. За таких обставин УГВР та УПА приміляла до них згідно народним досвідом карально-репресивну тактику та стратегію згідно вимог конкретних військово-політичних обставин...

Без сумнівно, що в УПА не було іншого виходу у боротьбі за побудову Української держави у протистоянні репресивно-каральним системам: Німеччини, СРСР його не менш жорстоких сателітів Польщі та Чехословаччини, як вироблення своєї стратегії і тактики, яка послугувала б виконанню поставлених УПА завдань.

Як бачимо із сукупності проаналізованих свідчень: німецьких, радянських та польських архівів, успішна стратегія та тактика УПА у більшій мірі у продовж 1941-1955 років забезпечувалася внаслідок всесторонньої підтримки УПА, народної армії, всім українським суспільством, яке прийняло виклик вищеозначених окупантів та поневолювачів українського народу і підтримало в основній масі національно-визвольну боротьбу.

Таким чином в умовах тоталітарного поневолення українського народу УГВР та її бойовий підрозділ УПА в основному правильно розробили стратегію і тактику національно-визвольної боротьби через масовий військовий спротив партизансько-повстанською війною, яка показала найефективнішою сама політична і військова логіка.

Нова тактика і стратегія боротьби УПА висунула із різних прошарків українського народу талановитих, ідейно-переконаних, дисциплінованих, морально стійких, командирів, які склали ядро національно-визвольної боротьби, яка змогла успішно майже на протязі 15 років без жодної підтримки протистояти найжорстокішим тоталітарним режимам Німеччини та СРСР, будучи влаштованим, як засвідчено, в документах УГВР, на демократичних традиціях українського народу.

Таким чином досконало продумана військова стратегія, тактика система озброєння, яку проводило керівництво УГВР-УПА в 40-50 роках ХХ століття забезпечило відновлення незалежності і побудови в 1991 році Української держави, де стратегія і тактика українського національно-визвольного руху, як визначника критеріїв життєздатності, потребує подальшого осмислення і наукового дослідження ...

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Российский Центр хранения и использования документов новейшей истории (РЦХИДНИ).
- 2.Центр хранения историко-документальных коллекций (ЦХИДК).
- 3.Архів ЗП УГВР.
- 4.Архів "Літопису УПА"
- 5.Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга I, 1944-1945. Редакція: П.Потічний і Є.Штендера.Львів "Літопис".1992.
- 6.Петро Мірчук.Українська Повстанська Армія 1942-1952.Мюнхен 1953,319с.
- 7.Тарас Чупринка, Головний Командир УПА. Бійці і командири Повстанчої Армії. (Звернення). Повстанець. Квітень-травень 1945.
- 8.С.Бандера Перспективи Української революції. Мюнхен. Видавництво Організації Українських Націоналістів.1978, 640с.
- 11.В.Сергійчук.ОУН-УПА в роки війни: нові документи і матеріали.Київ.В-во.Дніпро, 1996, 493с.
- 13.С.Ткаченко.Повстанческая Армия. Тактика борьбы. М.2000, 508с.
- 14.П.Содоль.Українська Повстанча Армія 1943-1949. Довідник. Пролог Нью-Йорк, 1994,199с.
- 15.В.Ідзьо. Українська Повстанська Армія – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. Науковий Вісник Українського Університету.М. 2004р.,т. V.
- 16.В.Ідзьо.Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів "Сполом", 2005. - 208с.
- 17.Є.Перепічка. "Феномен Степана Бандери". - Львів "Сполом", 2006. -736с.
- 18.Roman Drozd."Ukrainska Powstancza Armia"Warszawa 1998,285s.

Розділ VI.

Репресивна сутність партійно-політичної та військово - поліцейської системи СРСР проти національно - визвольного руху: УГВР, ОУН, УПА згідно свідчень надзвичайно таємних документів Головного Архіву Російської Федерації

Як засвідчують архівні документи Головного Архіву Російської Федерації (ГАРФ) весною літом 1944 року радянські війська, як новий східний, ще більш підступніший, окупант, вступили на територію України, окутавши вільнолюбивий український народ новим тоталітарним режимом.

Слід наголосити, що українське суспільство, як засвідчують архівні документи Головного Архіву РФ, залишалося пасивним щодо радянської ідеї “Вітчизняної війни радянського народу”. Власне нова окупація є цілком зрозумілим явищем, якщо подивитися на неї з точки зору радянських архівних джерел, згідно яких “всі хто перебував під німецькою окупацією” з точки зору нової окупаційної влади “були зрадниками Батьківщини”, “зрадниками радянського народу”. В 1944 році особливі відділи “Смерш” розпочали репресії над мирним українським населенням. Особливо, наголошувалося радянськими органами владою на “співпраці українського народу з німецьким окупаційним режимом”. За таких обставин Червона Армія окутавши українську землю поширила репресії на безвинних, потерпілих від німецького режиму, синів і дочок українського народу.

Мотивація таких вчинків комуністичним режимом, як співпраця з окупаційним німецьким режимом, слід вважати не вірним, оскільки в загальному, як засвідчують ці ж документи Головного Архіву РФ, наголошувалося на тому, що український народ чинив спротив німецьким окупантам, а для забезпечення свого існування була створена УГВР та її збройний підрозділ УПА.

В цей же час слід наголосити, що вже в 1944 році сталінський режим, вступивши на українську землю не вступив в переговори з УГВР та УПА, а розпочав безпрецедентне протистояння, арешти та розстріли українських активістів органів українського самоврядування. Так в цей час згідно свідчень архівних документів було арештовано 66,5 тисяч українців, які працювали в громадських та німецьких закладах під час окупації, 12, 8 тисяч чоловік, чії найблищі родичі відступили з німцями. Як засвідчують документи Головного Архіву РФ без винно за таких обставин були заарештовані 66,1 тисячі людей 34,3 тисячі посібників німецьких військ, 419 зрадників і членів їх родин.

Документи Головного Архіву РФ, наголшують, що “ностофікація”, а практично кримінальна справа була заведена на кожного українця, хто перебував під німецькою окупацією. Все це стало предметом нового терору нової радянської окупаційної влади, та тяжким моральним тягарем в продовж подальшої 50-тиї літньої тоталітарної діяльності людиноненависницького маріонеткового режиму УРСР.

Як засвідчують документи Головного Архіву РФ в акнегах, з 1944 до 1991 років існували питання:

1. Чи були ви, чи ваші родичі на окупованій території?
2. Чи були ви, або ваші найблищі родичі у полоні або інтерновані у період Великої Вітчизняної війни. Де коли, за яких обставин звільнені?
3. Всі вищезначені особи, які або родичі яких перебували в лавах УПА, ОУН, або перебували за кордоном в капіталістичних країнах в різний спосіб насильно провокувалися, а подальшому насильно залучилися до “співпраці” з органами НКВС, МДБ, КДБ і тим самим склали великий прошарок провокаторів, агентуру, яка діяла проти українського народу.

З вступом в Україну в 1944 році до регіональних управлінь НКВС та МДБ було надіслано інструкції та циркуляри, інші секретні розпорядження, які мали за мету перевірити все українське населення.

Уже 5 квітня 1944 року НКВС УРСР виробив “Інструкцію про порядок заслання членів родин оунівців та активних повстанців у віддалені райони СРСР”.

У серпні 1944 року перший секретар Львівського обкому партії І.Грушецький звернувся до першого секретаря ЦК КП(б) М.Хрущова з пропозицією “вжити репресії до сімей керівників

та активних учасників банд – висилкою до Сибіру. Організувати показові суди й засуджених головних злочинців покарати на смерть привселюдно. Спалити їхні хати, негайно”.

В цей же час в Західних обдастях України розпочався кривавий терор та нелюдські розправи над цивільним населенням. Як засвідчують документи 31 жовтня 1944 року проїздяючи дорогою в Залісовському районі Тернопільської обл., четверо нетверезих адміністративників, троє із них офіцери НКВС, затримали працюючих у полі трьох жінок з с.Костельники і на місці розстріляли їх. В однієї із жінок чоловік тоді служив у Червоній армії.

Репресії окупаційного режиму проти мирного українського населення, як засвідчують архівні документи Головного Архіву РФ з 1944 року розпочала масове знешчення українських селян. Так інспекція НКВС Білобожицького райвідділу НКВС в Тернопільській області в 1944 році в с. Звинич без будь-яких обставин підпалили 4 будинки, 3 з яких належали своїм же червоноармійцям. Уявимо собі які знущання потерпіли ті українські родити, чоловіки і сини яких не були в рядах Червоної армії, а наприклад в УПА.

Наступні свідчення наголошують, що в с. Кривеньки Тернопільської обл., в 1944 році підрозділ НКВС спалив 45 будинків та розстріляв 10 українців віком від 60 до 80 років.

У Волинській обл. поблизу Сетяських хуторів Жацького району під час рейду НКВС було затримано й розстріляно 10 мирних жителів, серед них 3 дітей віком від 5 до 7 років.

Масові репресії комуністичного режиму, військова організації “Червана армія” і репресивні органи, беріївські банд-формування ”НКВС та МДБ”, які кровавич чоботом вступил на багатостраждальну українську землю роз почали масові репресії. Як засвідчують документи Головного Архіву РФ за період з 1944 по 1945 ріки, а тобто за 11 місяців окупації України військовими трибуналами в Західних областях України було сфабриковано близько 52 тисяч політичних і кримінальних справ проти “ворогів народу”. Слід наголосити, що кожна справа була організована проти груп людей.

Звірстава вірвавшись на мирні українські землі бан-формуваць радянського агресивного режиму НКВС-МДБ зауважені за означений вище час нами і в ГАРФ. Так за свідченнями архівних джерел за 11 місяців окупації України було розглянуто “військовими трибуналами” 237 справ про “порушення революційної законності”. Було покарано за явні жорстокі злочини проти українського народу 326 працівників органів НКВС-МДБ. Як наголшував у липні секретар ЦК КП(б) України О.Кириченко, що російськомовні чикісти, які не знають специфіки України чинять жорстокі масові вбивства, терор населення, гвалтування жінок та дітей, що використовують націоналісти у своїй пропаганді проти радянської влади”. Однак, російськомовні чекісти, не дивлячись на зауваження партійної влади в Києві, якою, як ми бачимо із документів вони нехтували, оскільки підчимнялися виключно керівництву спе-органів Москві, продовжили масові репресії протиукраїнського народу. На необгрунтованих підствах тільки за 1944 рік, за офіційними даними Головного Архіву РФ було відправлено понад 200 тисяч українців та українок.

Як бачимо із документів 1944 року окупаційні репресивні органи НКВС та МДБ провели 6,5 тис. військових “ операцій ” протиукраїнського народу. Згідно свідченнями Головного Архіву РФ до кінця 1944 року було безкарно вбито до 100 тисяч українців, поневолено теж до 100 тисяч українців, вислано в Сибір мирного населення більше 200 тисяч українців.

Всі вище проаналізовані та подані нами джерела про масові вбивства, боротьбу з національно-визвольним рухом під проводом УГВР та УПА, ув’язнення та депортації українського населення новим окупаційним режимом СРСР, який вступив на територію України, підтвержуються найсекретнішими документами та перепискою найвищого керівництва тоталітарного режиму СРСР , УРСР та карально-репресивних органів НКВС-МДБ.

Внаслідок загостення боротьби з новими окупантами, нова окупайційна влада розпочала жорстокі каральні операції проти українського народу та її всенародно визнаноого органу УГВР та її бойого підрозділу УПА

Так із документу від 5 серпня 1944 року, №849/б під грифом “Надзвичайно таємно”, який народним комісаром внутрішніх справ Л.П.Берія, був направлений: Й.В.Сталіну, В.М.Молотому, Г.М.Маленкову, всього чотири екземпляри, Л.П.Берія наголошує: “По звіт НКВС-КГБ Української РСР, за останній час, в зв’язку з приходом і просуненням Червоної армії на Захід і

відходом окремих підрозділів військ НКВС, які дислокувалися в районах Рівенської області, оунівське підпілля і бандформування УПА активізували свою діяльність.

Відзначається перехід оунівських банд із Польщі і Львівської області в район Волинської, Тернопільської і Рівенської областей.

Через ріку Західний Буг перейшло в район Волинської області декілька банд, загальною чисельністю до 1. 000 чоловік.

За останні дві неділі виросли випадки вбивств радянського і партійного активу, членів сімей червоноармійців і бувших бандитів, що явилися з повинною в органи НКВС.

Маються випадки насильного захоплення оунівськими бандитами призивників на призивних пунктах і на шляху слідування.

28-30 липня банди УПА, які діють в районах Волинської області, захопили і забрали в ліс декілька команд призивників, загальною кількістю 1.130 чоловік.

Для прийняття мір та здійснення заходів, наголошує в доповідній записці Л.П.Берія, по припиненню діяльності оунівських банд на місце відправлений в відрядження зам. Нарркому внутрішніх справ СРСР тов. С.Н. Круглов. В райони дій УПА перекинуті підрозділи військ НКВС.

Для припинення переходу банд оунівців з польської території в район Львівської, Волинської і Рівенської областей приймаються міри для встановлення прикордонних частин по кордону між СРСР та Польщею.

За час проведення чекістсько-військових операцій по ліквідації оунівських банд (лютий-липень) вбито 17. 550 чоловік і захоплено живими 17. 480 бандитів. З'явилося з повинною в органи НКВС 3. 795 чоловік. Арештовано 4. 743 активних учасників ОУН і УПА.

Захоплено зброї та боєприпасів: пушок -14, мінометів -85, крупнокаліберних, станкових та ручних кулеметів -660, ПТР-30, автоматів -1075, гвинтівок- 43390, пістолетів і револьверів-436, гранат - 6567, патронів -600.000, мін -6060, снарядів -6110, відібрано -20 радіостанцій. Захоплено 158 продуктових складів.

В результаті проведеної роботи по затриманню осіб, які не бажали служити і бути мобілізованих до Червоної армії, направлено в рай военкомати 270.600 чоловік.

При проведенні операцій вбито 700 і ранено 562 оперативних працівників, офіцерів і бійців військ НКВС і Червоної армії.

Нарком внутрішніх справ СРСР Л.П. Берія.

Таким чином із проаналізованого таємного документу ми бачимо, що вступивша на територію України радянська окупаційна система організувала українському національному опору УГВР та УПА жорстоку, безкомпромісну військову кампанію, яка була поєднана з безпрецедентним терором та насиллям. Безпосередньо терор над українським народом очолив заступник Л.П.Берії, С.Н. Круглов, який безпосередньо на чолі великої армії та підрозділів НКВС та МДБ розпочав "боротьбу з оунівським підпіллям та бандформуваннями УПА, які активізувалися в з'язку з входом з Червоною армією в Україну"... Превертає увагу від грифом "Надзвичайно таємно" його звіт про перебування в окупованій Червоною армією Україні в серпні 1944 року.

Із архівного документу від 25 серпня 1944 року під № 927/б, екз.№2, під грифом "Надзвичайно таємно", який був направлений Сталіну Й.В народним комісаром внутрішніх справ СРСР Л.Берія наголошував: "Направляю Вам копію доповідної записки Зам. Наркома Внутрішніх Справ СРСР тов. Круглова С.Н. про хід очищення Львівської області від оунівських бандитів".

Як бачимо уже 24. VIII. 44 року така Доповідна Записка Л.Берією була розіслана: т.Сталіну, т.Молотову, т.Маленкову, т.Антонову.

"Надзвичайно таємно", "Без права опублікування"

Із Львова, Москва НКВС СРСР - товаришу Берія Л.П.

Доповідна Записка, про результати боротьби з оунівським бандитизмом на території Львівської області".

"На території Львівської області, в результаті проведених операцій включно по 22 серпня, вбито 1. 252 бандита, із них 100 чоловік німців, захоплено бандитів 1.316 чоловік, в тому числі 86 чоловік ранених, затримано 1. 828 чоловік, які ухилялися від служби в рядах Червоної армії, затримано 195 "баннд посібників", 26 німців.

За цей час органами НКВС арештовано 720 чоловік, учасників ОУН.

За час проведення чекістсько-військових “операцій” з 5 по 22 серпня 1944 року, захоплені наступні трофеї: 1 протитанкова гармата, 18 станкових кулеметів, 50 ручних кулеметів, 8 мінометів, 4 пропитанкових рушниць, 89 автоматів, 370 гвинтівок, 34 різних пістолетів, 658 ручних гранат, 12 протитанкових гранат, 1931 мін і артилерійських снарядів, 137662 патронів до гвинтівок, 90 кг. Толу, 30 кг. динаміту, 60 кг. мілеміту, 1 ручна типографія, 9 радіоприймачів, 10-коней.

Окрім цього захоплено 14 складів з продуктами і спорядженням. Продукти і спорядження віддані у військові частини, а самі склади знищені.

Наші втрати за час проведення операцій і при бандидських нападах за цей час склалися вбитими: офіцерів і молодшого керівного складу – 26 чоловік, рядових червоноармійців 72 чоловіка, співробітників НКВС-КДБ - 12 чоловік.

Пороведені військово-чикіські операції в результаті яких нанесені значні втрати встановленим бандгруппам, в ряді районів позитивно подіяли на місцеве населення.

Після проведення чекістсько-військових операцій в районі сіл: Нова Сквашена і Стара Сквашена, Золківського (Жовківського) району, 16 серпня в районні центри з'явилась делегація від населення на чолі з священником Гайда Степаном з проханням в їх селах більше операцій не проводити, гарантуючи при тому, що молодь, що переховується із лісів повернеться із лісів і в селах ніяких банд не буде.

В Яворівському районі, в результаті проведених чекістсько-військових операцій, за останній час, відзначалася значне збільшення явки у військовий комісаріат “призивного контингенту”.

Одночасно з цим мають місця випадків провокаційного характеру, які зробили “оунівські бандити”:

17 серпня ц.р. в селі Єкимово Ново-Милятинського району, при проведенні операції було вбито 2 бандита, які були зариті в землю. На другий день бандитами ці трупи з ціллю провокації були викопані, і у жахливому стані показані місцевим жителям, як факт знущання співробітниками НКВС над трупами.

Не дивлячись на проводиму оунівцями посилену антирадянську агітацію серед населення про відклонення від вступу в Червону армію та збору хлібу, все ж мобілізація в Червону армію в районах області проходить задовільно...

Із числа осіб які повинні були призвані в Червону армію 45. 996 на 20 серпня 1944р. призвано 27 тисяч 244 чоловік. Із цієї кількості 6000 тисяч чоловік взяті в армію проходившими передовими частинами Червоної армії. Мобілізація по області продовжується.

Збір врожаю по області прожодить до кінця, колосові культури на полях в основному зібрані.

З метою ліквідації оперативних оунівських бандидитів і вичищення області від бандитського елементу призначені проведення ряду великих чекістсько-військових операцій в “поражених” районах області.

22 серпня ц.р. прикордонними військами управління прикордонних військ Українського округу, охорони тилу 1-го Українського фронту при участі спеціально виділеного 1-м Українським фронтом двох мотоциклетних і одного кавалерійського полку, почата операція в Сокальському, Мостовельському, Магерівському, Городецькому, Краковецькому, Немирівському, Янівському і Жолківському районах області.

Завдання операції: ліквідувати в цих районах оперуючі оунівські банди, виявити і направити в воєнкомат, призивний контингент, який уклоняється від служби і Червоній армії і проведення по ходу операції різних заходів серед населення, в сфері звернення уряду Української РСР до учасників УПА, УНРА.

Одночасно підрозділами 17 та 25 бригад і 18 кавалерійського полку внутрішніх військ НКВС при участі міліцейських загонів і оперативних груп НКВС, розпочата аналогічна операція в Родехівському, Каменка-Струмилівським, Ново-Яричевським, Ново-Милятинським, Бусським, Глинянським і Красневським районах області.

Про результаті цих операцій донесу додатково.

Зам наркома внутрішніх справ СРСР - С.Н. Круглов.

В подальшому Червона армія вступила в Західну Україну. У слід за нею туди вступили органи НКВС та МДБ. В з'язку з цим тут розпочався безпрецедентний терор та насилля над мирним

українським населенням інтереси якого захищали Організація Українських Націоналістів та Українська Повстанська Армія. За перебігом жорстокого насилля слідкував його головний організатор нарком НКВС СРСР Л.П.Берія, якому про хід “операцій в Західних областях України” доповідали його підструктура НКВС Української РСР. В доповідній записці від 18 вересня 1944р., №986/б з грифом “Надзвичайно таємно” народний комісар внутрішніх справ Л.П.Берія наголошує:” НКВС Української РСР повідомляє про складну ситуацію, яка склалася внаслідок боротьби з оунівськими бандитами в Західних областях України.

З 10 серпня по 5 жовтня ц.р. проведено 853 чекістсько-військових операцій. У всіх районах Львівської області і прикарпатських районах Станіславської, Дрогодицької і Тернопільської областей була проведена перевірка населених пунктів і прочесано лісисті райони. Перевірка проводилась спільно з підрозділами внутрішніх і прикордонних військ МВД, військ МДБ та армійських частин, які забезпечують охорону тилу 1 і 4 українських фронтів. В результаті проведених операцій вбито 11.076 і захоплено в полон 10.293 бандитів. З числа вбитих і поранених 100 німців. Затримано не бажавших вступати в Червону армію 3.804 чоловіка.

В зв'язку з тим, що в бандах є велика кількість офіцерів розгромлених німецьких частин, ва також офіцери командного складу української дивізії “Галичина”, бандити ведуть вогонь з кулеметів і гвинтівок, а також вогонь із мінометів організовано і продумано. Банди організують оборону, облаштовують окопи і одинокі стрілецькі укріплення та дерево-земляні укріплення на повний ріст досить професійно.

Учасники більшості великих і малих банд одягнуті в німецьку та радянську форму обмундирування.

Наявні великі бандитські формування діляться на менші банди, які ховаються в лісах і рідко появляються на дорогах і населених пунктах, за таких обставин зменшилась кількість бандпроявлень. Значна кількість бандитів з'являється за останній час з повинною в органи НКВС, збільшилась явка призовників на призовні пункти. Мобілізація в західних областях України проходить задовільно не дивлячись на протидію бандитів, збір врожаю в основному закінчений. Населення виконує план поставок хліба і м'яса державі.

В цілях ліквідації бандитських формувань, які переховуються в окремих гірсько-лісистих районах, проводяться чекістсько-військові операції в західних і південних районах Львівської області, в південних районах Тернопільської області і в прикарпатських районах Станіславської і Дрогобицької областей.

По наявних агентурних даних в районах Східної Польщі та прилеглих до кордону лінії між СРСР та Польщею відзначається посилення активності оунівців. Оунівці проводять мобілізацію в УПА, починаючи з 17-ти літнього віку і формують банди для подальшого виходу на територію Західної України.

Прикордонними військами Українського округу та військами НКВС по охороні тилу 1 Українського фронту проводяться операції по розгромі формувань ОУН в цих районах.

Всього за час проведення чекістсько-військових операцій по ліквідації оунівських банд (лютий-серпень) вбито 24.928 і захоплено живими 25.616 бандитів. Явилось з повинною в органи НКВС 6.634 чоловіка.

Захоплені наступні трофеї: гармат -21, мінометів -90, кулеметів -817, протитанкових рушниць-33, автоматів - 1.398, гвинтівок -5.830.

Значна кількість зброї знещено при бойових зіткненнях з бандитами.

В результаті операцій по розгромі діючих банд і підпільних націоналістичних формувань, а також в результаті проведених органами НКВС заходів по затримці осіб, добровільно з'явилось у військомати 276.716 призивників.

При проведенні операцій вбито 883 і ранено 738 оперативних працівників, офіцерів і бійців військ НКВС та Червоної армії.

Народний комісар внутрішніх справ СРСР Л.Берія.

Таким чином у поданому документі Й.В.Сталіну, нарком внутрішніх справ Л.П.Берія фактично підтвердив необ'явлену війну між законними збройними військовими частинами українського народу УПА та вступившим після відходу німців Червоною армією та військами НКВС та МДБ. Із документу ясно видно, що нова окупаційна влада, так само як німецькі окупанти не збиралася визнавати УГВР, ОУН та УПА і проводити з ними переговори про

врегулювання політичних взаємовідносин в Україні, визнавати незалежність України уряд якої представляла УГВР та УПА.

Як бачимо із документів, відновивши свою маріонеткову в усьому по рабськи послушну підструктуру УРСР, поневолювачі з Москви повели зразу, як наголошував у звіті Й.В.Сталіну, Л.П.Берія “боротьбу з оунівськими бандитами”.

Коротко охарактеризувавши про “труднощі і несприйняття українським народом російської партійської і військової громадськості” так і “громадсько-окупаційні представництва влади”, Л.Берія наголосив в звіті Й.В.Сталіну на необхідності швидкого, шляхом залякування та репресій вирішення питання “із бандами ОУН та УПА”, щоб всесторонньо приборкати населенням в Західних областях України.

Однак боротьба в 1944 році з окупантами України тільки розпочиналась. Як засвідчує сукупність архівних джерел Головного Архіву РФ, УПА активно захищала український народ від прийшлих зайд та створеної маріонеткової військово-політичної структури УРСР, якій було передано всю повноту влади та застосування репресивних методів боротьби з УГВР, ОУН та УПА.

В цей час інформучи комуністичне керівництво, а саме Сталіна Й.В., Молотова В.М., Маленкова Г.М., Л.П.Берія, в доповідній записці, яку було відправлено 30 вересня 1944 року №1042/6 під грифом “Надзвичайно таємно”, наголошувалось:” НКВС Української РСР доповідаючи, подає наступні матеріали про боротьбу з оунівськими бандитами в Західних областях України. Так з 5 по 20 вересня ц.р. проведено 596 чекістсько-військових операцій. В результаті військових сутичок вбито 6.092 і захоплено живими 3.467 бандитів.

Затримано 178 дезертирів і 3.018 я бажали вступати в Червону армію.

Захоплені наступні трофеї: бронемашини -1, пушок-6, мінометів - 14, гранатометів- 5, вогнеметів-1, ПТР - 25, станкових і ручних кулеметів-326, автоматів-304, гвинтівок-1.960, пістолетів і револьверів-129, гранат-13.278, снарядів і мін-3.417 і 83 ящика, патронів 423.000, зривчатка- 385 кгр.

Складів зі зброєю і боєприпасами -22, продуктових і складів з одягом-15, типографій-6, радіоприймачів-6, радіопередавачів-3.

Арештованих 62 активних членів ОУН і керівників УПА.

В числі заарештованих: командир сотні УПА- Киюк Б.Т., замісник командира куреня “Гамалій” по військовій частині Шабаровський Алем, полковник УПА – Васюк Є.М., бувший секретар окружного комітету УЦК- Кузняк.

Явилось з повинною бандитів і осіб які не бажали служити в рядах Червоної армії 1.694 осіб. В вересні 1944 року мали місце наступні найбільш серйозні бандпроявлення: Львівська область.

3 вересня бандою, не встановленої чисельно, зроблено напад на села Великий і Малий Желихів, Ново-Милятинського району. Бандити вбили і пограбували 7 польських сімей.

В ніч на 6 вересня до 100 бандитів, одягнутих в форму бійців Червоної армії і в форму німецьких солдат зробили напад на млин в с. Гай. Бандити були озброєні 4 ручними кулеметами, гвинтівками і гранатами. Погрузивши на підводі 2 тони пшениці і 1 тону муки бандити щезли.

В ніч на 11 вересня із села Стрептів в Ново-Милятинського району, бандою чисельністю 50 чоловік забрано 14 мужчин призовного віку.

11 вересня в Желехівському лісі бандитами перехоплена група чоловіків в кількості 18 осіб, які йшли в райвійськомат.

В ніч на 9 вересня в місті Кам'янка-Буському бандитами були розкинуті і розклеєні контрреволюційні оунівські листівки.

В ніч на 10 вересня банда, чисельністю 100 чоловік, зчинила напад на село Гжейда Львівського району. В 24.00 по сигналу ракет бандити з криками “варта” почали розбій, який продовжувався до 3 годин ночі. Під час нападу бандити вбили 25 місцевих жителів із них 24 поляків і 1 українець і 4 чоловіка було ранено. Розграбувавши майно, бандити на підводах і пішком відійшли із села. Прийнятими заходами банда була догнана і повністю розгромлена.

Дрогобицька область.

2 вересня 1944 року поблизу села Лешки-Горипи, Ходорівського району, бандою чисельністю 50 чоловік із засадами обстріляна оперативна група НКВС в кількості 10 чоловік, яка конвоювала

2 бандитів. В результаті обстрілу були поранені оперуповноважений НКВС, міліціонер, два бійці винищувального батальйону і два бійці цього винищувального батальйону пропали безвісти.

5 вересня 1944 року в с. Високічі, Стрийського району невідомими бандитами вбитий командир батальйону 18 армії 1-го Українського фронту старший лейтенант Габардєєв.

Тернопільська область.

4 вересня ц.р. в с. Пташки, Дремайлівського р-ну, зайшла банда, чисельністю 100 чоловік, озброєна автоматами і гвинтівками. За три години перебування в селі бандити пограбували 12 польських сімей і щезла.

15 вересня ц.р. із села Талашевка в м. Шумськ йшла група партактиву в кількості 12 чоловік. По дорозі група була оточена бандою 100 чоловік. В перестрілці було вбито 11 партактивістів.

17 вересня в с. Митьківці Гусятинського району, 12 бандитів одягнутих в форму офіцерів Червоної армії, розгромили приміщення сільської ради, спалили документи, пограбували магазин і забрали в ліс старшого зоотехніка колгоспу.

19 вересня ц.р. в с.Гаяківці, Підволочиського району вбитий секретар райкому партії Норгранцев.

Рівенська область.

6 вересня ц.р. в селі Барбіно Острожецького району бандою невстановленої чисельності був зроблений напад на групу працівників райвиконкому, які прибули в село для перевірки виконання хлібопоставок. Бандитами були вбиті завідувач торговим відділом Єршов і зав. відділом держзабезпечення Мельник. 5 бійців винищувального батальйону після побиття шомполами були відпущені.

13 вересня ц.р. по дорозі із м. Млинів на с. Демківку пройшла кінна банда чисельністю 50 чоловік, яка називала себе “партизанами-ковпаківцями”.

На шляху свого руху, бандити перевіряли в селах документи, а всіх затриманих направляли на хутір Поляни Демидівського району, звідкіля відводили їх в ліс де їх там вбивали, а потім вбитих кидали в колодязь. Вислана в район опергрупа витягнула із колодязя і впізнала вбитих бандитами: старшого лейтенанта Червоної армії Зозулю, техника-лейтенанта військової частини №14272 Харченко, бійця цієї ж частини Васильєва, участкового міліціонера Чернеєва, міліціонера Зайцева, фельдгера Кічнікова і поштаря Стильнік. Кореспонденція контори зв'язку забрана бандитами”.

Народний комісар внутрішніх справ Союзу РСР Л.Берія.

Як показують секретні документи Головного Архіву РФ боротьба українського народу за своє соціальне та національне визволення проти вступившого тоталітарного режиму СРСР було не самотнім.

Як засвідчує доповідна записка (4 екз.) наркома внутрішніх справ Л.Берії, яку він 14 жовтня 1944 року за №1093/б з грифом “Надзвичайно таємно” направив Й.В.Сталіну, В.М.Молотову, Г.М.Маленкову, наголошувалось :” Після визволення західних областей України і Білорусії, а також районів Литовської РСР, органами НКВС-КГБ проведена значна робота по ліквідації створених і залишених німецькими розвідувальними органами антирадянських організацій і озброєних банд.

Приведем деякі цифрові дані, які характеризують оперативну діяльність органів НКВС-КГБ та військ НКВС які переслідували антирадянське підпілля та озброєні банди в цих районах.

По західних областях України. В період лютого-вересня ц.р. при проведенні операцій по ліквідації оунівських банд вбито 38.087 и захоплено живими 31.808 бандитів. Явились з повинною - 11.518, арештовано учасників антирадянських організацій -7.968.

По західних областях Білорусії. При проведенні операцій по ліквідації біло польських банд вбито 444 і захоплено живими 927 бандитів, арештовано антирадянського елементу і дезертирів із Червоної армії - 9.670.

По Литовській РСР. Вбито в результаті переслідування 415 і захоплено живими 1.533 бандитів, захоплено антирадянського елементу - 4.561 чоловік.

При проведенні цієї операції у бандитів вилучено : гармат - 30, кулеметів - 2.991, протитанкових рушниць - 283, гвинтівок - 33.871, автоматів -10.495, пістолетів -1.583, мінометів - 257, гранат -32.740, боєпатронів – біля 4 млн. штук, мін - 14.074, атрснарядів - 7.941, радіостанцій -78, розгромлено - продуктових баз бандитів - 532.

При зіткненні з бандитами вбито співробітників НКВС-КГБ, офіцерів і бійців військ НКВС - 1.226 чоловік і ранено - 1.038 чоловік.

Положення в західних районах України і Білосії в цей час значно покращились, що підтверджується успішним проведенням призива в Червону армію, хлідозаготовок та господарських та політичних кампаній.

Покращення загального положення сприяли також заходи по вилученню і виселенню в Сибір членів сімей активних оунівців і учасників бандитських згай.

Однак, бандитські проявлення, особливо пілітика зриву призива в Червону армію, терористичні акти проти партійно-радянського активу, військовослужбовців Червоної армії та чекістів, окремі диверсії на залізничних шляхах, які організовували оунівські бандити та білополяки, все це продовжує мати місце.

НКВС СРСР в доповнення до раніше прийнятих мір розроблені і проводяться заходи по забезпеченню кінцевої ліквідації антирадянського підпілля і озброєних банд в західних областях України і Білорусії, а також в Литві.

Підсилені й укріплені райони і обласні апарати НКВС КДБ.

Районні відділення НКВС реорганізовані в районні відділи з створенням при них відділів по боротьбі з бандитизмом.

В наркоматах внутрішніх справ України і Білорусії замість відділів створені управління по боротьбі з бандитизмом на чолі яких поставленні керівні сили.

В найбільш охоплених бандитизмом областях начальники НКВС-КГБ замінені більш сильними товаришами.

Для закріплення районних органів направлені на місця із східних районів Радянського Союзу 3.800 оперативних працівників.

Додатково перекинуто в ці райони необхідна кількість військ НКВС.

Прийняті міри по зачистці прикордонної зони від шпигунів та бандитських елементів.

Організовані необхідні заходи по підсиленню охорони и проти диверсійної роботи на Білоруській, Брест-Литовській і Віленській залізничних дорогах.

Робота органів НКВС-КГБ та військових частин НКВД по боротьбі з бандитизмом і антирадянським підпіллям в західних областях України, Білорусії і Литви об'єднана і очолена: Народним комісаром внутрішніх справ Української РСР, комісаром бержбезпеки 3-го рангу тов. Рясним (по Львівській, Станіславській, Дрогобицькій і Чернівецьких областях УРСР), заступником наркома внутрішніх справ УРСР генерал-лейтенантом тов. Строкач (по Рівенській, Волинській і Тернопільській областях УРСР).

По Білорусії - народним комісаром внутрішніх справ Білоруської РСР, комісаром держбезпеки тов.Бельченко (по Барановичській, Молодечненській, Гроднінській, Пінській і Брестській областях).

По звільнених районах Литви- народний комісар внутрішніх справ Литовської РСР - комісар держбезпеки тов. Бартайунас.

В зв'язку з тим, що в подальшій роботі по викорчуванню бандитсько-повстанського підпілля органами НКВС-КГБ прийдеться опиратися на сільський партійно-радянський актив та місцеве населення, подяд з роботою, яку проводять органи НКВС-КГБ необзідно провести міри по ще більшому укріпленню керівництва сільських, районних і деяких обласних партійно-радянських органів західних областей України, Білорусії і охоплених бандитами районів Литви, а також прийняти міри по посиленню у покращенню партійно-політичної роботи на селі (газети, радіо, кіно, поширення радянської літератури і т.д.).

Враховуючи обмежені можливості висування нових кадрів партійно-радянських працівників на місці, вважаєм, що слід піти хоча на тимчасове перекидання досвідчени працівників із східних областей України і Білорусії.

Зміцнення партійно-радянського апарату і посилення політичної і культурної роботи на селі створює необхідні умови для закріплення результатів оперативної роботи органів НКВС-КГБ по ліквідації антирадянського підпілля і озброєних банд оунівців і білополяків.

Народний комісар внутрішніх справ Союзу РСР Л.Берія.

Як бачимо із приведених вище документів карально-репресивний апарат СРСР вступивши на території України, Білорусії, Литви насильницькими методами втановлював жорстокий режим

в якому любий супротив придушувався, а більш активні його народні представники вбивалися без суду і слідства, або виселялися в Сибір.

Як засвідчують документи в окупованих районах України, Білорусі, Литви каральні органи НКВС та КГБ жорстоко придушували збройний спротив прийшлим окупантам. Розуміючи, що тільки одними карально-репресивними методами ці народи не здолати, партійне та військово-політичне керівництво опутало ці народи масовою політичною пропогандою за допомогою якої намагалось підмінити національну культуру поневолених народів чужою російсько-комуністичним масовим психозом, щоб прикрити масові злочини репресивно-каральних органів. Для такого рода діяльності були задіяні всі найкращі фахівці масового політично-культурного на російській масовій комуністичній культурі апарату.

Однак як бачимо всі ці заходи не спрацювали, оскільки внаслідок культурно-політичного, та господарсько-економічного насилля, український народ ще з більшою силою повставав, що заставило окупацію владу силами формальної підструктури УРСР йти на ще більш злочини шляхом збільшення збільшення карально-репресивних органів, про що наголошено в вище приведеному документі, який нарком внутрішніх справ Л.Берія відправив на ім'я Й.В.Сталіна.

Як бачимо із документів з окупацією України військово-партійне керівництво СРСР посилювало репресії проти українського народу за ради утвердження своїх російсько-комуністичних "політичних ідеалів", які були не притаманні українському народу, що видно по організованому раніше геноциді українського народу, голоді 1933-1937 років.

Прихід репресивного режиму в Україну в 1944 році, як бачимо із надзвичайно таємних документів, переписки наркома внутрішніх справ Л.Берія з головою державного комітету оборони СРСР т.Й.В.Сталіном, говорить про санкціоноване насилля і перетворення в послушних рабів режиму мільйонів українців. Для виконання цього завдання і стимулювання водночас, як військовими нагородами так і подяками вищого партійного і військового-репресивного керівництва було задіяна фактично вся окупаційна військово-політична та репресивна система СРСР.

Як засвідчує направлений документ в "Державний Комітет Оборони, тов. Сталіну Й.В." доповідна записка та клопотання наркома внутрішніх справ СРСР Л.П.Берія від 14 жовтня 1944 року за №1091/б в якому наголошується на великій роботі, яку ведуть війська НКВС та КГБ в Західних областях України в "Тяжких умовах спротиву ОУН та УПА", від рук яких вже в короткий час загинуло майже 12 тисяч офіцерів НКВС та КГБ. Л.Берія клопоче, що задля заохочення "боротьби з українським народом" "підвищення стимулу та духу у цій боротьбі", нарком внутрішніх справ Л.Берія складає клопотання до Й.В.Сталіна про нагородження активних терористів та вбивць репресивних органів НКВС-КГБ, які найактивніше взяли участь у поневоленні українського народу та учасників українського національно-визвольного руху, наступними нагородами.

Як засвідчує "надзвичайно таємний документ", який складений в 2 екз. від 14 жовтня 1944 року №1091/б в якому зазначено:" З початком звільнення від військ противника західних областей України НКВС СРСР проводяться заходи по ліквідації оунівських банд, які діють в тилу Червоної армії.

На протязі лютого-вересня 1944 року проведено 2. 573 чекістсько-військових операцій. При проведенні операцій вбито 38.087 захоплено живими 31.808 бандитів.

Арештовано активних учасників ОУН і УПА -7.968.

Захоплені зброя та боєприпасів: гармат -28, станкових і ручних кулеметів - 1.720, ПТР – 163, гвинтівок- 10.646, автоматів- 2.365, мінометів – 236, пістолетів і револьверів –960, гранатів-20.450, патронів 0 2.575.165, мін –14.074, артснаряді-6.618, вилучено 54 радіостанцій, захоплено 532 продуктової склади.

Всього при проведенні операцій вбито 1123, поранено 1038 оперативних працівників, офіцерів і бійців військ НКВС.

В результаті проведених операцій більша частина оунівських банд ліквідована. Знайдені в останній час в убитих оунівців документи і отримані нами агентурні свідчення в тому, що рішучі переслідування бандитів поставило залишки діючих бандв тяжке становище.

Ці обставини заставили рядових учасників банд до добровільної явки з повинною в органи НКВС. Всього за період проведення операцій з'явилося з повинною 11.518 чоловік.

Одночасно з операціями по ліквідації оунівських банд проводилась робота по затриманню осіб призовного віку, які не бажали вступати в Червону армію. Працівники НКВС виявляли тако ж допомогу в організації і зміцненні місцевих органів радянської влади в районах західних областей України і проведенні роз'яснювальної роботи серед населення.

НКВС СРСР просить про нагородження орденами і медалями СРСР працівників НКВС-КГБ, генералів, офіцерів, сержантського і загального складу військ НКВС, які особливо відзначилися при проведенні операцій по ліквідації оунівських банд західних областях України.

Надаючи при цьому проект Наказу Президії Верховної Ради СРСР, прошу Вашого рішення.

Народний комісар внутрішніх справ СРСР Л.Берія

Таким чином, як бачимо із доповідної записки Л.Берія він клопотав перед Й.В.Сталіном, як верховним правителем та диктатором СРСР та головним організатором геноциду українського народу в 1933-1937 роках, та ініціатором активної окупації України і знищення українського національно-визвольного руху, про нагородження найвизначніших вбивців і терористів високими радянськими нагородами.

Як бачимо із “надзвичайно таємного документу” формальним виконавцем волі Й.В.Сталіна та Л.П.Берія є наказ Президії Верховної Ради СРСР про нагородження найбільш відзначившихся в репресіях і терорі над українським народом головорізів і Наркомату внутрішніх справ УРСР, та наркомату держбезпеки Української РСР, найвищими військовими нагородами СРСР: орденами Кутузова II ступеня, орденами Богдана Хмельницького II ступеня, орденами Вітчизняної війни I та II ступеня, орденами Червоної зірки”. Слід наголосити, що останнім за рішенням цієї ж президії Верховної ради СРСР за вбивство провідника ОУН Степана Бандери, був нагороджений доморощений вбивця, по клопотанню КГБ, Богдан Сташинський.

Уявіть собі, шановні української науковці, скільки крові, скільки жертв, скільки висланих в Сибір, розкуркулених, вбитих замордованих українських пробітників, селян, представників української інтелігенції та їх родин, воїнів національно-визвольних змагань, стоять за цими таємними рішеннями та нагородами Й.В.Сталіна та Л.П.Берії, які ще потребують подальшого дослідження.

Безкарні репресії цих катів українського народу, та їх подальших генетичних наступників, які знущалися і катували своєю діяльністю український народ в 60-90 роках XX століття аж до 1991 року, потребує подальшого клопіткого дослідження.

Як засвідчують документи, навіть після проголошення незалежності, комуністична феміда в особі підтриманого КДБ УРСР, його політичним ідеологом Л.Кравчуком продовжила уже під маркою реінкарнованої з КДБ “ новою службою насилля і терору” Службою Безпеки України (СБУ), репресії над: українською, мовою, культурою, українським народом. Власне ця феміда не наважилася визнати акт терору та геноциду над українським народом та національно-визвольним рухом, який боровся за незалежність України в 30-50 роках XX століття.

Як засвідчують архівні документи, вже з 1991 року не було жодного покарання насильників з органів КДБ УРСР, які відзначилися репресіями проти українського народу. Цей передовий бойовий загін, перевернувшись, а тобто змінивши назву, безкарно продовживши своє криваве функціонування в так називаємих самопроголошених банд-формуваннях під назвою Служби безпеки України, склав тим самим небезпеку для подальшого національного розвитку українського народу. Діяльність його діяльності, яку ми пожинаємо до сьогодні, потребує подальшого клопіткого дослідження.

Терористи з цих банд-формувань, як і їх вищеоначені попередники, показують і сьогодні рецидиви стереотипів репресивного, безконтрольного самврядування і насилля над українським народом. Про це свідчать масові вбивства, переслідування, терор представників української інтелігенції.

Слід наголосити, що у продовж правління комуно-більшовицьких ідеологів Л.Кравчука. Л.Кучми, жодний представник української інтелігенції, жодний український патріот, який у різних формах боровся в 70-90 роках за відновлення незалежності України, і проти яких були сфабриковані кримінальні та політичні справи, не були оправдані новим українським урядом. Навпаки за офіційні звернення на адресу правоохоронних органів України, прокуратури, вони ще з більшою силою зазнавали репресій від уже новоспечених банд-формувань СБУ, яка в нових

умовах застосовує всю наявну агентуру для дескрититації, психотронну, біологічну, та інші форми та методи насилля та терору.

Особливо розвинули свою репресивну діяльність банд-формування СБУ, в час правління Л.Кучми, де рецидиви “кучмізму”, які виражаються не визнанням ОУН та УПА воюючою стороною за визволення українського народу в II Світовій війні, знищенням і не впровадження в державне життя постулатів української національної ідеї, є своєрідним продовженням політичної лінії комуністичної партії Сталіна та Берії в окремо взятій країні, Україні, яскравим представниками якої були ідеолог КПРС Л.Кравчук та парторг Л.Кучма, що потребує подальшого дослідження.

У висновок дослідження “надзвичайно таємних документів СРСР за 1944 рік“, в час поневолення режимом України, які ми почерпнули в “Государственном Архиве Российской Федерации” можемо наголосити, що та політична ситуація в Україні, яка склалася в час правління Л.Кучми, та його карально-репресивна система на чолі якої стояв передовий бойовий загін Л.Кучми, СБУ, який сам як злочинець прикриваючи злочини Л.Кучми, в сучасну пору, продовжує терор над українським народом та його історичними минулим.

Перед наявними фактами свідчень “надзвичайно секретних документів СРСР”, одним із рецидивів Л.Кучми є не прийняття останнім боротьби українського народу за своє національне визволення під проводом ОУН та УПА та не признання воїнів українського національно-визвольного руху 30-50 років, воюючою стороною у II Світовій війні, що є не зрозумілим перед безчисленною кількістю злочинів сталінського режиму перед українським народом.

Ці та інші рецидиви, які прослідковуються нами із епохи “надзвичайно таємних документів керівництва СРСР” які приведені в нашому дослідженні і які проливають світло на злочини проти українського народу, з тієї епохи, генетично тягнуться і прослідковуються на протязі всієї новітньої історії українського народу, що є метою нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел та літератури:

1. Політичний терор та тероризм в Україні. ХІХ-ХХ століття. Історичні нариси. Київ. Наукова Думка. 2002, с. 548-556, с. 557-573, с. 574-589, с. 650-655, с. 656-677, с. 788-797.)
2. Главный Архив Российской Федерации (ГАРФ). Москва. Дела №66, листы: 130-131, листы: 245-248, листы: 285-287, листы: 356-359, листы: 401-418, листы: 401-418.
3. В. Ідзьо. Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів "Сполом", 2005. - 208с.
4. Є. Перепічка. "Феномен Степана Бандери". - Львів "Сполом", 2006. - 736с.

Розділ VII.

Аналіз джерел про діяльність ОУН та УПА в роки II Світової війни, в післявоєнний період, в період холодної війни та напередодні відновлення Української незалежної держави в 1991 році

Історичні джерела, сконцентровані в російських архівах свідчать, що національно визвольний рух на Україні під час II Світової війни досяг небувалих розмірів і набув як політичного так і військового характеру. З цим рухом потрібно було рахуватися, як німецькій так і радянській військово-політичній, тоталітарній системі. Сотні тисяч українців взяли за зброю з метою в XX столітті вибороти незалежність для своєї батьківщини – України і вступила в УПА.

Друга частина українців, переважно з центральних та східних районів України, відчасти залякані, відчасти репресовані та з тероризовані репресивним сталінським режимом змушена була під рядом певних обставин поступити на службу в Червону армію і підтримувати підвалини, що вже почали прогнивати, російського імперіалізму. Діяльність цієї частини українців, добре відома по наукових працях радянської історичної науки, яка сьогодні повинна, з урахуванням відновлення української держави, критично переглянути історію II Світової війни, проблему окупації України німецькими фашистами та радянськими більшовиками, починаючи від знищення української інтелігенції в час “ так званої українізації більшовиками України в 1920-1930 роках”, голодомору-геноциду українського народу 1933-1937 роках, подальшу змову та розподіл світу з фашистською Німеччиною. Слід наголосити, що відомі тексти договору “Молотова-Рібентропа”, яскраво засвідчують активну співпрацю двох режимів з “ українського питання” в Європі.

Слід наголосити, що ще одна частина українців з приходом німців, внаслідок геноциду та терору над українцями, пішла з ними на активну співпрацю з енімцями від якої в подальшому відмовились підтримавши УГВР, ОУН та УПА у боротьбі за звільнення українського народу та відновлення Української держави. Всі свої вчинки вони робили свідомо, як засвідчують документи, за власним бажання. Заучасть у національно-визвольній боротьбі українського народу, вони гинули, як в сталінських так і в німецьких концтаборах. В повсякденному житті терпіли приниження від бургомістрів, старост, німецької поліції, карамельних частинах, які воюючи з УПА знищували мирне українське населення.

За таких обставин, національно визвольний рух, який очолювала ОУН з самого початку свого зародження в вересні 1939 року вважала Польщу та Радянський Союз головними ворогами українського народу, маючи надію на швидку війну Німеччини з Польщею , а потім СРСР. Власне в такій комбінації великої війни на думку С.Бандери мала кристалізуватися незалежна Україна. Спочатку ОУН думала заручитися підтримкою Німеччини для відновлення Української держави, як це було в 1918 році, однак коли в 1941 році німці розігнали український уряд, ОУН вирішив сама розпочати боротьбу з одним так і з другим ворогом українського народу. З цього часу формується УПА для боротьби з німецькими та радянськими окупантами, які після перемоги над німецькими загарбниками окупували на землю України, відмовившись вести переговори з законним урядом українського народу Українською Головною Визвольною Радою.

Особливістю цієї війни було те, що від імені УГВР, УПА повинна була воювати з радянською каральною системою в повній ізоляції, не отримуючи від нікого ніякої допомоги, опираючись на власний народ.

У цей час почали кристалізуватися радянські окупаційні органи влади, підсилені внутрішніми військами НКВС та МДБ, які цілковито включилися в боротьбу з УГВР, ОУН та народною армією УПА. Як засвідчують секретні документи з російських архівів, таких як Головний Архів Російської Федерації (ГАРФ), Російський центр збереження і використання документів новітньої історії (РЦХИДНИ), Центр збереження історико-документальних колекцій (ЦХИДК) на території України в 1944-1945 роках в лавах УПА воювало проти окупантів зі сходу приблизно 300 тисяч воїнів.

Згодом внаслідок введення великої кількості військ, які повернулися з фронту по перемозі над Німеччиною в 1948-1950 роках УПА вела уже оборонні бої і в 1953-1955 роках її останні частини прорвавши чеський кордон відійшла в Західну Європу і з-за неможливості бороти проти чесельних окупаційних сил більшовицького тоталітарного режиму.

Як бачимо із аналізу світової преси та літератури, УПА в 40-50 роках практично вела громадянську війну з прийшовши в Україну жорстоким режимом. Боротьба УПА, як засвідчують радянські джерела, велась на великій території від Чехословаччини, Польщі, Східної Пруссії до Дніпра . На цій великій території за загальними підрахунками діяло біля 500 тисяч озброєних воїнів, підпільників та діячів ОУН, розгалуженими були структури політичної та господарської влади. Боротьба була жорстокою, про що засвідчують, вищеприведені, радянські документи. Так з 1944 р. по 1947 р. колабораціоністський уряд-маріонетка УРСР шість раз звертався до ОУН та УПА , щоб останні склали зброю, обіцяючи амністію, однак результати були мізерні.

У цей же час в 1945 та 1946 роках в усіх гірських районах Карпат та Прикарпаття, які контролювала УПА, населення бойкотувало вибори, які намагалася провести в лютому 1946 року, хоча окупаційна радянська влада та підконтрольна їй комуністична преса намагалася твердити, що населення одностайно підтримало і проголосувало за кандидатів блоку комуністів і безпартійних.

Як наголошують джерела, в час, щоб провести ці ганебні вибори, проти УПА активно діяли всі наявні військові сили, внутрішні війська НКВС-МВС і МДБ. За таких обставин у важкій війні УПА понесла великі втрати, погинула велика кількість відважних командирів-професіоналів, безстраших молодших командирів та воїнів, які за період 1943-1955 років нанесли Червоній Армії та військам НКВС-МДБ відчутних втрат.

З загибеллю голови УГВР, такомандуючого УПА генерала Тараса Чупринки, який був регулятором усіх військових операцій, УПА, почала мати великі труднощі з озброєнням, боєприпасами, провіантом. У 1950-1953 роках проходить перегрупування УПА, великі загони знову подрібнюються, оскільки зі сторони Польщі застосовуються всі польські бойові дивізії. В цій боротьбі з УПА в передгір'ях Карпат загинув заступник оборони Польщі генерал К.Свірчевський. З радянської сторони від УПА загинув генерал Ватутін. У таких обставинах командування ОУН та УПА, воюючи на два, а той три фронти про Чехословаччини, вирішило зберегти військово-політичну силу і відійти через Карпати і Чехословаччину Південну Німеччину. Однак війна ОУН та УПА на цьому не закінчилась, як засвідчують джерела секретних російських архівів, вона продовжувалася в умовах "холодної війни", її активно продовжував провід ОУН очолюваний С.Бандерою в подальшому С.Стецько та Я.Стецько, власне останній провід, консолідуючи всі українські національно-визвольні сили, фактично стоїть на порозі відновлення незалежності Української держави, а його представник та голова Я.Стецько, будучи обраною народним депутатом до українського парламенту, робила все для консолідації незалежної Української держави, прогресивних державницьких сил в українському парламенті. Однак цьому передувало час важкої боротьби, як засвідчують документи, російських архівів, після відходу УПА на захід і припинення боротьби військовим шляхом на території України, український народ опинився в тяжкому комуністичному ярмі, в якому зазнав тяжких ударів сталінської диктатури. Ми уже знаємо про раніші злочини сталінського режиму у Східній Україні та Центральній Україні, це розкуркулення, організований голодомор, де Сталін провів над українським народом справжній геноцид.

В цей час, в 50-80 роках, з новою силою розпочались гоніння на українську мову, культуру, його наукових, культурних представників, на саму національну свідомість українців. Розпочалися звинувачення чільких представників української інтелігенції в "українському буржуазному націоналізмі".

В 60-80 роках ХХ століття розпочалося незадоволення терором комуністичного режиму, який викликали українські 60-тидесятники, інтелігенти, українські робітники та селяни.

В цей же час на Заході активно діяли закордонні частини ОУН, які сконцентрували свою ідеологічну роботу в Україні. Закордонні українські організації в контексті наступу демократичних тенденцій на СРСР і її складову Україну, чекали відповідного випадку, щоб використати політичний момент для звільнення з під тяжкого тоталітарного режиму своєї Батьківщини. На заході, особливо в Німеччині, де концентрувались українські організації, такі як Закордонні Часитини ОУН, та інші, які вірили, що як в 1918 так і в новій демократичній добі " з'єднаються політичні інтереси Німеччини і України на Сході і що після падіння німецької стіни прийде визволення України". Значну роль у звільненні України від радянського рабства в цей час відіграє український національний рух в Західній та Центральній Європі в Сполучених

Штатах Америки та Канаді, нова українська молодь, яка маючи високий рівень освіти та перебуваючи в лоні західноєвропейської демократії, направляє свої ідеологічні устремління в УРСР, де ці ідеї зустрічають діючих режим, жорстко присікає.

Численна українська діаспора, яка знаходилась в Англії, Бельгії, Німеччині, Італії, Канаді, США, активно діяла, ставлячи українське питання перед західними демократіями.

Власне з українських центрів направлявся в Польщу, а через неї в Україну паростки національно-визвольного руху.

Керівники національно-визвольного руху в 60-90, різнопартійні українські сили та структури ОУН на Заході та в Америці і в Канаді в цих роках, це люди високої освіти і культури, як і національної свідомості, вони прикладали всі сили для утвердження в українців УРСР принципів національної свідомості, національної гідності та національної ідентичності, оскільки в цей час проходили процеси жорстокої русифікації українців. У більшості випадків біля цих процесів стояла реорганізована ОУН, яка намагалася будити український народ, опираючись на німецький досвід розвитку держави.

З початком 90-х років, боротьба ОУН за українську національну державу посилилась. Все більше на заході ставилось українське питання в усіх західноєвропейських державах. В цей час посилилась ОУН, яка внаслідок пропаганди через засоби масової інформації несла пробудження українському народу. Все це змусило українську світову західну громадськість ще з більшою силою та енергією боротись за українську соборну державу.

У цей час на заході проходили Конгреси Світового Українства, які ставили питання про визволення України з рабства комуністичної Москви, “шляхом шовкової української революції”. Слід наголосити, що цю боротьбу, як засвідчують радянські джерела, у нових формах західної демократії, на початку 90 років ХХ століття, безкомпромісно продовжувала ОУН.

Керівні органи цієї організації робили все, щоби вселити керівництвам Німеччини і Англії в віру в перемогу західної демократії над СРСР і звільнення України від російської асиміляції, російських комуністів-інтернаціоналістів і проголошення її незалежною державою.

Керівні органи ОУН наголошували, що після проголошення Україною незалежності вона віллється в лоно західно-європейської цивілізації, до якої здавна належала, і назавжди відійде від Росії. На території незалежної України, вважало керівництво ОУН, буде встановлений державний устрій на зразок німецького післявоєнного демократичного порядку. Він буде справедливий і чесний, що дасть можливість Україні рухатися вперед і злитися в культурному розумінні з західноєвропейською, передусім австрійсько-німецькою, адміністративно-політичною та культурною демократичною основою.

Про масштаби пропагандистської діяльності ОУН ми можемо судити із численної західно-європейської та суто української діаспорної преси, що мала великий вплив на населення України. Радянська інформативна служба, КДБ яка відслідковувала “українську проблему” відчувала велику пропагандистську систему українців на заході і її вплив на українців УРСР. Так відстежено 60 активних газет, які вели агітацію за відновлення незалежності.

Власне в цей час український національно-визвольний рух направляємий з заходу в Україну почав розповсюдження листівок, буклетів, наклейок, які символізували боротьбу проти “радянського (російського) імперіалізму”, “За незалежну Українську державу”. В цій літературі лунали заклики український народ повстати проти московського імперіалізму.

Вся ця ідеологічна та пропагандистська діяльність ОУН та інші українські національно-визвольні центри, науково-освітні та громадські організації, які активно діяли з 40 по 90 роки ХХ століття, доклали великих зусиль у здобутті незалежності Україною в 1991 році.

Вивчення та аналіз ходу боротьби ОУН та УПА і інших українських національно-патріотичних організацій, за відновлення незалежності України, актуальна і сьогодні, оскільки сьогоднішні реакційні російські сили, ні в контексті попередніх протистоянь з українським національно-визвольним рухом, на сьогоднішньому етапі історії, намагаються розігрувати “Українську карту”, розділити Україну “на західну і східну”, потребує клопіткого подальшого дослідження...

Список джерел та використаної літератури:

- 1.Главный Архив Российской Федерации (ГАРФ). Москва. Дела №66, листы: 130-131, листы:245-248, листы:285-287, листы: 356-359, листы: 401-418, листы: 401-418.
- 2.Российский Центр хранения и использования документов новейшей истории (РЦХИДНИ) ф.239, оп. 280, д.77.
- 3.Центр хранения историко-документальных коллекций (ЦХИДК), ф.1355, оп.1, д. 3, л 57-59.
- 4.АВП РФ, ф.Германия-референт., оп.34, пор.66, п.152, д.Ге-622, л.250.
- 5.В. Ідзьо.Українська Повстанська Армія - згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел. - Львів "Сполом", 2005. - 208с.
- 6.Віктор Ідзьо. Журнал "Орлики", як засіб боротьби та пропаганди з тоталітарним комуністичним режимом УРСР, ОУН -УПА в середовищі українських дітей в 50-х роках ХХ століття. Наукове видання. - Львів, Видавництво Університету «Львівський Ставропігіон», 2015р. - 34с.
- 7.Є.Перепічка. "Феномен Степана Бандери". - Львів "Сполом", 2006. - 736с.

ЗА ЩО БОРЕТЬСЯ УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНЧА АРМІЯ?

Українська Повстанча Армія бореться за Українську Самостійну Соборну Державу і за те, щоб кожна нація жила вільним життям у власній самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, система вільних народів у власних самостійних державах — це єдиний лад, який дасть справедливу розв'язку національного і соціального питання в цілому світі.

УПА бореться проти імперіялістів і імперій, бо в них один пануючий народ поневолює культурно і політично та визискує економічно інші народи. Тому УПА бореться проти ССРР і проти німецької «Нової Європи».

УПА з усією рішучістю бореться проти інтернаціоналістичних і фашистсько-націонал-соціалістичних програм і політичних концепцій, бо вони є знаряддям завойовницької політики імперіялістів. Тому проти російського комуністсько-більшовизму і проти німецького націонал-соціалізму.

УПА проти того, щоб один народ, здійснюючи імперіялістичні цілі "визволив, брав під охорону, під опіку" інші народи, бо за цими лукавими словами криється огидний зміст: поневолення, насильство, грабунок. Тому УПА бореться проти російсько-більшевицьких і німецьких загарбників, поки не очистить Україну від усіх "опікунів" і "визволителів", поки не здобуде Української Самостійної Соборної Держави, в якій селянин, робітник, і інтелігент можуть вільно, заможнo і культурно жити і розвиватися.

УПА за повне визволення українського народу з-під московсько-більшевицького ярма, за побудову УСРД без поміщиків, капіталістів, та без большевицьких комісарів, нєвд-истів і партійних паразитів.

В Українській Державі влада вважатиме за найвищий свій обов'язок інтереси народу.

Не маючи загарбницьких цілей та поневолених країн і пригноблених народів у своїй державі, Народна Влада України не витрачатиме часу, енергії та коштів на творення апарату гноблення. Українська Народна Влада всі економічні ресурси та всю людську енергію спрямує на побудову нового державного порядку, справедливого соціального ладу, на економічне будівництво країни та культурне піднесення народу.

В лавах УПА борються українські селяни, робітники та інтелігенти проти гнобителів за УССД, за національне і соціальне визволення, за новий державний порядок та новий суспільний лад:

1. а) За знищення большевицької експлуаторсько — кріпацької системи в організації сільського господарства. Виходячи з того, що земля є власністю народу, Українська Державна Влада не накидуватиме селянам однієї форми користування землею. Тому в Українській Державі допускатиметься індивідуальне та колективне користування землею, в залежності від волі селян.

б) За безплатну передачу селянам західних областей України всіх поміщицьких, монастирських та церковних земель.

2. а) За те, щоб велика промисловість була національно — державницькою власністю, а дрібна кооперативно — громадською.

б) За участь робітників у керівництві заводами, за фаховий, а не комісарсько — партійний принцип у керівництві.

3. а) За загальний восьмигодинний робочий день. Понаднормова праця може бути тільки вільною, як і кожна праця взагалі. Робітник отримуватиме за неї окрему заплату.

б) За справедливу оплату праці, за участь робітників у побутках підприємства. Робітник отримуватиме таку зарплату, яка потрібна для забезпечення матеріальних і духових потреб цілої його сім'ї. При річних відсумках господарського стану підприємств, кожний робітник одержуватиме: у господарсько — кооперативних підприємствах дивіденди, а в національно — державних премії.

в) За вільну працю, вільний вибір професій, вільний вибір міста праці.

гі) За свободу профспілок. За знищення стахановщини, соцзмагань, підвищування норм та інших способів експлуатації працюючих.

4. За вільне ремесло, за добровільне об'єднання ремісників у артілі, за право ремісника вийти з артілі та індивідуально виконувати працю і вільно розпоряджатися своїм заробітком.

5. За національно-державну організацію великої торгівлі, за громадсько-кооперативну дрібну торгівлю, та за дрібну приватну торгівлю, за вільна базя.

6. За повагу рівність жінки з чоловіком у всіх громадських правах і обов'язках, за вільний доступ жінки до шкіл, до всіх професій, за першочергове право жінки на фізичну легку працю, щоб жінка не шукала заробітку в шахтах, руднях та інших важких промислах і внаслідок цього не руйнувала свого здоров'я. За державну охорону материнства. Б такі сім'ї одержуватиме крім плати за свою працю, додаткову платню на отримання жінки і вельнолітніх дітей. Лише в таких умовах жінка матиме змогу виконувати свій важливий, почесний і відповідальний обов'язок матері і виховательки молодого покоління.

7. а) За обов'язкове середнє навчання, за підвищення освіти і культури широкої народної маси шляхом поширення мережі шкіл, видавництва, бібліотек, музеїв, кіно, театрів тощо.

б) За поширення вищого і фахового шкільництва, за неперервний ріст висококваліфікованих кадрів фахівців на всіх ділянках життя.

в) За вільний доступ молоді до всіх вищих навчальних закладів. За забезпечення студентства стипендіями, харчуванням, помешканням та базальними приладами.

г) За вільний гармонійний розвиток молодого покоління — моральний, розумовий та фізичний.

8. За воцаріння дозри і інтелекції. За створення таких моральних основ праці, щоб інтелект, будучи цілком спокійним про завіршній день та про долю сім'ї міг віддатися вільній праці та підвищувати свій розумово-культурний рівень.

9. а) За повне забезпечення всіх працюючих на старість та на випадок хвороби чи каліцтва.

б) За широке запровадження схорони народного здоров'я, за поширення сітки лікарень, санаторій, курортів та будинків відпочинку. За збільшення лікарських кадрів. За право працюючих на безплатне користування всіма закладами схорони здоров'я.

в) За особливу державну опіку над дітьми і молоддю, за поширення сітки дитячих ясел та садків санаторій, таборів відпочинку, за охоплення всієї дитвори та молоді державними закладами опіки та виховування.

10 а) За свободу друк, слова, думки, переконань, віри і світогляду. Проти сфідційного накидання суспільності світоглядних доктрин і догм

б) За вільне визнання і виконання культів, які не суперечать громадській моралі.

в) За відокремлення церковних організацій від держави.

г) За культурні взаємини з другими народами. За право виїзду громадян за кордон для навчання, лікування та пізнавання життя і культурних надбань других народів.

II. За повне право національних меншостей плекати свою власну по формі і змісті національну культуру.

12. За рівність всіх громадян України, незалежно від їх національності, в державних та громадських правах і обов'язках. За рівне право на працю, заробіток і відпочинок.

13. За вільну українську по формі і по змісті, культуру, за героїчну духівність, високу мораль, з громадську солідарність, дружбу та дисципліну.

Українські Повстанці

ПРИСЯГА ВОЯКА Української Повстанчої Армії

Я, воїн Української Повстанчої Армії, взявши в руки зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським, перед Святою Землею Українською, перед пролитою кров'ю усіх Найкращих Синів України та перед Найвищим Політичним Проводом Народу Українського:

Боротись за повне визволення всіх українських земель і українського народу, від загарбників та здобути Українську Самостійну Соборну Державу. В цій боротьбі не пожалію ні крові, ні життя і буду битись до останнього віддиху і остаточної перемоги над усіма ворогами України.

Буду мужнім, відважним і хоробрим у бою та нещадним до ворогів землі української.

Буду чесним, дисциплінованим і революційно-пильним воїном.

Буду виконувати всі накази ~~з~~верхників.

Суворо зберігатиму військову і державну таємницю.

Буду гідним побратимом у бою та в бойовому житті всім своїм товаришам по зброї.

Коди я порушу, або відступлю від цієї присяги то хай мене покарає суворий закон Української Національної Революції і спаде на мене зневага Українського Народу.

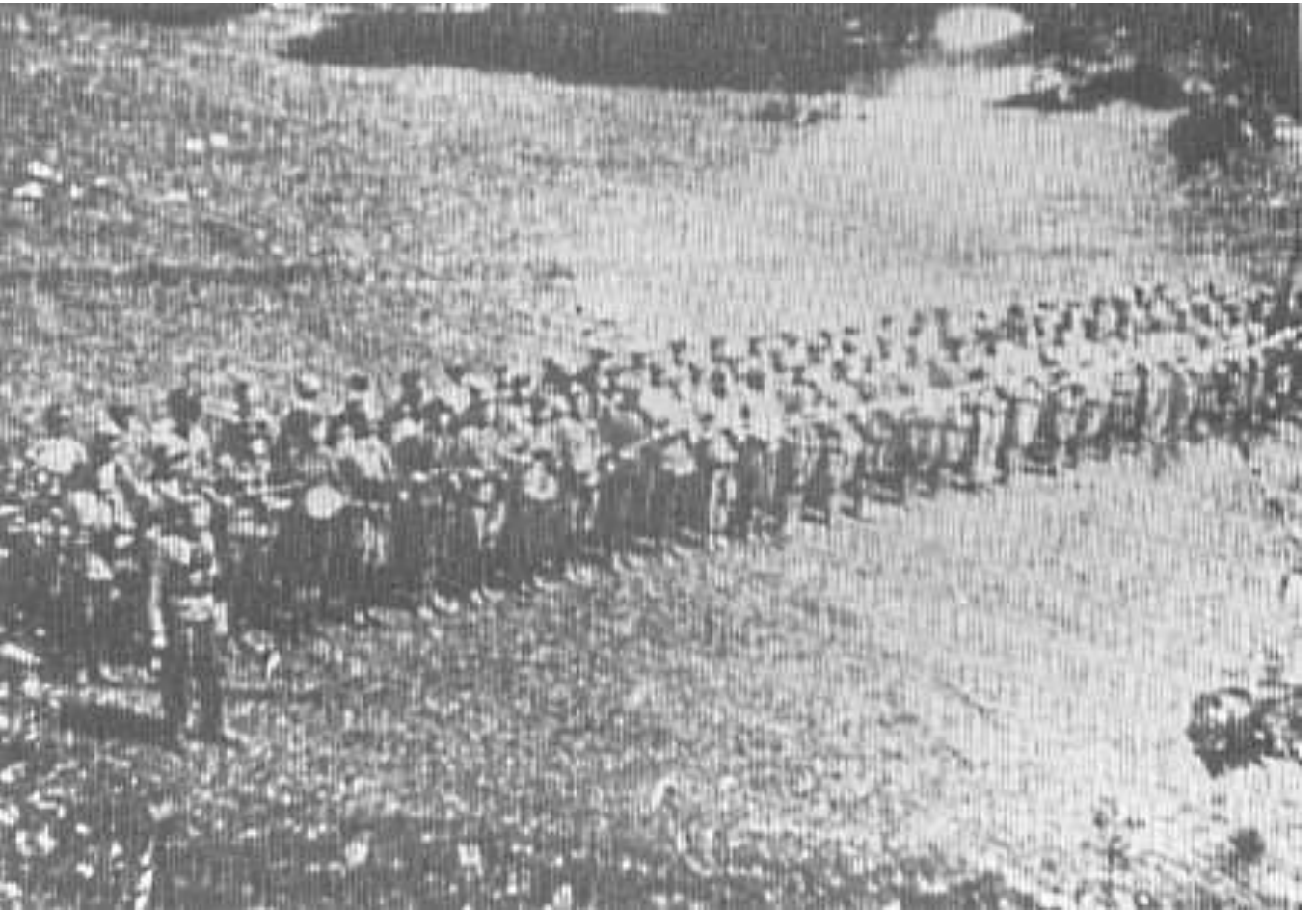

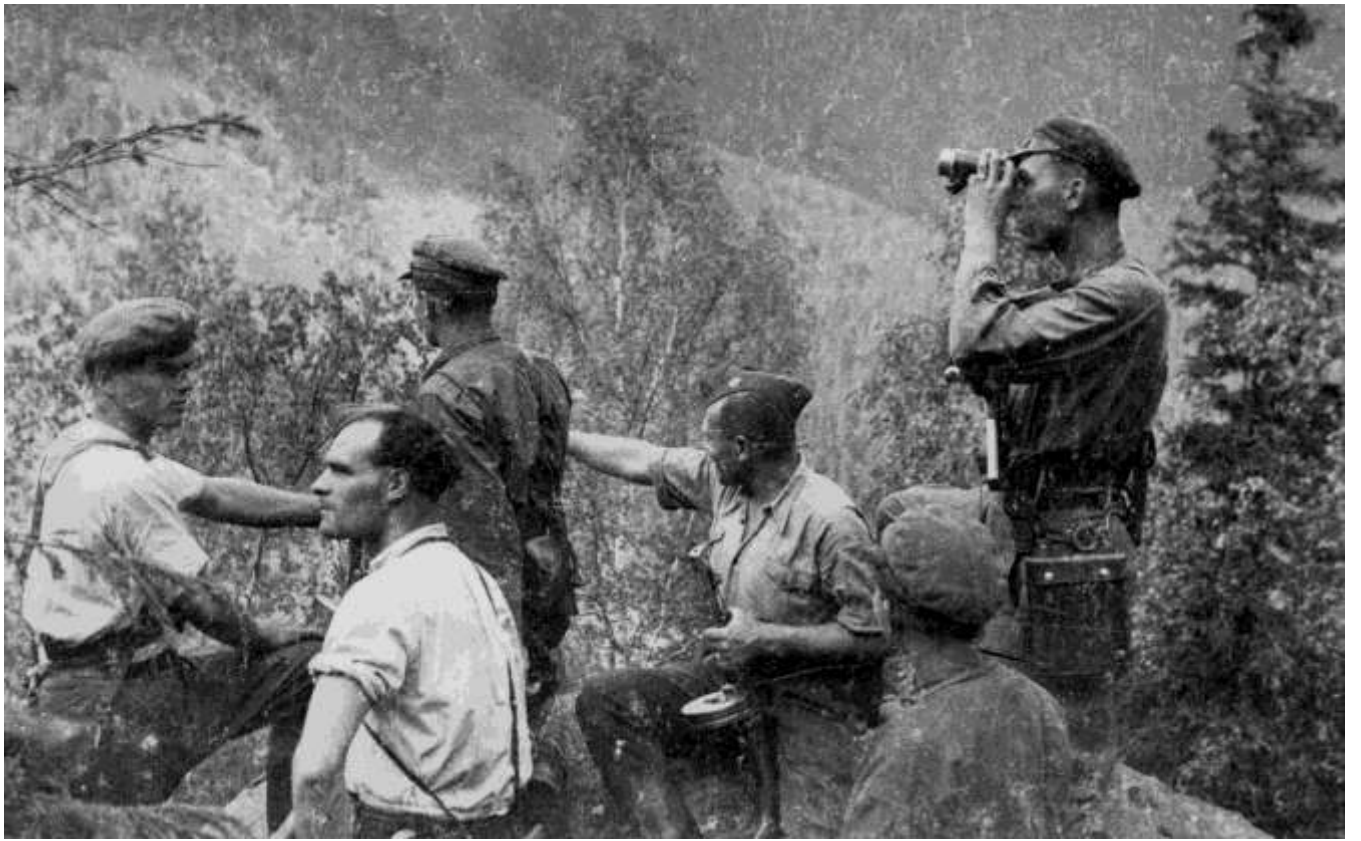

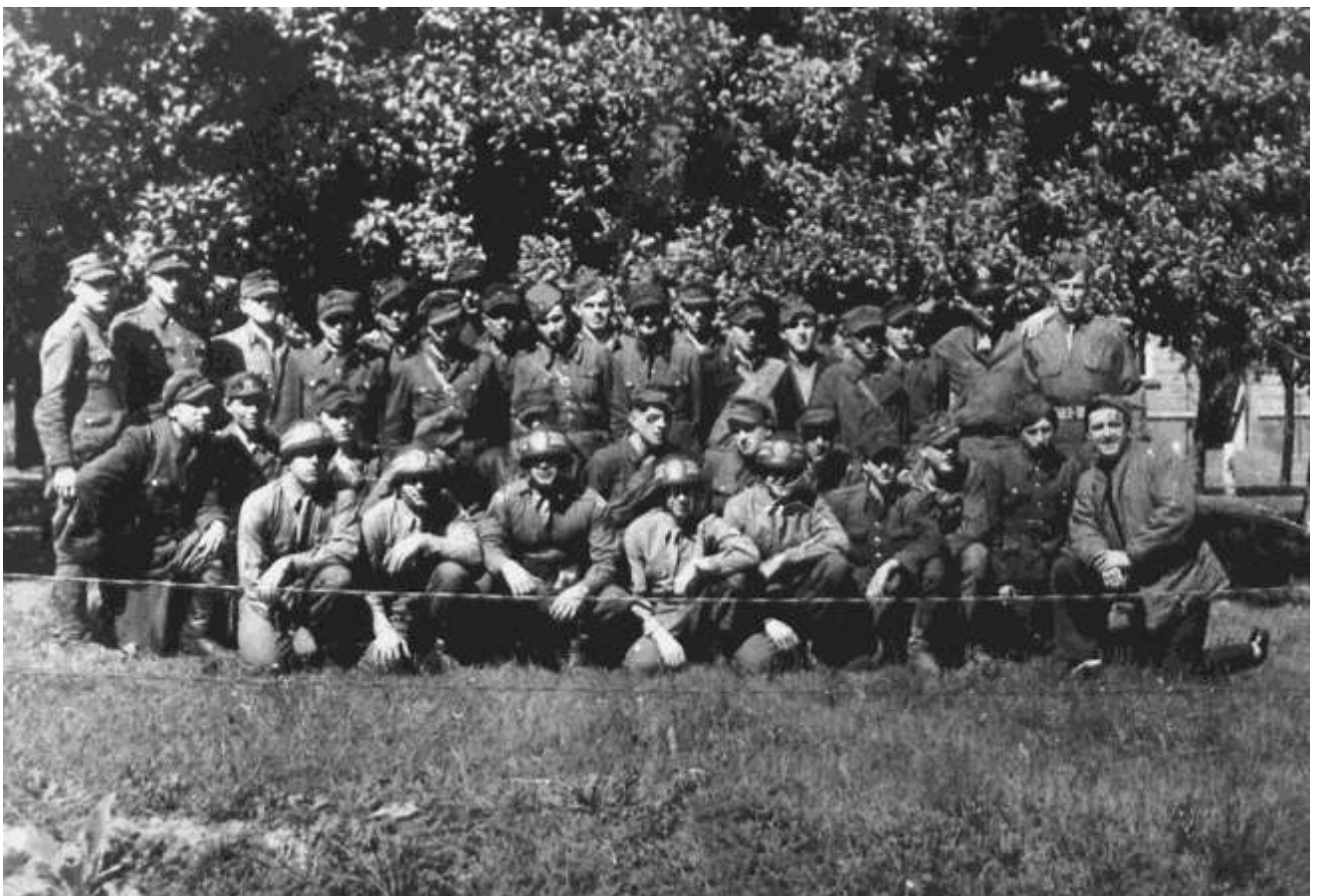

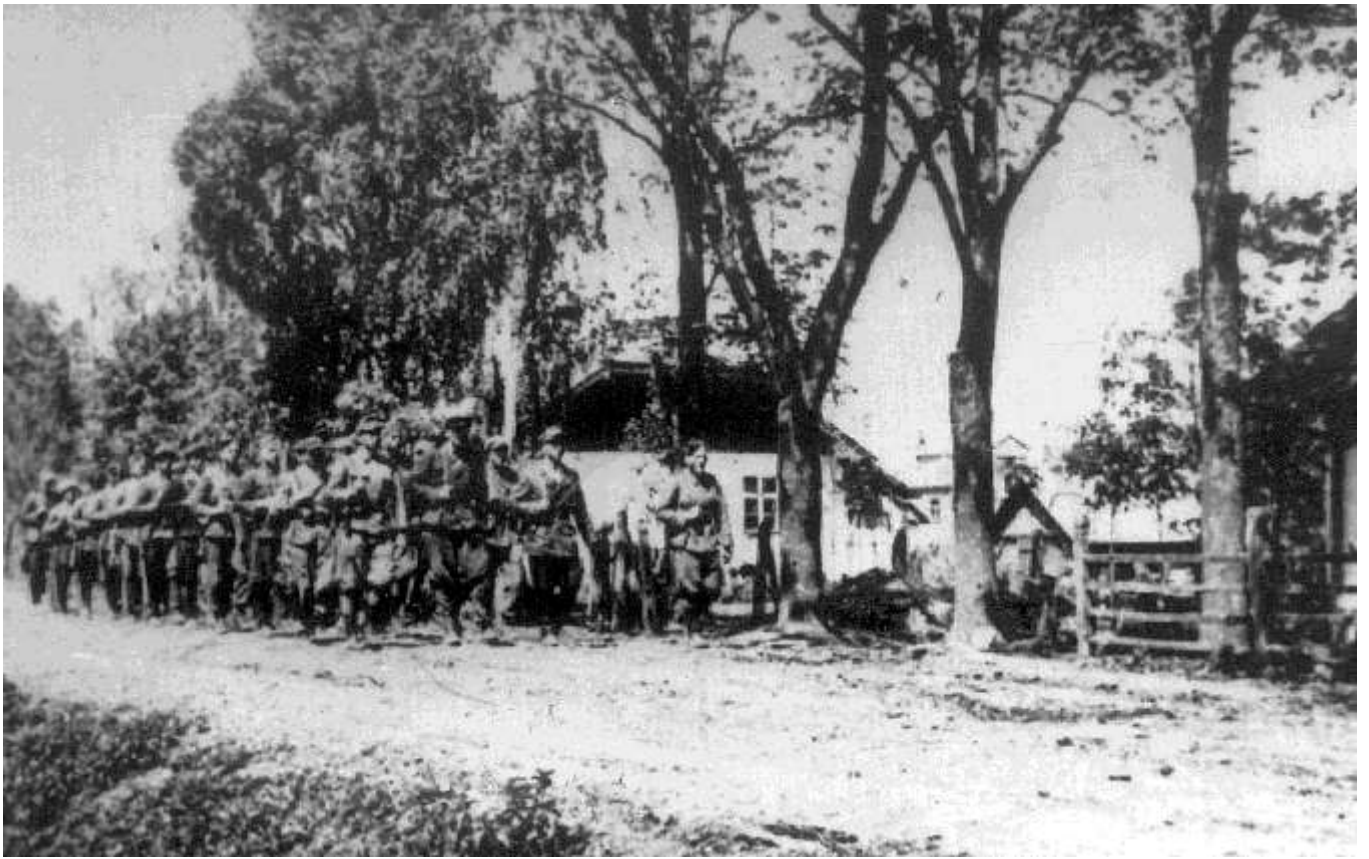

Бойові нагороди УПА

Група „Гуц“ Листів № 11. Ч. 1 р.

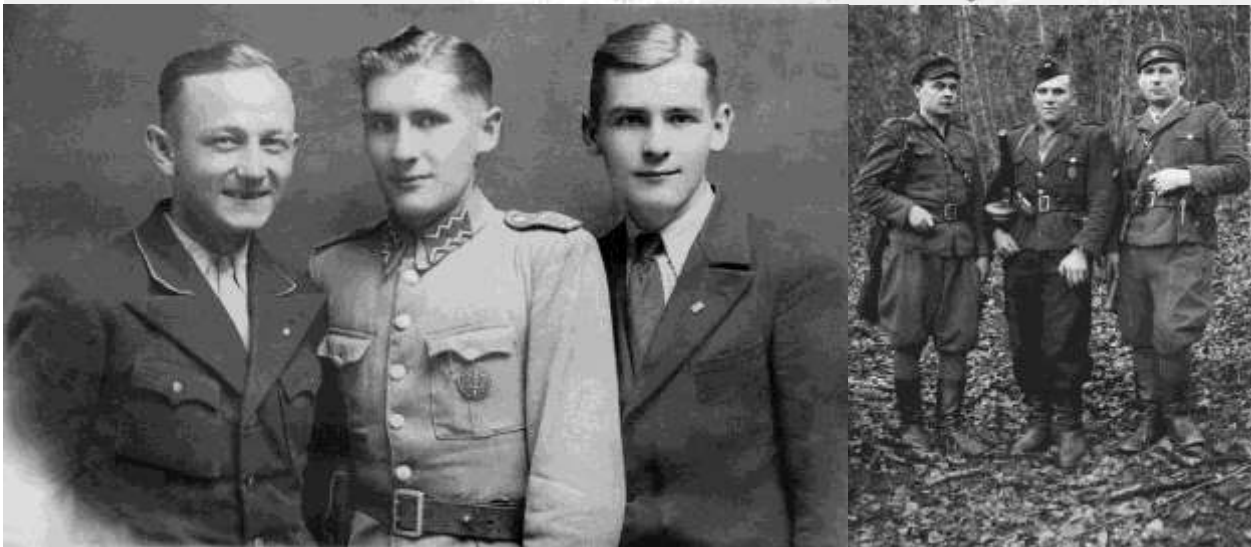
Посмертно лист

кандидат до відзнаки Хрестом Заслуги за працю
Богини на Бом Стави.

№	Псевдо	Виконувана функція в УПА.	Як і ким відзначився.	До відзнаки якого.
1.	Хор. Александр	Нав. П.-го вигідну групу „Гуц“	В р.ч. 1943 в рідній місцевості був встановлений спеціальний пункт для прийому і виходу в ліс. В цей час група призначена на виконання функцій збройної боротьби. В цей час група виконувала функції збройної боротьби на території України. В цей час група виконувала функції збройної боротьби на території України. В цей час група виконувала функції збройної боротьби на території України.	К-9а групи „Гуц“

М. Г. Шибяк
б.о. Нак. Шибяк

Вернець
б.о. к-ра групи „Гуц“
Із Мотин

ГВМ УПА
ІЗ/орг-перо.

М.П., 18 жовтня 1952 р.

НАКАЗ № 0858

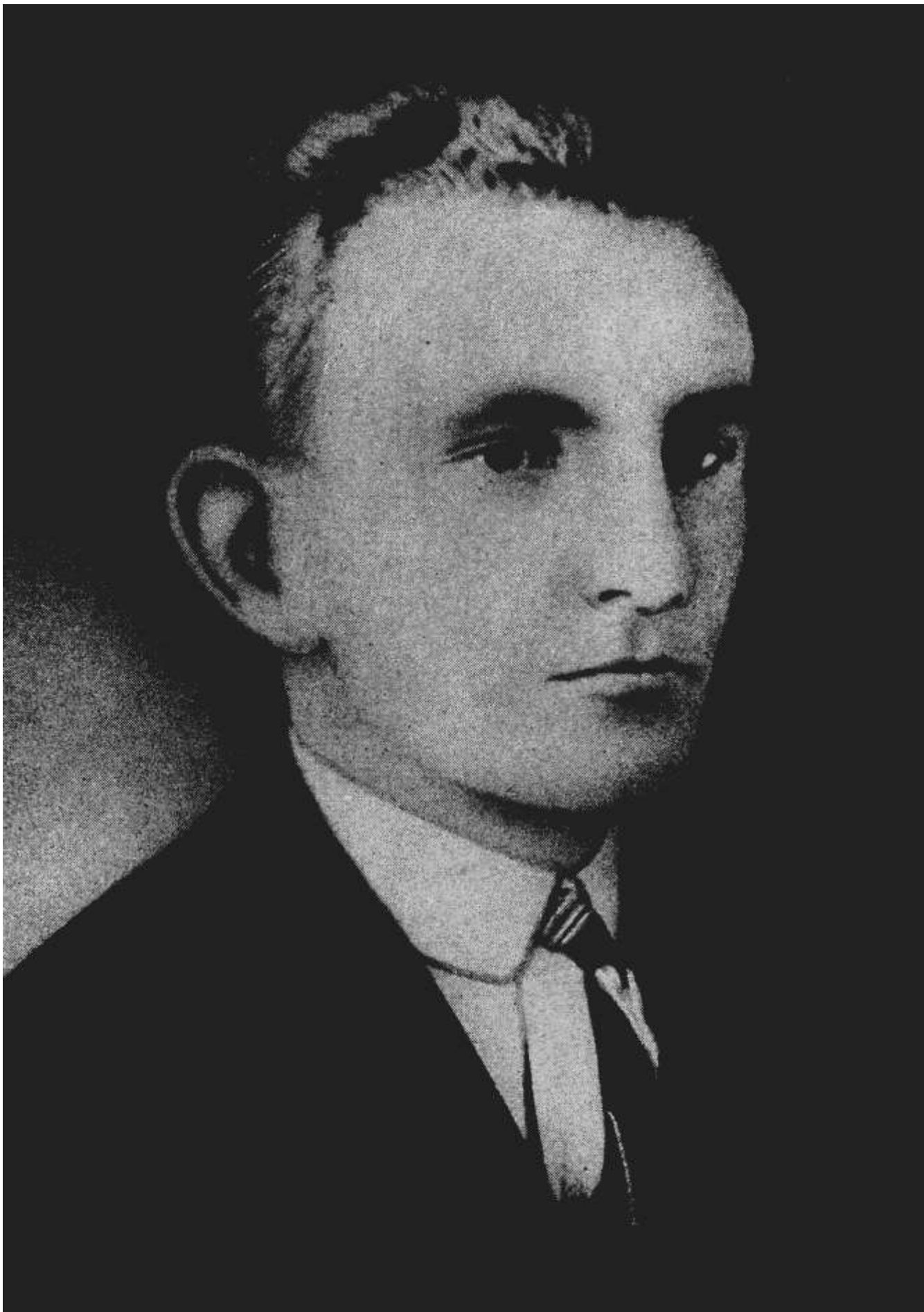
1. На основі постанови УГЕР від дня 10.X.1952 р. нагороджується виліченою медаллю "Х-річчя УПА" усіх бійців і командирів УПА та всіх учасників українського національного революційного відділу, які на день 14.X.1952 р. виходять в акти війни боротьби проти російсько-білоруських поневоленців України.
2. Уповноважений керівник В.О. УПА, виконуючий обов'язки керівника В.О. УПА, а також керівників українського національного підпільного руху борються, до отримання керівників вилічено, виходять на підвигівних ім'є теренах дії усім нагородженим на основі цього наказу тимчасові поодиначення про нагородження медаллю "Х-річчя УПА".

Головний Командир
Української Повстанчої Армії
/-/ полк. Василь Коваль

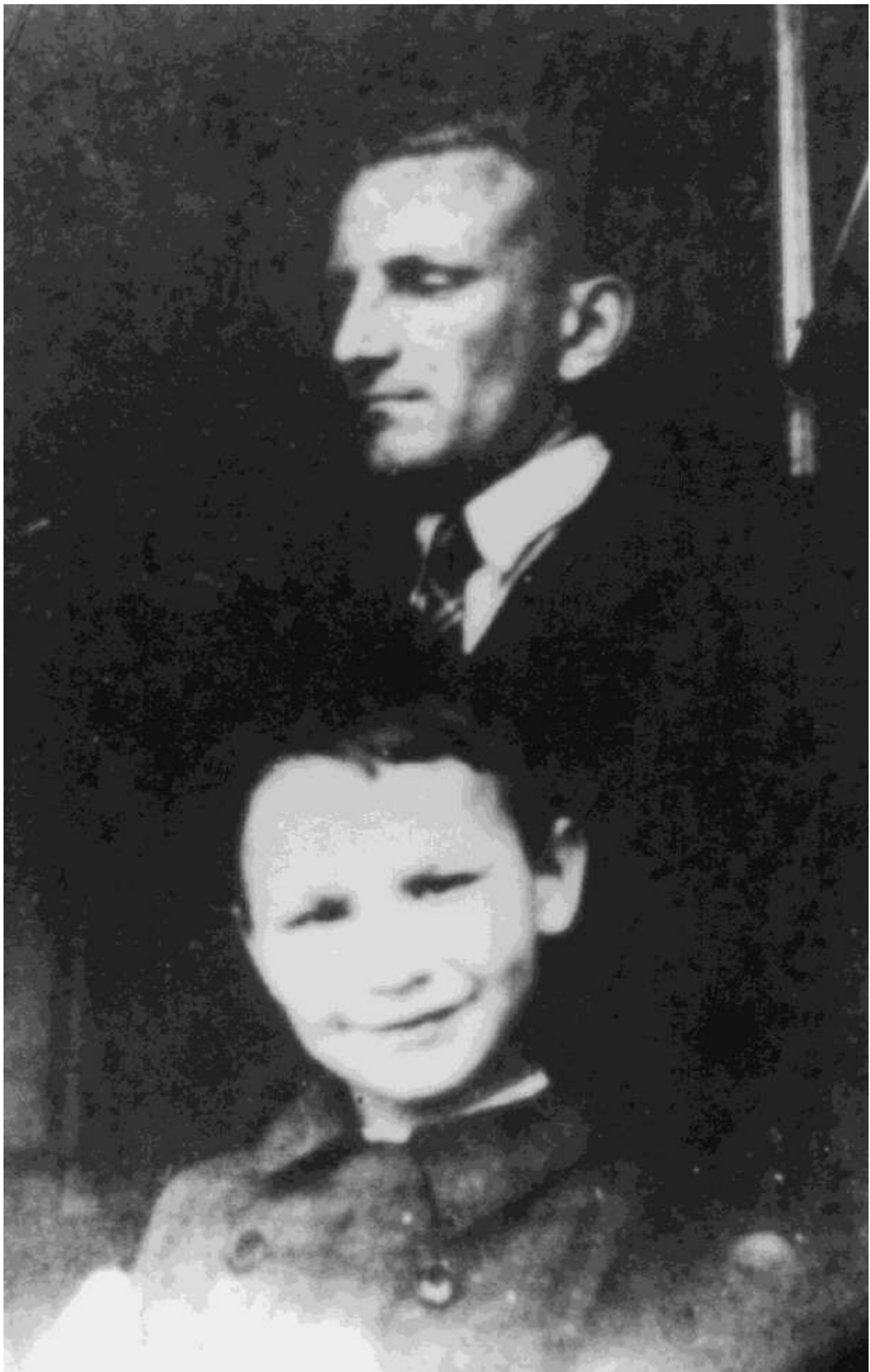
Розподіляється:

ГМ УПА /архів/	- 5 прим.
ІЗ	- 5 прим.
УПА-Київ	- 1 прим.
УПА-ГЕ	- 1 прим.
УПА-ГВ	- 1 прим.
УПА-Г4	- 1 прим.
ГОЩ	- 1 прим.
Разом	- 20 прим.

Роман Шухевич під час навчання.

Роман Шухевич з сином Юрієм

Роман Шухевич з друзями з ОУН.

Командувач УПА Роман Шухевич – Тарас Чупринка під час боротьби в 40-50рр.

Посмертне фото командувача УПА Романа-Шухевича - Тарас Чупринка.

РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

248-111

ОСОБАЯ ПАПКА
№ 1-1 КОПИЯ 287
СТД. №

Совершенно секретно

экз. № 2.

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ ОБОРОНЫ -

августа 44,

товарищу С Т А Л И Н У И.В.

✓ 927/8

НКЗ.

ГУ

зна

по тексту

№ 44.

Направляю Вам копию докладной записки Зам. Наркома
Внутренних Дел СССР тов. КРУГЛОВА о ходе очистки
Львовской области отоуновских бандитов.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
С о в з а С С Р -

(Л. БЕРИЯ)

Верно:

К о п и я.

Совершенно секретно

Разослать:

т. Сталину
т. Молотову
т. Маленкову
т. Антонову

РАССЕКРЕЧЕНО

Л. БЕРИЯ. 24. УШ-44г.

БЕЗ ПРАВА
ТУД

Из Л Ъ В О В А

МОСКВА, НКВД СССР - товарищу Б Е Р И Я Л. П.

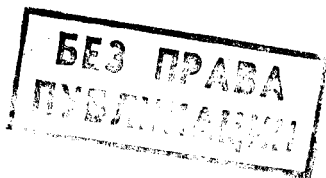
ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О результатах борьбы с оуновским бандитизмом на территории Львовской области.

На территории Львовской области, в результате проведенных операций включительно по 22 августа, убито 1.252 бандита, из них 100 человек немцев, захвачено бандитов 1.316 человек, в том числе 86 человек раненых, задержано уклонявшихся от призыва в Красную Армию 1.828 человек, задержано бандпособников 195 человек и немцев 26 человек.

За это же время органами НКВД арестовано 720 человек участников ОУН.

За время проведения чекистско-войсковых операций, с 5 по 22 августа, захвачены следующие трофеи: противотанковых орудий - 1, станковых пулеметов - 18, ручных пулеметов - 50, минометов - 8, противотанковых ружей - 4, автоматов - 89, винтовок - 370, пистолетов разных - 34, ручных гранат - 658, противотанковых гранат - 12, мин и артиллерийских снарядов - 1931, винтовочных патронов - 137662, толу - 90 кг., динамиту - 30 кг., милемиту - 60 кг., ручная типография - 1, радиоприемников - 9, лошадей - 10. Кроме того, захвачено 14 складов с продовольствием и снаряжением. Продовольствие и снаряжение изъято и оприходовано войсковыми частями, а сами склады уничтожены.

Наши потери за время проведения операций и при бандитских налетах за это время составили: убитыми: офицеров и младшего начальствующего состава - 26 человек, рядовых красноармейцев - 72 человека, сотрудников НКВД-НКГБ - 12 человек.

Проведенные чекистско-войсковые операции, в результате которых нанесены значительные потери установленным бандгруппам, в ряде районов положительно воздействовали на местное население.

После проведения чекистско-войсковой операции в районе сел: Новая Скважена и Старая Скважена, Золкевского района, 16 августа в районные центры явилась делегация от населения во главе со священником ГАЙДА Степаном, с просьбой в их селах больше операций не проводить, гарантируя при этом, что скрывавшаяся молодежь из лесов возвратится домой и в селах никаких банд не будет.

В Яворовском районе, в результате проведенных чекистско-войсковых операций, за последнее время отмечается значительное увеличение явки в военкомат призывного контингента.

Одновременно с этим имел место случай провокационного характера, совершенный оуновскими бандитами:

17 августа с.г. в селе Екимово, Ново-Милятинского района, при проведении операции было убито 2 бандита, которые были зарыты в землю. На второй день бандитами эти трупы с целью провокации были выкопаны, обезображены и показывались местным жителям как факт издевательства сотрудников НКВД над трупами.

Несмотря на проводимую оуновцами усиленную антисоветскую агитацию среди населения со строгим предупреждением уклоняться от призыва в Красную Армию, прекратить уборку хлеба и т.п., все же мобилизация в Красную Армию в районах области проходит сравнительно удовлетворительно.

Из числа подлежащих призыву в Красную Армию по области 45.996 человек на 20 августа с.г. призвано 27.244 человека.

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

Из этого количества 6000 человек взяты в армию проходившими передовыми частями Красной Армии. Мобилизация по области продолжается.

Уборка урожая по области подходит к концу. Колосовые культуры на полях в основном убраны.

В целях ликвидации оперирующих оуновских бандитов и очистки области от бандитского элемента, намечено проведение ряда крупных чекистско-войсковых операций в пораженных районах области.

22 августа с.г. пограничными войсками Управления пограничных войск Украинского округа, охраны тыла 1-го Украинского фронта при участии специально выделенных 1-м Украинским фронтом двух мотоциклетных и одного кавалерийского полка, начата операция в Сокольском, Мостовельском, Магеровском, Городецком, Краковецком, Немировском, Яновском и Золкевском районах области

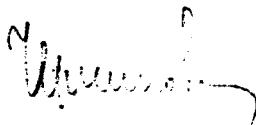
Задача операции: ликвидировать в этих районах оперирующие оуновские банды, из'ять и направить в военкомат призывной контингент, уклоняющийся от службы в Красной Армии и проведение по ходу операции разных мероприятий среди населения, в свете обращения правительства Украинской ССР к участникам так наз. УПА, УНРА.

Одновременно подразделениями 17 и 25 бригад и 18 кавалерийского полка внутренних войск НКВД при участии милицейских отрядов и опергрупп УНКВД, начата аналогичная операция в Родзеховском, Каменка-Струмиловском, Ново-Ярычевском, Ново-Милятинском, Бусском, Глинянском и Красненском районах области.

О результатах этих операций донесу дополнительно.

ЗАМ НАРКОМА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР - КРУТЛОВ

В е р н о:

РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА

5 августа
№ 849/6
447

Г О К О - товарищу СТАЛИНУ И.В.
СНК СССР - товарищу МОЛОТОВУ В.М.
ЦК ВКП(б) - товарищу МАЛЕНКОВУ Г.М.

По сообщению НКВД-НКГБ Украинской ССР, за последнее время, в связи с продвижением частей Красной Армии на Запад и уходом отдельных подразделений войск НКВД, дислоцировавшихся в районах Ровенской области, оуновское подполье и бандформирования УПА активизировали свою деятельность.

Отмечается переход оуновских банд из Польши и Львовской области в районы Волынской, Тарнопольской и Ровенской областей.

Через реку Западный Буг перешло в районы Волынской области несколько банд, общей численностью до 1.000 человек.

За последние две недели возросли случаи убийств советского и партийного актива, членов семей красноармейцев и бывших бандитов, явившихся с повинной в органы НКВД. Имеют место случаи насильственного захвата оуновскими бандами призывников на призывных пунктах и в пути следования.

28-30 июля банды УПА, действующие в районах Волынской области, захватили и утварили в лес несколько команд призывников, общей численностью 1.130 человек.

Для принятия мер по пресечению действий оуновских банд на место командирован Зам. Наркома Внутренних Дел СССР тов. КРУГЛОВ.

В пораженные районы перебрасываются подразделения войск НКВД.

Для пресечения просачивания банд оуновцев с польской территории в районы Львовской, Волынской и Ровенской областей, принимаются меры к установлению погранотрядов по пограничной линии между СССР и Польшей.

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

За время проведения чокнистско-войсковых операций по ликвидации оуновских банд (Освальд-Нель) убито 17.550 и захвачено живыми 17.480 бандитов. -

Явилось с повинной в органы НКВД 3.795 человек.

Арестовано активных участников ОУН и УПА 4.743.

Захвачено оружия и боеприпасов: пумек - 14, минометов - 85, крупнокалиберных, станковых и ручных пулеметов - 600, ПТР - 30, автоматов - 1075, винтовок - 4390, пистолетов и револьверов - 436, гранат - 6567, патронов - 600.000, мин - 6060, снарядов - 6110, изъято 20 радиостанций. Захвачено 158 продовольственных складов.

В результате проведенной работы по задержанию лиц, уклонявшихся от призыва и мобилизации в Красную Армию, направлено в райвоенкоматы 270.600 человек.

При проведении операций убито 700 и ранено 562 оперативных работников, офицеров и бойцов войск НКВД и Красной Армии.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНЕШНИХ ДЕЛ
С о ю з а С С Р

Отп. 4 экз.

(Л. БЕРИИ)

1 - 3 - адресатам

4 - в дело С-та НКВД.

Исп. т. Френкина.

Основание: "ВЧ" от т. т. Круглова, Ясного
№ 1832/сн от 3. УИ-44 г.
Спецсообщение т. Савченко № 1424/с
от 2. УИ-44 г.

печ. Мгринская, 5. УИ-44 года.

В е р н о:

РАССЕКРЕЧЕНО

экз. № 2

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

14 октября 44,

w/100-15-

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ ОБОРОНЫ -

товарищу С Т А Л И Н У И.Б.

С начала освобождения от войск противника западных областей Украины НКВД СССР проводятся мероприятия по ликвидации оуновских банд, действующих в тылу Красной Армии.

В течение февраля-сентября с.г. проведено 2.573 чекистско-войсковых операций. При проведении операций убито 38.087, захвачено живыми 31.808 бандитов.

Арестовано активных участников ОУН и УПА 7.968.

Захвачено оружия и боеприпасов: пушек - 28, станковых и ручных пулеметов - 1.720, ПТР - 163, винтовок - 10.646, автоматов - 2.365, минометов - 236, пистолетов и револьверов 960, гранат - 20.450, патронов - 2.575.165, мин - 14.074, артснарядов - 6.618; из'ято 54 радиостанции. Захвачено 532 продовольственных склада.

При проведении операций убито 1123, ранено 1038 оперативных работников, офицеров и бойцов войск НКВД.

В результате проведенных операций большая часть оуновских банд ликвидирована. Найденные в последнее время у убитых оуновцев документы и полученные нами агентурные данные свидетельствуют о том, что решительное преследование бандитов поставило остатки действующих банд в тяжелое положение.

Эти обстоятельства побудили рядовых участников банд к добровольной явке с повинной в органы НКВД. Всего за период проведения операций явилось с повинной 11.518 человек.

**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

РАССЕКРЕЧЕНО

2.

Одновременно с операциями по ликвидации оуновских банд проводилась работа по задержанию лиц призывного возраста, уклоняющихся от призыва в Красную Армию, и передаче этого контингента в военкоматы; работники НКВД оказывали также помощь в организации и укреплении местных органов советской власти в районах западных областей Украины и в проведении раз'яснительной работы среди населения.

НКВД СССР просит о награждении орденами и медалями СССР работников НКВД-НКГБ, генералов, офицеров, сержантского и рядового состава войск НКВД, особо отличившихся при проведении операций по ликвидации оуновских банд в западных областях Украины.

Представляя при этом проект Указа Президиума Верховного Совета Союза ССР, прошу Вашего решения.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
С о ю з а С С Р

2 экз.

адресату

Л.С-та

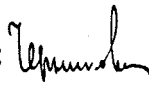
А.Т.Мемулов

Копание:

К.Калугина, 13.X-44г.

(Л.БЕРИЯ)

В е р н о:

**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

У К А З

РАССЕКРЕЧЕНО

ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА С С С Р.

О награждении работников Наркомата внутренних дел и Наркомата госбезопасности Украинской ССР, генералов, офицеров, сержантского и рядового состава войск НКВД.

За успешное выполнение специального задания Правительства в условиях военного времени - **н а г р а д и т ь**:

Орденом КУТУЗОВА II СТЕПЕНИ.

Комиссара государственной безопасности 2 ранга
КРУГЛОВА Сергея Никифоровича

Генерал-майора
МАРЧЕНКОВА Михаила Петровича

Комиссара государственной безопасности 3 ранга
РЯСКОГО Василия Степановича

Комиссара государственной безопасности 3 ранга
САВЧЕНКО Сергея Романовича.

Орденом БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦКОГО II СТЕПЕНИ

Генерал-майора
БУРМАК Петра Васильевича

Подполковника
ГРИЦЕНКО Тимофея Федотовича

Комиссара милиции 2 ранга
ГРУШКО Евгения Семеновича

Комиссара милиции 3 ранга
ДЯТЛОВА Николая Алексеевича

Подполковника государственной безопасности
ЗАДОЯ Александра Федоровича

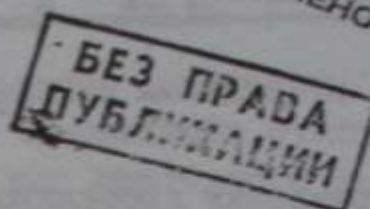
Комиссара государственной безопасности 3 ранга
ЛЕОНТЬЕВА Александра Михайловича

Комиссара государственной безопасности
КРАВЧЕНКО Валентина Александровича

Подполковника государственной безопасности
НЕИЗМАЙЛОВА Филиппа Михайловича

Генерал-майора
САБУРОВА Александра Николаевича

Полковника государственной безопасности
САРАЕВА Романа Николаевича

Подполковника
ЗЕВЯКИНА Андрея Сергеевича

Полковника
ИВАХНИЦКОГО Ивана Емельяновича

Полковника
КАЗАК Павла Корниловича

Капитана
КАМОЛОВА Петра Николаевича

Подполковника
КОЗЛОВА Виктора Георгиевича

Капитана
МАЛОВИЦА Степана Романовича

Лейтенант милиции
ПАВЛОВА Петра Семеновича

Участкового уполномоченного
ПЕШКОСОВА Николая Васильевича

Майора
ПОЛУШКИНА Петра Ильича

Майора милиции
РАДЧЕНКО Николая Степановича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
РЯБКОВА Алексея Васильевича

Старшего лейтенанта милиции
САДЫНЕНКО Ивана Алексеевича

Капитана государственной безопасности
САПЕЗЕНКО Семена Михайловича

Майора государственной безопасности
САХАРОВА Серафима Ивановича

Полковника
СИДОРИК Петра Семеновича

Полковника
СМЕТАНИНА Тимофея Андреевича

Капитана государственной безопасности
СОКОЛОВА Алексея Ивановича

Капитана
СОЛОВЬЕВА Сергея Федоровича

484
РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

Подполковника
ЗЕВЯКИНА Андрея Сергеевича

Полковника
ИВАХНИЦКОГО Ивана Емельяновича

Полковника
КАЗАК Павла Корниловича

Капитана
КАМОЛОВА Петра Николаевича

Подполковника
КОЗЛОВА Виктора Георгиевича

Капитана
МАЛОВИЦА Степана Романовича

Лейтенант милиции
ПАВЛОВ Петр Семенович

Участкового уполномоченного
ПЕНЕХОНОВА Николая Васильевича

Майора
ПОЛУШКИНА Петра Ильича

Майора милиции
РАЙЧЕНКО Николая Степановича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
РЯБКОВА Алексея Васильевича

Старшего лейтенанта милиции
САЛАЩЕНКО Ивана Алексеевича

Капитана государственной безопасности
САПЕЗЕНКО Семена Михайловича

Майора государственной безопасности
САХАРОВА Серафима Ивановича

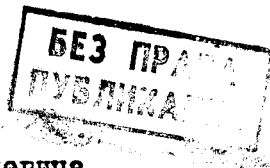
Полковника
СИДОРЯК Петра Семеновича

Полковника
СМЕТАНИНА Тимофея Андреевича

Капитана государственной безопасности
СОКОЛОВА Алексея Ивановича

Капитана
СОЛОВЬЕВА Сергея Федоровича

Лейтенанта милиции
ТАРАСОВА Василия Ильича

Сержанта
ТИШЕНКО Александра Дмитриевича

Подполковника
ТКАЧЕНКО Ивана Дмитриевича

Полковника
ТУЛЯКОВА Владимира Ивановича

Старшего лейтенанта
СОМЕНКО Николая Николаевича

Подполковника государственной безопасности
ЦВЕТУХИНА Федора Андреевича

Младшего лейтенанта
ШЕЛУНЕНКО Евгения Кирилловича

Полковника
ЯСТРЕБОВА Ивана Тимофеевича

Полковника -
ЯХИМОВИЧ Ивана Степановича

Орденом ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ 1 СТЕПЕНИ

Полковника
БРАГИНА Якова Григорьевича

Полковника
БУЖИНА Дмитрия Алексеевича

Инженер-подполковника
ВАСИЛЬЕВА Антона Михайловича

Полковника
ГЕРАСИМЕНКО Ивана Георгиевича

Майора государственной безопасности
ГОЛОВЛЕВА Владимира Яковлевича

Полковника
ГОЛЬЦЕВА Павла Александровича

Подполковника
ГРИНЕВА Петра Ивановича

Генерал-майора
ДЬЯКОНОВА Александра Ивановича

Майора государственной безопасности
ЕВИМЕНСКОГО Григория Пантелеевича

Младшего лейтенанта
ЕГОРОВА Егора Ивановича

Комиссара государственной безопасности
ЕСИЩЕНКО Даниила Ивановича

Комиссара государственной безопасности
ЖУКОВА Александра Алексеевича

Подполковника
ЗОЛКО Маркуса Менделеевича

Подполковника
ЗОЛОТУХИНА Павла Николаевича

Майора
ЗУБКОВА Павла Петровича

Полковника
КТОКОВА Прохора Васильевича

Полковника государственной безопасности
КЛИМЕНКО Ивана Ефимовича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
КОЩЕЕВА Виктора Ивановича

Подполковника
КУЗНЕЦОВА Андрея Васильевича

Подполковника государственной безопасности
МАЙСТРУК Владимира Федоровича

Подполковника
МАШГИНА Кузьму Ивановича

Подполковника государственной безопасности
МАРТИНОВА Александра Николаевича

Полковника государственной безопасности
МИХАИЛОВА Алексея Никиторовича

Лейтенанта
МОНАХОВА Николая Ивановича

Полковника
НАДЕТОВА Петра Ивановича

Полковника
НИКИТЮК Петра Михайловича

Капитана
ПЛАСОВА Василия Михайловича

Капитана
ПОДУБНОГО Марка Герасимовича

Полковника
ПРОКОПЬЕВА Сергея Сергеевича

Подполковника
РАДЧЕНКО Григория Степановича

Майора
РЯЗАНИЦЕВА Михаила Тимофеевича

Полковника государственной безопасности
СВИРИНА Сергея Григорьевича

Подполковника
СЕМЕНЮК Дмитрия Митрофановича

401
РАССЕКРЕЧЕНО

Майора
СИВКОВА Федора Андреевича

Капитана
СКИРДЫНКИНА Михаила Семеновича

Полковника
СУРМЕНКО Георгия Георгиевича

Капитана
УСТУКОВА Федора Васильевича

Майора
ЧЕСТОВА Алексея Арсентьевича.

Орден ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ 2 СТЕПЕНИ

Капитана
АБРАМОВА Петра Романовича

Лейтенанта
АГЕЕНКО Михаила Ивановича

Капитана
АЛЕКСАНДРОВА Тимофея Ивановича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
БАВЕНКО Павла Григорьевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
БЕЛЯЕВА Алексея Васильевича

Младшего лейтенанта милиции
БЕЛЮЖИНА Александра Николаевича

Майора милиции
БЕРЕСОВ Дмитрия Афанасьевича

Младшего лейтенанта
БОЙЧАРЕНКО Федора Михайловича

Старшего лейтенанта милиции
БОРОДИНА Христофора Матвеевича

Милиционера
БРОСАРЬ Автонома Никитовича

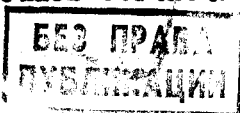
Подполковника государственной безопасности
БУРДЕНКО Бориса Георгиевича

Старшего сержанта
ВЕНИСЛАВОВА Николая Григорьевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ВИДВИЧЕНКО Петра Афанасьевича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ВОЛЧКОВА Николая Павловича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ВОРОБЬЕВА Ивана Ивановича

Техник-лейтенанта
ВОРОНЦЕВА Петра Владимировича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ГАБРИЛОВА Николая Антоновича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ГЕРАСИМОВА Николая Васильевича

Майора милиции
ГИСАК Николая Никифоровича

Лейтенанта государственной безопасности
ГОЛОХЛАТОВА Николая Николаевича

Подполковника милиции
ГОРБЕНКО Макара Никифоровича

Подполковника
ГОРШКОВА Александра Михайловича

Майора
ГРИГОРЬЕВА Николая Григорьевича

Младшего лейтенанта милиции
ГРЯЗНОВА Петра Васильевича

Подполковника государственной безопасности
ГУКАЛО Александра Ефимовича

Лейтенанта
ГУНДАРЧУК Ивана Захаровича

Старшего лейтенанта
ДЗЫБА Ивана Ивановича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ДОЛИНА Александра Степановича

Младшего лейтенанта милиции
ДУРИЖЕВА Николая Николаевича

Полковника
ДЪВИНА Николая Михайловича

Подполковника
ЕГОРОВА Федора Савельевича

Майора государственной безопасности
ЕЛИЗАРОВА Константина Федоровича

Красноармеец
ЕЛЬКИНА Дмитрия Андреевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ЕВЬКОВА Александра Федоровича

Младшего лейтенанта
ЕРМОЛОВА Петра Петровича

Капитана
ЕФРЕМОВА Павла Ивановича

Полковника государственной безопасности
ЗАВГОРОДНЕГО Михаила Андреевича

Старшего лейтенанта милиции
ЗИЩЕНКО Петра Петровича

Майора
ЗОЛОТАРЕВА Василия Герасимовича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ЗЫКОВА Никифора Васильевича

Младшего лейтенанта
ИГНАТОВА Василия Ванифатьевича

Майора государственной безопасности
КАГАЛОВИЧ Арона Григорьевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
КАЗАКОВА Ивана Николаевича

Капитана
КАЗАНЦЕВА Семена Андреевича

Полковника государственной безопасности
КАЛЬНИЧЕНКО Тимофея Семеновича

Лейтенанта государственной безопасности
КАМЕНЕВА Илью Павловича

Подполковника
КАЩЕРОВИЧ Андрея Ивановича

Капитана государственной безопасности
КОВАЛЕВА Ивана Григорьевича

Подполковника государственной безопасности
КОВРИЖЕНКО Павла Пантелеймоновича

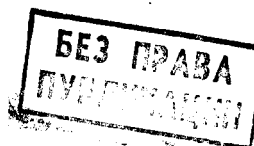
Майора
КОЗЫРЕВА Тимофея Ивановича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
КОЛДЫБЕКОВА Тукфа

Майора государственной безопасности
КОССОВА Василия Яковлевича

Подполковника
КОСОЛАНОВА Виктора Деметрьевича

Лейтенанта милиции
КРАСЕК Дмитрия Васильевича

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

Красноармеец
КРАПУТСКЕГО Александра Петровича

Капитана государственной безопасности
КУДРЯНОВА Николая Павловича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ЛАПТЕВА Василия Александровича

Лейтенанта
ЛАЩЕНКО Алексея Константиновича

Младшего лейтенанта
ЛЕБЕДЕВА Алексея Павловича

Капитана милиции
ЛЕНАРЕВА Михаила Петровича

Младшего лейтенанта
ЛИХОШЕРСТ Тимофея Калиновича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ЛОКТЕВА Анатолия Ивановича

Старшего лейтенанта милиции
ЛУЧКО Емельяна Григорьевича

Старшего лейтенанта милиции
МАРКИНА Петра Григорьевича

Лейтенанта милиции
МАРТИВИНА Аверьяна Андреевича

Майора милиции
МАТВЕЙЧУК Владимира Ивановича

Подполковника государственной безопасности
МЕЛВЕЦЕВА Павла Николаевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
МЕХАУРОВА Ивана Дмитриевича

Майора государственной безопасности
МЕНЯШКИНА Алексея Ивановича

Полковника государственной безопасности
МАРИЧЕВА Николая Константиновича

Капитана государственной безопасности
МИХАЙЛОВА Всеволода Петровича

Милиционера
МОСОЛЬ Дмитрия Прокофьевича

РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

Младшего лейтенанта милиции
МОРДЗОВА Евгения Степановича

Младшего лейтенанта милиции
МОРСОВА Петра Михайловича

Лейтенанта государственной безопасности
МОРСОВА Павла Николаевича

Капитана милиции
НАВАРЕНКО Григория Федосеевича

Капитана
ЕЛВИТИНА Алексея Семеновича

Капитана государственной безопасности
НИКОЛАШЕНКО Александра Ивановича

Лейтенанта государственной безопасности
НОСИКОВА Николая Федоровича

Младшего лейтенанта
ОБРЕЗЧИКОВА Григория Ивановича

Лейтенанта
ОБЛЕПИНСКОГО Николая Терентьевича

Младшего лейтенанта
ОРИСОВА Даниила Егоревича

Капитана милиции
ПАВЛЮЧЕНКО Николая Григорьевича

Старшего лейтенанта милиции
ПАВЛОВА Ивана Афанасьевича

Участкового милиционера
ПАВЛОВА Петра Макаровича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ПАРФЕНОВА Василия Денисовича

Лейтенанта милиции
ПАХОМОВА Ивана Васильевича

Лейтенанта
ПЕРМИНА Матвея Григорьевича

Младшего сержанта
ПЕТРОВА Николая Павловича

Старшего лейтенанта милиции
ПОГРЕБИЦКОГО Ивана Михайловича

Лейтенанта
ПОСОВА Александра Владимировича

РАССЕКРЕЧЕНО

42

Старшего лейтенанта
ПОПОВА Василия Николаевича

Майора государственной безопасности
ПОХВАЛОВА Николая Федоровича

Майора
ПРИДУСА Арсения Васильевича

Капитана ПРАВОСУДКО Петра Петровича

Лейтенанта милиции
ПРИДУС Пантелея Егоровича

Подполковника милиции
ПРИМЕНКО Петра Сергеевича

Майора
ПУХОВА Якова Авксентьевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
РЕШЕТНИКОВА Василия Алексеевича

Старшего лейтенанта
РОДА Ивана Колесниковича

Подполковника государственной безопасности
РУДЕНКО Михаила Тимофеевича

Капитана государственной безопасности
СЕЛИВАНОВА Александра Семеновича

Старшего сержанта
СИТНИКОВА Владимира Ивановича

Капитана государственной безопасности
СМИРНОВА Бориса Сергеевича

Капитана государственной безопасности
СОКОЛОВСКОГО Иосифа Марковича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
СОЛОВЬЕВА Михаила Александровича

Лейтенанта милиции
С О Ц Ивана Трофимовича

Капитана
СТАРЧЕНКО Михаила Яковлевича

Подполковника милиции
СТЕПАНЧЕНКО Константина Ивановича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
СТЕПОВЕЕНО Степана Николаевича

710
**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

РАССЕКРЕЧЕНО 413

12

Старшего лейтенанта государственной безопасности
СТРЕШНЕВА Александра Павловича

Капитана
СУХАРЕВА Александра Алексеевича

Майора
ТАРАСЕНКО Герасима Емельяновича

Старшего лейтенанта
ТАРАСОВА Михаила Петровича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ТИГИБКО Георгия Андреевича

Уполномоченного
ТРАПЕЗОНА Ивана Никитовича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ТРЕТЬЯКОВА Якова Федоровича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ФЕДОТОВА Якова Митрофановича

Старшего лейтенанта
ЧИЖИКОВА Александра Николаевича

Капитана государственной безопасности
ПЫЛЕЕНКОВА Николая Алексеевича

Подполковника государственной безопасности
ШАГАНОВА Григория Андреевича

Участкового милиционера
ШАМАЕВА Павла Николаевича

Полковника
ШАПОВАЛОВА Никифора Сергеевича

Капитана государственной безопасности
ШВЕЦ Артема Феоктистовича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ШВИДНОГО Сергея Петровича

Уполномоченного
ЮРЬЕВА Бориса Алексеевича

Капитана милиции
ЯНЧИКОВА Павла Тимофеевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ЯСЕМКО Виктора Ивановича

Орденом "КРАСНАЯ ЗВЕЗДА"БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

Борейтора
АБАНУШОВА Николая Васильевича

Старшину
АВАКОВА Рубена Михайловича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
АВДОХИНА Александра Павловича

Лейтенанта
АВЕРИНА Дмитрия Андреевича

Лейтенанта милиции
АГАЕВА Сергея Васильевича

Майора
АЛЕШНИКОВА Геннадия Ионовича

Подполковника государственной безопасности
АЛЕКСЕЕВА Ивана Васильевича

Лейтенанта милиции
АЛЕКСЕЕНКО Николая Харитоновича

Майора интендантской службы
АЛЕКСЮК Ивана Михайловича

Младшего лейтенанта милиции
АЛЕШИНА Семена Антоновича

Командира отделения
АЛЯШИНА Леониде Андреевича

Младшего сержанта
АНДРИЖОВА Алексея Алексеевича

Майора государственной безопасности
АНДРИЕВСКОГО Николая Сергеевича

Красноармейца
АРИЦОВА Хайтбай

Капитана государственной безопасности
АРУТЮНОВА Михаила Артемовича

Майора
БАЗАРОВА Михаила Егоровича

465

РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА ПУБЛИКАЦИИ

Капитана государственной безопасности
БАЛАНДИНА Андрея Кузьмича

Подполковника
БАЛМАСОВА Федора Ефимовича

Подполковника
БАРСОВА Ивана Сергеевича

Лейтенанта милиции
БЕЗЪЯННИКОВА Матвея Александровича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
БЕЛОВА Александра Николаевича

Капитана государственной безопасности
БЕЛЯШЕВА Андрея Ефимовича

Старшего техник-лейтенанта
БЕРЯЯ Сергея Лаврентьевича

Лейтенанта государственной безопасности
БЕРНИКОВА Петра Александровича

Подполковника
БАЛЯСНИКОВА Виктора Александровича

Старшего сержанта
БОГАТЫРЧУК Петра Степановича

Младшего сержанта
БОГДАНОВА Николая Григорьевича

Майора
БОЛОТИНА Федора Никитовича

Старшего лейтенанта
БОРИСОВА Едима Ефимовича

Младшего лейтенанта
БУДАКИНА Петра Михайловича

Парторга заставы
БУЙМИСТР Михаила Ивановича

Лейтенанта
БУЛАВКО Степана Федоровича

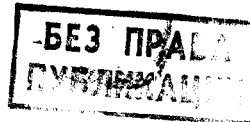
Лейтенанта государственной безопасности
БУНТИНА Сергея Прокофьевича

Оперуполномоченного НКГБ
БЫКОВА Михаила Ивановича

Капитана
ВАРЛАМОВА Федота Владимировича

Капитана
ВАСИЛЬЕВА Кузьму Васильевича

Сержанта
ВАСЬКО Федора Кузьмича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ВЕЛИЧКО Захара Кондратьевича

Лейтенанта милиции
ВЕЛИЧКО Ивана Матвеевича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ВЕСЕЛОВА Василия Павловича

Полковника государственной безопасности
ВОЛОШЕНКО Константина Сидоровича

Майора государственной безопасности
ВОРОБЬЕВА Василия Ефимовича

Капитана государственной безопасности
ВОРОНИЦА Михаила Павловича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ТАВРИЧКО Андрея Пантелеевича

Полковника
ТАВРИЧКО Николая Александровича

Старшего лейтенанта
ТАВРИЧКО Александра Ивановича

Майора
ТОГОЛЕВА Сергея Николаевича

Подполковника
ТОЛДОВАКСКОГО Павла Николаевича

Капитана интендантской службы
ТОЛКОВА Василия Павловича

Красноармейца
ТОЛЕВА Ивана Петровича

Подполковника
ТОЛЧЕВА Василия Герасимовича

Младшего лейтенанта
ТОРДИНА Ивана Емельяновича

Красноармейца
ТОРНАСТАЕВА Ивана Дмитриевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ТРЕЧКО Константина Григорьевича

Старшину
ТРИГОЛЮК Анатолия Исаковича

Майора
ТРИЦАЕВА Ивана Алексеевича

Майора
ГРОСИНА Вячеслава Николаевича

Старшего сержанта
ГРОСУ Савелия Платоновича

Старшего лейтенанта интендантской службы
ГРОМОВА Анатолия Андреевича

Старшего техник-лейтенанта
ГУДАСОВА Александра Александровича

Старшего лейтенанта милиции
ГУДИМЧУК Якова Арсентьевича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ГУЛЯЕВА Дмитрия Леснидовича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ГУЛЯЕВА Евгения Николаевича

Подполковника государственной безопасности
ГУРЬЕВА Виталия Феодосьевича

Сержанта
ГУИНА Акима Ильича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ГУСЕВА Юрия Ивановича

Лейтенанта
ДАВЫДОВА Василия Тимофеевича

Младшего лейтенанта государственной безопасности
ДАНИЛИНА - ДЕНИКА Николая Васильевича

Подполковника
ДЕМИЗЮК Андрея Исидоровича

Лейтенанта государственной безопасности
ДИВИСКОГО Михаила Григорьевича

Капитана государственной безопасности
ДОВРИНСКОГО Кирилла Семеновича

Младшего лейтенанта милиции
ДОЛГАЕВА Виктора Петровича

Милиционера
ДРОЗДОВА Василия Ивановича

Лейтенанта государственной безопасности
ДРОНОВА Николая Васильевича

Лейтенанта государственной безопасности
ДУБОВЕНКО Дмитрия Ивановича

Лейтенанта государственной безопасности
ДУБОВИЦКОГО Луку Сергеевича

Лейтенанта государственной безопасности
 БУСЫГА Дмитрия Николаевича

Майора государственной безопасности
 БУСЫГА Василия Андреевича

Майора государственной безопасности
 БУСЫГА Ивана Андреевича

Старшего лейтенанта
 БУСЫГА Ивана Петровича

Капитана
 БУСЫГА Александра Степановича

Постовника
 БУСЫГА Василия Алексеевича

Майора государственной безопасности
 БУСЫГА Николая Александровича

Старшего сержанта
 БУСЫГА Петра Михайловича

Инженер-капитана
 БУСЫГА Федора Федоровича

Лейтенанта
 БУСЫГА Василия Петровича

Капитана
 БУСЫГА Григория Ивановича

Капитана государственной безопасности
 БУСЫГА Петра Филипповича

Постовника
 БУСЫГА Александра Ивановича

Лейтенанта
 БУСЫГА Петра Тимофеевича

Старшего лейтенанта
 БУСЫГА Павла Андреевича

Капитана государственной безопасности
 БУСЫГА Александра Семеновича

Подписывающего интендантской службы
 БУСЫГА Василия Антоновича

Майора
 БУСЫНСКОГО Михаила Самойловича

Майора
 БУСЫНСКОГО Филиппа Ивановича

Лейтенанта государственной безопасности
ЗАВАРИГИНА Павла Кирилловича

Сержанта
ЗИМАК Анатолия Андреевича

Капитана милиции
ЗЛОДУХОВА Якова Андреевича

Майора государственной безопасности
ЗОЛОТАРСКОГО Бориса Петровича

Красноармейца
ИВАНОВА Александра Ивановича

Сержанта
ИВАНОВА Георгия Антоновича

Старшего лейтенанта
ИВАНОВА Николая Дмитриевича

Милиционера
ИВАНОВА Николая Яковлевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ИВАНОВА Петра Федоровича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ИВЕНКО Виктора Антоновича

Оперуполномоченного НКВД
ИВШКИНА Михаила Евдокимовича

Капитана
ИВШИНА Алексея Петровича

Подполковника государственной безопасности
ИВШИНА Федора Климентьевича

Майора государственной безопасности
ИНОТКИНА Александра Тимофеевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
ИСАЕВА Романа Малаховича

Капитана
ИШЕНКО Павла Алексеевича

Капитана
КАЗАКОВА Василия Ефимовича

Старшего лейтенанта
КАЗАРЬЯН Заре Арамовича

Старшего лейтенанта
КАЗАЧЕНКО Ефима Трофимовича

Майора
КАЛЫНИК Василия Гордеевича

Старшего лейтенанта государственной безопасности
КАМОЛКОВА Михаила Семеновича

Капитана
КАСЯНОВА Михаила Григорьевича

Майор
КЕВЛИНА Александр Борисовича.

14 октября 44 г.
✓ 1093/5

Г О К О - товарищу СТАЛИНУ И.В.
СНК СССР - товарищу МОЛОТОВУ В.М.
ЦК ВКП(б) - товарищу МАЛЕНКОВУ Г.М.

После освобождения западных областей Украины и Белоруссии, а также районов Литовской ССР, органами НКВД-МГБ проведена значительная работа по ликвидации созданных и оставленных германскими разведывательными органами антисоветских организаций и вооруженных банд.

Приводим некоторые цифровые данные, характеризующие оперативную деятельность органов НКВД-МГБ и войск НКВД по преследованию антисоветского подполья и вооруженных банд в этих районах.

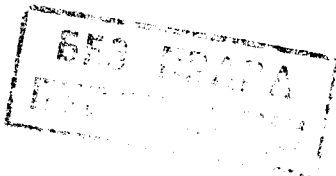
По западным областям Украины. В период февраль-сентябрь т.г. при проведении операций по ликвидации оуновских банд убито 38.037 и захвачено живыми 1.308 бандитов; явилось с повинной - 11.518; арестовано участников антисоветских организаций - 7.968.

По западным областям Белоруссии. При проведении операций по ликвидации белопольских банд убито 444 и захвачено живыми 927 бандитов; арестовано антисоветского элемента и дезертиров из Красной Армии - 9.670.

По Литовской ССР. Убито в результате преследования 415 и захвачено живыми 1.513 бандита; изъято антисоветского элемента - 4.561 человек.

При проведении этих операций у бандитов изъято: пушек - 30, пулеметов - 2.391, противотанковых ружей - 283, минометов - 33.871, автоматов - 10.405, пистолетов - 1.583, мины - 257, гранат - 32.740, боеприпасов - около 4 млн., мин -

РАССЕКРЕЧЕНО

2.

14.074, артснарядов - 7.941, радиостанций - 78; разгромлено продовольственных баз бандитов - 502.

При столкновениях с бандами убито сотрудников НКВД-МГБ, офицеров и бойцов войск НКВД - 1.226 человек и ранено - 1.008 человек.

Положение в западных районах Украины и Белоруссии в настоящее время значительно улучшилось, что подтверждается успешным проведением призыва в Красную Армию, хлебозаготовок и других хозяйственных и политических кампаний. Улучшению общего положения способствовали также мероприятия по изъятию и выселению в Сибирь членов семей активных оуновцев и участников бандитских шаек.

Однако, бандитские проявления, в особенности попытки срыва призыва в Красную Армию, террористические акты против партийно-советского актива, военнослужащих Красной Армии и чекистов, отдельные диверсии на железных дорогах, совершаемые оуновскими бандами и белополяками, все еще продолжают иметь место.

НКВД СССР, в дополнение к ранее принятым мерам, разработаны и проводятся мероприятия по обеспечению окончательной ликвидации антисоветского подполья и вооруженных банд в западных областях Украины и Белоруссии, а также в Литве.

Усилены и укреплены районные и областные аппараты НКВД-МГБ;

районные отделения НКВД реорганизованы в районные отделы с созданием при них отделений по борьбе с бандитизмом;

областные аппараты НКВД пополнены опытными работниками по борьбе с бандитизмом;

в наркоматах внутренних дел Украины и Белоруссии вместо отделов созданы управления по борьбе с бандитизмом, во главе которых поставлены руководящие работники;

БЕЗ ПУБЛИКАЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

3.

в наиболее пораженных бандитизмом областях начальники УНКВД—УМГБ заменены более сильными товарищами;

для укрепления районных органов направлены на места из восточных районов Советского Союза 3.200 оперативных работников;

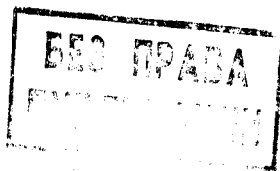
дополнительно переброшено в эти районы необходимое количество войск НКВД;

приняты меры по очистке пограничной зоны от шпионских и бандитских элементов;

организованы необходимые мероприятия по усилению охраны и противодиверсионной работы на Белостокской, Брест-Литовской и Виленской железных дорогах;

работа органов НКВД—УМГБ и войсковых частей НКВД по борьбе с бандитизмом и антисоветским подпольем в западных областях Украины, Белоруссии и по Литве обобщена и возглавлена: Народным комиссаром внутренних дел Украинской ССР комиссаром госбезопасности 3-го ранга тов. РИСНЫМ (по Львовской, Станиславской, Дрогобычской и Черновицкой областям УССР), Заместителем Наркома внутренних дел УССР генерал-лейтенантом тов. СТРСИЛЧ (по Ровенской, Волынской и Тернопольской областям УССР), Народным комиссаром внутренних дел Белорусской ССР комиссаром госбезопасности тов. ШЕЛЬЧЕНКО (по Барановичской, Молодечненской, Гродненской, Минской и Брестской областям БССР) и Народным комиссаром внутренних дел Литовской ССР комиссаром госбезопасности тов. БАРТАЛУЦАС (по освобожденным районам Литвы).

В связи с тем, что в предстоящей работе по выкорчевыванию бандитско-повстанческого подполья органам НКВД—УМГБ придется опираться на сельский партийно-советский актив и местное население, наряду с проводимой органами НКВД—УМГБ работой

необходимо провести меры по еще большему укреплению руководства сельских, районных и некоторых областных партийно-советских органов западных областей Украины, Белоруссии и пораженных бандитизмом районов Литвы, а также принять меры по усилению и улучшению партийно-политической работы на селе (газеты, радио, кино, распространение советской литературы и др.).

Учитывая ограниченность возможности выдвижения новых кадров партийно-советских работников на месте, считаем, что следовало бы пойти хотя бы на временную переброску опытных работников из восточных областей Украины и Белоруссии.

Укрепление партийно-советского аппарата и усиление политической и культурной работы на селе создаст необходимые условия для закрепления результатов оперативной работы органов НКВД-МГБ по ликвидации антисоветского подполья и вооруженных банд оуновцев и белополяков.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНЕШНИХ ДЕЛ
С О В Е Т С К О Г О
С О Ю З А С С Р

1.5 экз.

(Л. БЕРЖИ)

3-адресатам
4-д.с-та НКВД
5-д.с-та МГБ
П.Т. Мамулов

Содержание: Угрозы Мартина Врши и сироток отъезда СССР.
Ч. Налугина, 14.X-44г.

Верно: *Шинин*

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

№ 1042/8

Г О К О - товарищу СТАЛИНУ И.В.

30 сентября 74

С Н К С С С Р -

товарищу МОЛОТОВУ В.М.

Ц К ВКП(б) товарищу МАЛЕНКОВУ Г.М.

НКВД Украинской ССР сообщает следующие данные о ходе борьбы с оунсовскими бандитами в Западных областях Украины.

С 5 по 20 сентября с.г. проведено 596 чекистско-войсковых операций. В результате боевых столкновений убито 6.092 и захвачено живыми 3.467 бандитов.

Задержано 178 дезертиров и 3.018 уклоняющихся от призыва в Красную Армию.

Захвачены следующие трофеи: бронемашина - 1, пушек - 6, минометов - 14, гранатометов - 5, огнемет - 1, ПТР - 25, станковых и ручных пулеметов - 326, автоматов - 304, винтовок - 1.960, пистолетов и револьверов - 129, гранат - 13.278, снарядов и мин - 3.417 и 83 ящика, патронов - 423.000, взрывчатки - 335 кг., складов с оружием и боеприпасами - 22, продовольственных и вещевых складов - 15, типографий - 6, радиостанций - 6, радиоприемников - 8, радиопередатчиков - 3.

Арестовано 62 активных членов ОУН и руководящего состава УПА.

В числе арестованных: командир сотни УПА - КУЗЕК Б.Т.; заместитель командира куреня "Гамалий" по войсковой части - ПАБАРОВСКИЙ Адам; полковник УПА - ВАСЮК Е.М., бывший секретарь окружного комитета УПА - КУЗНЯК.

Извлеклось с повинной бандитов и лиц, уклонявшихся от службы в Красной Армии 1.694 человека.

В сентябре с.г. имели место следующие наиболее серьезные бандпроявления:

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

2.

ЛЬВОВСКАЯ ОБЛАСТЬ

3 сентября бандой неустановленной численности совершено нападение на села Великий и Малый Желухов, Ново-Миллятинского района. Бандитами убиты и ограблены 7 польских семей.

В ночь на 6 сентября до 100 бандитов, одетых в форму бойцов Красной Армии и в форму немецких солдат, совершили нападение на мельницу в селе Гай. Бандиты были вооружены 4 ручными пулеметами, винтовками и гранатами.

Погрузив на подводы 2 тонны пшеницы и 1 тонну муки, бандиты скрылись.

В ночь на 11 сентября из села Стрептов, Ново-Миллятинского района, бандой численностью до 50 человек уведены 14 мужчин призывного возраста.

Днем того же числа в Желеховском лесу бандитами перехвачена группа мужчин в количестве 18 человек, следовавших в райвоенкомат.

В ночь на 9 сентября в гор. Каменка-Зугск бандитами были разбросаны и расклеены контрреволюционные оуновские листовки.

В ночь на 10 сентября банда, численностью свыше 100 человек, совершила нападение на село Гейда, Львовского района. В 24.00 по сигналу ракет бандиты стали бить в рельсу и с криками "варта" начали разбой, продолжавшийся до 3 часов ночи.

Во время нападения бандитами были убиты 25 местных жителей, из них 24 поляка и 1 украинец, и 4 человека ранены.

Разграбив имущество, бандиты на подводах и пешком ушли из села.

Принятыми мерами банда была настигнута и полностью разгромлена.

ДРАГОБИЧСКАЯ ОБЛАСТЬ

2 сентября с.г. близ села Лешки-Горицы, Жолторовского района, бандой, численностью 50 человек, из засады обстреляна оперативная

**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

группа НКВД в количестве 10 человек, конвоировавшая двух бандитов.

В результате обстрела ранены оперуполномоченный РО НКВД, милиционер, два бойца истребительного батальона и два бойца истребительного батальона пропали без вести.

5 сентября с.г. в селе Высокичи, Острийского района, неизвестными бандитами убит командир батальона 18 Армии 1-го Украинского фронта старший лейтенант ГАВАРДИЕВ.

ТАРНОПОЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ

4 сентября с.г. в село Пташки, Дремашовского района, зашла банда, численностью до 100 человек, вооруженная автоматами и винтовками. За 3 часа пребывания в селе бандиты ограбили 12 польских семей и скрылись.

15 сентября с.г. из села Талашевка в гор. Лумск возвращалась группа работников совпартактива в количестве 12 человек, пролившая работу по хлебопоставкам. В пути группа была окружена бандой численностью до 100 человек. В завязавшейся перестрелке из состава группы убито 11 человек.

17 сентября в селе Митьковцы, Гусятинского района, 12 бандитов, одетых в форму офицеров Красной Армии, разгромили помещение сельсовета, сожгли документы, ограбили магазин сельпо и увели в лес старшего зоотехника совхоза.

19 сентября с.г. в селе Гайяковка, Подволочийского района, убит секретарь райкома партии КОГРЯНИЦЕВ.

РОВЕНСКАЯ ОБЛАСТЬ

6 сентября с.г. в селе Барбино, Острожецкого района, бандой, неустановленной численности, было совершено нападение на группу работников райисполкома, выехавшую в село для проверки хода выполнения хлебопоставок.

РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ 4.

Бандитами зверски замучены зав.торготдела ЕРШОВ и зав.отделом гособеспечения МЕЛЬНИК. 5 бойцов истребительного батальона после избиения шомполами были отпущены.

13 сентября в селе Коньшки, Дубновского района, банда, неустановленной численности, напала на группу работников райисполкома, выезжавших в село для проведения работы по хлебопоставкам.

Бандитами убиты директор МТС СТРУЧ, зав.райзо ДОРУНСКИЙ, председатель райпотребсоюза КОЛУЖКОВ, председатель сельсовета и 3 других работников.

Бандитами захвачено 3 автомата, 2 винтовки и 3 револьвера.

Кроме этого, в селе Коньшки бандитами сожжено 12 крестьянских домов.

13 сентября с.г. по дороге из м.Млынов на село Демидовку прошла конная банда, численность 50 человек, именовавшая себя "Партизанами-ковпаками".

По пути своего продвижения бандиты проверяли в селах документы у граждан и всех задержанных направляли в хутор Поляны, Демидовского района, откуда уводили в лес и зверски их убивали. Замученных, а затем убитых бросали в колодезь.

Высланной в район проществия опергруппой из колодезя были извлечены и опознаны трупы убитых бандитами: ст.лейтенанта Красной Армии БОЗЛАН, его жена, техника-лейтенанта воинской части № 14272 ХАРЧЕНКО, бойца той же части ВАСИЛЬЕВА, председателя сельсовета Рутковской и ее дочери, начальника Демидовской конторы связи Иванова, инструктора РК ЛКСМУ ТАРАСЕНКА, участкового уполномоченного милиции ЧЕРНЕВА, милиционера ЗАХЛЕВА, фельд'егера КАЛИЧНИКОВОЙ и почтальона СТЕЛЬНИК.

Корреспонденция конторы связи забрана бандитами.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
С о в з а С С Р -

(Л.БЕРИЯ)

В е р н о: *Витовка* (см.на об.)

**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

РАССЕКРЕЧЕНО

№ 1042/8

Г О К О - товарищу СТАЛИНУ И.В.

30 сентября 44

С Н К С С С Р -

товарищу МОЛОТОВУ В.М.

Ц К ВКП(б) товарищу МАЛЕНКОВУ Г.М.

НКВД Украинской ССР сообщает следующие данные о ходе борьбы с оуновскими бандитами в Западных областях Украины.

С 5 по 20 сентября с.г. проведено 596 чекистско-войсковых операций. В результате боевых столкновений убито 6.092 и захвачено живыми 3.467 бандитов.

Задержано 178 дезертиров и 3.018 уклоняющихся от призыва в Красную Армию.

Захвачены следующие трофеи: бронемашина - 1, пушек - 6, минометов - 14, гранатометов - 5, огнемет - 1, ПТР - 25, станковых и ручных пулеметов - 326, автоматов - 304, винтовок - 1.960, пистолетов и револьверов - 129, гранат - 13.278, снарядов и мин - 3.417 и 83 ящика, патронов - 423.000, взрывчатки - 335 кг., складов с оружием и боеприпасами - 22, продовольственных и вещевых складов - 15, типографий - 6, радиостанций - 6, радиоприемников - 8, радиопередатчиков - 3.

Арестовано 62 активных членов ОУН и руководящего состава УПА.

В числе арестованных: командир сотни УПА - КУЗК Б.Т.; заместитель командира куреня "Гамалий" по войсковой части - БАБАРОВСКИЙ Адам; полковник УПА - ВАСЮК Е.М., бывший секретарь окружного комитета УПА - КУЗНЯК.

Имелось с повинной бандитов и лиц, уклонявшихся от служб в Красной Армии 1.694 человека.

В сентябре с.г. имели место следующие наиболее серьезные бандпроявления:

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

2.

ЛЬВОВСКАЯ ОБЛАСТЬ

3 сентября бандой неустановленной численности совершено нападение на села Великий и Малый Желяхов, Ново-Миллятинского района. Бандитами убиты и ограблены 7 польских семей.

В ночь на 6 сентября до 100 бандитов, одетых в форму бойцов Красной Армии и в форму немецких солдат, совершили нападение на мельницу в селе Гай. Бандиты были вооружены 4 ручными пулеметами, винтовками и гранатами.

Погрузив на подводы 2 тонны пшеницы и 1 тонну муки, бандиты скрылись.

В ночь на 11 сентября из села Стрептов, Ново-Миллятинского района, бандой численностью до 50 человек уведены 14 мужчин призывного возраста.

Днем того же числа в Желеховском лесу бандитами перохвачена группа мужчин в количестве 18 человек, следовавших в райвоенкомат.

В ночь на 9 сентября в гор. Каменка-Бугск бандитами были разбросаны и расклеены контрреволюционные оуновские листовки.

В ночь на 10 сентября банда, численностью свыше 100 человек, совершила нападение на село Гейда, Львовского района. В 24.00 по сигналу ракет бандиты стали бить в рельсу и с криками "варта" начали разбой, продолжавшийся до 3 часов ночи.

Во время нападения бандитами были убиты 25 местных жителей, из них 24 поляка и 1 украинец, и 4 человека ранены.

Разграбив имущество, бандиты на подводах и пешком ушли из села.

Принятыми мерами банда была настигнута и полностью разгромлена.

ДРАГОБИЧСКАЯ ОБЛАСТЬ

2 сентября с.г. близ села Лешки-Горицы, Мокторовского района, бандой, численностью 50 человек, из засады обстреляна оперативная

**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

РАССЕКРЕЧЕНО

3.

группа НКВД в количестве 10 человек, конвоировавшая двух бандитов.

В результате обстрела ранены оперуполномоченный РО НКВД, милиционер, два бойца истребительного батальона и два бойца истребительного батальона пропали без вести.

5 сентября с.г. в селе Высокичи, Острийского района, неизвестными бандитами убит командир батальона 18 Армии 1-го Украинского фронта старший лейтенант ГАЗАРДНЕВ.

ТАРНОПОЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ

4 сентября с.г. в село Пташки, Дремашовского района, зашла банда, численностью до 100 человек, вооруженная автоматами и винтовками. За 3 часа пребывания в селе бандиты ограбили 12 польских семей и скрылись.

15 сентября с.г. из села Талашевка в гор. Жумск возвращалась группа работников совпартактива в количестве 12 человек, пролившая работу по хлебопоставкам. В пути группа была окружена бандой численностью до 100 человек. В завязавшейся перестрелке из состава группы убито 11 человек.

17 сентября в селе Митьковши, Гусятинского района, 12 бандитов, одетых в форму офицеров Красной Армии, разгромили помещение сельсовета, сожгли документы, ограбили магазин сельпо и увели в лес старшего зоотехника совхоза.

19 сентября с.г. в селе Гайяковка, Подволочийского района, убит секретарь райкома партии ПОГРАНИЦЕВ.

РОВЕНСКАЯ ОБЛАСТЬ

6 сентября с.г. в селе Барбино, Острожецкого района, бандой, неустановленной численности, было совершено нападение на группу работников райисполкома, въехавшую в село для проверки хода выполнения хлебопоставок.

РАССЕКРЕЧЕНО

БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ 4.

Бандитами зверски замучены зав.торготдела ЕРШОВ и зав.отделом гособеспечения МЕЛЬНИК. 5 бойцов истребительного батальона после избития шомполами были отпущены.

13 сентября в селе Коньшки, Дубновского района, банда, неустановленной численности, напала на группу работников райисполкома, выезжавших в село для проведения работы по хлебопоставкам.

Бандитами убиты директор МТС СТРУЧ, зав.райзо ДЮРИНСКИЙ, председатель райпотребсоюза КОЛУБКОВ, председатель сельсовета и 3 других работников.

Бандитами захвачено 3 автомата, 2 винтовки и 3 револьвера.

Кроме этого, в селе Коньшки бандитами сожжено 12 крестьянских домов.

13 сентября с.г. по дороге из м.Млынов на село Демидовку прошла конная банда, численностью 50 человек, именовавшая себя "Партизанами-ковпаками".

По пути своего продвижения бандиты проверяли в селах документы у граждан и всех задержанных направляли в хутор Поляны, Демидовского района, откуда уводили в лес и зверски их убивали. Замученных, а затем убитых бросали в колодец.

Высланной в район проществия опергруппой из колодца были извлечены и опознаны трупы убитых бандитами: ст.лейтенанта Красной Армии ЗОЗЛАН, его жены, техника-лейтенанта воинской части № 14272 ДАРЧЕНКО, бойца той же части ВАСИЛЬЕВА, председателя сельсовета Рутковской и ее дочери, начальника Демидовской конторы связи Иванова, инструктора РК ЛКСМУ ТАРАСЬКА, участкового уполномоченного милиции ЧЕРНЕХВА, милиционера ЗАХЛЕВА, фельд'егеря КАЛЫЧНИКОВОЙ и почтальона СТЕЛЬНИК.

Корреспонденция конторы связи забрана бандитами.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНЕШНИХ ДЕЛ
С о в з а С С Р -

(Л.БЕРНЯ)

В е р н о: *В.Монда* (см.на об.)

**БЕЗ ПРАВА
ПУБЛИКАЦИИ**

РАССЕКРЕЧЕНО

2.

Уменьшилось количество бандпроявлений. Значительное количество бандитов является за последнее время с повинной в органы НКВД, увеличилась явка призывников на призывные пункты. Мобилизация в западных областях Украины проходит удовлетворительно.

Несмотря на противодействие бандитов, уборка зерновых в основном закончена, и население выполняет план поставок хлеба и мяса государству.

В целях ликвидации бандитских формирований, скрывающихся в отдельных горно-лесистых районах, проводятся чекистско-войсковые операции в западных и южных районах Львовской области, в южных районах Тернопольской области и в прикарпатских районах Станиславской и Дрогобычской областей.

По имеющимся агентурным данным, в районах Восточной Польши, прилегающих к пограничной линии между СССР и Польшей, отмечается усиление активности оуновцев. Оуновцы производят мобилизацию в УПА, начиная с 17-летнего возраста, и формируют банды для последующего вывода их на территорию Западной Украины.

Пограничными войсками Украинского округа и войсками НКВД по охране тыла 1 Украинского фронта проводятся операции по разгрому формирований ОУН в этих районах.

Всего за время проведения чекистско-войсковых операций по ликвидации оуновских банд (февраль-август) убито 24.928 и захвачено живыми 25.616 бандитов.

Явилось с повинной в органы НКВД 6.634 человека.

Захвачены следующие трофеи: орудий - 21, минометов - 90, крупнокалиберных, станковых и ручных пулеметов - 817, противотанковых ружей - 33, автоматов - 1.398, винтовок - 5.830, ре-

БЕЗ ПРАВА
РЕПРОДУКЦИИ

РАССЕКРЕЧЕНО

3.

Значительное количество оружия уничтожено при боевых столкновениях с бандами.

В результате операций по разгрому действующих банд и подпольных националистических формирований, а также в результате проведенной органами МВД работы по выявлению и задержанию лиц, уклонявшихся от призыва и мобилизации в Красную Армию, всего явилось добровольно и поручено в рай-воскоматы 278.718 человек призывников.

При проведении операций убито 888 и ранено 738 оперативных работников, офицеров и бойцов войск МВД и Красной Армии.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ЗАЩИТЫ ПРАВА
С О В Е Т А С С Р

4,4 экз.

3-адресатам
4-дело с-та
д.т.Френкина

(...МВД)

Звание:

Игрицкая, 16.1X-44г.

В е р н о:

В.И. Сидоров

Имя: Софья Ивановна фамилия: м.в. Гришова
Дата 5.VI ст 8 сент., 2 сент., м.в. 20.55/сч ст 25.2.1.
№ 4089 XN 1893/сч ст 12.VIII, 5/м ст 15.VIII.-
4/м ст 22.VIII, 21/м ст 24.VIII.

· ПІСНЯ ОРЛИКІВ

Орлята, що вперше підносяться вгору,
То бачать безмежну даль,
Вездезний простір і безмежні дороги,
Любийся життям і літай!

Шляхи... шляхи далекі і широкі,
Орел їх всі злітає всеодно!
Та всі вони далекі і незнані
Ведуть орла в своє гніздо.

ЧОМУ МИ, УКРАЇНЦІ, ВОРЕМОСЯ ЗА СОМОСТІЙНУ СОВОРНУ
УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ.

Діти, всі ви знаєте, що сьогодні Україну загар-
бала Росія і поневоляє та визискує український на-
род. В українські села наїхало багато московсько-
большевицьких наставників і вони грабують україн-
ських селян. Забирають від них все: зерно, худобу,
одяг, а селян виганяють в колгоспи, щоб дурно ро-
били на большевиків. Уже багато зовсім невинних ук-
раїнців повезли на Сибір разом з маленькими дітьми,
щоб там копати вугілля та рубати ліс для Москви.
Багато українців гине з голоду і тяжкої праці в
криміналах та на Сибірі. Це їх туди загнала Мос-
ква, большевики.

З Росії наїхало багато большевиків на Україну,
що засіли на Україні і грабують українців та на-
живаються. Все більше і більше їде на Україну мос-
калів-большевицьких вельмож з Росії і разом з укра-
їнцями вислужниками большевицькими, зрадниками ук-
раїнського народу грабують українців. Ешелон за
ешелоном вивозять з України золоті пшениці, цукру,
сала, худоби, шкір, вугілля, залізної руди і т.д..
Все це забирає Москва з України задурно, залиша-
ючи український народ на голодну смерть. Це тому,
що ми не маємо своєї власної держави. А якби ми
мали свою державу, то весь хліб, який родиться
на Україні йшов би на користь українського народу,
а також цукор, сало, худоба, садовина і т.д. Ук-
раїнська руда, вугілля, нафта йшли б на розбудову
українських міст, заводів, фабрик, що давали б ко-
ристь українському народу. В селах не було б колгос-
пів, не було б НКВД, не вивозили б людей на Сибір,
не саджали б українців нізащо в кримінали, не бу-
ло б грабунку. Українські діти ходили б до україн-
ських шкіл, вчилися б любити Україну, а не Москву,
як сьогодні. Настало б добре і зможне життя для ук-

раїнського народу.

Тому, діти, всі чесні українці хочуть української держави і за неї борються. Багато наших братів, сестер, батьків, знайомих пішли в Українську Повстанчу Армію, щоб боротися проти загарбницької Росії, проти большевиків, за Самостійну Українську Державу!

ДІТИ ПОМАГАЙТЕ НАШИМ БАТЬКАМ, БРАТАМ, СЕСТРАМ, ЩО ПІШЛИ В УПА І НЕ ДОНОСІТЬ БОЛЬШЕВИКАМ, ЯКЩО ВИ ЗНАЄТЕ ДЕ Є ПОВСТАНЦІ! НЕ ГОВОРІТЬ З СЕКСОТАМИ, З БОЛЬШЕВИЦЬКИМИ ВИСЛУЖНИКАМИ ПРО УПА! - ВСЕ ЦЕ БУДЕ ВЕЛИКА ПРИСЛУГА З ВАШОГО БОКУ ДЛЯ МАЙБУТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ!

Діти, не вірте большевикам, що Москва ваш друг, що Сталін ваш батько. Це брехня! Москва і Сталін вивезли тисячі українців на Сибір у шахти та копальні, де вони там тяжко працюють, і гинуть з голоду, холоду та хвороб!

У ШАХТІ

Черкасенко.

Мокро і темно, немов в домовині,
Випало кайло із рук,
Дихати важко ломота у спині,
В голову болісний стук.

- 5 -

Чому став?

Не дрімай!

Бери кайло

Довбай!

Думка єдина: спочити хвилину

Сили нема довбонуть

Добре і піднятись та випростать спину,

Свіжим повітрям дихнуть.

Чому став?

Не дрімай!

Бери кайло

Довбай!

Пізно чи рано? Ще довго робити?

Тягнеться час той, мов рік...

Дайте спочити, спочити, спочити,

Дайте заснути навік!

Чому став?

Не дрімай!

Бери кайло -

Довбай!

ЯК ФЕДЬ СТАВ ПОВСТАНЦЕМ

Це діялося в 1944 році на Вінниччині. Був гарний літній вечір. Небо було ясне та прозоре, вітер ані шелесне.

Федь спішив босий без кашкета, в полатаній

сорочці і таких же полатаних штанах, а за плечима мішок із колосками. Він тікає від стрибків, бо, як збирав колоски на колгоспному полі, то почув за горбком галас і тупіт кінських копит. Федь тікав на колгоспний багтан до свого дідуса, бо дідусь там був сторожем. З горбка в долину, потім знову на горбок, знову в долину, аз гульк з-під горбка виходять якісь люди один за одним. Федь остовнів, бо то були військові: всі в зелених мундурах і в пілотках із зірками, з крісами та автоматами за плечима. Вони йшли просто до Федя. Хлопець став розгублений і не знав, що робити. "Оце так назбирав колосків" - думав Федь.

Тоді перший вояк, видно командир, бо з командирською сумкою і далековидом, покликав Федя: - А йди но, сяди, хлопче!

Федь без краплини мужності, з завмерлим серцем підійшов до військових і став. Вони всі, як один вп'ялися очима в Федя і в мішок з колосками. А колоски, як на злість вилазять дірками з мішка. "Попався - думав Федь - тепер або засудять примусову відробляти яких три місяці, або оштрафують батька на яких 50 трудовнів".

- Звідки ти хлопче? - Запитав командир.

- З Павлівки. - Сказав несміло Федь.

- А це що? Колоски? - показав на мішок командир. Федь ввесь задерев'янілий ледве помітно кивнув головою. - А ти знаєш дорогу в Гайдамацький Яр? - Знав. - Беди нас.

Федь би радо відмовився, але ж ті колоски в мішку... І він неохоче пішов в перед доріжков на Гайдамацький Яр. А сам молився аби колосків не відібрали та в колгоспне не відіслали. Потім командир став іти з Федем рядом та говорити.

- Як тебе звати? - Федь Лисенко. - Твої батьки в колгоспі? - Так. - А ти до школи ходиш? - Ходив до н'ятої, а тепер піду до мостої. - Добре похвалив командир Федя. - А вам добре живеться в колгоспі? Федь зам'явся, не знав, що казати. Сказати "погано" боявся, бо це ж возні, а вони за колгоспами, а сказати "добре", так це буде брехня, бо їм живеться погано. Федь почервонів від несподіваного запитання. Командир на нього дивився пильно і лагідно. А Федеві все здавалось що от-от скаже: "Давай но сяди колоски!" - Журився хлопець.

- Ну, хліб ви маєте? - питав далі командир.

- Мали, а тепер вийшов, це не давали на трудовні, - Сказав Федь. - Значить не маєте? - Ні.

- А сало маєте? - Сало? - зі здивованим прени-
тав Федь. - Сало. - Сало в нашому колгоспі не
дають на трудовні... - Ну, а батько не годує
свиной? Ні... дехто годує, як от голова, комір-
ник, а ще такі, а ми ні... - Погано вам, зна-
чить, живеться.

Так вони йшли та говорили, аж гуль їм на
зустріч із-за ярка повна бричка військових, та
самі в червоних кашкетах, значить НКВД. Федь
був в подвійному страсі. "Оце так піймався, хоч^і
би де кинути ці колоски".

Та ту Федь не зрозумів, що сталося. Як тільки
бричка з НКВД-истами приблизилася, командир, що
йшов разом з Федем, потягнув за курок і поси-
налися стріли. Сам впав на землю і до Федя крик-
нув "Лягай!" Всі лежали і стріляли. Федь нічого
не розумів, тільки чув стріли і свист куль. Че-
рез хвилюк все стихло, було чути порохом. І
тепер Федь побачив, як всі воєнні побігли до
НКВД-истів, Федь і собі, нерозумівчи сам чого,
побіг за ними. І що ж він побачив? І всі НКВД-
исти лежали побиті, а коні з порожньов бричкою
поїхали колгоспним просом. Воєнні почали обшу-
кувати НКВД-истів, забирали від них папери та
збров. Федь стояв і здивовано дивився то на

воєнних, то на НКВДистів. Та він зразу догадався, що це не червоноармійці, хоч і мають зірки на кашкетах. Федеві враз зробилося весело так, що він аж сіяв. Він помагав обукувати НКВДистів. Після всього командир сказав Федеві вести їх далі. Федь повів їх яром. Пройшовши так зо 2 км., вони зупинилися. Командир сказав до Федя: - Знаєш, сину, хто ми? - Знаю! - впевнено, сказав Федь. - А хто? - Ви ті, що б'єте НКВД! - Вірно, ми ті, що б'ємо НКВД, большевиків, їхні колгоспи, а людям хліб роздаємо, ті, що воємо щоб людям добре жилося, одним словом ми українські повстанці і боремося за Самостійну Україну! А як буде Україна Самостійна, то люди матимуть собі господарства, не буде колгоспів, настане щасливе життя. А ти знаєш що таке Самостійна Україна?

- Знаю. - Не зовсім певно сказав Федь.

- Так от, - продовжував командир - Україна це оця земля, що ми всі українці на ній живемо і наші діди та прадіди на ній жили працювали і боронили її від ворогів. І ми тепер повинні вигнати з України москалів, бо вони наші вороги. Я знаю

все тепер все! Всім українцям треба бити НКВД, большевиків колгоспи і тоді буде Україна. - Так, треба нам всім українцям бити НКВД, большевиків та не поодиначі, а разом.

Тоді командир дав Федеві книжок, летючок і сказав: - Готуйся в повстанці!

Ще дещо командир розказував Федеві про Україну і вони розійшлися.

З того часу минуло 4 роки. Федь став вже зовсім дорослий, мав уже 10 років, а все ще ходив у полатаній сорочці та штанах і босий, бо був колгоспник.

Хоч минуло 4 роки та Федь не забув за повстанців, що розбили НКВДистів, і не забув слів командира: готуйся в повстанці. Федь готувався, вже й кріса постарався і набоїв, та тільки не знав де шукати повстанців.

Одного літнього теплого вечора Федь вертався із колгоспної роботи. Підійшов до свого подвір'я дивиться, стоять дві особи в їхньому садку. Федь підійшов до них ближче, а один з них питає: - Тут живе Федь Лисенко? - Тут. - Сказав Федь, а сам приглядається, та пізнати не може.

- А де він буде? - Це я буду. - Це ти Федь?!

Федь коло могилу Кюлена

Дивись який виріс. А ти пам'ятаєш, як ми НКВД розбили в 44 році? - А-а! - скрикнув зі здивованням Федь і кинувся вітатися. - А командир ще живий? - Ні, командир Ясен згинув від большевиків. О-о! Шкода... сумно сказав Федь - тоді я йду з вами, відплачу большевикам за командира Ясена і сам буду боротися за Самостійну Україну, як Ясен. - Ми оце до тебе й прийшли. - Так ходіть же до хати!

І Федь повів повстанців до хати.

Незабаром Федь став повстанцем. А в 1950 році він із друзями відвідав могилу командира Ясена на Волині в Крем'янецьчині в Обгівському лісі. Сьогодні Федь є примірним повстанцем.

ДІТИ, ВИ ПЕВНО, ЗАЗДРИТЕ ФЕДЕ-
ВІ. ТА НІЧОГО, ОСЬСКОРО І ВИ
ПІДРОСТЕТЕ І ВИ ПІДЕТЕ В
УПА.

ОПОВІДАННЯ ПОВСТАНЦЯ ОЛЕСЯ

[Сина колгоспника з Вінниччини]

Пам'ятав, що була неділя, був гарний осінній день, я спішив пообідати аби побігти до товаришів на вигін, та мати після обіду дала мені мішок і сказала: - Іди сину, в колгоспу кукурудзу, може назбираеш качанів, там колгосп вже ламав і сторожа нема.

Мені дуже не хотілося йти, та мусів, бо знав, що в зимі не буде що їсти. І я неохоче пішов. Мати навздогін сказала: - Тільки гляди, щоб хто не побачив, а то це оптражуть.

Я обережно зайшов в кукурудзу і тихо посувався між рядками, вишукуючи невиламаних качанів. Мій зір і слух був напружений. Так я переходив з рядка в рядок. І от як я ламав качан, я побачив перед собою двох людей, вони лежали зі зброєю і дивилися просто на мене. Я так злякався, що миготом випустив мішок і почав втікати, та один з них зловив мене за ногу і я впав. Намагався вирватися та даремно. Тоді я сів і мов вовчеськи дивився на них, а вони до мене всміхалися. А тоді один до одного сказали: - це напевно колгоспник! Я перед ними сидів обідраний: сорочка в мене бу-

ла полатана-полатана, штани були латка на латці, що не впізнати з якої матерії вони були шиті, ноги потріскані до крові, від роси і вітру, руки обдерті, без шапки з розкуйовдженим волоссям. - Як тебе звати? - Олесь. - Відповів злякано. - Колгоспник? - Так. - А чого ти нас злякався? - Бо ви маму засудите за качани. - Ні, сину, ми не ті, що судимо, ми не большевики, не міліція.

Я дуже здивувався і запитав: - А хто? - Ми українські повстанці, що боремося проти большевиків, проти колгоспів, щоб людям добре жилося. - Так? і я від здивовання аж крикнув і так став дивитися на повстанців, що ті аж зніжковіли. Тоді вони в мене розпитали, як нам живеться в колгоспі, а тоді сказали: - Треба, сину, будувати самостійну Україну тоді не буде колгоспів, не буде міліції, всім людям буде добре житися.

Я так зацікавився повстанцями, що не міг відірвати від них очей.

І чим більше на них дивився, тим більше вони мені подобалися: були лагідні, добрі і щирі зовсім не такі, як НКВДисти чи міліціонери.

Вони говорили зі мною дуже довго, дві чи три години, та все про Самостійну Україну.

Тоді один сказав мені: - Олесь тепер іди додому та не кажи нікому про нас, а принеси нам хліба та води.

Я взяв свій мішок і тепер без страху наламав качанів і побіг додому. Дома набрав крадькома повні кишені паланиць і пляшку води та побіг назад в кукурудзу. Та, на мій подив, я там уже нікого не застав. Я їх довго шукав, перейшов кукурудзу вздовж і впоперек та нікого не знайшов. Мені зробилося дуже сумно, що я

мало не плакав. Як я вертався додому, то сонце давно вже зайшло і надворі зовсім стемніло. Я йшов, похвпившись, стежком, що вела на наш город. І що ж? Дивлюсь стоять два військові під намов кукурудзов на городі і всміхаються до мене. Я їх зразу впізнав і побіг до них, як до старих знайомих, чи приятелів. І як вони знали, що це наш город я і сам не знав! Привітавшись, я розказав їм, як я їх шукав, а тоді вони сказали: - на тобі Олесь оді летючки і рознеси людям на подвір'я, чи під хату підкинь. Тільки бригадиру ані голові, чи яким поганим людям не неси, підкинь так, щоб хіто не бачив. Вони мене це повчили як заховуватися і сказали: - Ну, бувай здоровий, виконай це завдання для України, а ми до тебе це прийдемо. Ми розійшлися. Я сховав летючки за пазуху, як дорогоцінність і пішов виконувати своє завдання. Це була моя перша краплина праці для України. Розніс я летючки всім добрим людям в селі і ні одному поганому! Через тиждень до мене прийшли повстанці, розпитали, як я виконав своє завдання і тоді в нас залишилися на цілий день. З того часу я не поривав з повстанцями.

Вовк в овечій шкурі для овець є найбільш небезпечний ворог. А чому?

Найбільш небезпечний ворог той, що прикидається другом. Це і є вовок в овечій шкурі.

А чи знаєте ви чому?

А скажіть но діти, хто для України є вовком в овечій шкурі?

ДІТИ ЛЮБИТЬ РІДНУ МОВУ І ТІЛЬКИ НЕВ РОЗМОВЛЯЙТЕ!

РІДНА МОВА

Воробкевич,

Мово рідна, слово рідне
Хто вас забуває
Той у грудях не серденько
Тільки камінь має.

Як ту мову мож забути,
Котров учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила.

У тій мові ми співали,
В ній казки казали,
У тій мові нам минувшість
Нашу відкривали.

Ой, тому плакайте, діти,
Рідну свою мову,
Я вчіться складно говорити
Своїм рідним словом.

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько
А лиш камінь має.

ВИВЧАЙТЕ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ !

ВИВЧАЙТЕ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ!

ВЕЛИКИЙ ГЕТЬМАН.

Діти, це діялося в 17 столітті. Тоді Україна була в польській неволі. Польські пани наїхали на Україну і грабували український нарід: забирали зерно, худобу, сало, шкіри, мід, віск, а селян гнали на своє поле робити дармо. Українські діти тоді до школи не ходили, а пасли панську худобу: вівці, свині. А їх пани ще й били та змущалися, називали холопами, хахлами, кабанамі. Селяни не могли мати доброго господарства, бо їх пани зараз таки грабували. Українські селяни стогнали від неволі. Тоді українці сказали: Годі! І самі хоробрі відважні волелюбні внаки і старші тікали в дикі степи, що тоді були над Чорним морем аж до середнього Дніпра. І там на безлюддві організували Запорозьку Січ. Тоді в диких степах люди не жили, бо тоді наїжджали татари і вловили їх в неволі.

Запорожці були добре озброєні і розбивали татар і турків, а також гросили Польщі. Все більше і більше тікало українців на Запоріжжя - вони там підготовляли повстання проти Польщі, щоб визволити Україну з неволі.

І от в 1648 році Запорізький гетьман Богдан Хмельницький із запоріжцями виступили походом проти Польщі. Все українське населення виступило проти Польщі, і старі, і діти навіть діди поляків та виганяли з України. Польські пани не встигали втікати, все лишали і без оглядки тікали аж у Польщу, тільки на Вислі поспіли оглянутися і то зі страхом. Хах напав на Польщу! Вони тремтіли від козацької зброї. А Богдан Хмельницький ще й каже: - Сидіть і мовчіть ляхи, а то я вас і за Вислов найду!

Так українці разом із Запорожцями на чолі з гетьманом Б.Хмельницьким зброєю вигнали поляків з України і побудували Самостійну Українську Державу. За гетьмана Б.Хмельницького назвали Великим Гетьманом.

Настало вільне і заможне життя на вільній Україні. Панщини не було. Всі селяни мали свої господарства і господарили, як хотіли. Українські діти вже не пасли панські свині, а ходили до рідних шкіл. Українські внаки не служили в чужому війську, а в своєму рідному, в українському. Виростали українські міста, Росла Україна!

Як добре мати свою державу! А здобути її можна тільки організовано зі зброєю в руках. Всім: і старим, і малим треба дбати про це. Треба помагати українським повстанцям, тоді буде українська держава вільна і заможна.

Діти большевики вам в школі брешуть, що гетьмана Б.Хмельницького назвали за те Великим, що ніби, він приєднав Україну до Росії. Це неправда! Гетьман Б.Хмельницький не приєднував України до Росії, а навпаки, він зі зброєю в руках боровся за самостійність Української держави!

ЧЕСНИЙ УКРАЇНЕЦЬ

Була весна. В неділю, гарного сонячного дня Гриць з Галю взяли кошики і пішли в ліс збирати проліски.

- Ой, як їх багато! - захопилась Галя, збираючи проліски в кошик. - Так, їх багато і які гарні, зрадіть мама, як ми принесемо стільки гарних пв'ітів. - Говорив Гриць і також збирав проліски в кошик.

Так, збираючи проліски в кошик, діти зайшли далеко в ліс і самі не помітили коли. Раптом Гриць підняв голову, бо почув тріскіт в корчах. Глянув в бік, де тріскали гіляки і побачив кілька озброєних людей з наплечниками. Він руков торкнув Галю. Вона підняла голову і також побачила озброєних, що йшли стежкою в корчі.

- Знаєш хто то? - запитав тихо Галя Гриць.

- А хто? - Це мабуть повстанці, певно повстанці, бо з наплечниками і один з лопатов...

- А вони нас бачили? - Говорила напевно Галя.

- Ну так що, як бачили, вони людей не вбивають, ані арештують, як от большевики.

- А ти їх знаєш? - Донитувалася дівчина.

- Знав. Я їх зовсім близько бачив. От як оце тебе. І говорив з одним, він мені дав отой ремінець що коло сумки з книжками. Ти тоді була ще мала, а я кодив до 2-ої класи, а тепер уже аж до 5-ої.

- А чого вони в лісі живуть?

- А того, що вони воють проти большевиків і проти колгоснів, та щоб була Україна вільна.

- От якби таке прийшло...

- Прийде! - Запевнив сестру Гриць. - Ось що 2 чи 3 роки і я піду в повстанці...

При цих словах Гриць знову почув шелест, він стих і глянув в корчі. Там побачив, що зовсім недалеко від місця, де тількищо були повстанці виліз із корчів Семен Кишка, із їхнього села, всім відомий большевицький вислужник. Він колгосп поміг большевикам заложити в селі. Гриць сіпнув Галю за рукав і вони сховалися за корч поки Кишка перейде. Потім Гриць сказав: - Ти лишайся Галя, тут, а я зараз прибіжу... Як свистітиму, то обізвешся. - Добре - сказала Галя.

Гриць бігом побіг тією стежкою, що кілька хвилин тому йшли повстанці. Він все швидше і швидше біг, бо боявся, що не здогоне повстанців. Та в самих густих корчах Гриць прислухався і почув тріскіт, він сміло поліз туди корчами.

- Стій! Ти хто?! - Зненацька зупинив його повстанець. - ..Я: Одижаний не міг говорити Гриць. - Я збирав проліски із сестров і бачив, як ви йшли, а тоді із тих корчів виліз Семен Кишка він сексот, всі про це знають. А він вас підглянув. - Де ти його бачив? - Он там. - І Гриць показав руков. -

- Він швидко пішов в лісу, мабуть доносити большевикам.

- Дякуємо тобі, хлопче, ти чесний українець. Іди скоро додому, бо тут незабаром будуть большевики.

Гриць попрацював і зовсім задоволений побіг до Галі, а тоді додому.

Дома Гриць і Галя розказали мамі все, що бачили. Мама наказала їм мовчати. Не минуло й 2 години, як з авто большевиків приїхало під ліс. - От який підлий Семен Кляка! Він своїх українців продає за гроші большевикам. - Сказала мама.

- Добре ти діло зробив Гриць, що повідомив повстанців. Вони ще мали час прийти в інший ямак лісу.

Дітих дві дівки товклися по лісі большевики, та нікого не знайшли.

ЗМІЦНІТЬЕ СВОЄ ЗДОРОВ'Я СПОРТОМ ! СОНЦЕ, ВОДА
І ПОВІТРЯ - СКРІПІЇЄ ВАШЕ ЗДОРОВ'Я!

В долині пливе річечка,
Струмками хльп-хльп-хльп...
Вона знайома дітям -
Це їхній крамий друг.

Хльп-хльп, хльп-хльп...
Пливе човен,
Він воду розтинає.
Це діти веслами гребуть,
Це їхній сміх лунає.

На березі і на хвилях
І галас чути й сміх,
Ріці весело з дітьми,
Та сумно їй без них.

хльп-хльп, хльп-хльп...
Пливе човен, він воду розтинає,
Це діти веслами гребуть -
Це їхній сміх лунає.

ЗАГАДКА

Діти, відгадайте загадку: є 14 квадратиків, розмі-
дених в трьох рядках. В кожному рядку є по од-
ному слові. Цілість буде: назва війська, що бо-
реться за Українську Самостійну Державу.

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	

1. Перша літера з назви гір, що відокремлюють Азію від Європи.
2. Перша літера з назви столиці України.
3. Дві перші літери з назви істоти, що живе в воді і належить до риб, а не риба.
4. Дві початкові літери з назви річки, що пливе через Кривий Ріг і впадає в Дніпро.
5. СЬКА.
6. Назва з найдовшої річки в Італії.
7. Б.
8. Чотири початкові літери з назви обласного міста на Заході України, на Поділлі.
9. Перша літера з назви міста, що було столицею гетьмана В.Хмельницького.
10. А.
11. Перша літера з назви ^{меншого} українського моря.
12. Перша літера з назви столиці Італії.
13. Перша літера з назви столиці Білорусії.
14. Дві останні літери з назви країни, що славиться своїми годинниками.

|Українська Повстанча Армія|.

РЕБУС

- ОВА + ЕРП і

- О/К

- ЕКА + ТЬ

- Р/Ц, ИК

- Ж/А + Д.

Діти ховайте таємниці від ворога!

Журналик "Орлики" видають Українські Повстанці. Большевики, не хочуть, щоб діти читали цей журнал, бо там написана правда, вони бояться правди і тому всіх, хто читає "Орлики" арештують.

Вам діти, треба читати цей журнал, бо вам українцям треба знати правду, як будувати Українську Державу. Тому читайте "Орлики", щоб ніхто небачив. Не говоріть ні в ким про прочитане.

Читайте журналики:

Малі друзі

Діти України.

Журналик "Орлики" розрахований для дітей від 10 до 13 років.

Висновок

У монографії “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” розглянуті проблеми військового та політичного протистояння Організації Українських Націоналістів (ОУН) та Української Повстанської Армії (УПА) проти польських, німецьких та радянських окупантів України – згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел.

Вперше на співставленні та критичному аналізі джерел встановлено відношення керівництва ОУН та командирів УПА до формування німецькими окупантами на території України дивізії “Галичина”.

Висвітлена позиція німецьких та радянських тоталітарних режимів, проводу Організації Українських Націоналістів та командирів Української Повстанської Армії на основі архіву УПА, німецької військової документації та радянських військових архівів.

Особливу увагу монографія “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” сконцентрує увагу на ролі керівництва УПА та політичного проводу ОУН в створенні Української Головної Визвольної Ради (УГВР), яка уособила консолідуючу політичну владу всього національно-визвольного руху в Україні в 40-50 роках.

У праці показана діяльність УГВР, її склад, документи, постанови й доказано, що Українська Головна Визвольна Рада дійсно була всенародним представним політичним і керівним органом національно-визвольної боротьби українського народу в 40-50 роках ХХ століття.

Діяльність УГВР та її робота по консолідації українського суспільства в боротьбі українського народу за відновлення незалежності України відображена на основі джерел та конкретних документах діяльності її визначних діячів.

Монографія “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” з’ясувала військову стратегію, тактику та озброєння УПА, які дали можливість національно-визвольному рухові впродовж 40-50 років вести активну боротьбу з всіма окупантами України. В праці також, згідно аналізу свідчень німецьких та радянських архівних джерел, розглянуто як політичне так і військове протистояння ОУН та УПА з ворогами та окупантами України.

В праці наголошено, що більшість документів та висновків монографії “Українська Повстанська Армія – згідно свідчень німецьких та радянських архівів” апробовано на основі співставлення та аналізі сукупності всіх наявних джерел та висновків вчених історичної науки, та на основі архівів ОУН та УПА, свідчень учасників національно-визвольної боротьби українського народу в 30-50 років, керівників УГВР, провідників та членів ОУН, командирів та воїнів УПА.

Звернено увагу на джерельну базу почерпнуту автором із “Російського Центру збереження і використання документів новітньої історії” та “Центру збереження історико-документальних колекцій”, Російської Державної Бібліотеки, що в Москві.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

**Українська Повстанська Армія –
згідно свідчень німецьких
та радянських архівів**

Видання III, 2015 р.

Подано до друку 5.10.15р. Підписано до друку 8.10.15 р.

Формат видання 60/ 84 1/16. Папір офсетний.

Умовн.друк.арк.10,25

Зам.58. Тираж 300 екз.

Львів,

Видавництво Університету «Львівський Ставропігон»,

2015р.

Віктор Ідзьо

Українська
Повстанська
Армія - згідно зі
свідченнями німецьких
та радянських архівів

